The University of Chicago
Libraries

Cres Cat Sci entia Vita Exco latur

VINDICIÆ

EPISTOLARUM S. IGNATII

AUCTORE

JOANNE PEARSON

EPISCOPO CESTRIENSI.

EDITIO NOVA

ANNOTATIONIBUS ET PRÆFATIONE

AD HODIERNUM CONTROVERSIÆ STATUM

ACCOMMODATA.

VOL. II.

OXONII:

JOHANNES HENRICUS PARKER.

M DCCC LII.

BX 5003
.L7 P4
v.2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARIES
CHICAGO, ILL.

History

LONDINI:
EXCUDEBAT R. CLAY.

1213684

VINDICIARUM

Pars posterior.

Qua

Argumenta pro S. Ignatii Epiſtolis ex ipſis educta afferuntur, & Dallæi objectiones refelluntur.

VINDICIARUM

Pars Secunda.

CAP. I.

Argumenta pro Ignatianis ex ipsis Epistolis ducta afferuntur. S. Ignatius circa A. D. 107 *scripsit. Illi ætati materia Epistolarum in genere spectata apprime convenit. Impostorum scripta solent sui sæculi mores redolere. Nihil in his Epistolis posteriora spectat tempora. Episcopos in Asia fuisse certum est, cum S. Ignatius ad martyrium duceretur. Epistolarum Auctor ita Episcopos et Presbyteros describit, ut quæ de iis dicit, illi ætati, non autem posteriori conveniant. Duæ Hæreses Ignatii tempore maxime valebant, una quæ Christum putative hominem, alia quæ nudum hominem asserebat. Has duas et solas perstringit Ignatius, et Christum simpliciter* θεολογεῖ. *Apostolicæ doctrinæ traditio in Epistolis, Traditiones non scriptæ, posterioribus sæculis memoratæ, minime continentur. Multa præterea in iisdem traduntur, quæ non aliam quam Ignatii ætatem sapiunt. Nihil certius scriptum aliquod suppositionis convincit, quam violatio temporum. Varia hujus rei exempla. Ficta plerumque Opera ex temporum ratione se prodere. Epistolæ Socraticorum ab Allatio editæ inde falsitatis convincuntur. Dallæi confusa rerum tractatio reprehenditur.*

Quid in hac parte in se præstandum suscipit Pearsonus.

QUONIAM Argumenta nostra pro scriptis vere Ignatianis in Externa et Interna divisimus, Externa autem a testimoniis petita priori Dissertatione late prosecuti sumus, ab objectionibus vindicavimus, testesque in contrarium allatos plane expunximus; Interna nunc proponimus, ex Epistolis ipsis ducta,

quæ easdem clare ostendant Auctori suo a SS. Patribus constanter assignato apprime congruere, præscripti temporis antiquitatem optime ferre, tanti Viri, et Apostolici, et Episcopi, et Martyris tum pietati, tum zelo, tum prudentiæ, tum itineri, tum vinculis, tum concussionibus, tum refrigerationibus plene respondere: adeo ut ipsarum Epistolarum materia atque textura auctoritati testium pari suffragio conjuncta plenissimam fidem extorqueat, et omnem dubitandi ansam præcidat. Ubi enim non tantum testes omni exceptione majores, quos nec fallerē voluisse, nec facile falli potuisse putandum est, adhibentur; sed et res ipsa, cui testimonium perhibent, talis esse apparet, ut eos falsos fuisse nihil suadeat; nec cum prudentia quisquam dubitare, nec sine pervicacia refragari potest.

Quo tempore credendum est scripsisse Ignatium.

Ut autem Opus Epistolicum Apostolico viro recte competere ostendatur, supponendum imprimis Ignatium quendam, ab Apostolis ordinatum Antiochensis Ecclesiæ Episcopum, per triginta minimum annos eam sedem tenuisse, ut Georgius Syncellus, et Chronographia Nicephoro attributa in veteribus MSS., quibus consonus est Anastasius, testantur; tandem ab Imperatore Trajano, in expeditione Parthica, ad bestias condemnatum, et ab Antiochia Romam tractum, si quid scripserit in itinere satis molesto partim Smyrnæ, partim Troade, et quidem decimo imperii Trajani, vulgaris æræ Christianæ septimo post centesimum anno, anno Christi vero, ut ego quidem existimo, 113, Epistolas scripsisse. Dicimus itaque has Epistolas, quas habuit Eusebius, et nos nunc habemus, si penitissime inspiciantur, si acumine vel maxime critico discutiantur, si materia et modus scriptionis exactissime trutinentur, et Auctori, et tempori, et occasioni optime respondere; nec homini veritatis studioso vel minimam de Fictore aliquo cogitandi ansam præbere, et Dallæano Impostori post ducentos annos in scenam producto prorsus repugnare.

Launoyi censura de genio antiquissimorum Patrum.

Joannes Launoyus Parisiensis Theologus, veterum scriptorum censor acerrimus, in Judicio de Libris Dionysii Areopagitæ, de antiquissimorum Patrum genio apposite observavit. "Qui hoc tempore scribunt in tribus potissimum scriptorum generibus elaborandis insudant. Alii pro Christianis Apologias componunt, quibus religionis novæ sinceritatem interpretentur, vel profitentium innocentiam probent, vel Principum animos a vexationibus abducant. Alii scribunt Epistolas, quibus

Christianos in accepta fide corroborent, vel Ecclesiarum præpositos salutaribus documentis instruant, vel Christianæ doctrinæ utilitatem et terrenarum rerum contemptum doceant, vel ad subeunda pro Christo tormenta inducant, vel quæ jam ipsi pertulerint sine fuco exponant. Alii denique commentarios edunt, quibus Christianam fidem propugnent, et ei contrarias, quæ tunc oriebantur, hæreses refellant. Hæc est conditio, hic genius sæculi in quo vixit Dionysius Areopagita: hæc occupatio Scriptorum qui suis operibus nascentis Ecclesiæ pondera sustentarunt." Hæc a Launoyo recte observata, ut Pseudo-Dionysium aperte refellunt, ita S. Ignatium haud parum juvant; ostendunt enim Epistolas sub illius nomine posteris traditas secundum illius sæculi genium fuisse conscriptas. Nemo enim non videt in illis Christianos in accepta fide corroborari, adversus schismata et hæreses tunc exortas muniri; Ecclesiarum præpositos salutaribus documentis instrui, aut ob constantiam in tuenda veritate laudari, et tanquam pietatis exempla populo proponi; rerum denique præsentium contemptum doceri, futurarum prospectum et exspectationem urgeri, et martyrii coronam modis omnibus amplificari. Hæc conditio, hic genius sæculi, quo vixit S. Ignatius, in his Epistolis maxime relucet; earum igitur materia in genere spectata Auctori a Veteribus assignato apprime respondet.

Summa Ignatianæ doctrinæ.

Ut autem ad magis particularia descendam, et ostendam ea quæ in his Epistolis continentur talia esse, qualia ab Impostore, præsertim Dallæano, minime conficta esse appareat: non alio utar disputationis fundamento, quam quo non semel utitur Dallæus. "Hujus," inquit, "impostoris in his adornandis Ignatioque subdendis Epistolis consilium idem, quod aliorum plerorumque ejusdem farinæ artificum fuisse videtur." Ita ille de suo cap. 38; de aliis cap. 4. "Plerique eo potissimum consilio sua figmenta sub aliorum nomine edunt, ut res sui sæculi novas falso antiquitatis nomine constituant ac confirment." Imo hoc toti horum homuncionum generi adeo competere arbitratus est, ut non veritus sit dicere, "Miros nobis narras impostores qui imposturam quidem faciunt, cæterum ob quem eam faciunt, fructum nullum ex ea percipere satagunt," de Pseudapostolicis lib. ii. cap. 15. Et revera incredibile plane est ut impostor, qui sub finem tertii aut

Dallæi disputatio de consilio quo scripta sua adornant impostores.

initium quarti sæculi vixerit, Epistolas scriberet et S. Ignatio subderet, quæ ævum illud impostoris nullo modo redolerent, quæ imposturam nullis indiciis proderent, quæ ritum nullum Ecclesiæ post Martyris mortem exortum respicerent, quæ hæresin nullam earum quæ postea pullularunt perstringerent, quæ doctrinam nullam a mente Apostolicorum virorum alienam docerent, quæ nihil ex Platonica schola, quam alii statim amplexi sunt, adducerent, quæ simplicitatem primitivam in rebus omnibus conservarent, quæ tanto Viro et Martyri ubique responderent, tantorumque S. Spiritus donorum specimina vivis coloribus depingerent. Recte Dallæus cap. 10. "Difficile est etiam peritissimum ac callidissimum impostorem ita sibi undequaque cavere, ut non ei aliquid imprudenti excidat, quod dolum prodat." Jam vero clare et aperte assero nihil in his Epistolis Eusebio cognitis apparere, quod eam ætatem quam Dallæus innuit, vel eam etiam quam Blondellus, aut quam Salmasius indicat, sapiat, aut quoquo modo redoleat. Nihil hic de hæresibus tunc temporis subortis, nihil de moribus aut institutis Christianorum tum valde mutatis, nihil de novis ritibus post Ignatii mortem primum usurpatis, nihil de usu Ecclesiæ qui post ejus ætatem primulum obtinebat, quibus se prodidit fictus Dionysius: omnia potius ab his plane diversa, proximis ætati Apostolicæ temporibus maxime conformia, et ab Impostoris sæculo haud parum abhorrentia repræsentantur.

Ejusmodi consilium nusquam prodit qui scripsit Ignatiana.

De Episcopis quidem Asiæ multa loquitur Ignatius, quos ibi tunc fuisse constat: nam S. Joannes, "novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis," ut ex veteri traditione loquitur Hieronymus: De eorum uno idem in Catalogo. "Polycarpus, Joannis Apostoli discipulus, et ab eo Smyrnæ Episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit," quod diu ante eum testati sunt secundi sæculi scriptores duo præclarissimi, Irenæus, et Polycrates. De alio legimus in Chalcedonensis Synodi Actione undecima, Ἀπὸ τοῦ ἁγίου Τιμοθέου μέχρι νῦν εἰκοσιεπτὰ Ἐπίσκοποι ἐγένοντο· πάντες ἐν Ἐφέσῳ ἐχειροτονήθησαν. *A S. Timotheo usque nunc viginti septem Episcopi facti; omnes in Epheso sunt ordinati.* In quo numero fuisse Onesimum, cujus meminit Ignatius, non est cur dubitetur. Ignatius ipse se Episcopum Syriæ appellat; sed et ab Hieronymo "Antiochenæ Ecclesiæ tertius post Petrum

Quæ de Episcopis Asiæ loquitur Ignatius, ad tempora S. Martyris optime respondent.

Apostolum Episcopus" agnoscitur, ut et ab aliis. De Episcopis diu ante Ignatii Martyrium a S. Joanne institutis ex veteri traditione loquitur Clemens Alexandrinus apud Eusebium, lib. iii. cap. 23. Ἐπειδὴ γάρ, τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ἀπῄει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν· ὅπου μὲν Ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας Ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλήρῳ ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος σημαινομένων. Ita recte hunc locum ex tribus MSS. codicibus restituit doctissimus Valesius. *Cum enim ex insula Patmo Ephesum rediisset Joannes, ad finitimas quoque provincias rogatus se contulit, partim ut Episcopos constitueret, partim ut Ecclesias integras formaret, partim ut homines sibi a Spiritu indicatos in clerum seponeret.* Unde coacta illa Walonis Messalini interpretatio concidit, qui *Episcopos* hic plures, presbyteros in urbe, κλῆρον ἕνα, unum presbyterum, sive Chorepiscopum in pago, mire interpretatur. Ex horum Episcopum successione disputat adversus Hæreticos Tertullianus, contra Marcionem, lib. iv. cap. 5. "Habemus et Joannis alumnas Ecclesias. Nam etsi Apocalypsin ejus Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit auctorem." Ut reliqua omittam, nullus unquam Scriptor Christianus et Catholicus dixit pauciores ordines sive gradus quam tres in Ecclesia fuisse secundo sæculo aut ulla ejus parte; quo quidem sæculo Ignatius scripsit. Nullo modo igitur verisimile est pauciores tunc exstitisse. Si quisquam id dixisse putandus esset, inter illos certe reperiretur, qui Episcopi et presbyteri nomina in Apostolorum scriptis confusa esse existimabant. At hi ipsi omnes tunc cum nomina confusa esse crediderunt, aut saltem ante secundum sæculum, dixerunt ordines sive gradus fuisse distinctos, ut suo loco demonstrabo[a]. Sine controversia igitur pono Episcopos in Asia tunc fuisse cum Ignatius ad Martyrium festinaret. Jam vero ita Episcopos sui temporis describit Epistolarum Auctor, ita semper de iis loquitur, ut dubitari non possit quin omnia ab eo dicta illa ipsa tempora respiciant. Nam nudum nomen officii seu ordinis ponit, nullum illis insolentiorem titulum attribuit; non ἀρχιερέας, aut ἱερέας, non ἄρχοντας, ut posteri solebant, appellat. Nulla

Ordinem Episcopatus simpliciter distinguit.

[a] Infr. c. ix.

apud eum de Cathedris mentio, nulla de Ordinatione, aut Electione, aut Successione. Nulla hic Episcopalis alicujus sedis prærogativa depingitur; nulla ad Ecclesiam aliquam præ aliis appellatio memoratur; nulla obedientia, nisi ea quæ necessaria est ad vitanda schismata et Ecclesiæ unitatem conservandam, præcipitur. Presbyteros interim non deprimit, quos semper Episcopis adjungit; eorum dignitatem et auctoritatem prædicat, ac studiosissime tuetur: Θεοπρεπέστατον et ἀξιονόμαστον, et τοῦ Θεοῦ ἄξιον πρεσβυτέριον vocat, εἰς τόπον συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων collocat, νόμον Ἰησοῦ Χριστοῦ indigitat, ἀξιοπλόκον πνευματικὸν στέφανον πρεσβυτερίου celebrat, ut eis obediant Christiani ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ suadet. Unde Walo Messalinus: "Quo primum tempore cœptus est Episcopatus superstrui ac superponi presbyteratui, scriptum illud prodiisse id argumento est, quod ita Episcopatum extollit, ut presbyteros non deprimat. Suam enim illis dignitatem conservat, quam in prima Ecclesia obtinuerunt, dum illis tanquam Apostolis ipsis honorem esse habendum pronuntiat, et locum Apostolorum tenere affirmat." At labente tertio sæculo, aut ineunte quarto, presbyteratus auctoritas, etiam fatentibus Adversariis, valde erat imminuta. Nullus erat tunc in orbe Christiano presbyterorum consessus, cui hæc elogia a quopiam tribuebantur. Si omnia illius ætatis scripta percurramus, nihil tam honorifice de eo ordine dictum reperiemus. Non igitur eam ætatem hæc sapiunt; et deliraret plane, imo insaniret impostor, qui ad tyrannidem Episcoporum confirmandam, (ut voluit post Socinum Dallæus,) hæc excogitaret, et simul presbyterorum auctoritatem jam diu diminutam atque collapsam restituere et redintegrare conaretur. Ignatius officia Ecclesiastica nude et simpliciter suis functionibus et nominibus distinguit, tres tantum sacros ordines agnoscit, unicuique suum honorem atque dignitatem tribuit, nulli derogat ut alteri inserviat, omnibus obedientiam præstandam esse a populo monet, idque in eum tantum finem, ut schisma evitetur, et unitas conservetur.

Presbyteratum non deprimit.

Secundo, observat Eusebius Ignatium munire potissimum Ecclesias adversus sua ætate pullulantes et late grassantes Hæreses; quod cum sit per se verisimile, (quid enim ea admonitione opportunius, aut viro Apostolico dignius fuit?) ex his Epistolis verissimum esse comperimus. Duæ potissi-

Idem constat de hæresibus ab Ignatio memoratis.

mum Hæreses de natura Christi ea tempestate obtinebant, ut veritati Catholicæ ita et sibi ipsis prorsus contrariæ; quarum altera Docetarum fuit, a Simonianis ortorum, humanæ naturæ veritatem in Christo destruentium, altera Ebionitarum, divinam prorsus naturam et æternam generationem denegantium, legisque cæremonias urgentium. Has primi sæculi Hæreses antiqui scriptores agnoscunt: Ignatiano ævo nimium viguisse omnes fatentur. Unde Theodoretus ita Hæreticarum Fabularum libros partitus est, ut primus eos qui alterum Creatorem confinxerunt, δοκήσει δὲ φανῆναι τὸν Κύριον εἰς ἀνθρώπους ἔφασαν, secundus autem illos, qui ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Κύριον προσηγόρευσαν, complecteretur[b]. De prioribus Hieronymus adversus Luciferianos[c]. "Apostolis adhuc in sæculo superstitibus, apud Judæam Christi sanguine recenti, phantasma Domini corpus asserebatur." De secundis idem in Catalogo[d]. "Joannes Apostolus novissimus omnium scripsit Evangelium rogatus ab Asiæ Episcopis adversus Cerinthum aliosque hæreticos, et maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse." Quas etiam in Asia maxime viguisse observat Epiphanius Hæresi li. Ἔνθα γὰρ τὸν Χριστὸν ἐκ παρατριβῆς ψιλὸν ἄνθρωπον ἐκήρυττεν ὁ Ἐβίων καὶ ὁ Κήρινθος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς, φημὶ δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Ignatius cum a Schismaticis et Hæreticis semper cavendum esse doceat, has præcipue Hæreses petit, illas frequenter, sedulo, et aperte ferit: priorem Docetarum, a discipulis Menandri tunc temporis disseminatam, atque ut credibile est, a Saturnilo apud Antiochiam jam tum defensam, Epistola ad Smyrnæos atque Trallesios jugulat: alteram ab Ebione profectam lateque per Orientem sparsam Epistola ad Polycarpum, ad Ephesios, Magnesianos, et Philadelphenos refellit. Præter has duas hæreses nullam omnino attingit: quicquid in his Epistolis de particulari aliqua hæretica doctrina scriptum est ad earum unam referri et potest et debet. Hæc igitur omnia et fidei, et doctrinæ, et tempori S. Ignatii optime conveniunt. Erat certe Ignatius inter eos qui Christum ἐθεολόγουν, ut Catholici illius ætatis faciebant. Nam qui religionem nostram dese-

Hæreses, quæ ævo Ignatiano vigebant.

[b] Verba Theodoreti in Procemio ad Sporacium.

[c] Cap. xxiii.

[d] Cap. ix. De Ebione cf. S. Hilar. de Trin. lib. ii.

ruerant, referente Plinio, "affirmabant hanc fuisse summam vel culpæ suæ vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convenire, carmenque Christo, quasi Deo, dicere secum invicem." Ut recte observavit Vetus ille Auctor apud Eusebium lib. v. cap. 28. *Ψαλμοὶ δὲ ὅσοι καὶ ᾠδαὶ ἀδελφῶν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν γραφεῖσαι τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστὸν ὑμνοῦσι θεολογοῦντες.* *Psalmi et cantica fratrum, quæcunque ab initio a fidelibus conscripta sunt, Christum Verbum Dei concelebrant, divinitatem ei tribuendo.* Ita quidem Ignatius simpliciter Christum Deum appellat, ut Epist. ad Smyrnæos, *δοξάζω Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Θεόν*, et *ὑποδεξάμενοι ὡς διακόνους Χριστοῦ Θεοῦ*, ad Polycarpum, *ἐν Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ*, ad Ephesios, *ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐκυοφορήθη ὑπὸ Μαρίας*, ad Romanos, *κατὰ πίστιν καὶ ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.* Post autem receptam in Ecclesia doctrinam Platonicam tum secundi tum tertii sæculi Scriptores non soliti sunt adeo simpliciter Christum *τὸν Θεὸν* ubique prædicare: ut hæc plane Ignatianam ætatem sapiant. Objiciebat aliquando Photius Clementi Romano, *Ὅτι ἀρχιερέα καὶ προστάτην τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξονομάζων, οὐδὲ τὰς θεοπρεπεῖς καὶ ὑψηλοτέρας ἀφῆκε περὶ αὐτοῦ φωνάς.* *Quod summum sacerdotem Præsidemque Dominum nostrum Jesum Christum appellans, ne illas quidem Deo convenientes et sublimiores de eo voces pronunciaverit.* Et secundæ ejus Epistolæ minus receptæ hoc adminiculum adhibet, quod *ἐν ἀρχῇ Χριστὸν τὸν Θεὸν κηρύσσῃ, in ipso initio Christum Deum prædicet.* Prima enim illius Epistolæ verba sunt. *Ἀδελφοί, οὕτως δεῖ ἡμᾶς φρονεῖν περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς περὶ Θεοῦ.* *Fratres, ita oportet nos de Christo sentire, ut de Deo.* Primis itaque Ecclesiæ temporibus hanc appellationem maxime convenientem putavit optimus Censor Photius; ea autem toties ab Ignatio repetita, nec cum ullis posteriorum limitationibus prolata, sed nude et simpliciter ubique prædicata maximam venerandæ illius antiquitatis et simplicitatis speciem exhibet.

Quomodo Ignatius Christum Deum appellat.

Tertio, Eusebius Ignatii Epistolas tanta cum diligentia descripsit, quod ipsi visæ sint Traditionem Apostolicam conservare, *προὔτρεπεν*, inquit *ἀπρὶξ ἔχεσθαι τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως.* Hoc autem intelligendum monemus, ut ipsi Veteres voluerunt, non ut nuperi Scriptores intelligunt:

Ignatius Eusebio visus est doctrinam, quam ab Apostolis acceperat,

quasi Ignatius scriptis mandare in animo habuerit traditiones ab Apostolis acceptas, quas illi scripto minime consignassent: quod Cardinalem Baronium, et alios adeo fefellit. Nihil aliud voluit Eusebius quam Ignatium virum Apostolicum doctrinam Evangelicam, quam ab Apostolis quoquo modo acceperat, Epistolis suis repræsentasse, et Ecclesias ut illi adhærerent impense rogasse: seipsum enim satis explicat Eusebius, dum profitetur se eos tantummodo commemoraturum, in quorum monumentis Ἀποστολικῆς διδασκαλίας παράδοσις φέρεται, *ut verbi gratia Ignatii et Clementis;* prorsus uti loquitur Irenæus de Clementis Epistola, quam misit Ecclesia Romana ad Corinthios, Ἀνανεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ ἣν νεωστὶ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν εἰλήφει. *Reparans fidem eorum, et quam in recenti ab Apostolis receperant traditionem.* Ut igitur Clementis Epistola promptuarium non est traditionum non scriptarum, ita nec Ignatii. Nullas ille traditiones non scriptas, quas sive vere, sive falso Apostolicas vocant, nobis in genuinis Epistolis commendavit. Nihil de Festis, nihil de statis Jejuniorum temporibus, nihil de more Paschatis celebrandi, nihil de Pentecostes aut Sabbati observatione, nihil denique de quocunque ritu, cujus antiquitas in controversiam venire potest, tradit. Talia quidem quamplurima tum in interpolationibus, tum in fictis Epistolis reperiuntur: neque quisquam jure affirmare potest aut credere Impostorem tertii sæculi ab omnibus hujusmodi ritibus sua ætate usurpatis abstinere voluisse. Nulli igitur ævo nisi Ignatiano hæc convenire videantur.

repræsentare.

Non, quod Baronium fefellit, traditiones non scriptas.

Quarto, Charismatum meminit tunc in Ecclesia maxime florentium, et Spiritus Sancti ad se nonnunquam loquentis, quod posteriores facere non solent. Parcissime utitur testimoniis S. Scripturæ. Paulinas quidem Epistolas ubique imitatur, quæ a principio in Ecclesiis omnibus fuere receptissimæ; Evangelia parcius citat, quæ serius recipiebantur et a spuriis distinguebantur; quæque secundi sæculi jam adulti et tertii Scriptores frequentissime usurpabant. Ipsum scriptionis genus non minimum est ejusdem ævi indicium. Nihil in his Epistolis extraneum, nihil ex eruditione Gentilium profectum; omnia doctrinam pure Evangelicam, et simplicitatem viri Apostolici redolent. Qui postea scripsere, doctorum apud Gentes sententias usurpare, et eorum nonnunquam

Charismatum meminit Ignatius tunc in Ecclesia florentium. Parcius in testimoniis S. Scripturæ se gerit.

etiam dogmata Christianæ religioni immiscere solebant: id autem ex ea rerum scientia qua antequam Christiani fierent, præditi fuerant, præstiterunt, ut Tertullianus observat. Ignatius diu jam Episcopus fuerat, et Christianam religionem tum primum susceperat cum perpauci ex Gentibus docti Christiani facti sunt; in eo igitur perspicimus animam pure Christianam, "non Scholis formatam, non Bibliothecis exercitatam, non Academiis et porticibus Atticis pastam." Si gentem et Ecclesiam spectes cui præfuit, Viro apud Syros tot annos morato, si non et apud eosdem nato educatoque, maxime convenit plurium epithetorum congestio, ut et longissimarum S. Pauli præfationum imitatio [e]. Martyrem ab ipso Imperatore Romano condemnatum, a Metropoli Syriæ Antiochia ad Orbis Dominam in vinculis circumductum, factum Angelis et hominibus spectaculum, maxime decuerunt ardor ille, atque desiderium pro Christiana religione patiendi, morasque omnes atque obstacula removendi fortis et constans cupido; quæ cum in aliis tum in illa præsertim ad Romanos Epistola verbis pio fervore plenissimis expressit.

Scriptum spurium probat fides temporis violata:

Concedendum quidem est, nihil certius aut solidius scriptum aliquod aut narrationem spuriam probare, quam fidem temporum violatam. Tradit Laertius Anaxagoram Philosophum viso Mausoli sepulchro hanc sententiam protulisse, *Τάφος πολυτελὴς λελιθωμένης ἐστὶν οὐσίας εἴδωλον.* Non credo. Anaxagoras enim ille Olymp. lxxxviii. mortuus est; Mausoli autem sepulchrum ante Olymp. cvii. conditum non est. Aut igitur hæc verba Philosophus ille nunquam dixit, aut alia certe occasione dixit; Mausoleum enim nunquam vidit: quod ab illustratoribus Laertii nondum, opinor, observatum est. Ita quidem Stesimbrotum sugillat Plutarchus in Vita Themistoclis, quod eum tradiderit Anaxagoræ discipulum fuisse, *οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἁπτόμενος.* Ita de morte Eupolidis Historicorum consensum diligentia Eratosthenis refutatum esse observat Cicero ad Atticum lib. vi. Epist. i. "Quis enim non dixit Εὔπολιν, *τὸν τῆς ἀρχαίας,* ab Alci-

Cujusmodi exempla adducit Pearsonus;

[e] Quoniam quidam hic Pearsonum non intelligunt, conferas velim, amice Lector, quæ scripsit Vir Doctissimus infra cap. xvi. prope init. et Præfat. in Hieroclem, Opp. Minor. vol. ii. p. 578. Nonne etiam Ciceronem "suorum homines temporum incessere audebant, ut tumidiorem, et *Asianum*, et redundantem, et in repetitionibus nimium?"—Vid. Quinctil. lib. xii. 10. 12.

biade, navigante in Siciliam, dejectum esse in mare? Redarguit Eratosthenes: affert enim quas ille post id tempus fabulas docuerit." Narrat Holstenius "Porphyrium, cum prima literarum ac sapientiæ fundamenta percepisset, puerum ferme adhuc Origenis fama excitum Alexandriam ad doctrinam ejus percipiendam profectum fuisse." Non credo; "licet hoc ex Eusebio et Vincentio Lirinensi Porphyrii auctoritate" se ostendisse putet. Vincentius quidem idem tradit[f], sed ex male acceptis Porphyrii apud Eusebium verbis, quæ eum Alexandriam ad videndum Origenem profectum esse minime docent; tantum enim ait, Ὧ κἀγὼ κομιδῇ νέος ὢν ἔτι ἐντετύχηκα, *Quem ego juvenis adhuc conveni*[g]. Certe Alexandriæ Origenis nostri discipulus esse non potuit Porphyrius, qui in finibus Tyri anno Alexandri Severi decimo natus est; eodem autem anno Origenes Alexandria pulsus est. Scribunt præterea Veteres Origenem quendam fuisse Plotini condiscipulum, et simul cum maximo illo philosopho audivisse Ammonium per undecim ferme annos Alexandriæ. Hunc Origenem nostrum fuisse volunt eruditi, et præcipue Holstenius. Non credo: tempora enim non minus quam alia repugnant. Plotinus non vidit Alexandriam ante annum undecimum Alexandri Mammææ, ut testatur in ejus Vita Porphyrius, et paulo post Ammonio præceptori se tradidit, cum jam Origenes noster Alexandriam relinquere coactus esset, quo nunquam postea reversus est. Non igitur ille Alexandriæ fuit, cum Plotinus Ammonium audivit, multo minus cum Plotinus simul et Ammonio et Origeni suo valedixit. Origenes igitur Plotini condiscipulus Adamantius noster esse non potuit. Susarionem et Sannyrionem eundem poetam fuisse volunt nonnulli, et præcipue Seldenus ad Marmora Arundelliana. Ego autem ut credam animum inducere non possum, cum ratio temporum repugnet. Nam Susario Icariensis primus Comœdiæ inventor apud Athenienses fuit, testibus Clemente Alexandrino, Diomede Scholastico, et Veteri Auctore in prooemiis Aristophani præfixis. Ante autem Pisistrati tyrannidem Susarionem hunc Comœdiam invenisse ex ipso Marmore Arundelliano constat. At Sannyrio teste Suida v. Διοκλῆς, tum Diocli tum Philyllio

et, inter alia, de Porphyrio, an ille Origenis discipulus esse potuisset.

Aliud exemplum de Susarione et Sannyrione.

[f] Commonit. cap. xvii.

[g] Euseb. H. E. vi. 19, 4. Vincentii errorem prius notaverat Valesius in loc.

synchronus fuit: et revera vixit ætate Aristophanis. Certe post editam Euripidis Tragœdiam Orestem scripsit: exstant enim ejus versus ex ipsius Danae tum apud Euripidis, tum Aristophanis Scholiasten, quibus exagitat Hegelochum Euripidis ὑποκριτὴν, qui Orestem agens versiculum illum,

Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν' ὁρῶ,

male pronunciaverat. Plures igitur quam 140. anni inter Susarionem primum Comœdiæ apud Athenienses inventorem, et Sannyrionem Veteris Comœdiæ scriptorem intercesserunt. Susario igitur et Sannyrio idem poeta esse non potuit. Et miror Isaacum Casaubonum ita decipi potuisse, ut ista scriberet ad Athenæi lib. vii. cap. 9. "Non memini laudari alibi in his libris vetustissimum poetam Sannyrionem nisi hic ubi scribitur, *Σαννυρίων δ' ἐν Γέλωτι, Ὦ βατίδες, ὦ γλαύκων κάρα.* Antiquæ Comœdiæ poeta hic fuit antiquissimus; de quo, et ista ejus Comœdia, legitur in Aristophanis Scholiis, *Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ παλαιὰ ἑαυτῆς διαφέρει, καὶ γὰρ οἱ ἐν Ἀττικῇ πρῶτον συστησάμενοι τὸ ἐπιτήδευμα τῆς κωμῳδίας (ἦσαν δὲ οἱ περὶ Σαννυρίωνα) καὶ τὰ πρόσωπα εἰσῆγον ἀτάκτως, καὶ μόνος ἦν γέλως τὸ κατασκευαζόμενον.*" Nam primo alibi Athenæus Sannyrionis meminit, et ejusdem etiam Fabulæ, lib. xii. cap. 13. *Περὶ δὲ Μελήτου αὐτὸς ὁ Σαννυρίων ἐν γέλωτι λέγει οὕτως, Μέλητον τὸν ἀπὸ Ληναίου νεκρόν.* Dein in verbis Scholiastæ putat vocem *γέλως* Sannyrionis Fabulam denotare, cum nihil aliud hic significet quam *risum* simpliciter, quem tantummodo spectabant primi Comœdiarum editores, quos vocat *τοὺς πρῶτον συστησαμένους τὸ ἐπιτήδευμα τῆς κωμῳδίας.* Denique non vidit mendum latere in nomine: nam pro *Σαννυρίωνα* legendum esse *Σουσαρίωνα* certum est: ut paulo post in alio argumento legimus, *τὴν κωμῳδίαν ηὑρῆσθαί φασιν ὑπὸ Σουσαρίωνος.* Diomedes Grammaticus, *Poetæ primi Comici fuerunt Susarion, Mullus, et Magnes.* Clemens Alexandrinus, Stromat. lib. i. § 79. *Κωμῳδίαν ἐπενόησεν Σισαρίων* (l. *Σουσαρίων*), *ὁ Ἰκαριεύς.* Diomedes Scholasticus in Bibliotheca Regia MS. in Expositione Grammaticæ Dionysii Thracis, *Πρῶτον οὖν Σουσαρίων τις τῆς ἐμμέτρου κωμῳδίας ἀρχηγὸς ἐγένετο, οὗ τὰ μὲν δράματα λήθη κατενεμήθησαν.* In vetustissimo Marmore Arundelliano, *Ἀφ' οὗ ἐν Ἀθήναις κωμῳδία πρῶτον ἐτέθη ἐπὶ σανίσι τῶν Ἰκα-*

ριέων εὑρόντος Σουσαρίωνος. In Icario enim Atticæ populo inventam fuisse tradunt tum Comœdiam tum Tragœdiam Veteres. Athenæus, lib. ii. cap. 3. Ἀπὸ μέθης καὶ ἡ τῆς Κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς Τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη. Unde apud Suidam, Θέσπις, Ἰκαρίου, πόλεως Ἀττικῆς, Τραγικός. Apud Icarienses igitur Susarion Comœdiam invenit, unde eum Clemens Icariensem vocat; non quod in eo pago natus esset, aut ex Attica oriundus; natus enim est in agro proximo Megarensi, ut ipse de se testatur in Iambis qui etiamnum apud Diomedem Scholasticum supersunt, et in hunc modum corrupte in MS. leguntur:

Ἀκούετε λέξεως· Σουσαρίων τάδε λέγει,
Υἱὸς Φιλίνου Γεγαρόθου Τριποδίσκος.

Sed pro Γεγαρόθου Τριποδίσκος legendum proculdubio Μεγαρόθεν Τριποδίσκιος, ut metri ratio postulat. Est autem Τριποδίσκιος vox gentilis. Stephanus, τὸ ἐθνικὸν Βορμίσκιος, ὡς Τριποδίσκιος, Δωρίσκιος, lege Δορίσκιος. Ut ipse alibi, τὸ ἐθνικὸν Δορίσκιος, ὡς Δορμίσκιος, lege vicissim, Βορμίσκιος. Unde autem Τριποδίσκιος clare docet idem Stephanus, Τριποδίσκος, καὶ Τριποδίσκοι, κώμη τῆς Μεγαρίδος, ὁ πολίτης Τριποδίσκιος. Tripodiscus igitur in agro Megarensi pagus est; in quo qui natus est Τριποδίσκιος dicebatur. Sic igitur Susarionis Iambos interpretor:

Audite dictum: Susarion hæc ait,
Filius Philini, e Megaride Tripodiscius[h].

Ut autem Origenem Plotini condiscipulum Adamantium nostrum, et Sannyrionem Comicum Susarionem Comœdiæ inventorem fuisse temporum ratio non admittit; ita si quid in Epistolis fidem temporum revera pulsaret, Ignatium Epistolicum non fuisse Apostolicum illum libenter concederem.

Verum ut nihil certius scriptum aliquod spurium esse probat, quam fides temporum violata; ita Opera Auctori alicui ascripta, sed posteriori aliquo sæculo a Fictore conscripta, fere semper hac ipsa ratione se produnt, et ex violatione temporum suppositionis convincuntur. Edidit Leo Allatius

Vitio violati temporis laborant fere semper scripta spuria.

[h] Certissima hæc emendatio. Comœdiæ priscæ originem inter Megarenses, vigente adhuc populari rerum statu, commemorat Aristoteles, Poet. iii. 5. De Susarione vid. C. O. Müller. Hist. et Antiq. Doriens. IV. c. vii. 1. De tempore Sannyrionis, Fynes Clinton, Fast. Hell. vol. i. B.C. 407. 399.

Exemplo sunt 'Socraticorum Epistolæ' a Leone Allatio editæ.

SocraticorumEpistolas, quas ab illis ipsis viris quorum nomina præferunt conscriptas fuisse Dialogo satis prolixo vehementer contendit, sed frustra: temporum enim ratio minime patitur. Ad unicum argumentum inde ductum de Oratione Polycratis in judicio Socratis habita, cujus Epistola xiv. mentionem facit, ita respondet, ut de anno quo Socrates mortuus est Veteribus omnibus litem moveat, nec tamen hilum proficiat. Omnia enim in ea Epistola et sequenti ita concepta sunt, ut nulla temporis ratio habeatur, adeoque cuncta ficta esse dilucide appareat. Euclides et Terpsion queruntur Xenophontem cum Socrates moreretur non Athenis sed Lacedæmone fuisse; cum ille Lacedæmone tunc non fuerit, qui Athenis recta in Asiam ante mortem Socratis profectus est, nec nisi post sexennium in eam urbem venit. Et dum huic Epistolæ Xenophon respondet, Platonis scripta sæpius sugillat, quod Poetas non admiserit eum perstringit, cum ipse se talem in libris præstiterit; imo sententiam ex Epistola Platonis ad Dionysium Siciliæ tyrannum carpit, quæ omnia diu post Socratis mortem evulgata sunt. Ita Xenophontis simius, cum vidisset in genuina illius Epistola, cujus fragmentum apud Eusebium exstat, perstringi Platonem ob Σικελιῶτιν τράπεζαν[i], ipse etiam ea sugillavit quæ ad Siciliam spectabant; sed dum Epistolam statim post mortem Socratis scriptam fingit, et temporum rationem violat, et seipsum prodit. Præterea, Aristippus ad Filiam suam Epistolam xxvii. mittit, cum jam Siciliæ tyrannum ipse reliquisset, et jam in Lipara insula morti vicinus esset, Filiamque monet ut Athenas proficiscatur, et cum Myrto et Xantippe sanctam vitam colat; quasi tot annis post necem Socratis illæ duæ uxores in eadem domo viverent, et fœminas Philosophice instituerent, cum Myrto, si unquam Socratis uxor fuerit, ante ipsum mortua sit. Allatius quidem xvi. ad minus annos post Lachetis magistratum vixisse Socratem vult, sed contra omnium Veterum sententiam. Demetrius Phalereus satis idoneus auctor apud Laertium, Diodorus Siculus, Aristides, quibus consentit antiquus ille in Marmore Arundelliano Chronographus, Ἀφ' οὗ μετανῆλθον οἱ μετὰ Κύρου ἀναβάντες, καὶ Σωκράτης φιλόσοφος ἐτελεύτησε, βιοὺς ἔτη ἑβδομήκοντα, ἔτη ρλζ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λάχητος. Optime certe ille sub eodem Archonte

[i] Vid. Euseb. Præp. Evang. xiv. § 12.

ponit reditum eorum qui cum Cyro ascenderunt, et mortem Socratis. Xenophon enim, quo duce illi redierunt, ἀναβέβηκε σὺν Κύρῳ ἐπὶ ἄρχοντος Ξεναινέτου, ἑνὶ προτέρῳ ἔτει τῆς Σωκράτους τελευτῆς. *Ascendit cum Cyro sub Archonte Xenæneto, anno uno ante Socratis mortem,* ut ex veterum aliquo refert Laertius. Nihil igitur in historia videtur esse certius, quam illa omnium in re notissima sententia, Socratem sub Archonte Lachete mortuum esse. Et fundamentum quo nititur Allatius, quod apud Platonem Socrates in Dialogis aliquoties de iis rebus loquatur quæ diu post Lachetis magistratum contigerunt, infirmissimum est. Veritas enim Chronologica ex Platonis Dialogis sumenda non est. Scitum est illud Macrobii, Saturnal. lib. i. cap. 1. "Annos coeuntium mitti in digitos, exemplo Platonis nobis suffragante, non convenit." Eos certe Plato quasi colloquia habentes introducit, qui nunquam collocuti; et ea nonnullos sæpe loquentes repræsentat, de quibus illi nunquam cogitarunt, et quæ scire minime potuerunt. Ἀναγνοὺς ὁ Γοργίας τὸν Πλάτωνος διάλογον, πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν, ὅτι οὐδὲν τούτων οὔτε εἶπεν, οὔτε ἤκουσε παρὰ Πλάτωνος. *Gorgias cum Platonis Dialogum legisset, iis qui aderant dixit, quod nihil horum aut ipse dixerit, aut a Platone audiverit.* Idem de Phædone tradit Athenæus, etiam de Socrate Laertius. Φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Λύσιν ἀναγινώσκοντος Πλάτωνος, Ἡράκλεις, εἰπεῖν, ὡς πολλά μου καταψεύδεθ' ὁ νεανίσκος, οὐκ ὀλίγα γὰρ ὧν οὐκ εἴρηκε Σωκράτης, γέγραφεν ἀνήρ. *Ferunt etiam Socratem cum Platonem Lysim recitantem audisset, Proh Hercules, exclamavisse, quam multa de me adolescentulus mentitus est? Non pauca enim ex his quæ Socrates nunquam dixit, vir ille literis mandavit.* Cum igitur Socrates aliquando in Dialogo Platonis introducitur de iis rebus disserens, quæ post magistratum Lachetis contigerunt, non potest inde colligi Socratem ea ætate in vivis fuisse, sed Platonem post mortem Socratis Dialogum scripsisse, illique quos ipse voluit sermones tribuisse. Omnes igitur Socraticorum Epistolas ab Allatio editas, cum aliunde tum ex temporum ratione, non ab iis quibus tribuuntur scriptas, sed ab aliquo Philologo confictas fuisse constat.

Quare cum scripta sub alienis nominibus edita, ac præsertim Epistolæ, hoc modo prodere se soleant, non minimo argumento est, Ignatii nostri Epistolas genuinas esse, quod nihil

Nihil in Epistolis Ignatii, quod poste-

riorem ætatem prodet.

in illis reperiri possit, quod aliam seu posteriorem ætatem sapiat, quod post x. Trajani annum scriptas fuisse evincat. Dallæus Epistolas ipsas "accuratissime inspiciens, et diligentissime rimans," nihil adhuc hujus generis, ut mox ostendemus, offendit. Quod si hic circumspectator cum emissitiis oculis tale nihil invenire potuit, metuendum non erit ne ab alio postea id fiat. Quibus ad sententiam nostram confirmandam prælibatis, ad ea aliquid reponendum est, quibus probare nititur Vir doctissimus, Epistolas Ignatii Eusebio cognitas, et tot sæculis approbatas, nec ætati qua scriptæ, nec Viri a quo editæ esse dicuntur ingenio et moribus congruere.

Dallæi inconstantia, nunc veteres Epistolas, nunc interpolatas atque commentitias impugnantis, ut lectorum oculis nebulam obtendat.

Sed priusquam ad argumenta Adversariorum ventilanda me accingam, non possum non observare Dallæum, qui Ignatium Epistolicum in ipso Operis sui limine quasi Geryonem depinxit, in disputando bicorporeum plane, vel tricorporeum apparere, et argumenta sua tum contra Eusebianas veteres Epistolas, tum contra commentitias, et ipsas etiam interpolationes fabricari atque dirigere; adeoque non tantum adversus Usserium et Hammondum, sed et contra Baronium, Halloixium, aliosque ex Latinis militare, nunc his, nunc illis alapam impingere. Hoc autem tam perplexe facit, ut et lectorum oculis nebulam obtendat, et sententiæ nostræ sæpe insidias struat; dum Eusebianas, quas nostri genuinas esse contendunt, non aliis armis dejicere conatur, quam iis quibus interpolationes rejiciunt, et novas et commentitias Epistolas respuunt. Profitetur ipse se "hoc Ignatianarum Epistolarum negotium simul semelque totum tractare" velle, quod nos et ægre ferimus, et minime fieri debuisse contendimus. Hæc enim rerum confusa tractatio non tantum mihi negotium facessit, cui perpetua distinguendi et genuina a spuriis discriminandi, hac præsertim posteriori Vindiciarum parte, necessitas incumbit, sed et Lectori, qui sibi fucum fieri nolit, nimiam solicitudinem creat, qui minus attente singula consideret, et rerum differentias semper observare aut non velit, aut non possit, manifestam præjudicii occasionem ministrat. Fatemur nos libentissime multa in spuriis Epistolis, multa in Interpolationibus et temporum fidem pulsare, et S. Ignatii moribus repugnare, et dictionem ejus minime referre. Neque aliter fieri potuisse putamus: imo inde argumentum ducimus

satis apertum et efficax, quod, cum fictor aliarum Epistolarum, et Interpolator verarum, uterque veri Ignatii simius, et pro suo modulo archetypum caute repræsentans, tam facile atque manifeste imposturæ teneatur, tam sæpe tempora confundat, tam aliena a Martyris moribus tradat, Auctor Eusebianarum vel eo ipso verus Ignatius appareat, quod tempora nunquam confundat, quod nihil ab Ignatio alienum doceat.

CAP. II.

Argumentum Dallæi a tempore ductum refellitur. Ignatius nullum hæreticum nominavit. Cleobius, sive Cleobulus, primi sæculi hæreticus. Insignis S. Hieronymi locus fuse explicatur, et ab importunis Dallæi conjecturis defenditur. Ignatius non scripsit contra Theodotum, sed hæresin ejus in Ebione damnavit.

Argumentum a tempore.

UT ea quæ Vir doctissimus adversus Epistolas Eusebio cognitas ex ipsis observavit, nullam omnino ad earum auctoritatem imminuendam vim habere ostendam, eodem ordine quo ille perscripsit singulatim omnia persequar. Incipit autem ab argumento a tempore ducto, et Capite x. affirmat "non pauca passim occurrere quæ statam atque immotam temporum fidem, certissimum veritatis κριτήριον, graviter pulsant ac convellunt." Ego vero e contra assero, in fictis et interpolatis quamplurima, sed neque "passim" neque "non pauca" istiusmodi, imo plane ac prorsus nulla in Epistolis quas nostri defendunt, reperiri. Sed "earum Auctor de multis Hæreticis atque hæresibus post Martyris demum mortem exortis passim loquitur." Ita ille. Nos autem cum Eusebio Antiquitatum Ecclesiasticarum peritissimo fatemur Ignatium aliquas hæreses perstrinxisse, sed eas tantummodo, quæ tunc temporis cum ille scripsit, et antequam martyrium passus est, exortæ fuerant; idque verissimum esse contendimus. Rursum, "Quosdam," inquit, "ejus commatis nominat diserte; et quos non nominat, eorum tamen dogmata ita plane ac perspicue interdum exponit, ut quos intelligat dubitari non possit." Nos utrumque libere et aperte falsum esse dicimus: et huc usque assertionum nuda contentio est; ait ille, nos negamus.

De hæresibus, quas perstringit Ignatius.

Interpolatam Epistolam citat Dallæus.

Priorem ordinem unico hoc argumento probare nititur. Epistolarum auctor "Basilidis, Theodoti, et Cleobuli edit nomina in Epistola ad Trallianos. At hos tres post Ignatii

martyrium erupisse certo constat." De Hæreticorum horum ætate nunc non disputo, de Basilide postea acturus; illud tantum impræsentiarum moneo quod huic argumento refellendo abunde sufficiat, Auctorem Epistolarum hæreticorum neminem nominare voluisse, ab eorum omnium nomenclatura de industria abstinuisse. Ita enim ipse loquitur de hæreticis ad Smyrnæos scribens, *Τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν ὄντα ἄπιστα οὐκ ἔδοξέ μοι ἐγγράψαι· ἀλλὰ μηδὲ γένοιτό μοι αὐτῶν μνημονεύειν μέχρις οὗ μετανοήσωσιν.* Vetus Interpres, *Nomina autem ipsorum existentia infidelia non visum est mihi inscribere: sed neque fiat mihi ipsorum recordari usque quo pœniteant.* Quod animi propositum religiose in reliquis etiam Epistolis conservavit, adeo ut nullius unquam hæretici hominis nomen ediderit. Auctor certe Epistolæ ad Trallianos, *ὁ δημιουργὸς τῆς θεσπεσίας ἐπιστολῆς*, ut loquitur Synesius, Basilidem, Theodotum, aut Cleobulum nunquam nominavit, sed Interpolator: "omnis" autem "interpolatio posterior credenda est," ut loquitur Tertullianus. Eorum nomina in laciniis illius Epistolæ inter miniata reperiuntur: in Codice Florentino, et Latino interprete sincero non apparent; ad Baronium fortasse et Halloixium, ad nos non omnino pertinent.

Auctor Epistolarum genuinarum neminem nominare voluit.

Atque hæc ad x. Caput responsio sufficere posset, nisi cum illa verba ex "suo Ignatii simio" ad Trallianos adducit, *Fugite etiam ipsius nequissimi nepotes, Theodotum et Cleobulum,* occasionem arriperet Usserium etiam et Hammondum sugillandi. "Cleobulum," inquit, "istum sua obscuritas ita tegit ut argui non possit." Imo vero adeo perspicuum est Cleobulum illum inter vetustissimos hæreticos a SS. Patribus esse recensitum, ut si eum nominasset ipse Auctor Epistolæ ad Trallianos, nulla inde ei de antiquitate lis moveri posset. Cleobulus enim, sive Cleobius, Simonis discipulus fuit: unde Cleobiani cum Dositheanis et Gorthenis aliisque antiquissimis hæreticis numerati sunt. B. Theodoretus, Hæret. Fab. lib. i. cap. 1. de Simonianis, *Ἐκ τῆσδε τῆς πικροτάτης ἀνεφύησαν ῥίζης Κλεοβανοὶ* (lege *Κλεοβιανοὶ*), *Δοσιθεανοὶ, Γορθηνοὶ, Μασβόθεοι, Ἀδριανισταὶ, Εὐτυχηταὶ, Κανισταί.* Et lib. ii. cap. 1. ubi testatur Deum zizaniorum magnam partem in triticum convertisse, hæc habet, *Καὶ μαρτυροῦσι καὶ πόλεις καὶ κῶμαι καὶ τῶν Σίμωνος, καὶ τῶν Μενάνδρου, καὶ Κλεοβίου, καὶ Δοσιθέου, καὶ Γορθέου, καὶ Ἀδριανοῦ, καὶ Σατορνίλου, καὶ Βασιλί-*

Fallitur Dallæus de Cleobulo.

Quisnam fuerit iste Cleobulus.

δου, καὶ Ἰσιδώρου, καὶ Καρποκράτους, καὶ Ἐπιφάνους, καὶ τῶν ἄλλων ἁπαξαπλῶς τῶν τοιούτων ζιζανίων ἀπηλλαγμέναι. Auctor Imperfecti Operis in Matthæum [a], Homil. xlviii., "Venerunt enim Dositheus et Simon et Cleonius (lege Cleobius)." Hæc illi ex antiquissimo rerum Ecclesiasticarum scriptore Hegesippo, apud Eusebium lib. iv. cap. 22. qui Cleobium hunc in prima Hæreticorum classe collocat, Ἀφ' ὧν Σίμων, ὅθεν Σιμωνιανοὶ, καὶ Κλεόβιος, ὅθεν Κλεοβιηνοὶ, καὶ Δοσίθεος, ὅθεν Δοσιθεανοί. Cleobius igitur Simoni synchronus ipso Ignatio Martyre antiquior fuit. Sed "ut hunc" Cleobulum "eundem," inquit, "cum Cleobio illo fuisse putemus, cujus fit aliquoties apud scriptores mentio, nihil, ut opinor, cogit." Imo vero cogit illustris locus Epiphanii Hæresi li. Ἔνθεν καὶ οἱ περὶ Κήρινθον καὶ Ἐβίωνα ψιλὸν τὸν ἄνθρωπον κατέσχον, καὶ Μήρινθον, καὶ Κλεόβιον, εἴτ' οὖν Κλεόβουλον, id est, *et Cleobium, sive Cleobulum.* Hæc enim satis aperte ostendunt eundem Hæreticum ab aliis Cleobium, ab aliis Cleobulum nominari solitum: ut eundem Hæreticum alii Saturnilum, alii Saturninum vocabant. Hunc autem Cleobium, sive Cleobulum cum Ebione et Cerintho Christum nudum hominem prædicasse docet Epiphanius: et eandem hæresin Theodotus docuisse noscitur, cui Cleobulum adjungit Interpolator. Sua igitur Cleobulum obscuritas non tegit [b].

Calumniæ Dallæi in Usserium, de Theodoti, sive Theodadi nomine.

De Theodoto autem miniato, qui ad nos nihil, miras nobis difficultates creat et turbas concitat. Nam quod eum ad A.D. 194 refert, quid ad nos, qui Interpolatorem aliquot post sæculis natum putamus? Quod clamat Usserium "eo ducere, ut Theodadem pro Theodoto præter omnium Codicum Græcorum Latinorumque fidem reponamus," magnam Viro integerrimo injuriam facit. Usserius certe Interpolatoris defensionem non suscepit, quem ipse primus detexit et confixit; neque quicquam contra Codicum fidem fecit, sed pro singulari qua uti solebat diligentia Codicem Baliolensem, non "Theodotum," sed "Theododum" habere indicavit, "quod commune aliquid cum Θεοδάδι habere" tantummodo monuit.

[a] In Append. Chrysostomi Morell. vii. 947. "Venerunt enim Dositheus et Simon et Cleonius et *Varisuas* in nomine Christi, et alii multi, quos Apostolus tangit." Monstrum nominis *Varisuas* correxit Cotelerius ad Constit. Apost. lib. vi. cap. 7, legendo *Bar-jesus.* Similem errorem correxere Benedictini in Augustin. contr. Litt. Petil. iii. § 48.

[b] Vid. Constit. Apost. lib. vi. cap. 8. et not. Cotelerii, n. 4.

Iniquissimæ igitur sunt vociferationes et calumniæ quibus Virum accuratissimum onerat.

Sed "movet" Virum doctissimum "Hieronymi locus contra Helvidium disputantis, diserte Ignatium inter Apostolicos scriptores primum recensentis qui adversus Ebionem, et Theodotum Byzantium, et Valentinum scripserunt." Caute hæc primum, et indefinite: "movet" hominem, sed quo non ostendit: ut quid putet non addit; quid inde colligat nos latere voluit. An "movet" ut Ignatium inter Apostolicos scriptores non numeres, cum Hieronymus ipse eum diserte inter eosdem numeret? An "movet" ut existimes Interpolatorem, nomen prodidisse Theodoti Ignatio junioris, quod nemo nostrum negat? An "movet" Hieronymus ut hoc putes, qui Interpolatorem, utpote se multo juniorem nunquam vidit? Utcunque sit, undecunque aut quocunque moveatur Dallæus, et Usserius et Hammondus vapulat. Prior, quod "videatur Hieronymum capere non de Epistolis, sed de alio aliquo Ignatii Opere quod illius ævo exstiterit, nostro desideretur." At Usserius de tali Opere nihil: tantummodo ait, id quod verissimum esse omnes concedent, "Si Theodoti Coriarii in aliquo Opere nomen Ignatii præferente facta fuerit mentio, manifestæ ψευδογραφίας ex ipsa temporum convincatur ratione." Non asseruit tale Opus Hieronymi ætate exstitisse, non "alios Ignatio libros affinxit" Usserius; ut frustranea plane sit tota hæc adversus eum instituta disputatio. Et cum "errores Theodoti in his Epistolis apertissime refutari" ait, ne id quidem quisquam negat. Nulli autem alii errores Theodoti in illis refutantur nisi qui ad Ebionæos pertinebant, et Ebionem simul cum Theodoto nominat Hieronymus: nec in hoc Capite de Hæresi quæritur, sed de Hæretico, quem ab Ignatio nominatum aut refutatum negamus. Hæresis Theodoti in Ebione et Cerintho refutata est, Theodotus ipse in genuinis Epistolis intactus est.

Locus Hieronymi contr. Helvidium.

"Hammondus vero confitetur non necesse esse ut Ignatius adversus Valentinum aut Theodotum volumina nova scripsisse dicatur." Recte hæc ille quidem, non ut Usserio contradiceret, qui illud necesse esse nunquam dixit, sed ut Hieronymum interpretaretur, cujus verba non conjuncte sed divisim intelligenda esse censuit: idque rectissime observatum esse liquet, si de scriptis non tantum adversus hæreses, sed et

Hieronymi locum rectissime interpretatur Hammondus.

ipsos hæreticos intelligatur. Neque enim Polycarpus contra Valentinum, neque Justinus, vel Irenæus, quantum scimus, contra Theodotum expresse scripsit; certe quatuor illos omnes Apostolicos viros adversus tres illos Hæreticos diserte non scripsisse constat: et inde recte colligitur ad Hieronymi mentem satis esse ea quæ Ignatius in Epistolis contra Ebionem et Gnosticos scripsit, etiamsi nihil adversus Valentinum et Theodotum scripserint. Ita quidem sensit Hammondus; "Ille vero fallitur," inquit Dallæus, et rationem statim reddit, "Nam nisi Ignatius contra Theodotum scripsisse intelligatur, liquido falsum erit quod ait Hieronymus." Mira hæc assertio, sed et ratione sua quali quali non caret. "Nemo enim Apostolicus contra eum scripsit, non Polycarpus, ac ne Irenæus quidem aut Justinus, aut quisquam ejusdem census alius, ut plane necesse sit ad Ignatium referri quæ de Theodoto dicit Hieronymus." Sed et mihi pariter disputare licet. Nemo Apostolicus contra Theodotum scripsit, non Ignatius Martyr, non Justinus, aut Irenæus, ut necesse sit ad Polycarpum referri quæ dicit Hieronymus. Ita de Justino, ita de Irenæo. Ut hæc omnia recte intelligantur, et disputationis Dallæanæ imbecillitas appareat, locus Hieronymi omnino recitandus est, quem ille caute prætermisit. Verba ejus adversus Helvidium hæc sunt, cap. 17: "Numquid non possum tibi totam veterum scriptorum seriem commovere, Ignatium, Polycarpum, Irenæum, Justinum Martyrem, multosque alios Apostolicos et eloquentes viros, qui adversus Hebionem et Theodotum Byzantinum [et Valentinum [c]] hæc eadem sentientes plena sapientiæ volumina conscripserunt? quæ si legisses aliquando, plus saperes." Non tantum quatuor enumerat Hieronymus, sed et "multos alios Apostolicos et eloquentes viros" adjicit, imo "totam veterum scriptorum seriem" advocat, quorum si unus aliquis adversus Theodotum expresse scripserit, non necesse est ut id Ignatium fecisse putaverit Hieronymus, magis quam Polycarpum, aut Justinum, aut Irenæum, quorum neminem id fecisse fatetur Vir doctissimus. Sed et huic etiam objectioni aliquatenus occurrit. "Quomodo," inquit, "vel Polycarpus, vel Justinus, vel Apostolicorum quisquam contra Theodotum scribere

Hieronymi verba.

[c] Voces uncinis inclusæ exstant in margine quorundam Codicum.—Vid. Vallarsii Not. in loc.

poterant qui diu post eorum mortem exortus est, sub Victore Episcopo Romano, id est circa A.D. 200: quo tempore incredibile est quenquam eorum vixisse qui Apostolos viderant, omnes ante A.D. 100 mortuos." Ubi primo Apostolicos viros habet pro iis tantum qui Apostolos viderant, quod est a mente Hieronymi prorsus alienum. Cum enim Justinum et Irenæum aliosque Apostolicos advocat, eos ipsos sine dubio pro Apostolicis habuit: at neque Irenæus, neque Justinus Apostolum ullum vidit. Ita etiam et alii loquuntur, ut Theodoretus Hæret. Fab. lib. i. cap. 2, Καὶ Εἰρηναῖος, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, Ἀποστολικὸς δὲ καὶ οὗτος ἀνὴρ, *Et Irenæus, cujus supra meminimus, vir idem quoque Apostolicus:* et rursus cap. 5., *Εἰρηναίου, τοῦ τὴν ἑσπέραν φωτίσαντος, ἀνδρὸς Ἀποστολικοῦ, παραθήσομαι μαρτυρίαν. Irenæi viri Apostolici, qui Occidentem illustravit, proferam testimonium.* At Irenæus aliquot annis post A.D. 200 mortuus est, ut nec S. Joannem viderit ante A.D. 100 defunctum. Non igitur ideo Theodoretus Irenæum virum Apostolicum appellavit, quod Apostolum aliquem in terris viderit, sed quod esset, ut ipse alibi cum Epiphanio loquitur, *τῶν Ἀποστόλων διάδοχος*, ut S. Basilius de Sp. S. cap. 29, *ἐγγὺς Ἀποστόλων γενόμενος*, ut S. Augustinus, *non longe a temporibus Apostolorum.* Vocat eum quidem Hieronymus, ut hic, "virum Apostolicum," ita alibi, "virum Apostolicorum temporum," non quod ipsos Apostolos viderit, sed Apostolorum discipulos. Ita enim loquitur Epistola xxix. [al. lxxv. 3.] "Irenæus vir Apostolicorum temporum, et Papiæ auditoris Evangelistæ Joannis discipulus." Ita Hegesippus Photio dicitur *ἀρχαῖος ἀνὴρ καὶ Ἀποστολικὸς*, Cod. ccxxxii. qui Eusebio perhibetur *ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν Ἀποστόλων γενόμενος διαδοχῆς*, et sub Eleutherio scripsisse noscitur. Revera antiquis Apostolici dicebantur duplici ratione, tum ætatis respectu tum doctrinæ; respectu ætatis etiam ii dicebantur Apostolici, qui cum Apostolis vixerunt, licet ab eorum doctrina dissentirent, ut Tertullianus loquitur adv. Hermogenem cap. 1. "Nec ipse Apostolicus Hermogenes in regula perseveravit;" illi autem præcipue qui doctrinam ab Apostolis receperunt, et in ea perstiterunt, ut idem de Præscript. Hæret. cap. 32, "Ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem:"

Viri Apostolici apud antiquos quinam fuerint.

Ita dicebantur duplici censu.

et paulo post, "Ipsa doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diversitate et contrarietate sua neque Apostoli alicujus auctoris esse, neque Apostolici: quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita et Apostolici non contraria Apostolis docuissent." Respectu doctrinæ, illi etiam Apostolici dicebantur, qui Apostolorum fide maxime floruerunt, licet Apostolos ipsos non audiverint, quales erant, forte Papias, Hegesippus certe et Irenæus: unde apud S. Athanasium Hæretico simpliciter opponitur ὁ πιστὸς καὶ Ἀποστολικὸς ἀνὴρ, quacunque ætate vixerit, tom. i. p. 275 [d]: ut eadem fuerit inter viros Apostolicos distinctio quæ inter Ecclesias Apostolicas fuit. Aliæ enim Ecclesiæ Apostolicæ dicebantur, quod ab Apostolis ipsis aut Apostolicis viris fundatæ sint, aliæ quod cum postea exortæ sint, cum illis Apostolicis in doctrina convenirent. Tertullianus de Præscript. Hæret. cap. 20. "Apostoli Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinæ cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, et quotidie mutuantur, ut Ecclesiæ fiant; ac per hoc et ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum." Idem, cap. 32. "Hoc modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrnæorum Ecclesia Polycarpum ab Joanne conlocatum refert, sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum itidem: perinde utique et cæteræ exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habent." Et paulo post. "Ad hanc itaque formam probabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis auctorem suum proferant, ut multo posteriores, tamen in eadem fide conspirantes non minus Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ." Ut igitur Ecclesias Apostolicas, quæ post Apostolorum tempora exortæ sunt, ita et viros Apostolicos nominabant, qui Apostolos nunquam viderunt: et quod ad Hieronymum spectat, mirum non est eum ita locutum esse, si verba Ruffini in secunda Invectiva perpendamus. "Si tu Origenem, quem alterum post Apostolos dicis, recte facis imitari, quid concidis eum, qui secutus est, Didymum; quem nihilominus et prophetam nominas, et Apostolicum virum designas?" et paulo post, "quem Apostolicum virum sensuum nomine designas." Quamvis igitur

[d] Ed. Paris. sive Colon.

neque Ignatius aut Polycarpus qui Apostolos viderant, neque Justinus aut Irenæus qui alia ratione dicti sunt Apostolici, id fecerint: tamen inter alios multos Apostolicos et eloquentes viros poterat aliquis Theodotum expresse refutare, quod ad mentem Hieronymi satis est, si de Hæretico ipso refutato loquatur: unde quod de Theodoto dicit, nec erit apertissime falsum, nec de Ignatio sumendum.

Jam vero sibi ipsi Hieronymum tam mire interpretanti objicit, "hoc Ignatio non competere," (ut scilicet contra Theodotum scriberet,) "annis fere centum ante mortuo quam Theodoti hæresis nosci cœpisset," sibique hæc objicienti respondet, "Hoc Martyri quidem Ignatio non convenire, de nostro Epistolico verum esse, eumque hoc loco ab Hieronymo intellectum esse." At si Hieronymus hoc loco intellexit Ignatium Epistolicum, certe intellexit Martyrem: neminem enim alium novit ille Epistolicum quam Apostolicum et Martyrem. Hoc ipso loco non tantum inter Apostolicos numerat, sed et dum Veterum seriem recitat, primo loco Ignatium, non tantum ante Irenæum et Justinum, sed et ante Polycarpum ponit. Idem igitur Hieronymo, ut et nobis, et Epistolicus, et Apostolicus, et Martyr Ignatius. Neque hæc negare potuit Vir doctissimus, qui hanc distinctiunculam excogitavit; atque ideo "falsum" fuisse Hieronymum "confitetur;" ut enim habeamus falsum Ignatium, necesse est ut falsum habeamus Hieronymum. Ne verus sit Ignatius, falsus est Dallæo Polycarpus, falsus Origenes, falsus Eusebius, falsus denique et Hieronymus. Sed quare "falsum" esse "confitetur? quod hunc suum Ignatium diu post Apostolos et Apostolicos viros natum Apostolicis hominibus connumeravit." Unde tam crassus error doctissimo et in Ecclesiæ monumentis versatissimo Patri insedit? "Ex præcepto de Ignatianis errore ab Eusebii lectione hausto." At neque Eusebium errasse constat, neque Hieronymus solum Eusebium sequutus est. Legit Polycarpum atque Irenæum, quos Eusebius sequebatur, quosque ipse Apostolicos appellat; legit Theophilum[c], cujus sententiam ex Ignatio decerptam auctori suo reddidit; legit Origenem, qui non semel Ignatium Epistolicum ut Apostolicum laudat, imo Opus Origenis ipse interpretatus est, in quo idem diserte Ignatius citatur; legit Athanasium, Basilium,

[c] De Theophilo vid. P. I. cap. ii. p. 66, 7.

alios, qui Eusebii errores sequi non solebant; neminem legit aut novit cui Epistolæ Ignatii essent vel levissime suspectæ. Si falsus fuerit Hieronymus, error ejus toti orbi communis iniquissime Eusebio tribuitur; præsertim cum constet Hieronymum hæc adversus Helvidium scripsisse diu antequam sua de Ignatio in Catalogo ex Eusebio transcripsit.

Sed sive vere, sive falso hoc loco Hieronymum Epistolas Ignatio ascripsisse velit, an "in illis Theodotum ita refutari vidit, ut inde commentitium fuisse Ignatium facile colligere potuisset?" Ita quidem sentit Vir doctissimus, sed levissima conjectura percitus, ratione nulla ductus. Non enim Theodoti nomen ibi legisse, ubi nos legimus, putat Hieronymum; insertum illud Epistolæ ad Trallianos ab Interpolatore diu post ætatem Hieronymi non diffitetur, aut saltem diu post Librum illum adversus Helvidium, qui sub Damaso scriptus est: nihil in illa Epistola, cui nomen postea Theodoti insertum est, illius Hæretici errores perstringit. Sed "et alia, et illa adversus Theodotum disertissima legerat, quæ ex Epistolis ad Ephesios et Magnesianos descripsit" Dallæus; inde igitur colligere debuit Hieronymus verum Ignatium non fuisse, qui post Theodotum scripserit. Imo vero hoc argumento tam infirmo, tam nullo, iniquissime Sanctus Pater falsitatis postulatur, cum ea quæ ante ex Epistolis ad Ephesios et Magnesianos descripsit Dallæus, capite ix. Artemonis blasphemiam splendide confutare ipse dixerit. Et revera tam contra Artemonem quam contra Theodotum scripsit Ignatius noster, id est, si personas hæreticorum spectes, contra neutrum; si hæresin ipsam utrique communem, contra sententiam utriusque, et ideo aliquo vero sensu contra utrumque. Hæresis enim eadem Ignatii ævo exstitit ab Ebione profecta, et ab ipsius discipulis, et Nazaræis, atque Cerintho defensa, a Theodoto et Artemone postea resuscitata. *Ταύτης δὲ τῆς φάλαγγος ἦρξεν Ἐβίων, Hujus autem catervæ princeps fuit Ebion,* ut loquitur Theodoretus[f]. Si igitur Hieronymus in Ignatio nostro non pauca contra Theodoti hæresin disertissima notasset, non potuisset nisi ineptissime inde colligere Auctorem Epistolarum post Theodotum vixisse; quia ipse optime novit quæcunque contra Theodoti hæresin ex illis Epistolis observare potuit, ea omnia adversus Ebionem dici potuisse:

[f] Hæret. Fab. ii. cap. 1.

at scribere aliquis potuit adversus Ebionem, licet post Theodotum non vixerit. Ut alibi igitur Ebionem et Photinum conjungit, tanquam eadem sententia Apostolica perculsos, ita hic Ebionem et Theodotum tanquam ab iisdem Patribus refutatos.

Cavillatio Dallæi de vehementia Hieronymi.

Frustra igitur in hoc argumento nec sine summa injuria notat acerbissimus Patrum Censor, "interdum Hieronymum naturali quadam ingenii vehementia abripi, et quædam non satis accurate expensa effundere," cum nihil in hac re appareat quod eum videatur abripere aut quoquo modo commovere, nihil ab eo dictum sit quod non sit veritati consentaneum, nihil quod ejusdem sententiæ aliis locis patefactæ contrarium sit. Quod si hæc observatio de vehementia ingenii Hieronymiani admitti aliquando debeat, tunc potiore jure usurpari potest, cum adversus Diaconos Ecclesiæ Romanæ lacessitus scribit, cum ut eorum dignitatem imminuat tam multa de presbyteratus auctoritate congerit, cum ut eam stabiliat æqualem pene ipsi Episcopali potestati statuere censetur: quæ interpretatio sententiæ Hieronymianæ eum maxime inconstantem, et suis scriptis contraria effundentem repræsentat. Si unquam igitur, in hac ipsa controversia de distinctione Sacrorum Ordinum, liceret dicere Hieronymum naturali quadam ingenii vehementia abripi, et quædam non satis accurate expensa effundere: quæ responsio si et satis congrua et valida reputetur, non erit opus quicquam addere ad convellendum sententiæ Blondellianæ fundamentum. Cum autem hanc acerbissimam censuram de abreptione Hieronymi veram esse contendit, quod hic scribat, "multos Apostolicos viros adversus Theodotum Byzantinum scripsisse, cum temporum ratio vincat nulli Apostolico notum esse potuisse Theodotum," fugit eum omnino ratio. Non enim "multos" tantum "Apostolicos viros" sed "et eloquentes" dixit Hieronymus, ut lib. i. adversus Jovinianum. "Ad hos et Clemens successor Apostoli, cujus Paulus Apostolus meminit, scribit Epistolas, omnemque pene sermonem suum de virginitatis puritate contexuit; et deinceps multi Apostolici et Martyres et illustres tam sanctitate quam eloquentia viri, quos ex propriis scriptis nosse perfacile est:" neque contra Theodotum solummodo scripsisse ait, sed contra Ebionem (nam de Valentino silent MSS. quamplurimi, atque inter eos Cantabrigienses duo) non

minus quam Theodotum; neque tam eorum personas quam sententiam respexisse censendus est, qui in eadem consentiebant; neque denique verum est nulli Apostolico notum esse potuisse Theodotum. Quam diu enim ante Victorem hæresin suam prodidit Theodotus compertum non est: postquam autem a Victore excommunicatus est viris Apostolicis notus esse potuit; Apostolici enim dicebantur, qui Apostolica doctrina imbuti sunt, etiam qui proxima post Apostolos ætate nati sunt. Certe Irenæo notus esse potuit, imo ignotus ei esse non potuit, qui sub Victore maxime floruit, et post Victorem mortuus est, et tamen a SS. Patribus Vir Apostolicus dictus est, et quidem ab ipso Hieronymo. Ita enim ille, ad Esaiæ cap. lxiv. "De quibus diligentissime Vir Apostolicus scribit Irenæus, Episcopus Lugdunensis, et martyr."

Capite xi. ad secundum ordinem Hæreticorum progreditur, asseritque Ignatium nostrum "alios etiam post veri Ignatii mortem exortos hæreticos tetigisse, licet non nominatos." Respondeo primo generatim, scripsisse Ignatium (quod observat verissime Eusebius) adversus hæreses suo tempore grassantes, et ut ab iis caverent, Ecclesias omnes ad quas Martyrio proximus Epistolas exaravit, opportune admodum admonuisse atque præmunivisse. Eædem autem hæreses quæ illius ætate in Syria vel Ecclesiis finitimis exortæ sunt, sub aliorum nominibus in iisdem vel aliis terrarum oris sæculis sequentibus repullularunt. Ea igitur quæ ab Ignatio contra sui temporis Heterodidascalos scripta sunt, ad sententiam alicujus Hæretici qui diu post Martyris passionem natus sit, refutandam opportunissima esse potuerunt: non quod Auctor Epistolarum ipsum Hæreticum posteriorem noverit, sed quod eundem errorem, quem posterior sequutus est, in priori condemnaverit. Qua unica observatione præmissa facile particularia objecta refelluntur.

Saturnini dogmata non nisi in Interpolatis Epistolis respiciuntur.

Duo Saturnini dogmata respexisse Ignatium Epistolicum vult, unum de matrimonio, alterum de Jesu putativo, ideoque post ea ab Saturnino publicata vixisse, et Ignatium Martyrem esse non posse. Sed Saturnini dogma de matrimonio in genuinis Epistolis non habetur, ex assumentis quæ repudiamus depromitur. Alterum de Jesu putativo a Saturnino primo proditum non est. Etiamsi igitur Auctor Epistolarum contra hanc hæresin quam tuebatur Saturninus scripserit, non

inde tamen sequitur eum vel Saturninum novisse, vel contra vel post eum scripsisse; quia eadem fuit hæresis Menandrianorum, quorum quamplurimi Saturnino seniores erant. Imo ipse Saturninus a Menandro hausit. Irenæus lib. i. cap. 22. *Saturninus quidem similiter ut Menander*, &c. Epiphanius diserte, Μετὰ τοῦτον Σατορνῖλός τις ἀνέστη, καὶ αὐτὸς ἐκεῖθεν τὰς ἀφορμὰς, ἀπὸ Μενάνδρου φημὶ, καὶ τῶν πρώην λαβών. Menandriani autem et Simoniani omnes Christum putative hominem fuisse, et putative tantum passum docebant: a Simone scilicet edocti, qui Judæis seipsum Filium esse dixit, παθόντα δὲ μὴ πεπονθέναι, ἀλλὰ δοκήσει μόνον, ut idem refert Epiphanius. Menander autem multos, teste Justino Martyre, Antiochiæ seduxit, quos ignorare Ignatius noster non potuit. Imo ex Antiochia fuit ipse Saturninus, teste Irenæo, de cujus ætate, ubi opus fuerit, latius disseremus.

Spuriam Epistolam ad Philippenses citat Dallæus.

Mox duos ex Epistola ad Philippenses locos adducit manifeste, ut ait, pulsantes Praxeam, præter eos quos antea adduxerat: erant autem etiam ii ex eadem Epistola, aut illa ad Tarsenses. Nos autem neutram defendimus, utramque manifestissime commentitiam profitemur.

Plures hæretici ante Theodotum Christum hominem tantum esse contenderunt.

Denique Theodotum Coriarium iterum adducit, ac si Epistolarum Auctor eum etiam novisset, quod etiam in Usserianis illius blasphemia refutata sit. Et quidem blasphemiam, quam Theodotus defendit, Ignatium Usserianum refutasse concedo; Theodotum novisse rursus pernego. Dallæus ipse dubitanter hæc proponit, "Si vera sunt," inquit, "quæ Caius, sive alius apud Eusebium scriptor vetustissimus dicit," Theodotum scilicet primum asseruisse Christum fuisse nudum hominem; ipse enim optime novit hæc, si stricte sumantur, vera non esse: novit alios quamplurimos diu ante Theodotum, non paucos etiam ante Ignatium, eandem hæresin promulgasse, quorum Catalogus apud Epiphanium legitur. Sed "scriptorem" illum "antiquissimum" vocat; dabimus igitur illi σύγχρονον Tertullianum, "Cerinthus Christum hominem tantummodo sine Deitate contendit." Et rursus, "Poterit hæc opinio Ebioni convenire, qui nudum hominem constituit Jesum." Hæc ille libro de Carne Christi. Dabimus Caio antiquiorem Irenæum, qui lib. i. cap. 25. de Cerintho hæc habet. *Jesum autem subjecit non ex virgine natum, (impossibile enim hoc ei visum est:) fuisse autem eum Joseph et Mariæ filium*

similiter ut reliqui omnes homines. Idem capite sequenti, *Qui autem dicuntur Ebionæi, consentiunt quidem mundum a Deo factum; ea autem quæ sunt erga Dominum non similiter* (lego, *consimiliter*[g]) *ut Cerinthus et Carpocrates opinantur.* Ne autem emendationi nostræ inniti nimium videamur, idem lib. iv. cap. 59. Ἀνακρινεῖ δὲ καὶ τοὺς Ἐβιωναίους, Πῶς δύνανται σωθῆναι, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἦν ὁ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐπὶ γῆς ἐργασάμενος· ἢ πῶς ἄνθρωπος χωρήσει εἰς Θεὸν, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐχωρήθη εἰς ἄνθρωπον. Vetus Interpres, *Judicabit autem et Ebionitas, Quomodo possunt salvari, nisi Deus est qui salutem eorum super terram operatus est? Et quemadmodum homo transiet in Deum, si non Deus in hominem?* Non autem Ebion tantum diu ante Ignatii martyrium vixit, sed et Cerinthus, qui S. Joanni notus fuit. Quod si Interpolator illustrare et amplificare studens ea quæ adversus Ebionitas et Cerinthi discipulos scripta sunt, ad Theodotum eandem hæresin resuscitantem referenda censuit; an igitur putavit Theodotum primo Epistolarum scriptori notum fuisse? illud omnino non sequitur: multa enim ipse inseruit quæ ad ætatem primi scriptoris referre nullo modo potuit. Quod si ita existimasset Planus ille, ad nos nihil: satis enim est ad tuendam primi scriptoris antiquitatem et ab Impostoris illius jam tandem ficta opinione vindicandam, quod quæ primo scripserat directe hæresin ferirent Ebionis et Cerinthi, aliorumque seipso antiquiorum, aut sua ætate, post omnium Apostolorum mortem, eandem liberius disseminantium.

Emendatur Irenæi Interpres.

[g] Ita conjicit Grabe in loco, nulla mentione facta Pearsoni. Vulgatum retinet Massuet. Mihi quidem Pearsoni correctio certissima videtur, vel ex contextu vel ex Patrum testimoniis, qui de Cerintho et Carpocrate notitiam tradiderunt. Dominum nostrum nudum hominem esse procul-dubio Ebion, Cerinthus, et Carpocrates consimiliter dixerunt. Vid. Iren. i. 24, 25. Epiphan. Hær. li. 4; xxvii. 2; xxx. 3. Augustin. de Hær. cap. 7, 8, & 10. Tertull. Adv. Hær. cap. 4. Theodoret. Hær. Fab. i. cap. 5; ii. cap. 3; v. cap. 11. Hieronym. Comment. in Eph. iv. 10. Catalog. cap. 9. Addas locum ex Opere nuperrime reperto, Origenis, sive potius Hippolyti, Philosophumenis, vii. 34, p. 257.

CAP. III.

Argumentum a Valentini Sige ductum proponitur. Introductoriæ Dallæi conjecturæ refelluntur. De varia lectione frustra ambigitur. Interpolatoris prudentia perperam advocatur. Mala fides Petavio immerito ascribitur. Irenæi silentium Eusebii silentio expungitur.

LEVIORA hæc quidem sunt, et omnibus, opinor, videntur; sed major nobis capite xii. difficultas oritur ex loco quem ad Valentinum spectare, et fidem temporum violare manifeste volunt; in quo Salmasius et Blondellus ante Dallæum desudarunt. Exstat ille quidem in Epistola ad Magnesianos, et in Codice Mediceo in hunc modum concipitur, Εἷς Θεός ἐστιν ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος ἀΐδιος οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθών. Interpres Usserianus, *Unus Deus est qui manifestavit seipsum per Jesum Christum Filium ipsius, qui est ipsius Verbum æternum, non a silentio progrediens.* Interpolatoris autem paraphrasis ita se habet, Εἷς Θεός ἐστιν ὁ παντοκράτωρ, ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος οὐ ῥητὸς, ἀλλ' οὐσιώδης· οὐ γάρ ἐστι λαλιᾶς ἐνάρθρου φώνημα, ἀλλ' ἐνεργείας θεϊκῆς οὐσία γεννητή. Interpres vulgatus, *Unus est Deus omnipotens, qui manifestavit seipsum per Jesum Christum filium suum, qui est Verbum ipsius, non prolativum scilicet, sed substantiale; non locutio articulatæ vocis, sed operatio Deitatis substantia scilicet genita.* Locus in Epist. ad Magnesianos, cap. 8.

"De his verbis quid judicet" dicere voluit Vir doctissimus, "antequam Argumentum ipsum explicare ac tueri aggrederetur:" sed pro judicio suo inanissimam conjecturam protulit. "Nemo," inquit, "tantam inter Ignatianos Codices diversitatem casu accidisse censebit:" sine dubio nemo. Quisquamne tam fungus est ut putet, ab "antiquariorum alias

pro aliis literas aut voces scribentium negligentia vel errore simplici," ex tribus vocabulis duas integras lineas et verbis et syllabis et literis maxime diversas natas esse? Quisquamne tam fatuus, ut in his præsertim Epistolis, quibus Interpolator, non tantum sententias aliquot, sed et integras aliquando paginas inseruit, cum insignem aliquam diversitatem animadvertit, de Antiquariorum negligentia aut errore cogitet? Quorsum, quæso, hæc cautio? Nempe si hoc casu non accidit, "nemo negabit consulto, et ob aliquam rationem ab Interpolatore mutatum fuisse hunc Scriptoris sermonem." Imo vero licet casu non acciderit, ita tamen consulto factum esse, ut ratio aliqua peculiaris Interpolatorem ad ea potissimum verba mutanda impulerit, non sequitur: ipsa generalis interpolandi paraphrasticeque omnia pene exponendi ratio, ut alibi etiam, et hic sufficit. Ex omnibus interpolationibus nulla casu facta est; sed qui singularum rationem aliquam peculiarem reddiderit, magnus certe Apollo erit. Mutat Impostor ille pro libitu omnia: nunc phrases obscuriores plane omittit, nunc aliis planioribus exprimit, nunc planissimas aliter refert, nunc Scripturæ loca interserit, nunc sui temporis consuetudines infercit, nunc suas sententias, aliquando longiores *ῥήσεις* Ignatio supponit; ita Ignatiana omnia illustrare et amplificare studens sua fecit. In hac ipsa Epistola ad Magnesianos libidini suæ tantopere indulsit, ut vix tres aut quatuor versus invenias, in quibus nihil immutavit: ut mirum non sit, si omnino frustra causæ aliquæ præsertim subtiles harum immutationum quærantur. Pro *θεοπρεπεστάτου* scribit *θείου καὶ ποθεινοῦ*, cum tamen eam vocem alibi retinuerit, pro *διαφυγόντες Θεοῦ τευξόμεθα*, habet tantum *διαφεύξεσθε*, pro *συγχρᾶσθαι*, *καταφρονεῖν*, pro *κατὰ δύναμιν*, *κατὰ γνώμην*, pro *οὐ πρὸς σάρκα ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν* scribit *οὐ πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν ἔχει τὴν ἀναφορὰν*, pro *κατὰ μηδεμίαν ὑπόκρισιν*, *κατὰ μηδὲν αὐτῷ ἀντιλέγειν*, pro *ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον*, *ἕκαστος τῶν ῇρημένων εἰς τὸν τόπον τοῦ εὑρεθέντος*, totum denique locum de duobus nummis ita interpolavit, ut ne duo quidem Ignatii vocabula apud eum simul reperiantur. Quænam autem horum aliorumque ejusdem farinæ quamplurimorum ratio reddi potest, nisi quod melius se scribere potuisse putavit Planus ille, quam scripserat Ignatius?

Interpolator Ignatii quid sibi proposuerit, non liquet.

Sed cur hæc potissimum mutanda existimaverit Interpolator, in promptu est Viro doctissimo "ratio non obscura. Is enim veritus est ne ista si legerentur, Epistolas non Ignatii, sed alterius recentioris esse proderent." O præclarum Interpolatoris ingenium! O emunctam narem! O subactum judicium! Quod Origenes, quod Eusebius, quod Dionysius et ipse Planus, quod Athanasius, Hieronymus, Theodoretus, Gelasius videre non potuerunt, ille statim odoratus est, has scilicet Epistolas Ignatii Martyris esse non posse, a recentiore aliquo Impostore fictas esse, sua ope indigere ut pro vere Ignatianis habeantur. Quomodo autem hæc deprehendisse putatur? "Vidit istam Verbi" scilicet "a Sige emanationem Valentinum Ignatio recentiorem olere; eo delendam putavit, ne personati Ignatii drama proderet." Callidum sane, et importune prudentem virum hæc arguunt: sed videndum omnino an ea Interpolatori competant. Quid enim? an ille cavit ne aliquid in illa Epistola reperiretur quod ætatem Valentini sapere videretur, qui omnes fere Epistolas ita transmutavit, ut sui temporis more modoque loquerentur, et tria post Valentinum sæcula saperent? An ille metuit ne ætatem Ignatii Epistolici proderet, qui ista eum ad Philadelphenos scribentem repræsentat, *Presbyteri Diaconi et reliquus clerus, una cum populo universo, militibus, magistratibus et Cæsare, ipsi Episcopo obediant,* quæ scripta non fuisse antequam Romani Cæsares Christiani facti sunt, viderunt Turrianus et Leibius, Vedelius, Usserius, et Dallæus? An ille veritus est ne obliqua aliqua verba, ad Valentinum forte ex ejus sententia spectantia, Ignatii omnes Epistolas suspectas redderent; qui Theodoti nomen in Epistola ad Trallianos exprimendum putavit, quem tam diu post Valentinum vixisse omnes norunt? Recolantur verba quæ Dallæus ipse paulo ante, ad finem pene prioris capitis, ex sua sententia scripsit. "Hæc et alia velut in Theodotum dicta ipse Epistolarum Interpolator accepisse eo noscitur, quod locum ad Trallesios hunc, *Fugite malas propagines generantes fructum mortiferum,* illustrare et amplificare de more studens, eoque hic addens ipsorum hæreticorum nomina quas in Epistolis quas interpolabat notatos et refutatos esse putabat, Theodotum inter hos diserte ediderit." Interpolator igitur si hæc ad Valentinum spectasse cogitasset, non ea delevisset

Dallæi de ista re conjectura inanissima.

ne Auctorem proderent, sed pro more suo, vel ipso judice Dallæo, Valentini nomen edidisset. Qui enim Hæreticorum nomina, quos in Epistolis quas interpolabat notatos fuisse putabat, addere voluerat, quare Theodotum insereret, Valentinum omitteret, cum Theodotus Valentino multo junior esset, multoque manifestius ætatem Scriptoris proderet? Sed nihil ille tale cogitasse censendus est: neque rationes excogitandæ, aut providentia Dei nescio quapropter huc advocanda: pro more suo Interpolator, omnia illustrare et amplificare studens, hæc immutavit; plane ut in hac ipsa Epistola paulo ante, pro his verbis, Ὃς πρὸ αἰώνων παρὰ Πατρὶ ἦν, καὶ ἐν τέλει ἐφάνη. *Qui ante sæcula apud Patrem erat, et in fine apparuit*, hæc paraphrastice substituit, Ὃς πρὸ αἰώνων παρὰ τῷ Πατρὶ γεννηθεὶς, ἦν Λόγος Θεὸς, μονογενὴς υἱός· καὶ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ὁ αὐτὸς διαμένει· τῆς γὰρ βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔστι τέλος, φησὶ Δανιὴλ ὁ προφήτης. *Qui ante sæcula genitus est a Patre, Deus Verbum, unigenitus filius: et in consummatione sæculorum ipse permanet: Regni enim ejus non erit finis, inquit Daniel propheta.* Ut igitur in his, ita in illis multa[a] lectionis diversitas, neque tamen ulla immutationis manifesta causa: sed priora Auctoris verba sunt, posteriora Paraphrastæ, qui pro more suo breviter a Martyre dicta longiori ῥήσει explicatius et ornatius tradere se potuisse judicavit. Ignatium nos admittimus, Interpolatorem, sive Arianus fuerit sive non, omnino repudiamus, pariterque inanissimam esse hanc conjecturam pronunciamus.

Petavium adducit Dallæus, quem frustra suspicatur cum seipso sentire.

Aliis etiam utitur conjecturis ad hoc Argumentum introductoriis, iisque nihilo melioribus. Vult enim Petavium "novi aliquid esse in Usseriana Editione secum sensisse, quod Auctorem Ignatio recentiorem arguat; idque patere ex ejus effugio quo illa de Sige verba a Valentini sensu abducere conatus est." Talesne vero sibi testes adjungit? ex tali argumento secum consentientes, et ex nostris suos facit? Si idem cum Dallæo revera sensit Petavius, ut ille suspicatur, et *Sigen* Valentinianam animo probavit, verbis negavit: is certe, quem sibi adjungit, quem alibi "vere et generose de" Ignatianis locutum asserit, quem "postquam Vossianam et Usserianam Ignatii Editionem vidit, pro sua singulari doc-

[a] In impressis legitur "nulla." Sensus postulare videtur "magna," sive "multa," quod a typothetis facillime immutari potuit.

trina proque solenni quadam sua generositate veram statim et animadvertisse et professum esse dicit," et mendax et subdolus, et minime generosus aut verax ut fuerit necesse est. Si ulla homini fides est, in hac causa noster est Petavius; si nulla, illorum est. Sed ego de fide Petavii dubitandum esse minime censeo. Si ille Medicei Codicis Epistolas non minus fictas putavit quam vulgares; cur has postea semper repudiavit, illas admisit, earumque auctoritate sæpe usus est? cur se in his rejiciendis ingenuum, in illis recipiendis mendacem præstitit? Certe illud quod "mirificum effugium" appellat Dallæus, Virum præstantissimum tam fœdæ tergiversationis non convincit. Nam et ego Petavii sensum de simplici silentio verum esse puto; et tametsi ad *Sigen* Hæreticorum verba Auctoris referantur, ut alii volunt, nihil inde novi in Epistolis esse, nihil quod Auctorem Ignatio juniorem arguat cum nostris sentio, idque me firmissime demonstraturum confido.

Petavius Medicei Codicis Epistolas admisit.

Nec tamen adhuc ad Argumentum ipsum accedit priusquam illud annotet, quod ipsius argumentum supervacaneum esse et nullius usus ostendit. Observat enim "hæc Epistolæ verba ad Valentini dogma adeo apta atque apposita esse, ut etiamsi mens Auctoris alio, dum ea scriberet, respexisset, fieri tamen non potuerit quin ea Irenæus, si nosset, arriperet, et contra Valentini expositum a se somnium alicubi usurparet. At constat Irenæum eorum nunquam meminisse." Non ita disputavit Salmasius, non Albertinus[b], qui scriptas fuisse has Epistolas ante Irenæi libros ultro fatebantur, neque eas Irenæo incognitas fuisse vel somniabant. Satis illi norunt, et nos abunde probavimus[c], nullo modo sentiendum esse Irenæum hæc verba, si optime novisset, si ad manum, cum scriberet, habuisset, contra Valentinum usur-

[b] Curetonus, qui hanc Pearsoni paginam inspexisse videtur, queritur de Pearsono, quasi Albertini sententiam falso descripsisset. "Albertinus," ait, "quanquam non negabat Ignatium Epistolas *aliquas* scripsisse, illas tamen, de quibus quæritur, suppositititias esse pronunciabat." Deinde satis longam portionem libri Albertiniani exscribit, ut "lucidam ejus objectionem," quam vocat, ante oculos hominum, quos deceperit Pearsonus, exhibeat.—Corp. Ign. lxi.–lxiii.

Sitne illa objectio lucida, sitne tenebrosa et a tenebrione profecta, non quæro. Illud unum moneo, Criticos, qui Pearsonum malæ fidei insimulant, oportere imprimis libros ab initio legere. Ipsam enim Albertini sententiam, valeat quantum valere possit, ipsis Albertini verbis, quibus adeo lucere visus est Curetono, fidelissime, ut solet, exscripsit Pearsonus, supr. Procem. cap. v. sub fin. p. 45.

[c] Supr. Part. i, cap. vi. ubi ostendit hæreticos illius ævi, contra quos scripsit Irenæus, nullo modo admittere Catholicorum Patrum testimonia.

pare voluisse. Cum igitur Vir doctissimus inde concludit, "Ergo undecunque hæc verba sumpta sint, et quicunque sit eorum de cætero sensus, illa tamen evidens nobis argumentum ministrant ad demonstrandam harum Epistolarum novitatem ac suppositionem," id quod est iniquissimum postulat. Itane vero? "quicunque sit horum verborum sensus," sive Auctor respexerit Valentinum sive non, æque evidens erit argumentum pro novitate Epistolarum, idque sensu Dallæano? Nostro fortasse sensu æque evidens esse potest, id est, nullo modo evidens. Nos forte recte asserere possumus, sive respexerit Auctor Valentini hæresin, sive non, perinde esse: neutrum enim ad convellendam Epistolarum antiquitatem, quod scimus, quicquam valet. At ut ille, qui verba hæc adversus Valentinum scripta fuisse contendit, qui ideo ab Ignatio scribi non potuisse asserit, quia Valentinus Ignatio junior fuit, qui argumentum ipsum producit ut probet, contra immotam temporum fidem Auctorem dogma hæreticum post mortem Ignatii ortum exposuisse, ut ille, inquam, perinde esse scriberet, sive Auctor Valentinum respexerit sive non, mihi quidem mirum videtur. Nemo unquam hoc dixisset, qui putaverit se valide probare potuisse, et respexisse Auctorem ad Valentinum, et Ignatium Martyrem præ ætate non potuisse scribere contra Valentinum. Unde ego colligo Virum doctissimum huic argumento sive Salmasiano, sive Blondelliano, maxime diffidere, suoque negativo potissimum niti. Hæc autem fluctuatio utrumque simul destruit. Nam si Auctor Valentinum non respexit, sed aliud plane in animo habuit, et nihil aliud quam simplex silentium voluit, perit argumentum internum, ex ipsa Epistola ductum; et si Auctor hoc tantum voluit, certe eum Irenæus recte intelligere potuit; quod si ita intellexit, nunquam verba Ignatii contra ipsius mentem adversus Valentinum urgere voluisset, adeoque cadit argumentum externum a defectu testimonii depromptum [d]. Neque vero magis probatur Epistolam hanc Irenæi ætate non exstitisse, ex eo quod Irenæus verba hæc

[d] "Nihil magis infirmum esse," ait Curetonus, "hoc argumento. Doctissimus Episcopus concedi sibi postulat id de quo quæritur, Irenæo notam fuisse Epistolam ad Magnesios, locum vero non respicere Hæresin Valentini, quod Irenæus contra Valentinum non citavit." Qui sic legunt et intelligunt Pearsonum, nihil mirum si importunum Ignatii defensorem facili negotio amoliuntur.

minime citavit adversus Valentinum, quam nec quarto sæculo eandem in hominum manibus fuisse, quod ea verba non laudaverint Eusebius, Athanasius, Basilius adversus Marcellum, ad cujus hæresin refutandam verba illa ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος ἀΐδιος erant opportunissima. Marcellus enim docuit Christum fuisse ψιλὸν λόγον, minimeque æternum ut Orientales Episcopi asserebant; aliquando scilicet Verbum non fuisse, et ne nunc quidem esse asseruit. Ita sententiam ejus exponit S. Basilius, Epistola lii. [al. lxix.] Ὃς Λόγον μὲν εἰρῆσθαι τὸν μονογενῆ δίδωσι, κατὰ χρείαν καὶ ἐπὶ καιροῦ προελθόντα, πάλιν δὲ εἰς τὸν ὅθεν ἐξῆλθεν ἐπαναστρέψαντα, οὔτε πρὸ τῆς ἐξόδου εἶναι, οὔτε μετὰ τὴν ἐπάνοδον ὑφεστάναι. *Qui unigenitum quidem Verbum dici concedit, secundum usum et in tempore progrediens, rursum autem ad illum a quo exivit revertens, neque ante exitum esse, neque post reditum subsistere.* Imo vero Marcellus ipse ita se exprimit apud Eusebium, quasi fuerit ante omnem rerum productionem, Ἡσυχία τις, ἐν τῷ Θεῷ τοῦ Λόγου ὄντος. *Silentium quoddam, Verbo in Deo existente* [e]; cum autem mundus creandus esset, Τότε ὁ Λόγος προελθὼν ἐγίνετο τοῦ κόσμου ποιητής. *Tunc Verbum progrediens, fiebat mundi conditor* [f]. Ubi obiter moneo verba quæ apud Eusebium sequuntur, ὁ καὶ πρότερον ἔνδον νοητῶς ὀνομάζων αὐτόν· et ita redduntur, *quod prius intus intellectualiter residens ipse fuit,* duplici emendatione opus habere, et sic primo legi, ὁ καὶ πρότερον ἔνδον νοητῶς ἑτοιμάζων αὐτὸν, (ut in lib. ii. de Eccl. Theolog. cap. viii. et lib. iii. cap. iii. leguntur,) et in hunc modum verti debere, *qui etiam ante intus intellectualiter præparavit eum.* Quid ad hæc Marcelli refellenda aptius, quam Ignatii illud, οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθών; quod tamen veteres illi Eusebius, Athanasius, Basilius, quibus Ignatius noster tam probe cognitus est, minime usurparunt. Et quidem Eusebius hanc Marcelli sententiam cum illa veteri Gnosticorum comparat, nec tamen Ignatiana illa, quæ ipse optime noverat, Marcello objicit. Ita enim loquitur lib. ii. cap. ix. Ἃ δὲ Μάρκελλος ἐτόλμα ὑποτίθεσθαι πάλαι μὲν λέγων εἶναι τὸν Θεὸν, καί τινα ἡσυχίαν ἅμα τῷ Θεῷ ὑπογράφων ἑαυτῷ, κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τῶν ἀθέων αἱρεσιωτῶν

Marcellus Hæreticus.

[e] Euseb. contr. Marcell. lib. ii. cap. 2. p. 39. b. ed. Par. 1628. Vid. Reverendissimi Sam. Horsleii Hortationem ad Cler. S. Albani, pp. 189, 90, ed. 1830.

[f] Ibid. p. 41, d.

ἀρχηγὸν, ὅς τὰ ἄθεα δογματίζων ἀπεφαίνετο λέγων, Ἦν Θεος καὶ σιγή· μετὰ δε τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν προελθεῖν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς κοσμοποιΐας δραστικῇ ἐνεργείᾳ. *Quæ autem supponere ausus est Marcellus dicens, olim quidem fuisse Deum, et quietem quandam simul cum Deo describens, (secundum ipsum illum impiorum Hæreticorum ducem, qui impia dogmatizans definivit inquiens, Erat Deus et silentium;) post silentium autem et quietem processisse Verbum Dei in principio creationis mundi efficaci operatione.* Cum igitur Eusebius Marcellum perstrinxerit, quod Verbum post silentium prodiisse dixerit, et simul etiam observaverit hæc a Gnosticis hausta esse, apud quos primo erant *Deus et silentium;* cum idem certissime etiam noverit hæc quæ nunc apud Ignatium legimus, nec tamen adversus Marcelli hæresin usurparit loco satis opportuno; quis non videt sine ullo fundamento asseri Ignatiana Irenæi sæculo non exstitisse, quod ea ille adversus Valentini somnia non usurparit?

Quatuor assertiones de hoc loco proponit Pearsonus.

Quocirca levi antecedentium conjecturarum velitatione difflata ad Argumentum ipsum a Valentino ductum accedo: utque illud nullam vim ad elevandam Ignatii auctoritatem, imo ne speciem quidem ullam aut verisimilitudinem continere ostendam, quatuor propositionibus rem omnem complectar, quibus et veritatem luculenter exponam, et omnibus Adversariorum objectionibus manifestissime occurram. Assero igitur primo clarissime patere, Auctorem Epistolæ ad Magnesios nullam aliam hæresin verbis ex ea prolatis respexisse, quam eam quæ fuit Ignatii ævo cognitissima, Ebionitarum scilicet, et Nazaræorum. Cum autem Adversarii adeo asseveranter contendant, hæc Epistolæ verba ad Valentini commentum respicere, ejusque peculiare delirium reapse ferire, Assero secundo, verba ipsa, ut sunt ab Auctore Epistolæ prolata, ad Valentinum omnino non spectare, nec sine violenta detorsione ad ejus hæresin exponendam refutandamque applicari posse. Si quis tamen adhuc sine ratione Valentini dogma respicere hæc verba potuisse velit; ne quicquam contra antiquitatem Epistolæ hæc iniqua conjectura valere videatur, Assero tertio, illam ipsam hæresin, quatenus his verbis feriri putatur, Valentino fuisse antiquiorem, et a vetustioribus Gnosticis ipsi Ignatio coævis certissime derivatam. Quod si quis etiam adhuc præfractius tueri velit,

Auctorem Epistolæ his verbis Valentinum ipsum respexisse, nec Sigen prioribus hæreticis cognitam fuisse post tot Veterum aperta testimonia concedat, ne sic quidem res ex Adversariorum sententia confecta erit. Assero enim quarto, nullo argumento satis firmo probari posse ipsos Valentini peculiares errores fuisse Ignatio Martyri prorsus incognitos[g].

[g] Has quatuor sententias, sive propositiones, protulit eodem tempore, nullo cum Pearsono inito consilio, doctissimus Cotelerius; sed diverso ordine, quum Pearsoni prima assertio, quam amplectitur Cotelerius, ipsi est ultima. Hanc primus protulit, ut Jacobsonus me monet, cel. Petavius. Recentiores Criticos, quibus eadem placuit, indicat idem doctissimus Jacobsonus ad loc.

CAP. IV.

Prima Assertio, verba illa Οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν *hæresin Ebionitarum ferire. Probatur ex antecedentibus et consequentibus. Explicatio tantum sunt* λόγου ἀΐδίου. *Oppositio inter* λόγον *et* σιγὴν *frequentissima. Petavii expositio defenditur. Objectio de frigida locutione rejicitur. Similes veterum Patrum explicationes afferuntur. Geminus S. Augustini locus vindicatur, et altero Fulgentii firmatur. Locutionem inanem non esse. Vox* προελθεῖν *Petaviano sensui non repugnat.* Ἐκ σιγῆς *vel* ἀπὸ σιγῆς *non male reddi* post silentium.

Prima Assertio, Auctorem hoc loco nonnisi Ebionitas et Nazaræos respicere.

ILLUD autem quod primo loco asserendum putavi, Auctorem Epistolæ ad Magnesios verbis ex ea prolatis hæresin Ebionitarum, neque ullam aliam respexisse, luculentissime probatur. Duæ enim conjunctivæ particulæ, una initio hujusce sententiæ, altera principio sequentis inserta, satis manifeste ostendunt quo tota sententia referenda sit, et ad quid Auctor Epistolæ, cum ea scriberet, collinearit. Particula γὰρ ostendit hanc ipsam sententiam prioris rationem continere: et sequentis particula οὖν ostendit eam ex hac sequi debere. At et antecedens sententia et sequentes Ebionem diserte feriunt: ergo et hæc quæ prioris rationem explicat, et posterioribus occasionem præbet. Antecedens hæc est, *Si enim usque nunc secundum Judaismum vivimus, confitemur gratiam non recepisse.* De Ebionæis Irenæus, lib. i. cap. 26, *Circumciduntur et perseverant in his consuetudinibus quæ sunt secundum legem, et Judaico charactere uti.* Idem testantur post Irenæum omnes: antecedens igitur sententia Ebionem diserte ferit. Quæ autem sequuntur, Εἰ οὖν οἱ ἐν παλαιοῖς πράγμασιν ἀναστραφέντες εἰς καινότητα ἐλπίδος ἦλυθον. *Si igitur in veteribus rebus conversati in novitatem spei venerunt,*

et cætera eodem plane tendunt, ut a Judaismo nempe recedant qui Christianismum amplectuntur: quæ omnia directe adversus Ebionem et sequaces militant. Hæc ipsa sententia ab argumento incipit, quo uti Veteres adversus Ebionitas similesque hæreticos solebant, Οἱ γὰρ θειότατοι προφῆται κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν ἔζησαν. *Divinissimi enim prophetæ secundum Christum Jesum vixerunt;* et ut demonstret eos gratia Christi inspiratos hoc fecisse, eundem Deum, quem illi colebant, manifestasse se per Filium suum dicit, *qui est æternum ejus Verbum,* contra eundem Ebionem, qui eum nudum hominem esse asserebat, æternum negabat. Non tantum enim illi qui ex viro et fœmina Christum prædicabant, sed et ii etiam qui eum ex Virgine natum agnoscebant, Οὐ μὴν οὐθ' ὁμοίως καὶ οὗτοι προϋπάρχειν αὐτὸν Θεὸν Λόγον ὄντα καὶ σοφίαν ὁμολογοῦσιν. *Præexstitisse eum ut Deum Verbum et Sapientiam minime confitebantur,* ut testatur Eusebius lib. iii. cap. 27. Ita omnia convellendæ Ebionis hæresi apprime conveniunt, neque alio possunt spectare, nisi vim verbis manifestam inferamus.

Vox 'Verbum' cum voce 'Silentium' antithetice pro more positum.

Cum autem Christum dixerat, *Verbum æternum,* Ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος ἀΐδιος, id breviter explicat iis verbis, οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, *Verbum,* inquam, *æternum, non a silentio proveniens,* ut verbum seu sermo omnis qui æternus non est. Hæc enim adjectio nihil aliud est quam exegesis sive explicatio æternitatis Verbi, eaque plane naturalis et obvia, et sine ullo respectu ad aliam aliquam peculiarem hæresin maxime propria, reddens veram notionem æterni Verbi, et ab alio verbo non æterno recte distinguens. Hic est omnium hominum vulgaris de verbo conceptus, ut quod silentium respiciat. Ita apud Virgilium Juno,

> "Quid me alta silentia cogis
> Rumpere, et obductum verbis vulgare dolorem?"

Ubi Servius, "'Silentia' autem 'rumpere,' loqui proprie dictum." Ex silentio ergo exit, seu prorumpit verbum. Huic autem τῷ "rumpere silentium" contrarium apud Græcos est τὸ ἐχεμυθεῖν. Hesychius. Ἐχέμυθος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν λόγον, ἤτοι κρατῶν τὸν λόγον σιωπῇ. Et rursus, Ἐχεμυθεῖν, σιωπᾶν, λόγους στέγειν. Unde Ammonio dicitur σιγὴ στέρξις λόγου, ubi sentio potius legendum στέξις, στέγειν enim λόγον eo sensu dicunt Græci, non στέργειν, ut opinor

Inde σιγῆς et λόγου antithesis omnibus familiaris, ut Nazianzenus Carmine xii. ad Episcopos,

Θύσω καὶ σιγὴν, ὡς τοπάροιθε λόγον·

et Orat. xiv. *Οἱ τοῦ Λόγου τοσαύτης ἐσμὲν σιγῆς μέστοι*[a]. Cum igitur verbum sive sermonem communiter sumptum ita concipere soleamus, ut eum silentium semper præcedat; Auctor autem Epistolæ jam dixisset *Verbum* quod Christus est esse *æternum;* æternum autem esse non potest quod ab aliquo alio præceditur; vere et opportune cum Christum *Verbum* appellat, non tale intelligi debere admonet, quale *ex silentio proveniat.* Silentium autem sive σιγὴ, sive σιωπὴ dicatur, perinde est. Ut Clemens Alexandrinus Admonitione ad Gentes, c. i. 10. *Τοῦτο ἦν ὃ ᾐνίττετο ἡ Ζαχαρίου σιωπὴ, ἀναμένουσα τὸν πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ καρπὸν, ἵνα τῆς ἀληθείας τὸ φῶς ὁ Λόγος τῶν προφητικῶν αἰνιγμάτων τὴν μυστικὴν ἀπολύσηται σιωπὴν Εὐαγγέλιον γενόμενος. Hoc erat quod subindicabat Zachariæ silentium, fructum Christi præcursorem præstolans, ut lux veritatis Verbum propheticorum ænigmatum mysticum solveret silentium Evangelium factum.* Spectatur igitur λόγος communiter tanquam σιγῆς, sive σιωπῆς ἀπόλυσις, præcedentis scilicet silentii solutio. Recte igitur admonet Ignatius noster Christum cum Λόγος dicitur, æternum tamen esse, adeoque talem non esse, qualis ex præcedente silentio prorumpit. Hæc est Assertionis nostræ ratio breviter explicata.

Quid de iis quæ de Hæresi Ebionis diximus sentiant viri docti nescio, nondum enim, ut opinor, hæc a quopiam dicta sunt: mihi tamen satis est ea esse ex tota Ignatiana perioche certissima[b], et Dallæus ipse illa verba, *Ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος ἀΐδιος,* affert tanquam adversus Artemonem et Theodotum disertissima, qui Ebionis hæresin amplectebantur: de interpretatione simplici eorum verborum, *οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν,* quid senserit Dallæus, probe scio, ex iis quæ contra Petavium disputavit. Ille enim perspicacissimi ingenii Jesuita hunc uti haud paullo commodiorem et faciliorem sensum sequutus

Petavii interpretationem commodam et facilem commendat Pearsonus.

[a] *Τί δή ποτε οὖν οἱ τῆς ἀγάπης οὕτω μισοῦμέν τε καὶ μισούμεθα, καὶ οἱ τῆς εἰρήνης πολεμοῦμεν, . . . καὶ οἱ τοῦ Λόγου τοσαύτης ἐσμὲν σιγῆς, ἢ ἀλογίας, . . . μεστοί;*

[b] Bullus, Def. Nic. Fid. III. i. 6, paullo aliter statuit: Ebionæos enim neque ipsum *τοῦ Λόγου* nomen aut vocabulum de Christo usurpasse; utpote qui Evangelium Joannis plane rejecerunt.—Iren. i. 26. Cerinthianos potius hic designari intelligit.

est. "Verbum," inquit, "sive Sermonem Ignatius asserit esse Jesum Christum Dei Filium, non qualis est creatus et humanus sermo, qui in tempore incipit et in tempore desinit; non enim est æternus. Hoc unum, nec aliud quicquam voluit Ignatius." Hanc autem Petavii explicationem Dallæus "frigidam et inanem argutiam" vocat. Ego in ea nihil frigidum, nihil inane, ne argutum quidem quicquam video: omnia potius plana, perspicua, apposita, et communi Græcorum sermoni maxime conformia videntur. Sed "primo," inquit, "quam frigidum est Magnesianos monere Filium Dei Verbum esse Ipsius, non tamen ejusmodi ut post silentium prodierit." Jam Criticum agit Dallæus, sed infeliciter. Quid enim si hoc frigidum sit, ergo Ignatianum esse non potest? An necesse est ut Sanctissimus Martyr melius scripserit, quam clari inter Græcos Oratores, in quorum orationibus multa frigide dicta notarunt Critici veteres? De Isocrate summo viro Dionysius Halicarnassæus, Σχηματίζει δὲ φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρός. Imo Isocratis imitatores frigidos esse observat, ex quibus nominat Timæum, Platonem, et Sosigenem. Longinus Timæum pariter et Platonem nominat, quibus etiam Xenophontem adjungit. Non igitur Martyris auctoritatem imminuit, si forte aliquid frigide dixerit: diu ante eum summi in Græcia viri frigide multa scripsisse notati sunt. Sed nondum video quare hæc locutio adeo frigida existimetur. Imo vero, inquit, "quasi sit quisquam adeo fatuus, ut quem audit esse Jesum Christum Dei Filium eundem putare possit a silentio esse ortum?" Astute hæc quidem; omittit enim id quod in hac re est præcipuum, *Verbum* scilicet, sive *Sermonem*. Quamvis Dei Filius dicatur, dum tamen Verbum idem, sive Sermo dicitur, facile talis conceptus in animo audientium formatur, vel objectio potius. Verum quidem est, Ignatium, dum vult Christum Verbum æternum ostendere, recte eum Filium etiam nominare: hoc enim frigidum non est, sed necessarium. Ita judicavit magnus Athanasius, Ignatii sui optimus interpres, lib. de Synodis, Ἵνα μὴ πάλιν τις ἀκούων μόνον Λόγον νομίσῃ τοιοῦτον εἶναι οἷός ἐστιν ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀνυπόστατος, ἀλλ' ἀκούων ὅτι Υἱός ἐστι γινώσκῃ τοῦτον εἶναι ζῶντα Λόγον καὶ ἐνούσιον Σοφίαν. *Ac ne quis audiens Sermonem tantum existimet talem esse qualis est hominum subsistentia carens, sed*

Illustratur locus Ignatii ex SS. Patrum scriptis.

audiens quod Filius sit, sciat hunc esse vivum Sermonem et substantialem Sapientiam, &c.[c] Maximus Taurinensis, "Ne Verbum ipsum non substantiam veritatis sed prolativum loquentis Dei putares esse sermonem, dicitur Filius[d]." Et tamen multi fuerunt, neque isti fatui, qui Christum et Filium Dei credebant, et Verbum, nec tamen Verbum æternum, adeoque ex silentio profectum: unde Tertullianus negavit Deum esse "Sermonalem a principio," et primo "tacite cogitasse, et disposuisse secum quæ per sermonem mox erat dicturus[e]," et Origenes in Joannem multos sua ætate exstitisse docet, qui tanquam perspicuum illud admittebant, Filium Dei esse Verbum nuncupatum, *Οἰόμενοι προφορὰν πατρικὴν οἱονεὶ ἐν συλλαβαῖς κειμένην εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Existimantes prolationem paternam quasi in syllabis jacentem esse Filium Dei*[f], neque ullam ei substantiam aut subsistentiam tribuentes. Si quoties ita Verbi notio traditur et explicatur, ut simul a talibus conceptibus liberetur, frigida sit locutio, frigent certe omnia SS. Patrum scripta, frigent omnes Theologorum expositiones. Universi enim sollicite curant, ne, cum Christus Verbum dicitur, tale verbum mente concipiamus, quale ex ore humano provenire soleat, aut quovis modo æternum non sit. Clemens Alexandrinus Stromat. v. c. 1. § 6. *Ὁ γὰρ τοῦ Πατρὸς τῶν ὅλων Λόγος οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ προφορικὸς, σοφία δὲ καὶ χρηστότης φανερωτάτη τοῦ Θεοῦ.* Eusebius de Eccles. Theolog. lib. i. cap. 20. notat Joannem dixisse Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, non autem *θεῖος, ὡς ἂν μή τις αὐτὸν τῷ παρὰ ἀνθρώποις ὅμοιον εἶναι φήσειε*, alibique notat Deum *μὴ λόγον αἰσθητὸν ἔχειν ὑπὸ γλώττης ἐξηχούμενον, καὶ διὰ προφορᾶς θνητοῖς ὠσὶν ἐξακουόμενον*[g]. S. Cyrillus Hierosolymitanus quasi Ignatii Paraphrasten, ut alibi, ageret, Catech. iv. 8. *Πίστευε ὅτι ἑνὸς Θεοῦ μονογενὴς εἷς ἐστι Υἱὸς, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων Θεὸς Λόγος· λόγος οὐ προφορητικὸς εἰς ἀέρα διαχεόμενος, οὔτε λόγοις ἀνυποστάτοις ἐξομοιούμενος.* Gravissimus scriptor Gregorius Nyssenus, *Ποίῳ λόγῳ καὶ ποίῳ πνεύματι; οὔτε γὰρ ῥῆμα ὁ Λόγος, οὔτε ἆσθμα τὸ Πνεῦμα*[h]. Novatianus

[c] Cap. iii. § 12. p. 916, d. ed. Colon.

[d] Homil. in Natali Eusebii Episc. Vercellensis.

[e] Adv. Praxeam, cap. v.

[f] Comment. in Joann. tom. i. § 23.

[g] Cf. Eusebii Orat. de Laudib. Constantini, cap. xii. *Θεοῦ τέλειος Λόγος, οὐ προφορικῇ συνεστὼς δυνάμει, οὐδὲ ἐκ συλλαβῶν ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων τὴν φύσιν κατεσκευασμένος.*

[h] Plura de eodem argumento habet Nyssenus, Orat. Catech. cap. 2. *Θεοῦ Λόγον ἀκούσαντες, οὐκ ἀνυπόστατόν τι πρᾶγμα τὸν Λόγον ᾠήθημεν, οὐδὲ ἐκ μα-*

lib. de Trinitate, c. 30. "Sermo Filius natus est qui non in sono percussi aëris, aut tono coactæ de visceribus vocis accipitur; sed in substantia prolatæ a Deo virtutis agnoscitur." S. Hilarius de Trin. lib. vii. "Unigenitus Deus et Verbum est: sed innascibilis Pater nunquam omnino sine Verbo est. Non quod prolatio vocis natura sit Filii, sed ex Deo Deus cum veritate nativitatis subsistens." Vigilius Tapsensis, cum ad ista Psalmi, *Verbo Domini cœli formati sunt*, asseruisset, *Verbum* eo loco esse Filium Patris, statim addidit: "Ubi ait, *Verbo Domini*, non sonum vocis inconsubstantivum esse accipias, quam si validus quis emisit de montibus, solet reboare echo."

Hoc discrimen inter Verbum divinum et humanum prosecutus est S. Augustinus, cujus locum ex Sermone de Nativitate Domini adduxit Petavius ad hanc rem maxime accommodatum, et cum explicatione loci Ignatiani prorsus conspirantem. "Quænam est illa generatio qua *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum?* vel quod est hoc Verbum quod dicturus antea non silebat, quo dicto non siluit qui dicebat? quod est Verbum sine tempore, per quod facta sunt tempora? Verbum quod labia nullius aperuit cœptum, clausitve finitum [i]? Cui geminum adjungo B. Fulgentii locum, ad Trasimundum lib. iii. cap. 18. "Fuit infans Verbum secundum carnem, et fandi non habuit facultatem: sed idem Verbum Deus nullo unquam potuit coerceri silentio, quia ipse est Patris sempiterna locutio." Uterque autem æternitatem Verbi Dei clare explicat, et a verbo humano, quod ex neutra parte æternum est distinguit, utpote quod a silentio incipiat, et in silentium desinat. Quid ad hæc Vir doctissimus? Primo in S. Augustinum, qui solus a Petavio laudatus est, involat, eumque acerbissime objurgat, quod "argutias captet, et in iis pene totus sit," nec

Displicet Dallæo S. Augustinus.

θήσεως ἐγγινόμενον, οὐδὲ διὰ φωνῆς προφερόμενον, οὐδὲ μετά τι προενεχθῆναι διαλυόμενον, οὐδὲ ἄλλο τι πάσχοντα τοιοῦτον, οἷα περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον θεωρεῖται παθῆ, ἀλλ' οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα. κ.τ.ἑ.—Idem agit S. Athanasius, Orat. in Arianos ii. c. xviii. 7. *Ὁ μὲν τῶν ἀνθρώπων λόγος ἐκ συλλαβῶν ἐστι συγκείμενος· καὶ οὔτε ζῇ, οὔτε τι ἐνεργεῖ· καὶ μόνον ἐξῆλθε καὶ παρῆλθε μηκέτι φαινόμενος, ἐπειδὴ οὐδὲ ἦν ὅλως, πρὶν λαληθῇ· . . . ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος οὐ προφορικός ἐστι, ἀλλὰ γέννημα τέλειον ἐκ τελείου.* Quod ait Marius Mercator, apud Gallandii Bibl. viii. 657. b. d. Paullum Samosatenum docuisse Verbum Dei *προφορικὸν*, id erroris arguit recte. Mosheimius, *De Rebus ante Constantinum*, pp. 712, 13.

[i] Serm. de Tempore iii. sive ccclxix. § 2.

miratur quod "aliquid hujusmodi luserit." Æquius hoc in S. Augustino ferendum, quod haud mitius cæteros Patres tractare soleat. Sed qualis qualis scriptor illi videatur Augustinus, id certe fecit quod ante eum Ignatius Epistolicus: Verbum divinum ab humano distinxit, quod non perinde a silentio incipiat; nec in ea notione, ut ab Ignatio exprimitur, quicquam est argutum. Respondet, secundo, "Id non dicit Augustinus, quod noster." Mirum hoc quidem: plane enim idem dicit. Noster *Verbum quod non prodit a silentio;* ille, "Quod est hoc Verbum, quod dicturus antea non silebat?" Quid dici potuit similius? De eodem Verbo loquitur, et idem de eodem asserit. At S. Augustinus "Verbum solum et seorsum a notione personæ præcisum considerat:" Ergo id non dicit quod Ignatius. Mirum hoc effugium et aperte falsum. Loquitur Augustinus non minus de Verbo personaliter sumpto, quam Ignatius. Ita enim incipit, "Quænam est illa generatio qua *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum?*" loquitur de æterna generatione Filii, qui sane est persona: loquitur de Verbo quod *erat in principio,* quod *erat apud Deum,* quod *erat Deus,* sane est persona: loquitur de Verbo *sine tempore,* id est, æterno, *per quod facta sunt tempora,* quod sine dubio est persona: loquitur omnino de eo Verbo quod S. Joannes in initio Evangelii sui descripsit, quod personam esse nemo Catholicus negat. Et Augustinus igitur et Fulgentius eodem prorsus modo locuti sunt, quo nos Ignatium locutum esse contendimus.

De frigido et arguto diximus; de inani nunc dicendum. "Supervacaneus" enim, inquit, "est sensus quem Petavius his verbis affingit. Hominis enim verbum esse eo satis negarat, quod Dei Verbum esse dixerat." At cum Dei Verbum esse dixerat, non illud satis negarat, quod postea eum negare asserit Petavius, ejusmodi scilicet Sermonem illum Dei esse, "qualis est creatus et humanus sermo." Aliud enim est Verbum Dei esse et non hominis, aliud verbum illud Dei humano simile omnino esse, quod de Verbo Dei plurimi hæretici asserebant. Dixit Ignatius Dei Verbum esse æternum, quod ut explicaret, et contra Hæreticos qui æternitatem Verbi Dei pernegabant defenderet, monuit Verbum illud Dei "non ex silentio ortum" esse, ut solent

hominum verba, hoc est, non esse verbo hominis simile, neque ex verbo humano de Ejus existentia recte judicari posse. Nihil igitur his verbis dixit quod ante dixerat. "At satis perspicue id ante dixerat, cum Verbum Dei æternum dixisset." Certe si quis his legibus Veterum scripta examinare velit, Battos omnes faciet. Nonne omnes aliquando seipsos explicant, et idem sæpe aliis verbis dicunt? Nonne objectionibus, quæ oriri possunt aut solent, sæpe occurrunt, et ut hoc faciant, eandem sententiam verbis aliis proferunt? Plurimi in Vetere et Novo Testamento pleonasmi per synonyma opposita et negantia a viris eruditis observati sunt: qui tamen non frigidi aut supervacanei putantur sed emphatici.

Sed tandem "ipsa Epistolæ elocutio ad Petavianum sensum inepta atque absona est et inusitata." Mira hæc objectio a Dallæo, qui omnes hujus Auctoris Epistolas tales elocutiones, ineptas, absonas, et inusitatas continere alibi ait. "At si nostrum Valentinianam Sigen significasse admiseris, tota oratio et perspicua, et gravis, et necessaria, et clara etiam et legitima erit;" hoc est, Dallæo fatente, Ignatianis dissimillima. Ut igitur Auctor sui similis sit, ut hæc oratio reliquis congruat, ut hæc elocutio cæteris non repugnet, eam de Valentini hæresi exponere non possumus. Illud potius Dallæum dicere oportuit, Expositio Petavii reddit omnia clara et perspicua, Salmasii omnia turbata atque absona et magis ad Auctoris hujus morem geniumque accommodata: et vel ob eam rationem Salmasiana expositio Petavianæ præferenda est. Nec hæc ludens dico, sed serio et ex animo: non dubito enim quin mox ostensurus sim expositionem illam quæ Valentinianam Sigen huc advocat esse plane absonam: et orationem eam, *Λόγος οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν*, eo sensu acceptam, nec esse claram, nec legitimam, nec Gnosticis, nec nostris familiarem.

Critica disquisitio de usu verbi προελθεῖν.

Jam vero ut ex ipsis verbis sensum quem vult exsculpat, observat cum Gnosticos ad suorum Æonum emissiones, tum nostros ad Filii et Spiritus Sancti emanationes significandas uti voce *προελθεῖν*. Fortasse. Sed hinc nullo modo sequitur aut aliter eam vocem usurpari non posse, aut hoc loco in eum modum accipi debere. Vox, qua maxime usi sunt in hac re Valentiniani, alia plane erat, nempe *προβάλλεσθαι*, unde toties a SS. Patribus exagitantur. Ita Irenæus sententiam

Valentiniani alia voce usi sunt, sc. προβάλλεσθαι.

Valentinianorum accurate referens lib. i. cap. 1. tradit προβαλέσθαι τὸν Βυθὸν ἀρχὴν τῶν πάντων, Nun scilicet, συμπροβεβλῆσθαι δὲ αὐτῷ ἀλήθειαν· et rursus, αἰσθόμενον δὲ τὸν μονογενῆ τοῦτον, nempe Nun, ἐφ' οἷς προεβλήθη, προβαλεῖν καὶ αὐτὸν Λόγον καὶ Ζωὴν, et mox, ἐκ δὴ τοῦ Λόγου καὶ τῆς Ζωῆς προβεβλῆσθαι κατὰ συζυγίαν καὶ Ἄνθρωπον καὶ Ἐκκλησίαν. Ea voce semper de Æonibus utitur. Eandem et Origenes de Valentinianis agens usurpat tomo iii. in Joannem, Πρὸς δὲ τοὺς τὴν περὶ αἰώνων ἀναπλάσαντας ἐν συζυγίαις μυθολογίαν, καὶ οἰομένους ὑπὸ Νοῦ καὶ Ἀληθείας προβεβλῆσθαι Λόγον καὶ Ζωὴν, οὐκ ἀπίθανον καὶ ταῦτα ἀπορῆσαι [k]. Atque hæc est Æonum genealogia κατὰ τὴν προβολὴν, ut loquitur Irenæus. Neque aliter Valentinianus ille, cujus ipsissima verba transcribit Irenæus, loquitur, Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου βουλόμενος εἰπεῖν τὴν τῶν ὅλων γένεσιν καθ' ἣν τὰ πάντα προέβαλλεν ὁ Πατὴρ, ἀρχήν τινα ὑποτίθεται τὸ πρῶτον γεννηθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ πάντα ὁ Πατὴρ προέβαλε σπερματικῶς· ὑπὸ δὲ τούτου φησὶ τὸν Λόγον προβεβλῆσθαι [l]. Valentinianus quidem alter, cujus verba recitat Epiphanius, pro προβαλέσθαι semper usurpat ἀναδεῖξαι, προελθεῖν nunquam [m]. Licet igitur Irenæus ipse de productione rerum materialium agens voce προελθεῖν utatur, et Marci sententiam referens tetradem ex tetrade, decadem ex ogdoade, et Æones ex tetrade, et Ptolemæi discrepantem opinionem depingens, Nun et Alethiam tanquam imagines affectuum Patris Thelematis et Ennœæ ita prodiisse dicat [n], et ea vox etiam in Clementis Alexandrini Anatolicis reperiatur [o]; tamen cum Valentiniani ipsi aliter locuti sint, cum Irenæus accurate referens Valentinianorum errores, dum singulorum Æonum generationes enumerat προβεβλῆσθαι tam constanter usurpet, cum SS. Patres tam sæpe προβολὰς Valentinianis objiciant [p]; si Auctor Epistolæ Valentinianos directe ferire et eorum more loqui voluisset, non ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, sed potius ἐκ σιγῆς προβεβλημένος dixisset.

Quod autem nostros ad emanationem Filii a Patre signifi-

[k] Tom. ii. § 19.
[l] Lib. i. cap. i. § 18.
[m] Hær. xxxi. cap. 6.
[n] Lib. i. cap. xii. § 2.
[o] Cap. xxiii. pp. 974, 975. ed. Potter. Ubi tamen Clemens statim subjungit vocem Valentinianis usitatam, προβάλλεσθαι. Voce προελθὼν de Deo Verbo, προβεβλημένη de materia a Deo creata, utitur Tatianus, cap. 6.
[p] Vid. Tertull. in Praxeam, cap. 8. Euseb. contr. Marcell. i. cap. 4.

candam usos esse voce προελθεῖν observet, ad rem omnino non facit: imo quod ex Ignatio nostro adducit, multo minus, cum dicat Christum Jesum ἀφ' ἑνὸς Πατρὸς προελθεῖν[q]. "Unum idemque," inquit, "utroque loco verbum est, quod Interpres Usserianus vetustissimus in priori *exire*, in posteriori *progredi* reddidit." Hactenus vere. "Ergo noster Filium *exire* tam a *Silentio* negat, quam a *Patre* ait." Quænam, amabo, hæc est consequentia? An qui dicit Filium a Patre *exire*, non autem dicit *progredi*, et Verbum non a Silentio *progredi*, non autem non *exire*, is Filium *exire* tam a Silentio negat quam a Patre ait? Nullo modo. Argumentum itaque ab interpretatione ductum prorsus est frustraneum, imo plane nullum. Sed potuit Interpres tam *exire* in posteriore loco reddere, quam priore. Potuit quidem, sed et tam *progredi* potuit in priore loco reddere, quam posteriore, si contra animi sui sensum redderet. Verum fidissimus Interpres latæ significationis vocem ita reddidit quemadmodum loco quem interpretatus est optime quadrare sentiebat. Dicit igitur Filium *exire* a Patre, negat a Silentio *progredi*; neque secundum Catholicos, emanationem æternam intellexit, neque de Probole Valentiniana vel somniavit. Aliquando Græci προελθεῖν ita usurpant, ut vim τοῦ ἐξελθεῖν ex appositis habere sentiatur[r]. Cum igitur Christus dixisset, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον, Jo. viii. 42, idem significare voluisse putandus est Ignatius, cum scribit ἀφ' ἑνὸς Πατρὸς προελθόντα, quod interpres vertit, *ab uno Patre exeuntem*. Certe ut emanationem a Patre iis verbis denotet Ignatius, nulla ratio cogit. Novimus quid Theodorus Beza ad illum Joannis locum scripserit, "Loquitur Christus, meo quidem judicio, de adventu in carnem, non de æterna generatione, cui improprie quoque tribueretur τὸ ἐξελθεῖν." Et ratio manifesta eruitur ex verbis proxime sequentibus, οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. Si autem Apostolus eo loco de æterna Filii generatione locutus non est, multo minus Ignatius, qui ita de adventu Ejus loquitur, ut etiam de reditu, Τὸν ἀφ' ἑνὸς Πατρὸς προελθόντα, καὶ εἰς ἕνα ὄντα καὶ χωρήσαντα. *Ab uno Patre exeuntem, et in unum existentem et revertentem:* ut illud exprimat, Jo. xvi. 28, Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύο-

Ignatius non est locutus de æterna Filii generatione.

q Ad Magnes. cap. 7.

r S. Basil. Hom. xvi. 4.

μαι πρὸς τὸν Πατέρα. Exivi a Patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. Neque igitur, cum Filium a Patre exire dixit Auctor Epistolæ, de æterna generatione cogitavit; neque cum Verbum a Silentio prodire negavit, de emissione Valentini somniavit. Certe ex unica voce *προελθεῖν* nihil tale expiscari licet: quæ cum latissimæ significationis sit, ex aliis verbis quibus adjungitur ejus propria vis eruenda est: nec ullo modo contendere possumus eodem plane sensú eam accipi debere, cum ad Deum Patrem de Filio, et cum ad silentium de Verbo refertur. Præsertim cum sciamus illud ipsum vocabulum *προελθεῖν* a Græcis attribui solere verbo etiam prolativo, quod substantialis seu personalis generationis capax non est, ut legimus apud Joannem Philoponum de Mundi Creatione, lib. vi. cap. 4. *Οὐ γὰρ προφορικὸν λόγον τὸν ἅμα τῷ προελθεῖν λυόμενον τῷ Θεῷ περιάπτειν θέμις.* Et Marcellus apud Eusebium, Christum *οἷα λόγον σημαντικόν τινος ἢ προστακτικὸν προελθεῖν τοῦ Θεοῦ φάσκει* [s].

Meræ hæ sunt logomachiæ; quare tandem fortius argumentum stringere videtur. "Signant" enim, inquit, "hæc verba id ex quo quid exivit ejus quod ex eo exivit vel locum, vel causam, vel principium (ut Scholæ loquuntur) constitutivum fuisse." Subtilis hæc quidem, sed mira disputatio. Non quæro quodnam illud sit principium constitutivum quod causa non sit, ut hic tertii membri locum occupet. Certe Scholæ ita non loquuntur. Illud quæro, an vox *προελθεῖν* usurpari non possit nisi de aliquo, quod ex loco vel causa exit? *Ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ μεταβατικὴν φύσιν προῆλθεν,* inquit Nemesius [t]. At *τὸ κατ' ὀλίγον* neque locus est, neque causa, neque principium constitutivum. In generatione ipsa de qua loqui nostrum volunt, ex principio privativo potius aliquid fieri dicitur, quam ex constitutivo. Ita Aristoteles, Physic. lib. i. cap. 7. Τὸ δ' *ἔκ τινος γίνεσθαί τι, καὶ μὴ τόδε γίνεσθαί τι, μᾶλλον μὲν λέγεται ἐπὶ τῶν μὴ ὑπομενόντων, οἷον ἐξ ἀμούσου μουσικὸν γίνεσθαι, ἐξ ἀνθρώπου δ' οὔ.*

[s] Eccl. Theol. ii. 9.

[t] Lib. i. cap. 1. Ἀπὸ τῶν φυτῶν ἐπὶ *τὰ ζῶν μετιὼν, οὐκ ἀθρόως ἐπὶ τὴν μεταβατικὴν καὶ αἰσθητικὴν ὥρμησε φύσιν [ὁ Δημιουργὸς,] ἀλλ' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐμμελῶς ἐπὶ ταύτην προῆλθε.* Simplex verbi sensus est *προϊέναι, progredi,* (vid. Xen. Cyrop. II. ii. 7.) quo sensu sæpius occurrit in Nov. Test. Clem. Alex. Strom. V. cap. iii. § 16. Προελθὼν ὁ Λόγος δημιουργίας *αἴτιος, κ. τ. λ.* i. e. *Quum prius devenisset Verbum Dei ad mundi creationem.*

Et cap. 8. Ἐκ γὰρ στερήσεως, ὅ ἐστι καθ' αὑτὸ μὴ ὂν, οὐκ ἐνυπάρχοντος γίνεταί τι. Ex privativo igitur principio satis proprie aliquid fieri aut prodire dicitur: et de rerum ortu ita sæpe loquimur. Quis enim non dicit lucem ex tenebris oriri vel prodire? Neque si Petavius eam phrasin ita explicandam putavit, "Verbum non esse ejusmodi ut ex silentio, vel post silentium prodierit," adeo exagitandus fuit: quasi μετὰ σιγὴν, et ἐκ σιγῆς tam late differrent, cum Eusebius in hac ipsa re hæc duo idem valere clarissime ostendat. Accusat enim Marcellum quod docuerit μετὰ τὴν σιγὴν προελθεῖν τὸν Λόγον, et ob eam sententiam Gnosticæ hæresi eum addictum pronunciat. Notant Grammatici "ex" aliquando pro "post" usurpari, ut apud Virgilium, "ex illo tempore" pro post illud tempus, et apud Ciceronem, "ex eo die," et "ex consulatu," et "ex hoc tempore." Quod et Græcis familiare est. Ut ad illa Homeri Ιλ. Ε. 865.

Καύματος ἐξ ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο.

Notat Scholiastes Vetus, Ἡ ἐξ ἀντὶ τῆς μετά. Et Eustathius, Ἡ δὲ ἐξ πρόθεσις οὐ μόνον ἐνταῦθα εἴληπται ἀντὶ τῆς μετὰ προθέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, οἷον, πιόμεν' ἐκ βοτάνης, ἤτοι μετὰ τὴν βοσκὴν, καὶ, ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποὶ, ἤτοι μετὰ τὰς νύκτας. Sic ad illa Ιλ. Ν. 493. Πιόμεν' ἐκ βοτάνης, Schol. Vet. Ἐκ βοτάνης, ἀντὶ τοῦ μετὰ τὴν βοτάνην καὶ νομήν. Et Eustathius, Ἀντὶ τοῦ μετὰ βόσκησιν, καὶ ἔστι, φασὶν, ὅμοιον τῷ ἐξ ἀρίστου παρέσομαι, ἀντὶ τοῦ μεθ' ὃ ἀριστήσω. Ita alibi, Αἰθέρος ἐκ δίης, μετὰ τὴν αἰθρίαν κατάστασιν interpretatur idem Scholiastes. Neque tamen Auctor Epistolæ dixit ἐκ σιγῆς, sed ἀπὸ σιγῆς, quod secundum loquendi modum Græcis familiarem Latine *post silentium* reddi potest. Ut apud Homerum legimus, Ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσοντο, Θ. 54. Ubi Scholiastes Vetus, Ἀπὸ δ' αὐτοῦ, ἀπὸ δὲ τούτου χρόνου, μετέπειτα. Et Eustathius, Ὅτι καθάπερ ἀλλαχοῦ ἡ ἐκ πρόθεσις ἀντὶ τῆς μετὰ λαμβάνεται, οὕτως ἐνταῦθα ἡ ἀπό. Inde Hesychius ἀπόδρομον interpretatur μετ' ἐπάνοδον. Nihil igitur tritius est apud Græcos, quam ut ἀπὸ et ἐκ pro μετὰ, apud Latinos, quam ut *ab* et *ex* pro *post* accipiantur. Et qui e silentio vel post silentium prodire verbum negat, mihi omnium hominum sermonem negare videtur.

Nos igitur et Auctoris mentem, et Veteris Interpretis Versionem defendendam omnino putamus; quam planam,

simplicem, propriam, et perspicuam, non frigidam, aut argutam, aut inanem esse sentimus: eamque solam ad Auctoris mentem recte exprimendam, et ad Ebionitarum errorem, quem tunc temporis in animo cum scriberet Auctor habuit, castigandum, et ad Magnesios ne istam hæresin reciperent præmuniendos plurimum valere contendimus. Manet itaque inconcussa hactenus Assertio prima, Auctorem Epistolæ ad Magnesios nullam aliam hæresin verbis ex ea prolatis quam veterem illam Ebionitarum tot modis in eadem Epistola descriptam respexisse: quæ cum ætate Ignatii Martyris nimium viguerit, quod adversus eam scriptum est fidem temporum pulsare non potest.

Ita conclusio certissima fit de Assertione prima.

CAP. V.

Assertio secunda, Verba illa ad Valentinum omnino non spectare. Valentiniani nunquam dixerunt Sigen peperisse Logum. In Schola Valentini solus Nus ex Bytho et Sige, ideo Monogenes appellatus. Logus autem, quod a Bytho et Sige non esset, in deminorationem natus, et Æon cæcus fuit. Genealogia Æonum a Blondello perperam repræsentata. Fragmentum Valentiniani apud Epiphanium explicatur. Locus Cyrilli Hierosolymitani discutitur. Dallæi distinctio de mediata et immediata eductione exploditur. Verba Ignatii cum placitis Valentini male componuntur. Argumentis Dallæi omnibus particulatim respondetur. Genuina Ignatianorum explicatio redditur. Adversariorum expositio detorta ostenditur.

Assertio secunda. Epistolæ ad Magnesios auctorem ad Valentinum non spectasse.

STABILITA prima Assertione sequitur Assertio secunda, scilicet, Verba ipsa οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, ut sunt ab Auctore Epistolæ ad Magnesios prolata, ad Valentinum omnino non spectare, nec sine violenta detorsione ad ejus hæresin exponendam et oppugnandam applicari posse. Si enim Valentini delirium de emissione Logi Auctor Epistolæ ferire voluisset, et tribus tantum verbis id facere cogitasset, iisque negative positis, et obiter adductis, dum contra alios et maxime oppositos Hæreticos disputaret, contra quos eadem verba non minus quam adversus Valentinum facerent, fieri omnino non potuit, nisi illud ipsum diserte negaret, quod Valentinus clare ac totidem verbis asseruerat. Sententia enim negativa nihil aliud ferire potest nisi oppositam affirmationem; ut si quis neget id quod ille nunquam affirmavit, ejus negatio Valentinum directe non feriat. Hæc adeo certa sunt, ut hic ipsum Dallæum habeamus confitentem. "Ego vero," inquit, "respondeo, plane necesse esse, ut is ad quem scriptor respexerit, quisquis ille de cætero sit, hoc certe docuerit τὸν Λόγον ἀπὸ

Σιγῆς προελθεῖν." Quid neget Ignatius perspicuum est ex eo quod affirmat; affirmat Λόγον esse ἀΐδιον, contra Ebionitas: negat ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν. Si Valentini delirium in animo habuit notare et refellere, oportet certe a Valentino dictum et assertum esse, Λόγον ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν. Hoc autem unquam diserte docuisse Valentinum nego. Si fragmenta omnia Valentinianorum excutias, si expositiones omnes eorum sententiæ evolvas, si objecta a SS. Patribus Valentini hæresin ex professo et fuse exponentibus singula percurras, nunquam hoc vel ab ipsis Hæreticis scriptum, vel apud illos Patres expositum aut objectum reperies.

Valentinus non docuit, quod hic negat Ignatius.

Genealogia Valentini qualis.

Nam primo non reperitur talis Genealogia in iis Fragmentis Valentinianorum quæ etiamnum exstant, et in quibus quis Æon a Sige emissus sit, et ex quo Æone emissus sit Logus, diserte docetur. Unum ex his apud Irenæum, alterum apud Epiphanium exstat: in priore Logus est ex Arche, id est Nu, seu Monogene, et Aletheia; in posteriore, aut ex iisdem, mediantibus Anthropo et Ecclesia, aut ex Anthropo et Ecclesia: in neutro ex Bytho et Sige emissus esse dicitur. Secundo, sententia Valentinianorum prolixe exponitur ab Irenæo lib. i. cap. 1, et Valentini ipsius præcipue cap. 5, sed nullibi Irenæus meminit Logi a Sige prolati; non post eum Tertullianus, non Epiphanius, aut Philastrius, Augustinus, Theodoretus, non eorum quisquam qui de industria Valentini delirium exposuerunt. Præterea hoc dictum nunquam a Valentinianis vel inde patet, quia dici in Schola Valentini non potuit. Ex ejus enim doctrina Æon a Sige emissus intra primam quadrigam, quam primordialem tetractyn et authenticam nominabant continebatur, a qua Logus exclusus est. Æon autem ille ex Bytho et Sige prognatus, virtute suæ generationis communicavit cum Patre supremo: illi Bythus cognitus fuit, reliquis non item. Ita Irenæus[a], Τὸν μὲν οὖν προπάτορα γινώσκεσθαι μόνῳ λέγουσι τῷ ἐξ αὐτοῦ γεγονότι Μονογενεῖ, τουτέστι τῷ Νῷ, τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσιν ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον ὑπάρχειν. *Et propatorem quidem eorum cognitum soli dicunt ei qui ex eo natus est Monogeni, hoc est, No: reliquis vero omnibus invisibilem et incomprehensibilem esse.* Nus igitur Monogenes, sive Unigenitus dictus est, quod ille solus ex Bytho et Sige natus est. Unde Tertullianus Νοῦν vocat

[a] Lib. i. cap. 1. § 2.

"illum Valentini Monogenem ex patre Bytho et matre Sige:" et quamvis excipiat contra nomen Monogenis, illud tamen facit non respectu Logi aut alterius post Logum Æonis, sed Aletheiæ tantum, quæ ex iisdem parentibus orta est. "Ita et ipse," inquit, "pater dicitur et initium omnium, et proprie Monogenes. Atqui non proprie, quia non solus agnoscitur; nam cum illo processit et fœmina Veritas. Monogenes, quia prior genitus, quanto congruentius Protogenes vocaretur[b]?" Respectu Aletheiæ scilicet, quæ post eum sed ex iisdem Bytho et Sige processit: ratione autem ad reliquos Æones habita "proprie Monogenes" dicebatur, quod solus ille, reliquorum autem nemo, ex Bytho et Sige natus esset. Quinetiam hoc illi Monogeni adeo proprium et peculiare fuit, ut illi præ omnibus aliis Æonibus exinde maxima privilegia accesserint. Bythus illi soli, quod ab ipso natus esset, notus fuit. Logus, utpote qui ab ipso non emissus est, ut nec a Sige, Propatora non cognovit, ideo quia ab ipso natus non est: quapropter cæcus Æon dictus est, qualis a Sige emitti Bythi συζύγῳ non potuit. Irenæus, lib. ii. cap. 48. *Similiter autem rursus et de Logo tertiam prolationem ei a Patre donans, unde et ignorat magnitudinem ejus.* Tertullianus, cap. 9, "Sed et hoc exceptio personarum est, quod solus ille Nus ex omnibus immensi Patris fruitur notione, gaudens et exsultans, illis utique mœrentibus." Qui a Bytho et Sige emissus est ipsi Bytho similis et æqualis fuit: Logus autem minime, qui fuit in deminorationem emissus. Tertullianus, cap. 7, "Suscipit illa statim, et prægnans efficitur, et parit utique silentio Sige; et quem parit, Nus est, simillimum patri et parem per omnia." Irenæus, lib. ii. cap. 24, *Eum qui est a Nu Propatoris,* (ita lego[c],) *ipsorum emissus Sermo in deminorationem emissum dicunt. Nun enim perfectum a perfecto Bytho progeneratum jam non potuisse eam quæ ex eo est emissionem facere perfectam, sed obcæcatam circa agnitionem et magnitudinem Patris; et Salvatorem symbolum mysterii hujus ostendisse in eo qui a nativitate cæcus fuit.* Hæc igitur sunt in Valentini Schola certissima dogmata. Nun, quia a Bytho et Sige emissus est, Bythum ipsum plenissime cognovisse, illique æqualem et parem esse: Bythum autem et Sigen alios Æonas progenerare noluisse, ideoque Nun Monogenem dictum fuisse. Ut autem alii Æones emit-

[b] Tertull. adv. Valent. cap. 7. [c] Ita, post Pearsonum, Grabius et Massuet.

terentur, Nun etiam Archen et Patrem factum. Logum autem, qui ab eo progeneratus est, in deminorationem generari, eo quod ex Bytho et Sige emissus non esset, ideoque Bythum prorsus ignorare, et Æonem cæcum dici. Patet itaque in Schola Valentini Logum a Bytho vel Sige emissum dici non potuisse[d].

Blondellus vocatur ad partes.

Blondellus, ut hæc evitaret, miram nobis Æonum genealogiam pertexit, et Valentinianorum sententiam hoc modo effictam exprimit, "Supremum illi Æonem somniantes *Βυθὸν* a se et *Προπάτορα* dictum, qui ex *Σιγῆς* complexu geminam prolem *Νοῦν* seu *Πατέρα* et *Ἀληθείαν* suscepisset: rursus *Νοῦν* seu *Πατέρα* *Σιγῇ* matri commixtum *Λόγον καὶ Ζωὴν* genuisse fingebant." Hæc igitur eorum Genealogia, ex Blondelli sententia,

Bythus—Sige.
Nus—Veritas
Nus—Sige
Sermo, Vita.

Aliam fatetur exposuisse Patres; hanc autem accepisse se ait ex Fragmento libri Valentinianorum, quod ab Epiphanio Panario suo insertum est. Hæc ille in Præfatione ad Apologiam. In notis autem ad Epistolam Isaaci Vossii asserit librum eum esse ipsius Valentini, et secundum eum *Λόγον* a Nu et Sige immediate processisse. Sed primo liber ille Valentino ipsi sine ullo fundamento adscribitur. Nam Epiphanius contra Valentinianos disputans et Fragmentum hujus libri recitans, eum vocat *τὴν αὐτῶν βίβλον*· non *ejus* sed *eorum librum*, alicujus scilicet Valentiniani, non ipsius Valentini; et ad finem Fragmenti addit, *Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ μέρους τῶν βιβλίων αὐτῶν παρατεθέντα ἕως ὧδέ μοι εἰρήσθω. Et hæc quidem ex parte librorum eorum inserta huc usque mihi dicta sunto*[e]. Imo falsissimo ipsi Valentino assignari certum est. Ejus enim propria sententia ab Irenæo refertur, quæ ab

[d] Hæc omnia confirmat Origenis illud, sive Hippolyti, Opus nuper e Græcia receptum. Lib. vi. capp. 29, 30: ubi tamen multa prætermisit doctissimus Editor, facili opere ex Irenæo et Epiphanio corrigenda. E. g. cap. 30, l. 54, pro *ἀνατελεῖ* legendum *ἀτελεῖ*. Mox, l. 61, pro *βυθὸς*, *βύθιος*· pro *ἀκήρατος*, *ἀγήρατος*· et multa hujusmodi. Deinde, l. 87, legend. *Προέβαλεν*, et mox l. 88, *ἄμορφον καὶ ἀκατασκεύαστον*. Cap. 31, l. 36, ubi hiatum in textu conjectura supplet *πρόχειρον δυνάμενον γενέσθαι*, quis non videt legendum esse *χείρονα*?

[e] Hæres. xxxi. cap. vii.

hujus libri delirio multum discrepat[f]; et Valentini discipulos tum a Magistro tum a seipsis sæpe dissensisse omnes norunt[g]. Secundo, Æonum genealogia quam Blondellus repræsentat in eo Fragmento minime continetur, sed plane alia, nempe.

Bythus——Sige
|
Pater
Pater——Sige
|
Veritas
Pater——Veritas
|
Homo, Ecclesia.
Sermo, Vita.

Blondellus dolose agit in iis quæ ex fragmento apud Epiphanium citat.

Blondellus quidem verba quædam ex eo Fragmento ad suam genealogiam firmandam recitat, sed admodum dolose; ea enim omittit quæ ad rem maxime faciunt: nostra autem ex ipsis Fragmenti verbis sic dilucide colligitur. Valentinianus ille primo Bythum et Sigen describens, inquit, Καὶ αὕτη αὐτῷ μιγεῖσα ἀναδείκνυσι Πατέρα τῆς ἀληθείας. *Et hæc illi commixta parit Patrem veritatis.* Prima igitur emissio est qua Pater veritatis ex Bytho et Sige generatur, quem et Ἄνθρωπον vocabant. Μετὰ τοῦτο δὲ ἡ Σιγὴ φυσικὴν ἑνότητα φωτὸς προενεγκαμένη σὺν τῷ Ἀνθρώπῳ (ἦν δ' αὐταῖς ἡ συνέλευσις τὸ θέλειν) καὶ ἀναδείκνυσι τὴν Ἀλήθειαν. *Postea autem Sige naturalem unitatem lucis proferens cum Homine (erat autem illis velle congressus) parit etiam Veritatem.* Secunda igitur emissio est qua Veritas ex Patre, seu Homine, et Sige generatur. Μετὰ τοῦτο ἡ Ἀλήθεια μητρικὴν προενεγκαμένη προυνεικίαν ἐθήλυνε τὸν πατέρα ἑαυτῆς εἰς ἑαυτὴν, καὶ συνήεσαν ἑαυτοῖς ἀφθάρτῳ μίξει καὶ ἀγηράτῳ (lego ἀκηράτῳ) συγκράσει, καὶ ἀναδείκνυσι τετράδα πνευματικὴν ἀῤῥενόθηλυν, ἀντίτυπον τῆς προούσης τετράδος. *Postea Veritas maternam proferens lasciviam effeminavit Patrem suum ad seipsam, et congressi sunt invicem incorrupta mixtione, et immortali coitu, et parit tetradem spiritualem, prioris tetradis repræsentativam.* Tertia igitur emissio est, qua secunda tetras, (Homo et Ecclesia, Sermo et Vita,) ex Patre et Veritate generata est. Hæc est genealogia Æonum primæ ogdoadis in Fragmento libri

[f] Lib. i. cap. 5.

[g] Id sæpius monet Irenæus. Vid. lib. i. capp. 5, 3; ii. cap. 18; iv. cap. 69. Confer Origenis, sive Hippolyti, locum modo indicatum, p. 185, lin. 6—15; et p. 199, lin. 16, sqq.

Valentinianorum apud Epiphanium descripta: ex quo novam plane et hactenus inauditam Blondellus fecit, quam nec in eo Fragmento nec alibi reperias. Hanc autem ipse commentus est, ut Λόγον suum ex Sige immediate produceret; quod omnibus Valentinianorum genealogiis repugnat. Et sententiam suam firmare videtur ex verbis quæ sequuntur, Ἥτις ἦν Βυθὸς, Σιγὴ, Πατὴρ, Ἀλήθεια· αὕτη δὲ ἡ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς Σιγῆς τετρὰς, Ἄνθρωπος, Ἐκκλησία, Λόγος, Ζωή. Sed si hæc verba aliquid probarent, Λόγον a Sige non immediate productam docerent; sunt enim tantummodo priorum explicatio: in prioribus autem secunda tetras non immediate a Sige, sed a Veritate producitur: hæc igitur ad sententiam Blondelli nihil omnino faciunt. Sed ut in illo Fragmento multa corrupta sunt, ita hic etiam locus mihi sanus non videtur: nam vel αὕτη δὲ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς Σιγῆς ad Ἀλήθειαν immediate præcedentem spectat, quæ secundum hunc Valentinianum ex Patre et Sige prognata est, et tunc aliquid ante sequentem vocem τετρὰς deest; vel pro Σιγῆς omnino legendum est Ἀληθείας, ut hæc præcedentibus conveniant. Frustra etiam huc advocat Blondellus corrupta illa verba Cyrilli in Catechesi vi. Ἐγέννησε Σιγὴν, καὶ ἀπὸ Σιγῆς ἐτεκνοποίει λόγου. Locus ille adhuc in mendo cubat, nec ab Interprete intellectus est. Ὅτι ὁ Βυθὸς ἐγέννησε Σιγὴν, καὶ ἀπὸ τῆς Σιγῆς ἐτεκνοποίει, Λόγου, τοῦ παρ' Ἕλλησιν Διός· οὗτος χείρων τοῦ τῇ ἀδελφῇ μιγνυμένου· τέκνον γὰρ εἶναι τοῦ Βυθοῦ ἐλέγετο ἡ Σιωπή. Ita Græca verba edita et distincta sunt: quæ Joannes Grodécius sic interpretatus est, *Quod Bythos, id est profundum, genuerit Sigen, id est, Silentium, et de Sige procrearit Logon, qui Jupiter sit Gentilibus, et deterior ac inferior eo qui cum sorore sit mixtus. Sige enim Bythi filia dicebatur*[h]. Mira hic tradit interpres de Logo Valentiniano qui sit Jupiter Gentilibus. Legit enimvero in MS. suo vocem λόγου, sed corrupte exaratam, quare et a prioribus et a sequentibus in Græcis distinxit, in Latinis autem utrique sententiæ conjunxit, cum ἐτεκνοποίει componit, ac si scriptum esset λόγον (quemadmodum in MS. Oxoniensi legitur), cum τοῦ Διὸς conjungit, ac si eodem casu legeretur, atque ita omnia confundit. Si λόγον quidem legamus, sensus verborum hic perspicuus est. *Bythus genuit Sigen, et e Sige*

Locus Cyrilli Catech. vi. corruptus.

[h] Cyrill. Hieros. p. 55, A. ed. Paris. 1640.

generavit Logum. Jove Gentilium hic pejor est, qui cum sorore mixtus est. Filia enim Bythi dicebatur Siope[i]. Sed illa vox *λόγου* quæ hunc locum adeo turbavit omnino necessaria non est, sive priora, sive posteriora verba respicias. Posterioribus non competit, quod Grodecius voluit. Cyrillus enim non Logon sed Bythum Jovi comparat. Prioribus neque *λόγου* competit, neque *λόγον* necessarium est; nam *τεκνοποιεῖν*, *liberos procreare,* quicunque tandem illi sint, satis ad hujus loci sensum exprimendum valet. Docet enim Cyrillus Jovem sorori mixtum fuisse, Bythum ex Filia sua procreasse liberos; quod turpius est. Quamvis mihi etiamnum maxime arrideat, quod olim mihi ipsi in mentem venit, legendum scilicet esse non *λόγου* vel *λόγον*, sed *λόγῳ τοῦ Διὸς*, *ad modum,* vel *similitudinem Jovis,* ea ratione qua Jupiter procreavit liberos, ut *λόγῳ* adverbialiter sumatur, neque ad Æonem Valentinianum omnino spectet. Certe si *λόγον* admittamus, Cyrillum dogmata Valentini mirifice confundere dicendum est; neque excusatio Blondelli quicquam valet, " quasi Bythum seu Propatorem cum Nu seu Patre Valentinianos confudisse statuat." Nam si supponas hic Patrem, seu Nun, pro Bytho et Propatore sumi debere, omnia adhuc erunt a Schola Valentini prorsus aliena. Bythus hic dicitur genuisse Sigen, at Sigen a Nu generatam fuisse nemo unquam Valentinianorum somniavit. Bythus dicitur ex Sige genuisse Logon. Valentiniani licet Nun velint Logon genuisse, nunquam tamen eum Logon ex Sige emissum admittebant. Bythus hic ex Sige tanquam ex filia sua generat liberos: at si Valentinianus quispiam dicat Nun seu Patrem ex Sige Æonem aliquem procreasse, id factum non ex filia sed ex matre docebant. Loco igitur Cyrilli infelicissime usus est Blondellus; et satis adhuc manifestum est a Valentino nunquam dictum fuisse, *Λόγον ἀπὸ Σιγῆς προελθεῖν*[k].

[i] Eodem modo corrigit Cotelerius.

[k] Apud Cyrilli locum sinceram esse lectionem *ἐτεκνοποίει Λόγον* nobis jamdudum manifestum est subsidium nactis, quod Pearsono, quum nondum editum esset, non suppetebat, ex Didymi Alex. lib. iii. de Trinitate, cap. 42. Valentinus, ait Didymus, *μῦθον ἀνεπλάσατο τοιόνδε· ὅτι ὁ Βυθὸς ἐγέννησε τὴν Σιγήν· ἐκ δὲ ταύτης ἐτεκνοποιήσατο Λόγον τινα τοῦ παρ' Ἕλλησι Διὸς, καὶ τριάκοντα Αἰῶνας, οὓς ἐκάλεσεν θεοὺς, εἰσήγαγεν.* Ubi Mingarellii Versio, *Istiusmodi fabulam finxit, quod nempe Bythus Sigen generavit; tum ex hac quoddam Verbum Jovis, qui apud Græcos colitur, ipse fabricavit, et triginta Æones introduxit, quos vocavit deos.* Recte, nisi quod pro *fabricavit* vertendum erat *procreavit:* Codex enim Passioneianus habuit vocem *ἐτεχνοποιήσατο*, quæ dubito an bene Græca sit, et ex Cyrilli loco gemello certissime

Exposita sententia, rationibusque nostris adversus Blondelli astutias defensis, videamus quid Dallæum moverit ut aliter sentiret. "Ipsa hæc verba in Valentinum ferri, ejusque delirium ferire non est," inquit, "ut opinor, obscurius." Primum quam timide, "ut opinor," et "non obscurius!" Imo vero certissime obscurius, et ut opinor absurdius; quod ex Viri doctissimi probatione patebit luculentius. Ex Irenæo quidem fabulosam Valentini divinitatem exponit, eademque Tertullianum, Epiphanium et alios tradere asserit. Hæc nunc non excutio; sed num Irenæus, vel alius quisquam in enarranda Valentini divinitate tradit Sigen peperisse Logon, aut Logon non dicit ab alia quam Sige fuisse emissum? Hoc non dicit, quod omnino dicere debuit, si aliquid quod ad suam sententiam confirmandam valeret, afferre vellet. Sed ejus loco hoc tantum dixit, "Quorum nemo est qui non a Sige eductum a Valentino Logon, vel immediate ut a matre filium, vel certe mediate ut ab avia nepotem commemoret." Imo vero hæc in hac re distinctio de mediata et immediata eductione est vel ab ipso vel a Blondello excogitata: neque talis eductio ab ullo istorum Patrum est exposita: nemo eorum vel mediate vel immediate Logon vel ex Sige vel ex alio Æone eductum fuisse dixit. Hæc distinguendi subtilitas et Valentini et Patrum ævo longe inferior esse cognoscitur; nec ibi adhiberi debuit ubi de nuda eorum sententia quæritur. Præterea quorsum hæc distinctio in duo membra, ut sit Logus vel filius Siges, vel nepos. An quisquam eorum quos commemorat Logon Siges filium nominat, aut ex Sige im-

Distinctio Dallæi de mediata et immediata eductione.

corrigenda est. Hinc patet Cyrillum pariter cum Didymo, Valentini Duade altera omissa, Λόγον ejus ex Bytho et Sige prolatum tradidisse. Fallitur nimirum Edv. Burtonus, qui neminem præter Cyrillum ait hanc Verbi Valentiniani generationem memorare. (Bampt. L. not. 94, p. 562.) Pleniorem et accuratiorem Valentini doctrinam proculdubio tradiderunt Irenæus et Clemens Alexandrinus, hæreticum istum proximo ævo subsecuti. Didymus et Cyrillus fortasse ex Valentini discipulis recentioribus genealogiam compendiariam edocti erant, cujusmodi nullum vestigium reperias apud Patres vetustiores. Quo sensu autem intelligendus sit iste Λόγος τις τοῦ παρ' Ἕλλησι Διὸς, nescire me non diffiteor. — Apud Clem. Alex. Strom. vi. cap. vi. § 51. Valentinus ipse inducitur dicens, *multa esse scripta in profanis libris,* (δημοσίοις βίβλοις,) *quæ scripta etiam inveniuntur in Ecclesia Dei:* idem reconciliare conatus erat cum S. Scripturis profanæ Philosophiæ commenta. Iren. ii. cap. 19. Unde forsitan suspicetur quispiam Verbi prosapiam, quam repræsentant Didymus et Cyrillus, congenitam fuisse cum Stoicis, de quibus Tertullianus, Apol. cap. 21. "Apud vestros sapientes Λόγον, id est, Sermonem atque Rationem constat artificem videri universitatis: hunc enim Zeno determinat factitatorem, qui cuncta in dispositione formaverit; eundem et Fatum vocari, et Deum, et ANIMUM JOVIS, et necessitatem rerum omnium."

mediate educit, ut Dallæus eum recte Siges filium vocare possit? Dixit quidem Irenæus Λόγον υἱὸν Μονογενοῦς, *Unigeniti filium*, Siges filium non dixit. Ipse Irenæum adducit ut ostendat ex Sige prodiisse Nun, Nun autem et suam Aletheiam emisisse Logon, et eadem Tertullianum et Epiphanium docuisse asserit. Si autem hæc vera sint, tum eorum nemo Logon a Sige immediate ut a matre filium eductum commemorat. Et tamen cum ista tam infeliciter dixisset, ac si res jam confecta esset, inquit, "Hæc nobis delibasse satis est, ut quivis intelligat de hac Valentini matæologia cogitasse Epistolæ ad Magnesianos Scriptorem." Cogitavit scilicet ille antiquus Scriptor prius de mediata et immediata eductione Æonum, vidit secundum Valentini sententiam a Viris eadem scribentibus Logon e Sige vel ut matre, vel ut avia eductum, ideoque simpliciter negat Verbum ex silentio prodiisse. Hæc rationis Dallæanæ summa, quam absona, quam detorta, quis non videt?

Verba Ignatii cum placitis Valentini male componuntur.

Hactenus Valentini sententiam exposuit, nunc Auctoris verba cum ejus placitis componit, ut eum de Valentino, cum scriberet, cogitasse probet. Primo hoc exinde colligit, quod "ait Deum esse unum." Mira hæc probatio. Nonne causam satis justam habuit Auctor Epistolarum ut Deum unum diceret, qui sæpe Christum Deum esse dixit? Nonne omnes Catholici ante Valentinum Deum esse unum sæpe affirmarunt? Si quisquis dixit unum esse Deum de Valentino cogitavit, nemo ante Valentinum Catholice scripsit. Sed nondum etiam liquet Valentinum Dei unitatem negasse. Nam cum Irenæus ejus et sequacium omnium deliria exposuisset, hæc habet, lib. i. cap. 19. *Omnes enim fere quotquot sunt hæreses Deum quidem unum dicunt, sed per sententiam malam immutant.* Et rursus lib. iv. cap. 58. *Judicabit autem et eos qui sunt a Valentino omnes, quia lingua quidem confitentur unum Deum Patrem, et ex hoc omnia: ipsum autem qui fecerit omnia defectionis sive labis fructum esse dicit.* Aperte igitur professus est Valentinus unum esse Deum: et licet Tertullianus eum tot Deos quot Æonas fecisse rhetorice pronunciet; ipse tamen Æonas Valentini nihil aliud fuisse quam sensus et motus, et in personales substantias a Ptolemæo mutatos esse asserit. Præterea Epistolæ Auctor hoc ipso loco unitate Dei expresse adversus Ebionæos utitur,

Auctor Epistolæ Ebionæos respexit.

contra quos ex professo disputans docet Prophetas secundum Christum vixisse, et ideo persecutionem passos esse dum Ejus gratia imbuti essent, ut omnes agnoscerent *quod unus Deus est qui manifestavit seipsum per Jesum Christum Filium ipsius.* Secundo, *addit unum Deum,* inquit, seipsum manifestasse per Jesum. An hoc dicere non potuit nisi de Valentino cogitasset? Quænam ratio cogit hic nos ad illius deliria confugere? Nonne hæc satis perspicua sunt et ad Ebionæos confutandos idonea, si Valentinus nunquam exstitisset? Nonne per se satis recte dicta sunt, licet nullum omnino hæreticum perstringerent? Quemadmodum Clemens Alexandrinus Admonitione ad Gentes locutus est de Christo Logo[1], Ἀΐδιος οὗτος, Ἰησοῦς εἷς, ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Θεοῦ τε ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ καὶ Πατρὸς, quibus verbis ipsam Ignatii Epistolam in animo habens usus esse videatur. Non puto Virum doctissimum id velle ut aliter hæc intelligi non possint, nisi ut Valentinum feriant: hoc tantum, opinor, vult, hæc verba "omnes ejus nugas disjicere." Sed quis ei vel hoc concedet? An qui dicit Deum unum se per Christum manifestasse, satis omnia Valentini dogmata confutavit? Nonne idem potius dicit quod dixit Valentinus, qui ideo emissum Christum docuit, ut innominabilem et incomprehensibilem Patrem, quem unum Deum professus est, declararet? Tertio, docet Auctor Jesum Christum esse Dei illius qui se manifestavit Filium. Ergone Valentinum necessario respexit? Nemone id asserere potuit qui ejus deliria non audiverat? At hoc cum Valentini fabulis non consentit. Recte: atque hinc fortasse colligere possumus Auctorem Epistolæ non fuisse Valentinianum: nec aliud quicquam inde sequitur. Quarto, "addit Christum Dei Filium esse ejus *Λόγον.*" Hinc recte fortasse colligatur Auctorem nostrum post S. Joannem Evangelistam scripsisse, post Valentinum neutiquam. "Jesum" quidem "et Christum a Verbo Valentinus divisit." Sed an hæc omnia simul dicere, est Valentinum refutare? An eundem Jesum et Christum et *Λόγον* nominare est illius impium delirium disjicere? Non puto. Nam et ipsi Valentiniani eundem et Jesum et Christum et *Λόγον* nominabant. Hoc diserte tradit Theodoretus, lib. i. cap. vii. Προβάλλονται διὰ τούτων τὸν Ἰησοῦν, ὃν καὶ Σωτῆρα προσαγορεύουσι καὶ Χριστὸν Λόγον.

[1] Cap. xii. § 120.

Jesum inde produxerunt, quem et Servatorem appellant, et Christum Verbum. Ipse etiam Irenæus tradit nobis perfectum fructum Ἰησοῦν, ὃν καὶ Σωτῆρα προσαγορευθῆναι καὶ Χριστὸν καὶ Λόγον πατρωνυμικῶς, καὶ πάντα. *Jesum, quem et Salvatorem vocari et Christum et Logon patronymice, et omnia.* Quinto, "Λόγον Sermonem æternum dixit." Nempe Catholice: sequutus est Apostolum, Ecclesiæ vocem edidit, et adversus Ebionem usurpavit. Si Valentinus æternum esse non credidit, ante eum Ebion æternum esse negavit. Quorsum igitur Valentinus huc advocatur, cum ad manum sit Ebion, contra quem auctor Epistolæ ex professo disputat? Sexto, "de vero Dei Λόγῳ postremo subjicit οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν." Recte, sic enim exegetice dicit, quod ante dixerat, cum eum Λόγον ἀΐδιον pronunciasset. Ita Apostolum explicat, Ebionem refutat, Magnesianos præmunit; ac si diceret, Verbum hoc quod de Christo dicitur æternum est, non temporale, quale ex silentio oriri solet, nec nisi post silentium prodire; quod adversus Ebionem ejusque sequaces semper urgendum est: non ac si diceret, "Λόγον hunc nihil habere cum Valentiniano Λόγῳ commune, quem impostor a Sige exire fingebat." Neque enim hic de Valentino agitur, sed de Ebione; importune igitur ille hoc loco advocatur: neque Impostor ille unquam dixit Λόγον a Sige emissum esse, sed ex Monogene, Bythi et Siges filio Unigenito. Dallæus ipse sententiam ejus ex Irenæo delineavit, reliquosque eum sequi ait: nulla ibi Logi e Sige progeneratio: nulla itaque hic ad Valentinum allusio. Et sex argumenta ex una sententia mire conflata ne unius quidem vim habent.

Ebion ante Valentinum negavit Verbum Dei esse æternum.

Quare hoc loco satis jam vexato atque detorto, ea tandem recolit, quæ "proxima paulo ante periocha" de Christo Auctor Epistolæ dixerat; ut eo loco hæresin Valentini refutatam inveniat, in quo Ignatius de nulla hæresi disputat, sed tantum Magnesianos monet, ut a Schismate caveant, et Christianam veritatem arcte amplexentur, quam particulatim explicat, dein argumento ab unitate Dei et Christi ducto exornat: quod et per se satis proprium est, et vetustissimis scriptoribus familiare. Ita Clemens Alex. Admonitione ad Gentes [m] repræsentat Christum Logon innumerabiles populos ad unitatem Ecclesiæ in hunc modum convocantem, Ἥκετε

Argumentum e priore periodo expetitum a Dallæo.

[m] Cap. xii. § 120.

ὡς ἐμὲ, ὑφ' ἕνα ταχθησόμενοι Θεὸν, καὶ τὸν ἕνα Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ita Pædagog. lib. i. [n] unitatem Ecclesiæ mirifice depingit, *Ὢ θαύματος μυστικοῦ! εἷς μὲν ὁ τῶν ὅλων Πατήρ· εἷς δὲ καὶ τῶν ὅλων Λόγος· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πανταχοῦ· μία δὲ μόνη γίνεται μήτηρ παρθένος· Ἐκκλησίαν ἐμοὶ φίλον αὐτὴν καλεῖν. O miraculum mysticum! Unus quidem universorum Pater; unum autem et universorum Verbum; et Spiritus Sanctus unus ac idem ubique. Una autem sola est mater virgo: mihi autem placet eam vocare Ecclesiam.* Et Gentes etiam invitat ad hanc unitatem, tanquam unitati divinæ conformem et ad illam tandem perducentem. *Σπεύσωμεν εἰς μίαν ἀγάπην συναχθῆναι οἱ πολλοὶ κατὰ τὴν τῆς μοναδικῆς οὐσίας ἕνωσιν· ἀναλόγως ἑνότητα διώκωμεν, τὴν ἀγαθὴν ἐκζητοῦντες μονάδα· ἡ δὲ ἐκ πολλῶν ἕνωσις, ἐκ πολυφωνίας καὶ διασπορᾶς ἁρμονίαν λαβοῦσα θεϊκὴν, μία γίνεται συμφωνία, ἑνὶ χορευτῇ καὶ διδασκάλῳ τῷ Λόγῳ ἑπομένη, ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἀναπαυομένη, Ἀββᾶ λέγουσα, ὁ Πατήρ. Festinemus ut in unam dilectionem multi cogamur secundum monadicæ essentiæ unionem. Analogice unionem persequamur, bonam exquirentes unitatem. Quæ est autem ex multis unio, ex vocum multitudine et dispersione divinam capiens harmoniam, unus fit concentus, unum chori ducem sequens et magistrum Verbum, in ipsa acquiescens veritate, dicens, Abba Pater* [o]. Hæc igitur de uno Deo Patre, et uno Christo Logo doctrina, semper habita est per se satis ad unitatem Ecclesiasticam premendam idonea. Non aliter hic Ignatius, *Omnes,* inquit, *in unum templum concurrite, ut in unum altare, in unum Jesum Christum, ab uno Patre exeuntem, et in unum existentem et revertentem.* Hic Logon Valentini respexisse Auctorem vult Dallæus, cum tamen de Verbo nihil dicat: conjungere itaque cum reliquis satis ab hoc loco disjunctis et in alio argumento occupatis coactus est, ut aliquid ex utroque exsculpat. "Negat exire a Sige, dicit exire a Patre:" ergo Valentinum ferit. Quo nihil dici potuit infelicius. Si enim sic Auctor Valentinum respicit, non eum impugnat, sed sequitur; non ejus deliria refutasse, sed potius amplexus esse videatur. Negat enim quod negavit, dicit quod dixit Valentinus. Negat Auctor Epistolæ *Λόγον* exire a Sige Bythi conjuge? Negat et Valentinus, qui eum cæcum Æona depinxit, qualis ex Sige Bythi conjuge exire non

[n] Cap. vi. § 42.

[o] Protrept. c. ix. § 88. ad fin.

potuit; et cum in deminorationem emissus esset, eum ex aliis Æonibus, Monogene et Aletheia, necessario eduxit. Dicit Auctor Λόγον exire a Patre? Dixit et Valentinus; ex Monogene enim emissum tradit, Monogenes autem Valentino proprie Pater est. Ita Irenæus, Τὸν δὲ Νοῦν τοῦτον καὶ Μονογενῆ καλοῦσι καὶ Πατέρα. Tertullianus de Nu, "Ita et ipse Pater dicitur, et initium omnium, et proprie Monogenes." Prima tetras ex ipsis Valentinianorum libris desumpta apud Epiphanium hæc est, Βυθὸς, Σιγή· Πατὴρ, 'Αλήθεια, ubi ex Patre et Veritate generatur Logos. Exivit igitur Logos secundum Valentinianos non a Sige, sed a Patre. Quare si Auctor Epistolæ illos hæreticos in animo habuisset, nunquam negasset, quod illi non affirmarunt; nunquam dixisset, quod illi dixerunt.

Sed si Valentinum non feriat, cum exire a Patre scribit, ad eum certe "collineat" quod ex uno Patre exire dicat. Minime vero: non enim docuit Valentinus Logon ex pluribus patribus exisse. "At," inquit, "non dixit ab uno patre Nu, sed et a matre Aletheia." Præclarum enimvero argumentum! An eo minus erat ex uno Patre, quod esset etiam ex matre? De posteritate Abrahami Apostolus, Heb. xi. 12. *Διὸ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, Propter quod et ab uno orti sunt.* Non igitur habuerunt matrem qui ab Abrahamo descenderant? aut quia *ab uno orti sunt,* avum aut aviam habere non potuerunt? Nazianzenus, Orat. 1. de Adamo, Πάντα ὑπὲρ πάντων εἰς ἓν, καὶ ὑπὲρ ἑνὸς τοῦ προπάτορος. Erat scilicet Adamus unus ille propator humani generis, quamvis Eva etiam fuerit mater omnium viventium. Tam malis avibus hoc loco usus Vir doctissimus progreditur tamen, et postrema etiam verba, Jesum Christum in unum, "Patrem scilicet," existere et reversum esse, "non alio quam in fictitium Valentini Christum destinata" statuit. At postrema sententiæ verba eundem sine dubio spectant quem ejusdem sententiæ priora: eundem Auctor intelligit a Patre exeuntem et ad Patrem revertentem. Prioribus vult Dallæus Valentini Logon feriri, posterioribus ejusdem Christum: cum in Schola Valentini Logos et Christus sint prorsus et plane distincti. Non igitur utrumque, imo neutrum ferit. Utcunque sit, ferri non potest, ut nos ad Valentini Logon et Christum rejiciat, et simul hæc ab Auctore Epistolæ juxta S. Joannem

scripta pronunciet. Quid enim opus est ut Valentinum respiceret, qui de S. Joannis mente exprimenda cogitavit? Imo quid hoc ad generationem Logi, quod agit de Incarnatione sive adventu in mundum? ut superius eum locum exponendum esse docui.

Dallæus eo modo utitur, quo facile est quemlibet Patrem in Valentinianum convertere.

Atque hæc quidem omnia sunt quæ Vir doctissimus attulit ut ostenderet Auctorem nostrum, dum hæc scriberet, Valentinum ejusque fabulas in animo habuisse: quorum nihil est quod assensum cogat vel ipso, opinor, judice; ut ego autem sentio, nihil quod quenquam vel leviter moveat, qui non eodem modo Ignatii Epistolas legerit quo Scripturas olim legebat Valentinus, ut omnia scilicet ad suum sensum trahat, et in proprium characterem convertat. Quod si cui liberet facere, quam proclive esset Catholicum quemvis Patrem in Valentinianum convertere! Exempli gratia sumo suavissimos Synesii Hymnos, in quibus hæc lego [p], et quidem de Logo,

Locus ex Synesio.

Λόγος, ὃν μεγάλῳ	Verbum, quod magno
Πατρὶ συνυμνῶ,	Cum Patre cano,
Νόος ἀῤῥήτου	Mens ineffabilis
Τίκτει σε Πατρός.	Gignit te Patris.

Vides hæc omnia esse ex Valentini schola. Habemus Patrem *ἄῤῥητον*, *Νοῦν*, et *Λόγον* tres primos Æonas masculos. Valentinus ipse ita definivit, *Δυάδα ἀνονόμαστον, ἧς τὸ μέν τι καλεῖσθαι Ἄῤῥητον, τὸ δὲ Σιγήν*. *Ἄῤῥητος* itaque idem qui Bythus, ex Bytho Nus, ex Nu Logus. Purus putus itaque Valentinianus erit Synesius. Nam et quæ sequuntur ex eadem officina esse videntur,

Πρῶτος πρώτας	Primus ex prima
Προθορὼν ῥίζας,	Prognatus radice;
Ῥίζα δὲ πάντων	Radix autem omnium,
Τῶν μετὰ κλεινὰν	Quæ condita sunt post inclytum
Τὰν σὰν γένναν.	Tuum ortum.

Primam enim Tetrada *ῥίζαν τῶν πάντων* appellabant, et Logum ex illa eductum *πατέρα πάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἐσομένων*. Apud eundem lego,

Μάκαρ, ὅστις μετὰ μοίρας	Beatus, qui post fata
Ἐπιβὰς Νόου κελεύθων	Ingressus Mentis vias,
Βυθὸν εἶδεν θεολαμπῆ.	Bythum vidit divina refulgentem luce [q].

Vides ut statuat summam beatitudinem in visione Bythi,

[p] Hymn. iv. 130.

[q] Hymn. i. 112.

eaque patefacta per Nun. Quod et iterum exprimere in hunc modum videtur,

Ἐπιβαλλόμενος	Dum tentat
Προσιδεῖν αἴγλαν	Intueri splendorem
Ἀκάμαντι Βυθῷ	Indefesso Bytho
Ἀμαρυσσομέναν.	Fulgentem [r].

Deum certe Patrem vocat *προπάτορα*, et *αἰωνοτόκον*, et *θῆλυ καὶ ἄῤῥεν*. An ipsi Valentiniani aliter loquerentur? Eodem argumento probari posset Lucianum in Philopatri Valentinum perstrinxisse, ubi deridet doctrinam Trinitatis. Ita enim Critias, *Οὐκ οἶδα γὰρ ὃ λέγεις, ἓν τρία, τρία ἕν· μὴ τὴν τετρακτὴν φῇς τὴν Πυθαγόρου, ἢ τὴν ὀγδοάδα, καὶ τριακάδα;* Cui respondet Triephon, *Σίγα τὰ νέρθεν, καὶ τὰ σιγῆς ἄξια.* Quis enim nescit Tetradem et Octonationem, et triginta Æones Valentinianorum, qui etiam, teste Irenæo, Tetradem *πρώτην καὶ ἀρχέγονον Πυθαγορικὴν τετραίκτὴν* nominabant? Quid quod Triephon statim respondens dicat hæc silentio esse digna, ut sæpe etiam in hac re Patres loquuntur? Scilicet si verba a Valentino secundum proprium characterem usurpata, quoties apud alios scriptores leguntur, eodem sensu apud eos accipiantur, quemcunque volumus aut hostem aut amicum Valentini faciamus. Ut illi Ignatium, ita ego Lucianum hostem, amicum autem Synesium feci. Pari jure utrumque factum est, hoc est, nullo.

Ut autem liquido appareat has omnes Viri doctissimi explicationes et ad Valentini deliria allusiones non esse omnino vel necessarias vel opportunas, sed potius a mente et scopo Auctoris prorsus alienas, imo commenta esse quæ totam Ignatianæ orationis seriem alio violenter detorquent; locum ipsum integrum proponemus, et explicatione simplicissima, et ad rem quam volumus maxime accommodata, ab importunis glossis vindicabimus. Prior perioche nihil aliud est quam vehemens exhortatio ad unitatem Ecclesiasticam, toties ab ipso, toties ab Apostolo inculcatam, tot encomiis a SS. Patribus ornatam; *οὐδὲν γὰρ εἰρήνης ἴσον καὶ συμφωνίας*, ut loquitur Chrysostomus. Sic igitur affatur Magnesios Ignatius, *Ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάζετε πάντα πράσσειν. In concordia Dei studete omnia operari.* Μηδὲν ἔστω ἐν ὑμῖν ὃ δυνήσεται ὑμᾶς

Amovetur importuna Dallæi explicatio, Pearsono locum integrum proponente et explicante.

[r] Hymn. iii. 130.

μερίσαι. Nihil sit in vobis quod possit vos partiri. Uniamini Episcopo et præsidentibus. Ut Dominus sine Patre nihil fecit, *ἡνωμένος ὢν, unitus existens, neque per seipsum, neque per Apostolos; sic neque vos sine Episcopo et presbyteris aliquid operamini. Sit,* inquit, *ἐπὶ τὸ αὐτὸ una oratio, una deprecatio, mens una, una spes.* Rationem statim reddit, et eam quidem Apostolicam: Εἷς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. *Unus Jesus Christus est, quo melius nihil est.* Ut S. Paulus, Ephesios cohortans, ut *servent unitatem Spiritus in vinculo pacis, Vocati estis in una spe, Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, et Pater omnium, πανταχοῦ τὸ ἓν καὶ εἷς τέθεικεν,* inquit Theodoretus, *εἰς συμφωνίαν συνάπτων τὴν ἐκκλησίαν·* ita etiam et Ignatius idem argumentum prosequitur. *Omnes igitur ut in unum templum convenite,* (quibus verbis primitivam Ecclesiæ unitatem in Actibus Apostolorum descriptam repræsentare videtur,) *in unum altare, in unum Jesum Christum,* quem quoniam iterum proponit, latius describit, *ab uno Patre exeuntem et in unum existentem, et revertentem,* S. Paulo S. Joannem adjungens, apud quem Christus ipse ait, *Exivi a Patre, et veni in hunc mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem.* Ab unitate igitur Christi, et Dei Patris, cum Apostolo argumentum ducit Ignatius ad commendandam unitatem Ecclesiasticam. Nam ut optime observavit S. Chrysostomus, *Ὅταν ἐπί τι μεῖζον παρακαλῇ ὁ μακάριος Παῦλος, συνετὸς ὢν σφόδρα καὶ πνευματικὸς, ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ποιεῖται τὴν παράκλησιν. Beatus Paulus, admodum prudens ac spiritualis, cum ad aliquid præstantius hortatur, ab iis quæ in cœlis sunt exhortationem promit.* Quare, cum tota hæc perioche nihil aliud sit quam exhortatio ad unitatem, eaque verbis et sensibus Evangelicis et Apostolicis expressa; cum ab unitate Christi et Dei Patris in hac ipsa re argumentum ducere solenne sit: importuna plane est de longe petita Hæreticorum dogmatum expositione aut refutatione cogitatio: et animi Auctoris ad suam hypothesin maxime attenti violenta distractio.

Altera vero quæ sequitur perioche, et quidem satis prolixa, tota quanta est ad hæresin evitandam comparata est. *Μὴ πλανᾶσθε ταῖς ἑτεροδοξίαις,* ut Epistola ad Smyrnæos, cap. vi. *Καταμάθετε δὲ τοὺς ἑτεροδοξοῦντας·* unde Origeni *ἑτερόδοξοι,* vox adeo familiaris, quam male transtulit Hieronymus. Quales

autem hi Heterodoxi sive hæretici fuerint, contra quorum dogmata Magnesianos præmunit, statim his verbis docet, Μηδὲ μυθεύμασι παλαιοῖς ἀνωφελέσιν οὖσιν· non quod Auctor, quia post Clementem Alexandrinum scripsit, ut Blondellus voluit, commenta Valentinianorum *antiqua* sive vetusta vocaret; pugnat hoc enim cum omnibus istius ævi scriptis, quæ hæreticorum dogmata semper tanquam nova exagitant; sed instituta Judaica cum fabulis commixta, quæ tanquam παλαιὰ et ἀνωφελῆ sæpe ab Apostolo traducuntur. Ita ipse paulo post veteres Judæos *ἐν παλαιοῖς πράγμασιν ἀναστραφέντας, in veteribus rebus conversatos esse* dicit; ita Epiphanius contra Ebionem disputat, *Ὅτι οὐ χρὴ βαπτισμοῖς χρῆσθαι καὶ ἔθεσιν ἀνωφελέσιν, Quod non oporteat lavacris uti et consuetudinibus inutilibus.* Quis autem unquam Valentinianorum fabulas tantum diceret *inutiles*, de quibus Irenæus, *Super omnes est blasphema regula ipsorum?* Licet enim Philosophorum doctrinam, ex qua suam aliquatenus derivarunt, alicubi *veterem et inutilem* vocet, eorum tamen matæologiam et tanquam novam, et tanquam blasphemam condemnat. Ideoque Interpolator, sive Paraphrastes, sensum secutus, Auctoris mentem his verbis expressit, Μηδὲ *μύθοις ἐνέχετε καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, καὶ* Ἰουδαϊκοῖς *τύφοις. Neque intendatis fabulis, et genealogiis interminatis, et Judaicis inflationibus,* locum S. Pauli respiciens ad Timotheum, cui etiam addidit illa ad Corinthios, *vetera enim transierunt, et ecce facta sunt omnia nova.* Nullam certe aliam hujus loci expositionem patitur ratio ipsa exhortationis quæ immediate subjungitur, *Si enim usque nunc secundum Judaismum vivimus confitemur gratiam non recepisse.* Nisi enim priora de Judaismo intelligantur, hæc plane erunt ridicula. Quorsum, quæso, hæc nisi illis *fabulis vetustis et inutilibus* ad Judaicum vitæ characterem Christianos revocarent Hæretici illi contra quos disputat? At nihil tale docuit Valentini Schola: qui tam abjecte de Demiurgo scripsit[s], ad Legem Mosaicam discipulos nunquam revocavit. Ebionæi hoc urgebant, qui Christum ipsum Judaicis ritibus obedientem fuisse observabant, et illius exemplo Christianos omnes ad eosdem ritus

[s] Valentinus, teste Eulogio Alexandrino ap. Phot. p. 849, aiebat unam esse naturam τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου. Somnia ejus et deliria de Mundi opificio tradit Clemens Alex. in Anatolicis.

observandos obligare voluerunt. Hi enim docuerunt Δεῖν πάντως αὐτοῖς τῆς νομικῆς θρησκείας, ὡς μὴ ἂν διὰ μόνης τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν βίου σωθησομένοις. *Legis observationem sibi omnino necessariam ducebant, quasi per solam in Christum fidem, vitamque ex ea fide traductam, salutem consequi non valerent,* Euseb. lib. iii. cap. 27. Ut ab his igitur caveant, Magnesianos monet Ignatius; quippe Ebion in Asia suum dogma disseminaverat, tradente Epiphanio, Οὗτος μὲν οὖν ὁ Ἐβίων καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἀσίᾳ εἶχε τὸ κήρυγμα. Contra hos igitur Judaizantes et proprie et fuse disputat. *Divinissimi enim prophetæ,* inquit, *secundum Christum Jesum vixerunt, propter hoc et persecutionem passi sunt inspirati a gratia ipsius.* Unde firmissime colligitur, adeo ut ne quidem ab incredulis ipsis hæreticis negari possit, Ὅτι εἷς Θεός ἐστιν ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, quod Deus quem illi coluerunt unus et idem sit, qui se per Jesum Christum revelavit, cujus illi gratia repleti erant: *Jesum,* inquam, *Christum Filium suum,* non talem qualem illi docent, (λιτὸν, vel κοινὸν, vel ψιλὸν ἄνθρωπον, *hominem nudum, simplicem,* aut *vulgarem,* κατὰ ἐκλογὴν υἱὸν Θεοῦ κληθέντα, *secundum electionem filium Dei vocatum,* ὃν φάσκουσιν οὐκ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γεγενῆσθαι, *quem dicunt non a Deo Patre genitum*[t],) sed ὅς ἐστιν αὐτοῦ Λόγος ἀΐδιος, *qui ipsius Dei Verbum est æternum,* secundum illud S. Joannis, *In principio erat Verbum,* Verbum, inquam, tamen æternum, Λόγος οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθών· neque enim vulgare aliquod verbum est, quale est hominis scilicet aut cujuslibet creaturæ, quod ex silentio prodire solet, adeoque aliquid præcedens agnoscere, sed Verbum Dei Deoque coæternum. Hæc autem directe Ebionæos feriebant, quorum etiam illi qui cæteris meliores esse videbantur, qui Christum ex virgine et Spiritu Sancto genitum esse non negabant, οὐ μὴν ἔθ' ὁμοίως καὶ οὗτοι προϋπάρχειν αὐτὸν Θεὸν Λόγον ὄντα καὶ σοφίαν ὁμολογοῦντες, τῇ τῶν προτέρων περιετρέποντο δυσσεβείᾳ. *Nihilominus cum Christum utpote Deum Verbum et sapientiam ante omnia substitisse minime fateantur,* adeoque sanctissimos prophetas illius gratia inspiratos fuisse negent, *in eandem cum prioribus impietatem delapsi sunt;* μάλιστα ὅτε καὶ τὴν σωματικὴν περὶ τὸν νόμον λατρείαν ὁμοίως ἐκείνοις περιέπειν ἐσπούδαζον,

[t] Euseb. ut supr. iii. 27. Epiphan. Hær. xxx. cap. 18.

præsertim cum corporales legis Mosaicæ cæremonias perinde ac illi accurate custodiant, ut docet Eusebius. Quare ab Epiphanio etiam observatum est, quod S. Joannes, ἐλέγχει αὐτοὺς κατὰ πάντα τρόπον, λέγων, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, *refutat Ebionæos omnibus modis, dicens, quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Verbum erat Deus.* Certe si Joannes illis, etiam Ignatius his verbis Ebionæos refutat; neque id clarius patere potest quam ex iis quæ immediate et eosdem aperte feriunt. *Si igitur,* inquit, *illi divinissimi Prophetæ in veteribus rebus conversati in novitatem spei venerunt, non sabbatizantes sed secundum Dominicam vitam viventes, &c. quomodo nos poterimus vivere sine illo, cujus et Prophetæ discipuli existentes spiritu ipsum ut Doctorem exspectabant?* Cum igitur hæc omnia quæ in hac perioche continentur tam directe Ebionem feriant, cum ne minima quidem sententiola otiosa sit aut alio spectans, sed cuncta confertim et conglobatim Hæreticum eum petant, et jugulent; nullus omnino deliriis Valentinianis locus esse potest. Unde haud injuria nobis posita videtur Assertio secunda, Nec verba ipsa οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, nec alia ulla his duabus periochis contenta, ad Valentinum omnino spectare, adeoque ea sine violenta verborum detorsione ad illius hæresin exponendam aut refutandam applicari non posse.

CAP. VI.

Assertio tertia, Hæresin hanc Valentino fuisse antiquiorem, et a Veteribus Gnosticis acceptam. Idem asseritur ab Irenæo, Tertulliano, Epiphanio, et Theodoreto. Ostenditur Bythum et Sigen inter Gnosticorum veterum combinationes fuisse, contra Blondellum. Probatur eosdem et Nun et Aletheian ex Bytho et Sige eduxisse, ex Nu vero vel Anthropo Logon, contra Dallæum. Tria Dallæi argumenta in contrarium adducta refelluntur.

Assertio tertia. Hanc hæresin Valentino fuisse antiquiorem:

in qua Pearsonus Usserii, Hammondi, Vossii responsiones stabilire sibi proponit.

QUAMVIS exposita comprobataque Assertione secunda Adversariorum argumento satisfecisse mihi videar: tertiam tamen adjungendam putavi. Licet enim mihi persuasissimum sit, Auctorem Epistolarum aut Valentinum ipsum, aut hæresin ejus nunquam diserte respexisse, idque putem a me esse satis aperte demonstratum; tamen ne quis in animis eorum, qui Salmasii, Blondelli et Dallæi rationibus hactenus assueti sunt, scrupulus hæreat, et ne nostros etiam Usserium, Vossium, et Hammondum deserere videar, quorum responsiones firmissimas esse credo, eas resumere atque confirmare statui: adeo ut, si quis adhuc sit qui existimat Auctorem ad hæresin quam amplexus est Valentinus collineasse, ne hoc quidem quicquam valeat ad violationem temporum ostendendam, vel auctoritatem Epistolarum ullo modo elevandam. Assero enim tertio, Hanc ipsam hæresin Valentino fuisse antiquiorem, et a vetustioribus Gnosticis derivatam; eamque præ ætate respicere potuisse S. Ignatium Martyrem, quatenus fuit ab antiquioribus Gnosticis prolata, et antequam in Valentini characterem fuit transformata: ut necesse non sit ad Valentinum hic recurrere. Nam et ipse Dallæus, "Si quis," inquit, "sit Valentino vetustior, qui hoc ita posuerit, fatebor ad hoc, ut horum quæ attulimus Epistolæ verborum rectus aliquis et

legitimus constituatur sensus, nulla nos necessitate cogi ad Valentini hæresin recurrere."

Hanc igitur Assertionem luculentissimis Veterum qui de hac hæresi disseruerunt testimoniis probatam dabo: nemo enim eorum est qui Valentinum veterem opinionem resuscitasse non diserte tradat. Irenæus, lib. i. cap. 5, *Qui enim est primus ab ea quæ dicitur Gnostica hæresis, antiquas in suum characterem doctrinas transferens Valentinus, sic diffinivit.* Antiquæ igitur doctrinæ fuerunt quas in characterem suum Valentinus transtulit. Idem, lib. ii. cap. 18, *Hæc autem quæ diximus de sensus* (id est τοῦ νοῦ) *emissione, similiter et adversus eos qui a Basilide sunt aptata sunt: et adversus reliquos Gnosticos, a quibus et hi initia emissionum accipientes convicti sunt in primo libro.* Generationem igitur τοῦ νοῦ, et emissionum aliarum initia a Basilide et reliquis Gnosticis accepit Valentinus. Idem eodem capite, *De ea autem quæ est ex his secunda emissione Hominis et Ecclesiæ ipsi patres eorum falso cognominati Gnostici impugnant adversus invicem, sua propria indicantes, et malos fures semetipsos convincentes.* Querebantur igitur Gnostici Valentinianos tanquam fures sua surripuisse, et quidem fures eo pejores quod male in proprium characterem ea transtulissent. Post Irenæum statim Tertullianus de Valentino, cap. 4. "Cujusdam veteris opinionis semen nactus Colarbaso viam delineavit." Ad quem sensum intelligenda videntur illa quæ lib. de Anima, cap. 18. habet, "Relucentne jam hæretica semina Gnosticorum et Valentinianorum?" Epiphanius etiam, cum quatuor sibi de Valentino dicenda proposuisset, unde venit, quando vixit, quæ ejus doctrina, *καὶ ἀπὸ ποίων τὰς προφάσεις εἴληφε, et a quibus argumenta sumpsit,* eorum ultimum his verbis expressit, *Καὶ αὐτὸς τὴν ἐθνόμυθον ποίησιν εἰς τὸν ἑαυτοῦ νοῦν λαβὼν, καὶ ἀπὸ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ πρὸ αὐτοῦ τῆς ἀληθειας ἐκπεπτωκότων τὴν ὑπόνοιαν κτησάμενος. Ipse etiam Ethnicam poesin animo suo concipiens, et ab iis qui cum ipso et ante ipsum a veritate lapsi sunt, sententiam mutuatus,* &c. Qui autem illi Hæretici fuerint a quibus deliria sua Valentinus hausit, idem ostendit, *Φημὶ δὲ Οὐαλεντῖνον καὶ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, τὴν ἀπὸ τῆς μεγάλης ταύτης γνωστικῆς ἐπαγγελίας ὑπάρχουσαν. Valentinum intelligo et illius doctrinam, quæ a speciosa illa Gnosticorum professione prodiit.* Licet enim Epiphanius *αἱρεσιάρχην*

Veteres omnes docent, Valentinum veterem opinionem resuscitasse.

Mutuatus est ille a Basilide et reliquis Gnosticis.

Valentinum appellet, doctrinam tamen suam eum a Gnosticis hausisse tradit, ideoque eorum nomen sibi et suis imposuisse sæpius observat. Ἐπὶ τὴν τῶν Οὐαλεντίνων αἵρεσιν διέξειμι, τῶν δὴ καὶ Γνωστικῶν ἑαυτοῖς ἐπιθέντων ὄνομα. *Ad hæresin Valentinianorum transeo, qui Gnosticorum nomen sibi imposuerunt.* Et paulo post, Καὶ πάντες Γνωστικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλουν, Οὐαλεντῖνός τε, φημὶ, καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Γνωστικοί. *Et omnes Gnosticos semet appellabant, et Valentinus, inquam, et qui illum præcesserunt Gnostici.* Et rursus de eodem, Εἰς πολλοὺς γὰρ οὗτος τὴν ἑαυτοῦ ὀνειροπολίαν ἐπισπείρας, Γνωστικὸν ἑαυτὸν καλέσας. *Hic enim ad multos sua somnia spargens, Gnosticum seipsum appellans,* &c. Post Epiphanium Theodoretus cum hæreses Simonis, Menandri, Saturnili, Basilidis, Carpocratis, Prodicique explicatas dedisset, Ἐκ τούτων, inquit, πασῶν τῶν αἱρέσεων ὁ Βαλεντῖνος λαβὼν ἀφορμὰς τοὺς ἀπεράντους συνέθηκε μύθους. *Ex his omnibus hæresibus Valentinus accipiens materiam interminabiles fabulas composuit.*

Quod concedunt Blondellus et Dallæus;

Cum aliqua ex his testimonia in Appendice Ignatiana citasset Usserius noster, Epistola ad eum scripta ab Hammondo edita hæc reposuit Blondellus, "Irenæi nostri, quo præcipue niteris, locus, quod nunquam negavi, docet Valentinum aliorum exemplo συζυγίας suas effinxisse." Blondellum sequitur Dallæus, "Illud ego quidem ex hoc Irenæi loco et aliis Theodoreti et Epiphanii similibus locis legitime confici et colligi concedo, ipsam rerum sylvam atque materiam ex qua Valentinus sua composuit, jam apud vetustiores partim Gnosticos hæreticos, partim etiam poetas aut philosophos Ethnicos fuisse." Habemus igitur hoc ab illis concessum, Valentinum aliorum exemplo syzygias effinxisse, ipsamque rerum sylvam atque materiam a vetustioribus Gnosticis hausisse. Potuit itaque Ignatius verus ad eam hæresin alludere quam postea amplexus esse dicitur Valentinus, si sylvam et materiam ejus spectes; ea enim hæreseos materia ætate Ignatii a vetustioribus Gnosticis promulgata fuerat. Atque hactenus consentimus. In illa autem sylva, inter Vetustiorum syzygias reperiri potuerunt Æones illi, quos respexisse volunt Epistolæ auctorem, Sige scilicet et Logos.

sed suffugia frustra excogitant.

Sed excipit Blondellus, "Alios Valentino priores Profundi et Silentii combinationem induxisse non modo tecum," (ita Usserium alloquitur,) "non affirmat Irenæus, sed mecum, si

quid capio, ex professo negat, cum proprium Valentini characterem combinationem illam protulisse refert." Dallæus paulo aliter hanc rem tractat, et in eo argumenti vim collocat, quod nemo ante Valentinum Verbum e Sige eduxerit. Sed quocunque modo responsiones suas efformant, elabi non possunt. Cum asserit Blondellus Irenæum "ex professo negare" Gnosticos veteres Profundi et Silentii combinationem induxisse, cum proprium Valentini characterem combinationem illam protulisse refert, id omnino affirmat quod ex eo Irenæi loco, quem adducit, exsculpi non potest. An qui dicit, *Qui enim est primus, ab ea quæ dicitur Gnostica hæresis, antiquas in suum characterem doctrinas transferens Valentinus sic diffinivit, Dualitatem quandam innominabilem, cujus quidem aliquid vocari Inenarrabile, aliud autem Sigen,* negat Gnosticos veteres Profundi et Silentii combinationem induxisse? aut illud affirmat unde ea negatio sequatur, scilicet, proprium Valentini characterêm combinationem illam Profundi et Silentii protulisse? Ego nec priorem negationem, nec posteriorem affirmationem in verbis Irenæi reperio; imo ne nomen quidem Profundi, sive Bythi, inter Æonum nomina eo loci invenio, nisi postquam triginta Æones jam enumerati essent; quod nunquam certe fecisset Irenæus, si nomen Bythi a Valentino primitus inventum et illius characteri peculiare fuisset. Miror equidem talem virum, qualem fuisse Blondellum volunt, tam secure tamque supine adversus Armachanum disputasse. Asserit Irenæus Valentinum antiquas Gnosticorum doctrinas in suum characterem transtulisse, non autem eam solam, sed et reliquas breviter percurrit, totamque Valentini matæologiam summatim perstringit. Si igitur eo loci Irenæus negat veteres Gnosticos primam combinationem induxisse, idem pariter de omnibus dicendum erit. At si nulla ex illis combinationibus a Veteribus accepta sit, ubi erunt illæ antiquæ doctrinæ quas in suum characterem transtulisse Valentinum tradit Irenæus? ubi illæ syzygiæ, quas aliorum exemplo eum effinxisse fatetur Blondellus? ubi illa sylva et materia, ex qua sua ille composuit, docente Dallæo? aut quid a Gnosticis hausit, si ipsius character combinationes omnes totamque matæologiam protulit?

Sed relicta concertatione sententiam nostram confirmabo, ostendamque primo, adversus Blondellum, primam Valentini — Quid sibi comprobandum

proponit Pearsonus. Valentini commenta a vetustioribus Gnosticis hausta. 1. Combinatio Bythi et Siges.

combinationem, Bythi scilicet et Siges, fuisse a vetustioribus Gnosticis haustam: secundo, adversus Dallæum, Logon etiam fuisse a Nu productum, qui a Sige emissus est, secundum Gnosticos vetustiores. Irenæus in præfatione libri secundi argumentum libri primi repetens, profitetur se Valentinianorum, eorumque qui a Simone sunt Gnosticorum, doctrinas exposuisse: in hoc autem promittit se eversurum omnem eorum regulam. Quod ut fiat, *oportet*, inquit, *absconditas ipsorum conjugationes per manifestarum conjugationum indicium et eversionem Bythum dissolvere.* Bythus igitur tam ad veterum Gnosticorum quam ad Valentinianorum regulam pertinebat. Titulus 34. capitis lib. i. hic est, *Quæ sint Gnosticorum genera, et quæ secundum eos sententiæ*[a]; certe de Simonianis ibi agere Irenæum satis ex priore capite patet. *Alii autem*, inquit, *rursus portentuosa loquuntur: esse quoddam primum Lumen in virtute Bythi beatum et incorruptibile et interminatum.* Hos autem Simonianos Valentino vetustiores fuisse satis indicant verba capitis sequentis, cap. 35. *A talibus matribus, et patribus et proavis eos qui a Valentino sunt, sicut ipsæ sententiæ et regulæ ostendunt eos, necesse fuit manifeste arguere.* Hoc autem et alio Irenæi loco lib. i. cap. 19, clare comprobatur, *Cum sit igitur adversus omnes hæreticos detectio atque convictio varia et multifaria, et nobis propositum est omnibus iis secundum ipsorum characterem contradicere; necessarium arbitrati sumus prius referre fontem et radicem eorum, ut sublimissimum eorum Bythum cognoscens intelligas arborem de qua defluxerunt tales fructus.* Fuit igitur in fonte et radice doctrinæ Gnosticæ Bythus. Fuit autem Sige aut Bytho coæva, aut fortasse nomen ejus illo Bythi antiquius[b]; ipsi certe Simoni aderat Ennœa, quæ et Sige, et quidem ab initio Sige appellata, ut ostendit Eusebius de Eccl. Theologia, lib. ii. cap. 9, Κατ' *αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τῶν ἀθέων αἱρεσιωτῶν ἀρχηγὸν, ὃς τὰ ἄθεα δογματίζων ἀπεφαίνετο λέγων,* Ἦν Θεὸς *καὶ* Σιγή. *Secundum illum impiorum hæreticorum principem, qui impia dogmatizans pronunciavit dicens, Erat Deus et Sige*[c]. Et de prima syzygia Bythi et Siges, tanquam

[a] Hic titulus in impressis ante editionem Massueti capiti xxxiii. et xxxiv. pariter præfixus est. Hic in Pearsoni textu editum erat 'xxxii.'; sed allusio est manifesto ad cap. xxxiv.

[b] Feliciter, ut alias, divinavit Pearsonus, Siges nomen apud Gnosticos antiquius fuisse quam Bythi. Vide quæ paullo infra adnotavimus.

[c] Nescio an operæ pretium sit monere lectorem, Whistonum, inter cætera deliramenta, negare id quod

ab omnibus Veteribus Gnosticis, non Valentinianis tantum, agnita loquitur Irenæus, lib. i. cap. 5, § 3. Nam cum novam quandam archegonon octonationem ab aliquibus Valentini discipulis excogitatam notasset, *has volunt*, inquit, *virtutes fuisse ante Bythum et Sigen*, ἵνα τελείων τελειότεροι φανῶσιν ὄντες, καὶ γνωστικῶν γνωστικώτεροι. Vetus Interpres pro sua in Græcis imperitia, *Ut perfectorum perfectiores appareant, et Gnosticorum magis Gnostici viri.* Et statim exclamat, Ὦ ληρολόγοι σοφισταὶ, vel ut in Latinis legimus, *O pepones, sophistæ vituperabiles, et non viri.*

Respondet ad hunc locum ab Hammondo olim adductum Dallæus, et Gnosticos hic restringuit ad "Valentinum et similes Axionico discipulos, si regulas Magistri integras nullis auctariis interpolatas custodiebant:" quare autem ad hos restringuat, rationem nullam affert. Fateor equidem Valentinum et similes Axionico discipulos seipsos appellasse Gnosticos: sed quare hi soli hoc loco sub nomine generali Perfectorum et Gnosticorum intelligi debeant, aut quomodo recte possint, non video. Valentinus unicus fuit, et hujusmodi discipuli qui eum per omnia sequerentur, nec aliquid inventis ejus adderent, Irenæi ætate, admodum pauci fuerunt: Tertulliani certe ævo solus ex iis Axionicus remansit [d]. Quam ignava igitur esset hæc exprobratio, quod paucis quibusdam et particularibus Gnosticis videri vellent perfectiores et magis Gnostici! Præsertim cum objectio in Secundianos, et Ptolemaicos, et Marcosios ac reliquos omnes quotquot aliquid Valentini doctrinæ addidere quadraret: illi enim omnes Magistro suo et talibus discipulis sapientiores et γνωστικώτεροι videri voluerunt. Quare igitur Irenæus his qui aliam octonationem excogitarunt illud exprobrat, quare statim in exclamationem illam erumpit, si paucis tantum quibusdam sapientiores se venditarent? Imo vero hæc archegonos octonatio non tantum a Valentino et Axionico similibus discipulis, sed et a combinationibus reliquorum, qui ex schola Valentini prodeuntes ab eo in multis recesserunt, et a

Valentino recentiores Gnostici novam octonationem excogitavere.

Pearsonus hic pro concesso posuit, τὸν τῶν αἱρεσιωτῶν ἀρχηγὸν esse Simonem. Provocat ad Epiphanium, Hær. lxxii. § 7. Scilicet Acacius Cæsariensis, quem citat Epiphanius, ibi respondens Marcello, meminit in transitu Valentini; nullum tamen Marcelli dictum cum Valentiniana doctrina confert, nec Marcellum accusat, quasi sua ex Valentino hausisset. Proculdubio Eusebius est ipse sibi optimus interpres. Vid. Hist. ii. cap. 13, 5; et cf. Irenæum, lib. iii. Præf.

[d] Adv. Valent. cap. 4.

doctrinis omnium vetustiorum Gnosticorum discrepabat, et eo genere fictionis universas longe superabat. Voluerunt igitur illi qui hæc excogitarunt omnibus omnino ante se Gnosticis sapientiores videri: idque cum indignatione quadam et irrisione exprimere voluit Irenæus.

Ptolemæi Bythus duplici conjugio comparatus.

In eandem sententiam interpretor quæ Epiphanius de Ptolemæo tradit, qui *τῆς μὲν αὐτῶν καλουμένων Γνωστικῶν, καὶ τῶν κατ' Οὐαλεντῖνον ὑπάρχων αἱρέσεως*, cum et Gnosticorum, et Valentinianorum hæresin amplecteretur, *ἕτερα παρὰ τοὺς αὐτοῦ διδασκάλους ὑποτιθέμενος*, alia præter ea quæ a magistris, sive Gnosticis, sive Valentinianis, acceperat fingens, *δύο συζύγους τῷ Θεῷ τῷ παρ' αὐτοῖς Βυθῷ καλουμένῳ ἐπενόησε καὶ ἐχαρίσατο*, *duas conjuges Deo, quem illi, tum Gnostici tum Valentiniani, Bythum vocabant, attribuebat.* Hoc quippe doctrinæ Gnosticorum veterum et Valentinianorum adjecit Ptolemæus; quod cum isti unam tantum conjugem Bytho suo, Ennœam scilicet, aut Sigen affinxissent, ille etiam Thelema seu Voluntatem eidem connubio junxit.

Aliter id factum quam docuerat Basilides.

Neque vero ego dubito quin Basilides Gnosticus ante Valentinum in prima sua combinatione Sigen habuerit, et *Ἔννοιαν* suam *Σιγὴν* vocaverit. Ille enim docuit, teste Irenæo lib. i. cap. 23. *Non oportere omnino ipsorum mysteria effari, sed in abscondito continere per silentium.* Certe illud *per silentium* transtulit fidelis sed imperitus Interpres, ac si scriptum fuisset Græce *διὰ σιγῆς*, cum verisimillimum sit scriptum fuisse ab Irenæo *διὰ τὴν Σιγὴν*, id est, *propter Sigen*: ut loquitur Tertullianus, "Sed intercessit mater Sige, illa scilicet, quæ et ipsis hæreticis suis tacere præscribit." Luculentissimum denique testimonium est quod nobis præbet Gregorius Nazianzenus, Oratione xxiii., *Ἡνίκα Σίμωνες μὲν καὶ Μαρκίωνες, Οὐαλεντῖνοί τέ τινες καὶ Βασιλεῖδαι καὶ Κέρδωνες, Κήρινθοί τε καὶ Καρποκράτεις, καὶ πᾶσα ἡ περὶ ἐκείνους φλυαρία τε καὶ τερατεία, ἐπὶ πλεῖστον τὸν τῶν ὅλων Θεὸν τεμόντες, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῷ δημιουργῷ πολεμήσαντες, ἔπειτα κατεπόθησαν τῷ ἑαυτῶν βυθῷ, καὶ τῇ σιγῇ παραδοθέντες, ὥσπερ ἦν ἄξιον.* *Cum Simones et Marciones, et Valentini et Basilidæ et Cerdones, Cerinthi etiam et Carpocrates, et omnes eorum nugæ et præstigiæ, posteaquam rerum omnium Deum perdiuturno tempore secuissent, bellumque pro Bono adversus Creatorem gessissent, suomet, ut æquum erat,*

Profundo absorptæ ac Silentio traditæ fuerunt. Ad quem locum Elias Cretensis hæc annotat, *Ac Simoniani quidem octonarium numerum ob Æones eos quos colebant honore prosequebantur. Nugabantur enim Bythum, cum sua Sige congressum, Mentem et Veritatem genuisse, &c.* Et Nicetas ad Orationem xliv., *Simoniani quidem octonarium propter octo illos Magistri sui Æones honori habebant. Etenim ex Bythi cum Sige congressu Mentem ac Veritatem procreatas esse fabulatus est, atque ita primos parentes, ut jam dictum est, Bythum et Sigen confinxit.* Bythum igitur et Sigen inter Æones suos habuisse veteres illos ante Valentinum Gnosticos dixere quamplurimi, non habuisse ante Blondellum, opinor, nemo dixit. Et quidem non tantum primas syzygias a vetustioribus Hæreticis accepisse Valentinum, sed et earum etiam nomina continuasse, vel illud suadet, quod cum novas illis nomenclaturas addidisset Epiphanes, Monoteta et Henoteta, Monada et Hen, statim exclamet Irenæus, Ἰοὺ ἰοὺ, φεῦ φεῦ, rationem reddens, *quoniam ipse nomina posuit figmento quæ a nemine altero posita sunt.* Hoc enim tanta admiratione dignum non fuisset, si Valentinus paulo ante Epiphanem eidem Tetradi nova prorsus nomina et ante inaudita imposuisset [c].

2. Verbi, sive τοῦ Λόγου, genealogia petita a vetustioribus Gnosticis;

Secundo, Logon etiam fuisse inter fictitia veterum Gnosticorum numina, et per syzygias aliquas a Sige ad eum perventum esse, ut in Schola Valentini, pariter probabimus: quod satis est ad sententiam nostram adversus Dallæi objectiones confirmandam. Neque enim Gnostici illi neque Valentinus ipse diserte unquam dixit Logon e Sige emissum

[c] Jam si quis olim dubitaverit de Sige Simoniana, res est extra dubium posita. Scriptor enim ille vetus bene doctus, sive Origenes fuerit, sive Hippolytus, locum affert ex Tractatu Simonis, cui titulus fuit Ἀπόφασις μεγάλη, unde hæreticorum illum principem docentem audiamus: Δύο εἰσὶ παραφυάδες τῶν ὅλων αἰώνων, μήτε ἀρχὴν μήτε πέρας ἔχουσαι, ἀπὸ μιᾶς ῥίζης, ἥτις ἐστὶ δύναμις Σιγὴ ἀόρατος, ἀκατάληπτος, κ. τ. λ. Scilicet isti duo surculi, παραφυάδες, sunt Nus, masculus, et Epinœa, fœmina, mox syzygia conjuncti. Insignis hic locus videndus est p. 173, ed. Miller. Unde primo observandum, quam bene divinavit Pearsonus Siges nomen apud Gnosticos antiquius fuisse quam Bythi. Deinde, quod alibi notavi, si nihil aliud restaret unde doctrina primævorum hæreticorum nobis innotesceret, hoc uno loco totum argumentum de loco Ignatii ad Magnesios confectum esse. Si enim hoc loco Gnosticorum Sigen respexisse credimus Ignatium, quod neque affirmo, nec tamen pernego, proculdubio Simonis Sigen, Æonum omnium Radicem, omnibus syzygiis priorem, potius quam Valentini Duada, respexit. At Simon vivus cum Apostolis versatus est. Ergo violati temporis suspicio funditus perit.

esse. Basilides inter Gnosticos fuit Valentino vetustiores, at ille de Logo pariter ac Valentinus sensit. Theodoretus, Hæret. Fab. lib. v. cap. 11, cum Valentini de Verbo sententiam recitasset, hæc addit, Βασιλείδης δὲ ὡσαύτως ἄλλον τὸν Μονογενῆ, καὶ ἄλλον τὸν Λόγον, καὶ ἑτέραν εἴρηκε τὴν Σοφίαν. *Basilides quoque similiter alium Unigenitum, aliud Verbum, et aliam dixit esse Sapientiam.* Ideo autem Monogenem et Verbum similiter distinxit, quia Verbum ex Monogene similiter eduxit. Ita Irenæus de Basilide lib. i. cap. 23, *Ostendit Nun primo ab innato natum Patre, ab hoc autem natum Logon.* In Schola igitur Gnosticorum veterum Logus ex Nu, Nus a Bytho; plane ut in Schola Valentini. At Basilides, et illi Gnostici, inter quos ipse fuit, neque Bython neque Nun sine συζύγοις suis Æonem ullum procreasse docuerunt. Basilides enim Menandri discipulus fuit, qui syzygiam Patris incogniti, et Ennœæ tradidit: ejusque sententiam Basilides non concidit, sed in immensum extendit. Quare cum Irenæus adversus Valentinianorum *primum ordinem emissionis, quo emissum aiunt de Bytho et hujus Ennœa Nun et Aletheian,* lib. ii. cap. 16. disputare aggressus esset, capite 18 ita concludit. *Hæc autem quæ dicta sunt de Sensus* (id est, τοῦ Νοῦ) *emissione, similiter et adversus eos qui a Basilide sunt aptata sunt, et adversus reliquos Gnosticos, a quibus et hi initia emissionum accipientes convicti sunt in primo libro.* Illa autem *initia emissionum,* quæ a prioribus Gnosticis derivarunt Valentiniani, quæ fuerint, porro quærendum est. Elias Cretensis primam Valentini octonationem ab iis deductam asserit: de Simonianis enim agens, inquit, *Ac generis principes Æones, Bythum et Sigen fingebant, ab his autem secundos Mentem et Veritatem, ab his tertios Sermonem et Vitam, ab his denique quartos Hominem et Ecclesiam.* Eadem tradit et Nicetas; uterque sane asserit Valentinum primam Ogdoada a Simonianis accepisse, decada autem et duodecada de suo addidisse: quod etiam ex Irenæo confirmatur. Ille enim cum emissionem τοῦ Λόγου ordine refutasset, et ad emissionem Hominis et Ecclesiæ, qui primæ Ogdoadis postremi Æones fuere, pervenisset, lib. ii. cap. 18, notat Valentinianorum Parentes vetustiores Gnosticos furti male facti eos accusasse. *De ea autem, quæ est ex his secunda emissione Hominis et Ecclesiæ, ipsi patres eorum, falso cognominati Gnostici, impug-*

et imprimis a Basilide.

nant adversus invicem, sua propria indicantes, et malos fures semetipsos convincentes: aptabile .... esse magis emissioni dicentes uti verisimile ex Homine Verbum, sed non ex Verbo Hominem emissum, et esse Hominem Verbo anteriorem, et hunc esse qui est super omnia Deus. Gnostici igitur fuerunt Valentinianorum parentes; ab illis hi primas tres syzygias aperte sumserunt, sive furati sunt; neque hæc male ferebant Gnostici: sed mali furti eos accusabant, quod syzygiam Hominis et Ecclesiæ post illam Verbi et Vitæ posuerint; unde post Valentinum multi ejus discipuli a Gnosticis admoniti Magistri sui ordinem immutarunt, et Hominem et Ecclesiam ante Verbum et Vitam posuerunt, atque ita Logon a Sige longius semoverunt.

Fallitur Dallæus, negans quenquam ante Valentinum docuisse alium esse Deum præter Creatorem.

Hæc cum a nobis adeo firme probata sint, nihil aliud restat, nisi ut argumentis Viri doctissimi, quibus contrarium probare nititur, respondeamus. Primum autem in hanc formam satis commodam compegit,

Nemo ante Valentinum docuit alium esse Deum præter Creatorem.

Omnes qui Bythum et Sigen induxerunt docuerunt alium esse Deum præter Creatorem. Ergo,

Qui Bython et Sigen inducerent ante Valentinum nulli fuerunt.

Hujus Syllogismi Minorem admitto: concedo omnes qui hos Æones prædicabant, Demiurgum sive Creatorem alium præter summum et æternum Deum agnovisse, adeoque alium Deum præter Creatorem docuisse. Majorem autem nego et aperte falsam esse pronuncio. Ante enim Valentinum multi negabant Deum summum creasse mundum, adeoque præter Creatorem alium Deum esse docuerunt. Ante Valentinum Basilides; de quo ita Tertullianus, "In ultimis quidem Angelis et qui hunc fecerunt mundum novissimum ponit Judæorum Deum, id est, Deum Legis et Prophetarum, quem Deum negat, sed Angelum dicit [f]." Ante Basilidem Saturninus, "Angelos fecisse mundum, et Judæorum Deum unum ex Angelis esse dixit." Hi igitur duo discipuli Menandri alium docuerunt Deum præter Creatorem. Ante Saturninum Cerinthus *non a primo Deo factum esse mundum docuit, sed a virtute quadam valde separata et distante ab ea Prin-*

[f] De Præscr. Hæret. cap. 46. sive Adv. Hæret. cap. 2.

cipalitate quæ est super universa, et ignorante eum qui est super omnia Deum[g]. Hæc autem fuit ipsissima opinio Valentinianorum, qui idem de Demiurgo suo prodiderunt. Sed quid singulos hæreticos nomino? Omnes Gnostici idem docuerunt, non minus quam Valentinus. Irenæus, lib. v. cap. 26, *Qui ergo blasphemant Demiurgum, vel ipsis verbis et manifeste, quemadmodum qui a Marcione sunt, vel secundum eversionem sententiæ, quemadmodum qui a Valentino sunt, et omnes qui falso dicuntur esse Gnostici.* Idem, lib. ii. cap. 56, *Et nullum alium omnium esse Deum, sed solam esse Omnipotentis appellationem, et adversus eos qui sunt a Marcione, et Simone et Menandro, et quicunque alii qui similiter dividant eam quæ secundum nos est conditionem a Patre, similiter erit ad eos adaptatum.* Idem, lib. iv. cap. 14, *Hic autem est fabricator cœli et terræ, quemadmodum ex sermonibus ejus ostenditur, et non is qui a Marcione, vel a Valentino, aut a Basilide, aut a Carpocrate, aut Simone, aut reliquis falso cognomine Gnosticis adinventus est falsus Pater.* Qui locus Irenæi, Gnosticos cum Simone conjungens (quos alibi nunc Simonis nunc Menandri discipulos vocat), non tantum id quod volumus probat, sed et ostendit eos qui "Gnostica peste Apostolica tempora maculata" fuisse docuerunt, non suis conjecturis sed Veterum auctoritate niti. Et utrumque confirmatur ab eodem Irenæo, lib. iii. cap. 11, *Hanc fidem annuncians Joannes, Domini discipulus, volens per Evangelii annunciationem auferre eum qui a Cerintho inseminatus erat hominibus errorem, et multo prius ab his qui dicuntur Nicolaitæ, qui sunt vulsio ejus quæ falso cognominatur Scientia; ut confunderet eos et suaderet eos, quoniam unus Deus qui omnia fecit per Verbum suum, et non, quemadmodum illi dicunt, alterum quidem Fabricatorem, alium autem Patrem Domini.* Si enim Cerinthus antequam S. Joannes Evangelium scripserit, *Fabricatorem*, id est, Demiurgum alium a Patre Domini; si multo prius idem docuerint Nicolaitæ; si Nicolaitæ Gnosticorum *vulsio* fuerint, (hoc est Ἀπόσπασμα, ut puto; Gloss. Vet. Ἀποσπασθὲν, *avulsum.* Ἀπόσπασις, *avulsus;* ut sæpe loquitur Epiphanius, Ἀνέστη πάλιν Θεόδοτός τις ἀπόσπασμα ὑπάρχων ἐκ τῆς προειρημένης ἀλόγου αἱρέσεως, et Ἐκ τούτου οἱ Νοητιανοὶ ἀπόσπασμα ὄντες αὐτοῦ,) utrumque sequitur, et ante Valentinum aliquos docuisse alium

[g] Iren. lib. i. cap. 25.

esse Deum præter Creatorem, et Gnosticos Apostolica tempora contaminasse. Quales erant Simon et Cerinthus Nazianzeno Orat. xxiii. Τὸν τῶν ὅλων Θεὸν τεμόντες, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῷ δημιουργῷ πολεμήσαντες, ut ostendimus; quales Hymenæus et Philetus Epiphanio, Ἄλλον Θεὸν καταγγέλλοντες, *alium Deum annunciantes*, καὶ λέγοντες μὴ ἐκ Θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὑπὸ ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν, *et dicentes mundum non a Deo esse factum, sed a Principatibus, ac Potestatibus.* Post hæc adeo aperta testimonia quis credet neminem ante Valentinum docuisse alium esse Deum præter Creatorem? præsertim cum ad eam propositionem confirmandam nihil aliud attulerit Vir doctissimus, nisi illa verba, "Si Tertullianum audimus." At Tertulliani verba contra Veterum consensum premenda non sunt; neque dicendum, Valentinum et Marcionem "solos et primos" hæc docuisse ex solius Tertulliani auctoritate, qui alibi primum Marcionem hæc asseruisse ait, cum tamen ipse Cerdonem Marcionis Magistrum agnoscat. "Habuit," inquit, "et Cerdonem quendam informatorem scandali hujus." Cum enim Valentiniani et Marcionitæ Tertulliani ævo maxime celebres Hæretici fuerint, quoties de Hæresibus disputat, ad eos fere collineat, et Valentinum ac Marcionem quasi principes ferit: quamvis et ipse "præcoquos et abortivos" Marcionitas sub Apostolis agnoscat, Docetas scilicet; poterat autem et alios cum Veteribus agnoscere Demiurgum a Deo dividentes, qui non minus erant Marcionitæ præcoqui.

Secundum Dallæi argumentum est, "Hæretici Valentino vetustiores omnes se ipsi negabunt Logon Siges vel filium vel nepotem induxisse." Fortasse. Nos quidem fatemur, imo probamus, neque Gnosticorum Veterum, neque Valentinianorum quenquam Logon Siges filium induxisse, idque observatu dignum ostendimus ad sententiam Dallæi refellendam. Sed neque de nepotibus Siges aut Gnostici illi aut Valentiniani quicquam philosophati sunt. Cum autem addit, "eam lauream Valentini esse, qui ex omnibus Hæresiarchis illam Æonum ogdoadem princeps instituerit, in qua ex Bytho et Sige per Nun et Aletheian Logos cum Zoe prodit; id omnino dicit quod nemo ante eum affirmavit, cujusque contrarium multi asseruerunt. Attulimus eorum testimonia qui diserte docuerunt primam Ogdoada a Veteribus Gnosticis

Fallitur Dallæus dicens Valentinum Æonum ogdoadem primum instituisse.

proditam fuisse, decada et duodecada a Valentino additas. Ostendimus ex Irenæo Nun et Aletheian ex Bytho et Sige prodiisse secundum Veteres Gnosticos; Valentinianos fuisse fures, et quidem ideo malos, non quod hanc tetrada ab illis acceperint, sed quod secundam tetrada male tradiderint, quod ex Logo et Zoe Hominem et Ecclesiam eduxerint. Ad sua confirmanda nihil aliud adducit Vir doctissimus, quam quod "in omnibus ab Irenæo recitatis" hæreticorum Valentino vetustiorum "Theogoniis" non appareat Logi e Sige emissio; ita ad id quod affirmat stabiliendum nihil omnino adducit, ad id quod negat nihil aliud affert quam Irenæi in contexendis Genealogiis silentium. Et quidem si Irenæus nullibi id indicasset, quod nos affirmamus, si Genealogias omnium Hæreticorum integre cum omnibus Æonibus eorumque omnibus nominibus repræsentasset, aliquid roboris huic argumento inesset ad fidem aliorum Irenæo posteriorum in hac re elevandam. Cum autem non tantum Irenæus ipse multa dicat, quæ ad eorum sententiam, qui primam Octonationem Valentini a Gnosticis sumptam tradidere, confirmandam spectant, ut ostendimus: cum integras omnium Genealogias Irenæus non repræsentaverit, ut jam ostendemus, nullam prorsus huic argumento vim inesse quilibet fatebitur. Si enim integræ non fuerint Genealogiæ singularium hæreticorum ab Irenæo propositæ, si alibi ipse hæreticis attribuat quæ in Genealogiis eorum non inveniuntur, si similiter in iis etiam qui Valentinum sequuti sunt sententiis describendis multa omittantur, quæ illis tribuenda esse nemo diffitebitur, si hæc omnia necessario ex ipsa ratione scribendi quam ille amplexus est sequantur; nulla cum ratione ea omnia nomina cuipiam deneganda erunt, quæ in ejus Genealogiis apud Irenæum non apparent.

Ut autem ratio scribendi ab Irenæo observata, a Dallæo minime perpensa patefiat; observo Viri doctissimi verba, "Primum caput ad Valentinum pertinere ostendit et præfixus ei titulus, et ipsa Operis præfatio." Imo vero et præfatio et titulus et capitis ipsius tota series ostendit ad ipsius discipulos illud pertinere, quos ab illo in quamplurimis descivisse omnes notarunt. In ipsa Præfatione aperte profitetur, *Cum legisset Commentarios ipsorum, quemadmodum ipsi dicunt, Valentini discipulorum, quibusdam autem ipsorum et congressus* fuisset,

eorum velle se sententiam exponere, præsertim Ptolemaicorum, quod primo capite facit. Neque enim cum Valentino congressus unquam est; neque ejus Commentarios, sed Ptolemæi, eo capite explicat. Titulus capitis ita se habet, *Narratio omnis argumenti Valentini discipulorum.* Caput ipsum ita incipit, Λέγουσι γάρ, *Dicunt enim,* ad postrema Præfationis verba respiciens, *ὑπὸ τῆς ἐκείνων πιθανολογίας οὔσης τοιαύτης, ab illorum suadela quæ est talis.* Primo igitur capite Irenæus in animo habuit Valentinianorum Scholam fuse depingere, et summam eorum doctrinæ cum omnibus ipsorum Æonibus et Æonum nominibus, reliquisque quæ ad eorum hæresin pertinebant, simul et sub uno quasi aspectu ponere: postea vero et Gnosticorum, a quibus sua hauserunt, et Valentini ipsius, et illius discipulorum singulares sententias breviter exponere, quod opus non esset singula attingere, et quæ antea dixerat repetere. Neque igitur omnes eorum genealogias singulatim enumerat, neque omnia Æonum nomina recitat. Quare capite demum quinto de Valentino ipso agit, ut postea de reliquis separatim, ut eorum differentias notet, et origines observet; non autem, ut vult Dallæus, "duobus locis omnem Valentini matæologiam exponit." His recte observatis, quis non statim intelligit in singularibus et Gnosticorum, et Valentini, et discipulorum ejus Genealogiis requiri aut exspectari non debere omnes eorum Æonas aut eorum nomina? Inter Æonas Basilidis Valentino senioris numeratur Ennœa: eam autem Sigen non nominasse Basilidem quis inde colligat, quod Irenæus hoc non affirmat, cum Ptolemaici Valentini discipuli in ipsorum sententiæ descriptione solam Ennœam etiam habuisse deprehendantur, quos tamen Valentini Sigen respuisse nemo affirmabit? Certe quam Ennœam solam ibi Ptolemaici vocant, eandem etiam Charin appellasse Ptolemæum certum aliunde est: ipse enim in Fragmento quod etiamnum apud Irenæum exstat, de S. Joanne loquens, Ἀκριβῶς, inquit, *καὶ τὴν πρώτην ἐμήνυσε τετράδα, Πατέρα εἰπὼν καὶ Χάριν, καὶ τὸν Μονογενῆ καὶ Ἀλήθειαν. Diligenter igitur ostendit primam quaternationem, Patrem dicens et Gratiam, et Monogenem et Veritatem*[h]. In ipsa Genealogia Valentini, capite quinto, primo loco ponitur Æon primus sub solo nomine Ἀῤῥήτου, quem postea quidem sed obiter *Βυθὸν*

[h] Iren. I. i. 18.

non Ἄῤῥητον nominat. Basilidis Genealogiam integram non nominat Irenæus: nam teste Clem. Alexandrino, Stromat. lib. iv. [cap. 25. § 164.], Βασιλείδης ὑποστατὰς δικαιοσύνην τε καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς τὴν εἰρήνην ὑπολαμβάνει ἐν Ὀγδοάδι μένειν διατεταγμένας. *Basilides autem tum Justitiam, tum filiam ejus Pacem quasi subsistentes putat in Ogdoade manere dispositas:* quas apud Irenæum frustra quæras. Ex imperfectis igitur et decurtatis apud Irenæum Veterum Gnosticorum Genealogiis negativum argumentum recte formari non potest. Præsertim cum in illa Basilidis et Ennœam, sive Sigen, Logon etiam diserte habeamus descriptos. In syzygiis Simonis fuit Φωνή, quam discipuli ejus post editum S. Joannis Evangelium verterunt in Λόγον, et eos sequutus est Basilides. Nam quod Basilidem velit Dallæus ante mortem Ignatii hæresin suam non divulgasse, eam sententiam proximo capite refutabimus.

Tertium Dallæi argumentum.

Tertium illi argumentum ex verbis Irenæi (lib. i. cap. 5.) prius a Blondello vexatis; et ad illius mentem jam ulterius detortis. Ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἀπὸ τῆς λεγομένης Γνωστικῆς αἱρέσεως τὰς ἀρχαίας εἰς ἴδιον χαρακτῆρα διδασκαλίας μεθαρμόσας οὕτως ἐξηροφόρησεν. Duo hinc ad sententiam suam confirmandam affert, unum a dispositione vocis πρῶτος, alterum ab expositione vocabuli μεθαρμόσας, infirmum utrumque et coactum. Priora sententiæ verba ita interpretatur, ut "Irenæi mens sit Valentinum ex illa Gnosticorum hæresi primum fuisse qui ex veteribus doctrinis ad suam formam translatis et aptatis quod subjicit dogma tradiderit." Hoc autem ut faciat quasi Irenæi verba hæc adducit, Valentinum *ex Gnostica hæresi primum sic definivisse*, perperam et dolose. Tum vero Petavium interpretem satis eruditum, et tunc temporis certe, cum Usseriana nondum prodiissent, effugia minime cogitantem sugillat. Petavii interpretatio hæc est, *Etenim qui a Gnosticorum hæresi deprompta quædam initia primus peculiaris ad sectæ formam transtulit Valentinus ita definit.* Quid in hac interpretatione Vir doctissimus reprehendit? "Frustra," inquit, "Petavius verba illa, ἀπὸ τῆς λεγομένης Γνωστικῆς αἱρέσεως cum verbo μεθαρμόσας· conjungens, sic interpretatur, ut velit Valentinum intelligi illas doctrinas ex Gnosticorum hæresi deprompsisse?" Quid vero? an aliter Irenæum interpretari potuit, quam ut illæ

Perperam et dolose Irenæi verba repræsentare se fingit Dallæus.

doctrinæ antiquæ quas in suum characterem, sive *peculiaris sectæ formam* transtulit Valentinus, a schola veterum Gnosticorum depromptæ sint? An veteres illæ doctrinæ alibi quam apud Gnosticos exstabant? Dallæus ipse "ipsam rerum sylvam atque materiam ex qua Valentinus sua composuit apud vetustiores Gnosticos fuisse concedit." Illa autem rerum sylva atque materia an aliquid aliud fuerunt quam antiquæ doctrinæ? aut aliunde illas transtulit Valentinus quam ex illa hæresi in qua exstabant? Nihil hic innovavit Petavius, sed idem omnino voluit quod omnes ante eum interpretes, Billius, Cornarius, Vetus, voluerunt, quod Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Theodoretus docuerant. Certe cum Dallæus, ut ea verba *ἀπὸ τῆς λεγομένης Γνωστικῆς αἱρέσεως* a voce *μεθαρμόσας* separet atque disjungat, eadem cum voce *πρῶτος* conjungit, et *primum* immediate post ea verba, *ex Gnostica hæresi*, ponit, ut suæ hypothesi inserviat, omnia plane confundit. Nam illa vox *πρῶτος* ex mente Irenæi non ad *hæresin Gnosticam*, sed alio refertur: ad priorem scilicet sententiam, non sequentem. Ἴδωμεν *νῦν καὶ τὴν τούτων ἄστατον γνώμην δύο που καὶ τριῶν ὄντων, ὡς περὶ τοῦ αὐτοῦ οὐ τὰ αὐτὰ λέγουσιν, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐναντία ἀποφαίνουσι. Videamus nunc et horum,* (quorum doctrinam primo capite dederat explicatam) *inconstantem sententiam, cum sint duo vel tres, quemadmodum de eisdem non eadem dicunt; sed et nominibus et rebus contraria respondent,* Ὁ *μὲν γὰρ πρῶτος, Qui enim est primus,* (ut satis fideliter reddidit Vetus interpres,) ex paucis illis scilicet duobus vel tribus, quorum sententiam primo capite complexus est, *Valentinus* nimirum, (nam de Valentinianis, et præcipue Ptolemaicis eo capite agere instituerat, quorum sententiam *ἀπάνθισμα τῆς Οὐαλεντίνου σχολῆς* appellat) *a Gnostica hæresi antiquas in proprium characterem doctrinas transferens οὕτως ἐξηροφόρησε.* "Corrupta vox," inquit Petavius, "in qua divinationem experiri non vacat." Pro ea igitur legit Hammondus *ἐξεφόρησεν,* Isaacus Vossius leviori mutatione *ἐληροφόρησε.* Sed Billius putat Veterem Interpretem legisse *ἔφη.* Ego potius existimo Veterem Interpretem eam quam ipse legit vocem minime intellexisse, ideoque omisisse, quod id salvo sensu fieri potuisse putavit. Vetustissimam igitur lectionem sentio fuisse *ἐξηροφόρησεν,* et fortasse ab ipso Ire- Vox, *ξηροφορεῖν,* quid velit.

næo profectam; nam ξηροφορεῖν idem significare potest quod *aliquid enarrare* ξηραῖς λέξεσιν, ut Græci loquuntur. Utcunque sit, Valentinus hic nominatur ut eorum primus, quorum sententiam Irenæus tradiderat: asseritur eum antiquas doctrinas ex hæresi Gnostica in suum characterem transtulisse: ejusque character statim breviter explicatur, in quo aliqua ex Gnosticis hausta reperiuntur.

Tandem clare perspicitur quam infirmum sit Dallæi argumentum ex voce πρῶτος deductum. "Si hæc," inquit, "Valentinus ex Gnosticis primus definivit, certe nullus ante eum Gnosticus sic definiverat. *Logon* adeo *ex Sige fructificatum* (quod unum est ex illis sic a Valentino definitis) nemo ante eum Gnosticus deliraverat." Nititur enim interpretatione, quæ sententiam Irenæi mire confundit, et ab ejus mente prorsus aliena est: et statuit *Logon ex Sige fructificatum* esse unum ex illis a Valentino definitis, cum Valentinus non dicat *Logon ex Sige*, sed *ex* prima *tetrade fructificatum*, ἐκ τῆς τετράδος ταύτης καρποφορεῖσθαι, idque non quod a Sige, sed quod ab Aletheia emissus esset, quæ in eadem tetrade post Sigen fuit. Non autem hæc ita intelligimus, ut nulla alia doctrina in Valentini charactere contineretur præter antiquas illas a Gnosticis haustas, aut illius hæresis nihil Gnosticæ hæresi addiderit. Fabula Triginta Æonum illi propria fuit, decada et duodecada, opinor, adjecit. Primam Ogdoada ipse non excogitavit, sed a Veteribus accepit, ordinem tantum secundæ tetradis mutavit; in quo aliqui ipsius discipuli eum sequuti non sunt. In illa Ogdoade erant et Sige, et Logus, et utrobique ex illa tetrade in qua fuit Sige eductus est Logus, non autem a Sige, sed ab Aletheia, quæ in eadem tetrade, sed secunda duade fuit. Nulla alia hic immutatio apparet; neque ea vis vocis μεθαρμόσας est, ut omnia Æonum veterum nomina a Valentino mutarentur, et syzygiæ omnes in meliorem formam redigerentur. Nam μεθαρμόζειν sæpe simpliciter *transferre*, aut *adaptare* significat, non semper *mutare*, multo minus in melius *corrigere* scilicet, aut *emendare*. Basilidiani Mathematicorum *theoremata accipientes in suum characterem doctrinæ transtulerunt*, ut refert Irenæus, lib. i. cap. 23. non ut ea emendarent, opinor, sed ut iis sententiam suam illustrarent. De discipulis Marci idem hæc tradit, lib. i. c. 17. Ἔνια δὲ καὶ τῶν ἐν

τῷ Εὐαγγελίῳ κειμένων εἰς τοῦτον τὸν χαρακτῆρα μεθαρμόζουσιν. *Quædam autem eorum quæ in Evangelio posita sunt in hunc characterem transfigurant:* non ut Evangelium emendarent, aut verba ejus mutarent, sed ut suæ doctrinæ verba Evangelica insererent. Idem de Valentinianis etiam aliis verbis docet, cap. 1. Καὶ ἓν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἄραντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ καταχρησάμενοι τοῖς ὀνόμασιν εἰς τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν μετήνεγκαν. *Et unumquodque eorum quæ dicta sunt* (in principio Evangelii S. Joannis) *auferentes a veritate, et abutentes nominibus, in suam argumentationem transtulerunt.* Enimvero Assertio tertia argumentis nostris satis confirmata, et ab objectionibus Blondellianis atque Dallæanis liberata, manet hactenus inconcussa, Hanc ipsam hæresin quam volunt Auctorem Epistolæ ad Magnesianos respexisse, Valentino antiquiorem fuisse, et a vetustioribus Gnosticis derivatam: saltem quatenus in eorum Gnosticorum syzygia prima fuerit Sige, in inferiori autem syzygia Logos; quod tam valet ad ea verba οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, ex eorum mente interpretanda, quam propria Valentini hæresis[i].

[i] Pearsoni in hac parte operis eruditionem omnigenam, imprimis vero Antiquitatis Ecclesiasticæ summam peritiam, doctis et piis viris omnibus merito esse in honore et admiratione, testatur, qui unice testis est idoneus, doctissimus Bullus, Def. Fid. Nicænæ, sect. iii. cap. i. § 4. Ubi si quis Observationum Larroquii specimen sibi proponendum expetit, adeat Viri summi dissertationem, Pearsoni assertiones pari acumine et doctrina confirmantem, Observatoris suffugia potius quam argumenta facili labore detegentem. Nec quisquam, cui Ecclesiasticæ Historiæ fontes explorare contigerit, aliter de hac quæstione statuere potest, quin Cl. Edv. Burtono, Professori Sacr. Theologiæ nuper Oxoniensi, suffragetur, Pearsonum adversariorum argumentis non tam suffecisse, quam de iisdem triumphum duxisse. Bampt. Lect. p. 397. Vid. etiam Massuet. Dissert. Præv. in Irenæum, p. xiv. Mamachii Orig. Christ. iv. 389. Quæ cum ita sint, non est vehementer mirandum, si Curetono aliud agenti, (habes enim in hac re confitentem reum,) ad Pearsoni rationes expendendas "et otium et voluntas" defuerint. Corp. Ign. p. lxiv.

CAP. VII.

Quarta Assertio proponitur, Probari certo non posse ipsos Valentini errores Ignatio fuisse penitus incognitos. Fieri potuisse ut Ignatius cognosceret probatur ex ætate Valentini cum illa S. Polycarpi comparata. Valentinum post Anicetum vixisse negatur. Locus Tertulliani excutitur. Blondelli argumento respondetur. Antiquitas Valentinianæ hæreseos ex Veterum monumentis eruitur. De ætate Basilidis cum Dallæo disputatur. Eum hæresin suam docuisse ante Hadriani imperium ostenditur. Testimoniis a Dallæo adductis fuse respondetur[a].

Assertio quarta: Fieri potuisse ut Valentini errores cognoverit Ignatius.

SI quis tamen nec his acquiescat, et Valentinum ipsum ab auctore Epistolæ petitum velit, ne sic quidem res secundum sententiam Adversariorum erit confecta: adhuc enim restat quarta Assertio, scilicet, Probari certo non posse, ipsius Valentini errores Ignatio Martyri fuisse penitus incognitos. Hæresis Valentini a Veteribus satis exposita est; vita ejus et historia magis incerta. Ex iis profecto Veterum monumentis quæ supersunt certo colligi non potest, tam sero Valentinum vixisse, aut in eam hæresin prolapsum esse, ut ejus doctrina S. Ignatio innotescere nullo modo potuerit. Quod si Valentini ipsius delirium a S. Martyre ante mortem nullo modo cognosci potuisse probari non possit, perit argumentum a violatione temporis ductum, cujus vim in eo tantum collocant quod putent se firmiter demonstrare posse Valentinum diu post S. Martyris mortem suæ hæreseos fundamenta jecisse.

Argumentum a doctrina S. Polycarpi.

Ego autem Ignatium Valentini sententiam cognoscere potuisse sic colligo. Si Polycarpi doctrina et Ignatio, et S. Joanni, et aliis etiam Apostolis cognita fuerit, Valentini etiam doctrina saltem ab Ignatio cognosci potuit. At Polycarpi doctrina et Ignatio, et S. Joanni, et aliis Apostolis qui

[a] Capitis hujusce idem fere argumentum est ac Diss. ii. cap. 8. 'De Successione et Annis Primorum Romæ Episcoporum.'

ante Joannem mortui sunt, cognita fuit: a S. Joanne enim et aliis Apostolis Episcopus ordinatus est, ut diserte tradit Irenæus Polycarpi discipulus, lib. iii. cap. 3, Καὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ Ἀποστόλων μαθητευθεὶς, καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς τοῖς τὸν Χριστὸν ἑωρακόσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησίᾳ Ἐπίσκοπος, ὃν καὶ ἡμεῖς ἑωράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ· ἐπὶ πολὺ γὰρ παρέμεινε, καὶ πάνυ γηραλέος, ἐνδόξως καὶ ἐπιφανέστατα μαρτυρήσας ἐξῆλθε τοῦ βίου. Vetus Irenæi interpres, *Et Polycarpus autem non solum ab Apostolis edoctus, et conversatus cum multis ex iis qui Dominum nostrum viderunt, sed etiam ab Apostolis in Asia in ea quæ est Smyrnis Ecclesia constitutus Episcopus, quem et nos vidimus in prima nostra ætate: multum enim perseveravit, et valde senex gloriosissime et nobilissime martyrium faciens exivit de hac vita.* Erat itaque Polycarpus a S. Joanne et aliis Apostolis Episcopus ordinatus: quibus certe illius doctrina cognita tunc temporis fuit, aliter eum Episcopum nunquam ordinassent. Jam vero si demus Polycarpum A.D. 82. Episcopum factum fuisse, ut Blondellus ipse docet; xxv. annis cognita fuit Polycarpi doctrina, antequam ad Martyrium festinaret Ignatius[b]. Ab Ignatio itaque cognosci potuisse doctrinam Valentini nemo negabit, si modo Valentinus vivente adhuc Polycarpo mortuus sit. At ante Polycarpum mortuum esse Valentinum extra omnem controversiam pono. Ita enim de illo Irenæus, lib. iii. cap. 4, Οὐαλεντῖνος μὲν γὰρ ἦλθεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ Ὑγίνου, ἤκμασε δ' ἐπὶ Πίου, καὶ παρέμεινεν ἕως Ἀνικήτου. Vetus interpres, *Valentinus enim venit Romam sub Hygino, increvit vero sub Pio, et prorogavit tempus usque ad Anicetum.* Illud autem παρέμεινε, quod hic Interpres vertit, *prorogavit tempus,* in verbis autem nuper allatis de Polycarpo, *perseveravit,* omnino indicat quamdiu vixerit. Ad tempora igitur Aniceti pervenit Valentinus, neque diutius vixit: sed sub Aniceto Romam venit Polycarpus, eodem Irenæo teste, et aliquot postquam Roma reversus esset annos in Asia peregit, priusquam martyrium passus est. Cum igitur per xxv. annos

Valentinus ante Polycarpum mortuus est.

[b] Concedit hic Pearsonus, ex vulgari computatione, potuisse Ignatium martyrium subiisse A. D. 107. Ipse vero longe aliter statuit, suffragantibus aliis Viris Doctis, Dissertatione singulari, qua hanc quæstionem examinat; quam Jacobsonus, pro sua in Pearsonum observantia, editioni suæ subjiciendam curavit, pp. 544—549.

antequam scriberet Ignatius omnibus cognita sit doctrina Polycarpi, si temporum rationem in genere tantum spectemus, potuit et doctrina Valentini, qui ante Polycarpum mortuus est, Ignatio tunc cum scriberet esse perspecta. Et si quis id quod contrarium est asserat, et in eo argumenti fundamentum ponat; huic sane incumbit illa proferre quæ Valentini ætatem adeo Ignatii ævo inferiorem fuisse demonstrent, ut quid hæreticus ille doceret sanctissimus Martyr ad vitæ exitum jam festinans scire nullo modo potuerit.

Valentinum ad Eleutherii tempora vixisse, parum probabile est.

Quare Vir doctissimus ut suæ hypothesi inserviat, vitam Valentini post Anicetum et Soterem usque ad Eleutherii Episcopatum prorogat, sine ulla omnino verisimilitudine. Irenæus enim sub Eleutherio tertium librum scripsit, in quo de Valentini ætate et recentiori origine Hæresiarcharum agit. Si Valentinus sub eodem Episcopo vixisset sub quo ille scripsit, id non monuisset diligentissimus Scriptor? aut dicere potuisset *ad Anicetum* tantum *perdurasse*, si post Anicetum et Soterem sub Eleutherio vixisset? Fieri hæc certe non possunt. Sed Dallæus Tertulliani testimonio fretus hoc docuit. Ego vero Tertullianum, qui omnia pene ad hanc rem pertinentia ab Irenæo mutuatus est, id voluisse haud credo; aut si id voluerit, plane deceptum fuisse scio. Ita enim ille

Verba Tertulliani.

de Præscr. Hæret. cap. 30, "Ubi tunc Marcion, Ponticus nauclerus, Stoicæ studiosus? Ubi Valentinus, Platonicæ sectator? Nam constat illos neque adeo olim fuisse, Antonini fere principatu, et in Catholicæ primo doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, sub Episcopatu Eleutherii benedicti, donec ob inquietam semper eorum curiositatem, quam fratres quoque vitabant, semel et iterum ejecti, Marcion quidem cum ducentis sestertiis quæ Ecclesiæ intulerat, novissime in perpetuum discidium relegati venena doctrinarum suarum disseminaverunt." Si ita Tertullianum intelligamus ut tum Valentinus, tum Marcion simul Romæ sub eodem Episcopo, et quidem Eleutherio, in Catholicæ doctrinam crediderint, et sæpius ejecti fuerint, illud certe eum dicere volumus quod ferri omnino non potest. Quod ad Valentinum attinet, ἐν Ῥώμῃ ἀνελθὼν κεκήρυχε, ubi etiam putabatur partem aliquam pietatis et veræ fidei habuisse, ut tradit Epiphanius; sed quod semel atque iterum ex Ecclesia Romana ejectus fuerit, veterum nemo docuit. Quæ hic de iterata

ejectione et perpetuo discidio a Tertulliano commemorantur, non Valentino, sed Cerdoni ab Irenæo tribuuntur, lib. iii. cap. 4. Postquam enim de Valentino brevissime egisset verbis jam citatis, de Cerdone hæc adjunxit, Κέρδων δὲ ὁ πρὸ Μαρκίωνος καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ὑγίνου, ὃς ἦν ἔννατος Ἐπίσκοπος, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐλθὼν καὶ ἐξομολογούμενος, οὕτως διετέλεσε· ποτὲ μὲν λαθροδιδασκαλῶν, ποτὲ δὲ ἐξομολογούμενος, ποτὲ δὲ ἐλεγχόμενος ἐφ' οἷς ἐδίδασκε κακῶς, καὶ ἀφιστάμενος τῆς τῶν ἀδελφῶν συνοδίας. Vetus Interpres, *Cerdon autem qui ante Marcionem, et hic sub Hygino, qui fuit octavus Episcopus, sæpe in Ecclesiam veniens, et exomologesin faciens sic consummavit, modo quidem latenter docens, modo vero exomologesin faciens, modo vero ab aliquibus traductus in his quæ docebat male, et abstentus est a religiosorum hominum conventu.* Hæc Irenæi verba Tertullianus manifeste respexit, quibus ea quæ de illo, quem Marcioni adjunxit, scribit, diserte Cerdoni, non Valentino tribuuntur. Res igitur ipsa Valentino haud competit, multo minus tempus illud quo hæc ab eo facta volunt, Episcopatus scilicet Eleutherii. Quisquamne in Annalibus Ecclesiasticis adeo hospes est, ut credat hæc de Valentino vera esse? An ille sub Eleutherio semel iterumque ejectus est, qui ab Irenæo ætatem ejus solicite tradente, usque ad Anicetum permansisse dicitur, eoque ipso satis novitatis convinci putatur? An ille "in Catholicæ doctrinam" Romæ "credidit" sub Episcopatu Eleutherii? an ille tum demum "in perpetuum discidium relegatus venenum doctrinæ suæ disseminavit," contra cujus libros hæreticos, et tot ejus discipulorum Commentarios sub eodem Episcopo scripsit Irenæus? qui etiam diserte distinguit Valentinum ab iis qui ætate sua hæresin eam docuerunt ipso statim libri primi initio? An Valentinus ipse sectæ pater sub Eleutherio in Catholicæ doctrinam credidit, cum contra Valentinianos scripserit Justinus Martyr, ipso fatente Tertulliano[c]? Scripsit autem ille ante Eleutherium, ante Soterem, imo ante Anicetum, ut nunc Aniceti tempora a Chronologis ex Eusebio disponuntur. Vera igitur hæc esse non possunt neque de Valentino, neque de Cerdone, ne quidem de Marcione, quem, tanquam manifestæ hæreseos convictum, et primogenitum Satanæ, sub Aniceto aut ante fugiebat S. Polycarpus, cujus discipulum Apellem

Irenæi, quem respexit Tertullianus.

Justinus scripsit contra Valentinianos.

[c] Contr. Valent. cap. 5.

jam valde senem Rhodon Tatiani discipulus Irenæo synchronus allocutus est, aliorumque discipulorum discipulos descripsit. Apage igitur illa ex Tertulliani loco somnia. Sub initio pontificatus Aniceti mortuus est Valentinus: et ex hac parte firmum est argumentum nostrum; de initio vitæ aut hæreseos tantum quæri potest.

Sub initio Aniceti mortuus est Valentinus.

Blondellus, qui in temporum supputatione ultra modum, et ubi opus non est, accuratus esse solet, hac ratiocinatione contentus est, "Valentinus non ante annum a martyrio Ignatii vel xl. vel xxxvi. hæreticus agnitus est. Ergo ante eum annum refutari a quoquam non potuit." Sed unde illi innotuit Valentinum non ante annum a martyrio Ignatii xl. vel xxxvi. Hæreticum agnitum fuisse? Quia scilicet "Valentinus" ante annum 144. Hæreticus agnitus non est. Ita enim Eusebius ad eum annum in Chronico, *Valentinus hæreticus agnoscitur, et permanet usque ad Anicetum.* Ita quidem Eusebius, sed non idem dicit quod Blondellus, ante hunc annum eum hæreticum agnitum non fuisse. Imo vero idem Eusebius Blondellum clare refellit. Nam in Græcis, ad annum Antonini Pii tertium habet, Κατὰ Ὑγιεινὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον Οὐαλεντῖνος ἰδίας αἱρέσεως εἰσηγητὴς ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐγνωρίζετο. *Sub Hygino Romæ Episcopo Valentinus propriæ hæreseos conditor Romæ agnitus est.* Agnitus est igitur Valentinus tanquam Hæresiarcha sub Hygino, anno 141. secundum Eusebium[d]. Eo scilicet anno Romæ agnitus est secundum calculum Eusebianum; alibi ante, imo ante annum 144. ita agnitus est ut etiam refutatus sit, quod fieri non potuisse asserit Blondellus. Eusebius in Chronico, ad annum 142. *Justinus philosophus librum pro nostra religione conscriptum Antonino reddidit.* In eo ipso libro Justinus hæc scribit, Ἔστι δὲ ἡμῖν καὶ σύνταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγενημένων αἱρέσεων συντεταγμένον. *Est autem nobis liber contra hæreses et sectas omnes compositus.* Eum autem librum scriptum fuisse sub fine imperii Adriani vix dubitandum est, præsertim si Cedreno credamus, qui de eo Imperatore scribens ait, Ἐπὶ τούτου Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἠνδρίζετο. *Sub hoc Justinus philosophus contra omnes hæreses viriliter se gessit.* In eo igitur libro scripsit contra Valentinianos Justi-

Blondelli commenta:

quem refellit Eusebius.

[d] Secundum Eusebii Interpretem Armenium, Romam pervenerunt Valentinus et Cerdo circa annum Hadriani ultimum. Vid. ed. J. B. Aucher. Part. ii. p. 286, 7. Venet. 1818. Cf. Pearsoni Dissert. de Annis Prim. Rom. Episc. c. viii. § 2.

nus, ut testatur Tertullianus; ergo ante annum 144. non tantum refutari potuit, sed et ipse refutatus est et discipuli ejus. Ergo ante eum annum Hæreticus agnitus est, et diu quidem ante. Nam Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone Judæo, sub initio Antonini Pii scripto, discipulorum Valentini tanquam hæreticorum meminit, quos vocat *ἀθέους καὶ ἀσεβεῖς*, et quibuscum Catholicos communionem nullam habuisse testatur. *Καί εἰσιν αὐτῶν*, inquit, *οἱ μέν τινες καλούμενοι Μαρκιανοὶ, οἱ δὲ Οὐαλεντινιανοὶ, οἱ δὲ Βασιλιδιανοὶ, οἱ δὲ Σατορνιλιανοὶ, καὶ ἄλλοι ἄλλῳ ὀνόματι, ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου τῆς γνώμης ἕκαστος ὀνομαζόμενος. Et sunt eorum quidam qui vocantur Marcionitæ, quidam vero Valentiniani, Basilidiani, Saturniliani, a principe sententiæ quisque nomen obtinens.* Diu itaque ante agnitus est Valentinus tanquam blasphemæ hæreseos princeps, et ab Ecclesia ejectus. Non autem nunc quæritur quando Valentinus tanquam Hæresiarcha Romæ agnitus, sed quando primum in hæresin lapsus est, quando prima sententiæ suæ rudimenta protulit.

Diu ante annum 144. refutatus est Valentinus.

Originem Valentini obscuram fuisse observat Epiphanius, quod non minimum vetustatis indicium est. In Ægypto primum hæresin suam efformasse, eamque veneno suo infecisse tradit: quo tempore hoc factum est narrare non potuit. Eodem tendit historia quam narrat Tertullianus[e]: "Speraverat Episcopatum Valentinus, quia et ingenio poterat et eloquio; sed alium ex martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia authenticæ regulæ abrupit, ad expugnandam conversus veritatem." Hoc enim in Ægypto factum par est credere; quando autem factum est nec ille narrat. Admodum autem antiquum fuisse Valentinum primo Valentiniani ipsi asserebant, dein Veterum monumenta recte observata persuadent. Clemens Alexandrinus Stromat. lib. vii. [cap. 17. § 106.] *Ὡσαύτως δὲ καὶ Οὐαλεντῖνον Θεοδάδι ἀκηκοέναι φέρουσι· γνώριμος δὲ οὗτος ἐγεγόνει Παύλου. Similiter autem Valentinum quoque ferunt audivisse Theodadem: erat autem hic Pauli discipulus.* Si hæc vera sint, de antiquitate Valentini dubitari amplius non potest. Suspicor quidem eos qui hæc tradiderunt fuisse Valentinianos: qui licet in ea re vix falli potuerint, fallere tamen certe potuerunt. Cum tamen a nobis refelli non possint, videamus an

Testimonium Epiphanii.

[e] Lib. contr. Valentinianos, cap. 4.

quod illi tradidere, cum iis cohæreat quæ a Catholicis prodita sunt. Irenæus, Præfatione lib. iv. *Ii,* inquit, *qui ante nos fuerunt, et quidem multo nobis meliores, non tamen satis potuerunt contradicere his qui sunt a Valentino, quia ignorabant regulam ipsorum.* Loquitur de iis qui ante ætatem suam vixerunt, eosque ait non *satis* potuisse Valentinianos confutare, licet viri essent præstantissimi. Irenæus autem "non longe a temporibus Apostolorum fuit," ut loquitur Augustinus, ἐγγὺς τῶν Ἀποστόλων γενόμενος, ut Basilius; prope igitur Apostolica tempora fuere Valentiniani, et cum Apostolicis viris conversatus est ipse Valentinus.

Argumentum ex temporibus Marcionis.

Idem multo adhuc firmius et certius colligi potest ex ætate Marcionis, si hæc satis firma non videantur. Marcionem quidem Irenæus tradit *sub Aniceto invaluisse,* qui sub Antonino Pio Ecclesiæ Romanæ præfuit; unde eum "Antoninianum Marcionem" appellat Tertullianus, lib. v. cap. 19; et lib. i. 19. "De quo tamen constat, Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius." Sed quo primum tempore in hæresin lapsus est, quoniam apud Irenæum non invenerat, inquirere neglexit. "Quoto quidem anno Antonini majoris de Ponto suo exhalaverit aura canicularis, non curavi investigare." Quæ cum tam clare fateatur Tertullianus, miror Baronium asserentem ex ejus verbis "certum annum initii Marcionis hæreseos consignari posse." Verba quidem apud eum hæc sequuntur. "A Tiberio autem usque ad Antoninum anni fere cxx. et dimidium anni cum dimidio mensis. Tantundem temporis ponunt inter Christum et Marcionem." Sed cum a Christi exitu Tertullianum numerare velit, id aperte falsum esse ex præcedentibus cognoscitur: cum annum certum denotari docet, septimum scilicet Antonini, contra mentem ipsius Tertullianum explicat, qui ad prima Antonini tempora tantummodo calculum deducit, nec ullius anni ejus imperii rationem habet. Nam et qui ante Tertullianum scripsere Christiani plures etiam quam cxv. annos, a xv°. Tiberii ad initium Antonini numerabant. Videamus igitur an nos aliquid certius de origine illius Hæretici ex antiquissimis Veterum monumentis eruere possimus: nam qui posterioribus fidunt nihil hactenus certi invenire potuerunt. Origenes contra Celsum, lib. v.[f] Ἐμνήσθη δὲ ὁ Κέλσος καὶ Μαρκιωνιστῶν προϊσταμένων Μαρ-

[f] P. 272. ed. Spencer.

κίωνα. *Meminit autem Celsus Marcionistarum Marcionis sectatorum.* Antequam igitur scriberet Celsus, Marcionitæ hæretici erant omnibus, non tantum Christianis, sed etiam Gentilibus probe noti. Ætas autem Celsi istius ita ab Origene describitur. *Δύο δὲ παρειλήφαμεν Κέλσους γεγονέναι Ἐπικουρείους· τὸν μὲν πρότερον κατὰ Νέρωνα, τοῦτον δὲ κατὰ Ἁδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Duos autem fuisse Celsos Epicureos accepimus: priorem quidem sub Nerone, hunc autem sub Hadriano, et postea*[g]. Celsus igitur, qui Marcionitarum meminit, sub Hadriano vixit; scripsisse quidem sub Hadriano non constat, quia post Hadriani imperium permansit. Non enim illa probo quæ scripsit Baronius, "Si Origeni credimus, qui tradit Celsum Epicureum sub Hadriano scripsisse adversus Christianos Commentarios suos, in quibus mentionem facit hæresis Marcionis: necesse est dicere jam ante Antonini tempora esse Marcionis hæreses promulgatas." Non enim dixit Origenes Celsum sub Hadriano scripsisse, sed vixisse tantum. Verum non diu post Hadrianum, sub imperio Antonini Pii, scripsisse eum verba Origenis omnino innuere videntur: erant autem tunc Marcionis discipuli satis celebres. Certe Marcionitarum meminit Justinus Martyr, Dialogo cum Tryphone Judæo[h], scripto, ut diximus, statim sub initio Antonini Pii; si Scaligerum audiamus, sub fine Hadriani. Ita enim ille ad Eusebii Chronicon. "Belli Judaici tempore scripsit Tryphona Dialogum, hoc est, sub Hadriano, ut ipse ostendit. *Τρύφων, φησὶ, καλοῦμαι· εἰμὶ δὲ Ἑβραῖος ἐκ περιτομῆς, φυγὼν τὸν νῦν πόλεμον, ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Κορίνθῳ τὰ πολλὰ διάγων. Trypho, inquit, vocor: sum autem ex circumcisione Hebræus, ex nupero bello profugus, atque in Græcia et Corinthi plurimum degere solitus.*" Erant igitur iis temporibus celebres hæretici Marcionis discipuli. De Marcione ipso idem in Apologia prima, quæ in Editionibus male pro secunda habetur, ut viri docti annotarunt. *Μαρκίωνα δέ τινα Ποντικὸν, ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶ διδάσκων τοὺς πειθομένους. Marcionem autem quendam Ponticum, qui etiam adhuc exsistit docens discipulos suos*[i]. Quo loco indicat Marcionem diu hæresin suam sparsisse antequam illa scripserat Justinus. Ea autem scripsit anno quarto Antonini Pii, ut tradit Eusebius in Chronico; neque posterius eam scripsisse videtur,

Testimonium Justini Martyris.

Apologia ejus Prima male pro Secunda accepta.

[g] Lib. i. p. 8. [h] Cap. xxxv. [i] Cap. xxvi.

nam bellum Barchochebæ, sub Hadriano finitum, appellat τὸν νῦν γεγενημένον Ἰουδαϊκὸν πόλεμον in eadem Apologia. Quare cum Justinus, sub initio fere imperii Antonini majoris, meminerit Marcionis discipulorum, a communione Ecclesiæ ejectorum, et Marcionem jam diu hæretica sua dogmata promulgasse enunciaverit; quisquamne induci possit ut credat Marcionem paucis post initium Hadriani annis hæreticum non fuisse? Non equidem puto vera esse quæ de Marcione scripsit Philastrius, "Qui devictus atque fugatus a Beato Joanne Evangelista et a presbyteris de civitate Ephesi, Romæ hanc hæresin seminavit:" existimo tamen ea esse illius hæreseos antiquitatis aliquod argumentum. Et ex his quæ dicta sunt obiter observo verisimillimum esse patrem Marcionis ante martyrium Ignatii in Ponto Episcopum fuisse, et quidem διαπρέποντα ἐν τῇ Ἐπισκοπῆς λειτουργίᾳ, ut loquitur Epiphanius: aut certe diu ante illa tempora quibus primulum caput extulisse Episcopatum decernunt Blondellus et Salmasius. Hæc autem de ætate Marcionis ex antiquissimis Veterum monumentis decerpta ad eruendum Valentini ævum quamplurimum valent. Veteres enim omnes docent eum fuisse Marcione antiquiorem: quanto autem antiquior fuit, hoc modo, ni fallor, discere aliquatenus poterimus. Nemo est qui non tradit Cerdonem Marcionis magistrum fuisse; Κέρδων δὲ ὁ πρὸ Μαρκίωνος, *Cerdon autem qui ante Marcionem*, et, *Marcion autem illi succedens*, inquit Irenæus lib. iii. cap. 4, qui et lib. i. docet Cerdonem sua a Simonianis hausisse. Διαδεξάμενος δὲ αὐτὸν inquit, ὁ Ποντικὸς Μαρκίων ηὔξησε τὸ διδασκαλεῖον. *Succedens autem ei Marcion Ponticus scholam auxit.* Ita Tertullianus; ita reliqui[k]. Et quidem Valentinum primo sub Hygino Romam venisse, dein Cerdonem tradit Irenæus. Inde autem nihil certi de tempore colligi potest. Nullos enim Pontificibus Romanis annos assignat, neque eos cum Romanis Imperatoribus comparat Irenæus. Eusebius quidem in Chronico primum annum Hygini secundo Antonini Pii tributi[l], Eutychius autem sexto Hadriani. Tribus annis sedisse vult Hyginum Euse-

Valentinus Marcione antiquior.

[k] Excipiendus fortasse Gennadius, qui Libro de Viris Illustribus cap. 25, scribit ipsum "Valentinum Marcionis auctorem." Quod tamen ita intelligi potest, ut Valentinum primum tradidisse credas, quæ a discipulis ejus hauserit Marcion.

[l] Vid. supra quæ notavimus de Interprete Eusebii Armenio.

bius; *annis duodecim, mensibus tribus, diebus sex,* Auctor vetustissimi Catalogi apud Bucherium. Et vera quidem initia tum Aniceti, tum Pii, tum Hygini Pontificatuum puto esse hactenus incognita. Ex successione igitur Hæreticorum de initio Valentini potius judicandum. Talis autem a Veteribus eorum successio nobis tradita est: Cerdo successit Heracleoni: Ita Epiphanius, Κέρδων τις τούτους καὶ τὸν Ἡρακλέωνα διαδέχεται ἐκ τῆς αὐτῶν σχολῆς ὤν. *Cerdon quidam his et Heracleoni succedit, ex eorum schola existens:* Heracleon Colarbaso, Colarbasus Ptolemæo, Ptolemæus Epiphani, Epiphanes Secundo, Secundus Valentino successit. Valentinus igitur, e cujus Schola reliqui prodierunt, non paucis annis Cerdone superior fuit. Si autem Cerdonem statuamus, si non ante, ipso tamen statim initio Hadriani sua deliria disseminasse, quod maxime probabile reddidimus, nemo negabit etiam Valentinum sua spargere potuisse ante undecimum annum Trajani: eaque nemo non concedet ab Ignatio ante martyrium potuisse cognosci.

Argumentum de Saturnilo et Basilide.

Alio etiam argumento utitur Dallæus, "Saturnilus et Basilides annis pluribus quam viginti post Ignatii martyrium sua deliria spargere cœperunt. Valentinus autem post hos duos erupit." Primo quidem fateor Valentinum post eos duos erupisse, sed non magno intervallo. Secundo etiam agnosco Saturnilum prius suam hæresin docuisse quam Basilidem: quod frivola suspicione ductus Baronius negavit. Sed interim aperte nego ullo modo probari posse Basilidem tot annis post Ignatii mortem sua deliria spargere cœpisse. Plures quam viginti annos hoc loco nominat, capite autem x°. ad quod nos remittit, Epocham Hæreseos Basilidianæ figit, annos xxvii. post Ignatii martyrium numerat, et verba Eusebii in Chronico ad annum Hadriani xvii., Domini vero 134, quasi fundum sententiæ laudat. Verba Eusebii sunt, *Basilides Hæresiarches in Alexandria commoratur, a qua Gnostici.* Sed quam perperam hæc ad initium hæreseos trahuntur; quæ potius exitum hæretici indicant? Eo quidem anno Alexandriæ adhuc *commorari* dicitur, qui post eum annum nusquam comparuit. Ita Eusebium interpretatus est, qui ea verba e Græco transtulit, Hieronymus. In Catalogo enim, voce "Agrippa," hæc habet. "Mortuus est autem Basilides, a quo Gnostici in Alexandria temporibus

Hadriani." Quis autem non videt eum ad Eusebiana illa respicere? Verba etiam sequentia idem evincunt: "Qua tempestate et Chochebas, dux Judaicæ factionis, Christianos variis suppliciis enecavit." Ad eundem enim Hadriani annum in Chronico Eusebii hæc verba prioribus subjunguntur, *Chochebas, dux Judaicæ factionis, nolentes sibi Christianos adversum Romanum militem ferre subsidium omnimodis cruciatibus necat.* Eum igitur annum quem Dallæus pro sua sententia arripuit, pro nostræ fundamento pono: et Basilidem anno xvii°. Hadriani, post S. Ignatii martyrium circiter xxvii. mortuum esse statuo[m]. Sed Dallæus "nescit" hoc "quam verum sit; certe non videtur cohærere," inquit, "cum iis quæ Clemens tradidit, scilicet Basilidem pervenisse ad Antonini Pii ævum." Sed nec hoc diserte dicit Clemens in loco illo obscuro, quem mox considerabimus; nec, si id dixisset, multum causæ Adversariorum accederet: nec, enim inde probari posset, ultra quinquennium post eum annum Basilidem vixisse. Inde etiam infero probari nullo modo posse post Ignatii mortem hæresin suam in Ægypto eum sparsisse. Quam sententiam ex Veterum monumentis sic confirmo. Sub imperio Hadriani Agrippa Castor Basilidis luculentam confutationem scripsit, in qua et mentionem fecit xxiv. librorum ab eo in Evangelium scriptorum, teste Eusebio, Hist.

[m] Dum autem schedas Notarum Joannis Cotelerii in Constitutiones Apostolicas festinanter lustro, video eum aliter Hieronymum intelligere, et pro "mortuus est" legere "moratus est." Quod ut faceret, tria virum illum eruditum permoverunt. Primum, quod locus Catalogi illi apud Chronicon tam apte quadret: secundum, quod in quinque Codicibus scriptum reperisset, "moratus est;" tertium Clementis Alexandrini locum spectat. Sed hæc neque cogunt, neque persuadent, ut vulgatam lectionem deseramus, aut Basilidem post eum annum vixisse credamus. Non primum, quia eodem anno et morari potuit Alexandriæ Hæreticus ille, et mori: unum indicare potuit Eusebius, alterum Hieronymus; et cum de ætate Agrippæ Castoris agat in Catalogo, potius ad mortem Basilidis, contra quem Agrippa sub Hadriano scripsit, respicere putandus est, quam ad moram: et verisimile est eum ita Eusebium intellexisse, ut usque ad annum in Chronico notatum Basilidem vixisse voluerit, si revera in Chronico Hieronymus scripserit, "commoratur." Nam nec hoc certum est; quoniam eo loci legitur etiam "commemoratur:" et quamvis Pontacus in aliquibus MSS. "commoratur" legi doceat, (ut in uno Cantabrigiensi Codice scriptum etiam reperi,) idem tamen in pluribus "commemoratur" haberi innuit: quæ vox si recipiatur, similitudo locorum perit. Neque secundum quicquam valet; quia et Editiones, et duo apud nostros Cantabrigienses MSS. Codices, quos, dum scribo, inspicere licuit, præferunt "mortuus est," et Græca Versio sub Sophronii nomine, quinque illis Codicibus sine dubio longe antiquior, hanc vulgatam lectionem repræsentat, et tuetur. Τελευτῶντος Βασιλείδου Γνωστικοὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκλήθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀδριανοῦ. *Mortuo Basilide Gnostici in Alexandria vocati sunt temporibus Hadriani.* De tertio adversus Dallæum agimus.—PEARSON.

lib. iv. cap. 7, neque tantum adversus Basilidem sed et filium ejus ac discipulum Isidorum scripsit, teste Theodoreto [n]. Qui sub Hadriano tot libros ediderat, filiumque ac discipulum notum etiam scriptorem tunc habuit, eum sub Trajano sua docuisse par est credere. Joelis igitur Chronographus [o], de Trajano Imperatore agens, hæc habet, Ἐφ' οὗ *καὶ* Συμεὼν *ὁ* τοῦ Κλεωπᾶ, *καὶ* Ἰγνάτιος *ὁ* Θεοφόρος, *καὶ* Βασιλείδης *καὶ* Νικόλαος *καὶ* Ἐβιωναῖος *οἱ αἱρεσιάρχαι καὶ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐγνωρίζοντο. Sub quo et Simeon Cleopæ filius, et Ignatius Deifer, et Basilides et Nicolaus, et Ebionæus hæresiarchæ et veritatis hostes agniti sunt.* De eodem Imperatore agens Abulfaragius. *Hoc tempore prodiit Antiochiæ quidam nomine Soterinus,* sive *Saturninus. Prodiit etiam Basilides.* Neque mirum hos recentiores hæc prodidisse, cum Veteres paria tradiderint. Epiphanius Hæresi xxxi. *Οὐαλεντῖνος μὲν οὖν οὗτος τῷ χρόνῳ διαδέχεται τοὺς πρὸ αὐτοῦ προτεταγμένους,* Βασιλείδην *τε καὶ* Σατορνιλον, Ἐβίωνά *τε καὶ* Κήρινθον *καὶ* Μήρινθον, *καὶ τοὺς ἀμφ' ἀυτούς. Οὗτοι γὰρ πάντες ἐν ἑνὶ καιρῷ τῷ βίῳ κακῶς ἐφύησαν, ὀλίγῳ δὲ πρόσθεν μᾶλλον οἱ περὶ* Κήρινθον *καὶ* Μήρινθον *καὶ* Ἐβίωνα. *Valentinus iste prioribus illis a me antea commemoratis tempore est posterior, Basilide nimirum ac Saturnilo, Ebione, Cerintho ac Merintho eorumque sociis. Siquidem hi omnes uno tempore ad humani generis exitium profusi sunt: quanquam Cerinthus, ac Merinthus et Ebion paululum antegressi sunt.* Non multum temporis igitur intercessit inter Cerinthum hæreticum in Asia agnitum antequam S. Joannes Evangelium scripserat, et Basilidem, teste Epiphanio. Quinetiam ipse Hieronymus Basilidem inter hæreticos Apostolicorum temporum numerat, disputans adversus Luciferianos. "Sed quid de posterioribus adhuc loquor? Apostolis adhuc in sæculo superstitibus, apud Judæam Christi sanguine recenti, phantasma Domini corpus asserebatur: Galatas ad observationem legis traductos Apostolus iterum parturit: Corinthios, resurrectionem carnis non credentes, pluribus argumentis ad verum iter trahere conatur. Tunc Simon Magus, et Menander discipulus ejus, Dei se asseruere virtutes: tunc Basilides summum Deum Abraxas

[n] Hæret. Fabul. Comp. lib. i. cap. 4. Verba Theodoreti ambigua esse contendit Grabius, Spicileg. ii. 126. Certe non unius Agrippæ Castoris ibi mentio fit, sed et Irenæi, Origenis, et Clementis Alexandrini.

[o] Scripsit ille circa Ann. 1204.

cum trecentis sexaginta quinque Æonibus commentatus est." cap. 23. Si Basilidianis ipsis credamus, habuit Basilides Magistrum Glauciam, fuitque ille Glaucias S. Petri interpres. Clemens Alexandrinus, Stromat., lib. vii. cap. 17. *Καθάπερ ὁ Βασιλείδης, κἂν Γλαυκίαν ἐπιγράφηται διδάσκαλον, ὡς αὐχοῦσιν αὐτοὶ, τὸν Πέτρου ἑρμηνέα.* Nec hoc statim repudiandum quod a Basilidianis dictum sit, quod ei ætati minime repugnat quam nostri etiam agnoscunt. Si Glaucias erat interpres S. Petri, synchronus fuit Menandro, quem omnes fatentur discipulum fuisse Simonis Magi; certe eum *μαθητὴν τοῦ Σίμωνος* vocat Justinus Martyr. Utrumque igitur, quod ad temporis rationem spectat, audire potuit et Glauciam et Menandrum, nisi præmaturus illius Glauciæ obitus alicui jam notus sit. Mortuus est Simon sub Nerone; sub Vespasiano igitur floruit Menander; sub Domitiano igitur credibile est eum audivisse Saturnilum et Basilidem [p], sub Trajano suas hæreses efformasse atque prodidisse, scholas etiam seu ecclesias sub Hadriano condidisse. De quibus Eusebius, *Ὧν ὁ μὲν κατὰ Συρίαν ὁ δὲ κατ' Αἴγυπτον συνεστήσαντο θεομισῶν αἱρέσεων διδασκαλεῖα. Quorum ille quidem in Syria, hic vero apud Ægyptum, impiæ hæreseos scholas condidit.* Unde probat Clemens Alexandrinus *μεταγενεστέρας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὰς ἀνθρωπίνας συνηλύσεις. Conventus hos humanos Catholica Ecclesia posteriores.*

Tentatur locus S. Clement. Alexandrini, Strom. VII. cap. 17. p. 898, ed. Potter.

Quamvis hæc a nobis tam perspicue probata sint, habet tamen Dallæus Auctores, ut putat, qui Basilidem hunc, Menandri discipulum, Isidori Patrem et Magistrum, sub Hadriano primum erupisse, et hæresin suam docere cœpisse tradunt. Ac primo nobis nominat Clementem Alexandrinum, cujus locum mire, ut opinor, corruptum aut male intellectum toties advocant. Eum igitur per partes examinabimus. *Ἡ μὲν γὰρ τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν παρουσίαν διδασκαλία ἀπὸ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου Καίσαρος ἀρξαμένη, μεσούντων τοῦ Αὐγούστου χρόνων τελειοῦται.* Ubi vox *Αὐγούστου* posteriore loco recte poni non potest: neque enim de Augusto ipso intelligi poterit, post cujus imperii media tempora Christus natus; neque Tiberio ea vox convenit ubi uterque simul nominatur. Mendum agnoscit Sylburgius et pro

[p] Saturnilum Menandro coætaneum tradere videtur Didymus, de Trin. lib. iii. cap. 42; deinde ab his edoctum Basilidem.

Αὐγούστου legit cum interprete Τιβερίου. Et quidem satis Græce dicitur *μεσούντων τῶν Τιβερίου χρόνων, medio Tiberii tempore,* sed dubito an ita loqueretur Clemens, qui xv°. quidem Tiberii baptizatum esse Christum agnovit, et post unum annum passum etiam putavit, sed xxii. tantum annos Tiberio assignavit. Cum igitur levior mutatio sufficere posse videatur, forte legendum *μεσούντων τῶν Αὐγούστων χρόνον, Augustis illis tempus dimidiantibus,* vel, utroque Imperatore dimidium temporis sibi sumente. Ut ipse loquitur, lib. i.[q] *Πεντεκαιδεκάτῳ οὖν ἔτει Τιβερίου, καὶ πεντεκαιδεκάτῳ Αὐγούστου οὕτω πληροῦνται τὰ τριάκοντα ἔτη ἕως οὗ ἔπαθεν. Quintodecimo ergo anno Tiberii et quintodecimo Augusti, sic implentur triginta anni usque ad tempus quo passus est Christus.* Sed optima correctio a meliori Codice exspectanda est. Ego tantum locum eum ut nunc editus est, in mendo cubare observo[r]. *Ἡ δὲ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ μέχρι γε τῆς Παύλου λειτουργίας ἐπὶ Νέρωνος τελειοῦται. Apostolorum autem ejus doctrina, usque ad Pauli ministerium, sub Nerone consummatur.* Hæc de antiquitate doctrinæ Christianæ; de novitate hæreseon ita loquitur. *Κάτω δὲ, περὶ τοὺς Ἀδριανοῦ τοῦ Βασιλέως χρόνους οἱ τὰς αἱρέσεις ἐπινοήσαντες γεγόνασι. Inferius autem, circa tempora Hadriani Imperatoris, fuerunt illi qui hæreses excogitarunt.* Non negat quenquam Hæreticum ante Hadriani tempora fuisse: hoc enim negari non potuit. Non dicit eos de quibus loquitur sub Hadriano primum sua deliria docuisse, quod Adversarii asserunt, nos negamus. Hoc tantum dicit, eos qui hæreses excogitarunt circa tempora Hadriani exstitisse. Ita Veteres ipsi Clementem intellexerunt: hæc enim Cedrenus ex illis habet. *Ὡς γάρ φησι Κλήμης ὁ Στρωματεὺς, ἐπὶ Ἀδριανοῦ ὑπῆρχον Σατορνῖλος, Βασιλείδης, καὶ Καρποκράτης. Ut enim ait Clemens Stromateon Auctor, sub Hadriano fuerunt Saturnilus, Basilides, et Carpocrates.* Addit autem Clemens, *Καὶ μέχρι γε τῆς Ἀντωνίνου τοῦ πρεσβυτέρου διέτειναν ἡλικίας, καθάπερ ὁ Βασιλείδης. Et pervenerunt usque ad ætatem Antonini senioris,* Pii scilicet, qui

[q] Cap. xxi. § 145. p. 407. Potter. Paullo accuratius loquitur Eusebius in Chronico, et Præp. Evang. x. 9.

[r] Locum emendavit Vir literatus in margine exemplaris Vindiciarum, quod penes me est: Ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου Καίσαρος, ἀρξαμένη μεσούντων τοῦ Αὐγούστου χρόνων, τελειοῦται. *Domini nostri, quum docebat in terris, præsentia, mediis Augusti temporibus exorta, Augusti et Tiberii imperio consummata est.* Ἐπὶ pro ἀπὸ arcessit ex sequentibus, ἐπὶ Νέρωνος τελειοῦται.

Hadriano successit. E quibus verbis patet ad postrema horum Hæreticorum tempora, non priora respexisse Clementem: ac si dixisset, Hæresiarchæ illi quorum discipuli etiamnum exstant, *inferiores* seu juniores erant iis qui Christianam fidem primo prædicabant; Apostolorum enim doctrina sub Nerone consummata est, hi autem sub Hadriano vixerunt, et usque ad Antoninum Pium duraverunt; Apostolis igitur posteriores fuerunt. Ex his tres nominat, Basilidem, Valentinum, et si forte Marcionem: si forte, inquam; nam illa verba, Μαρκίων γάρ, κατὰ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἡλικίαν γενόμενος, ὡς πρεσβύτης νεωτέροις συνεγένετο. *Marcion enim sub eadem ætate versabatur ut senex cum junioribus*, ut vulgo exponuntur, sana esse non possunt, ut nec quæ sequuntur, Μεθ' ὃν Σίμων ἐπ' ὀλίγον κηρύσσοντος τοῦ Πέτρου ὑπήκουσε. *Post quem Simon Petrum audiit paululum prædicantem*, ut hodie leguntur et exponuntur. Quis enim in historia Ecclesiastica ferre potest, aut Marcionem senem fuisse, cum Basilides et Valentinus juvenes essent, aut Simonem qui S. Petrum audivit post Marcionem exstitisse? De Marcione aliter sensit Epiphanius, ut ostendimus: aliter etiam Veteres loquuti sunt. Justinus Martyr Valentinianorum, et Basilidianorum meminit, dictosque eos a nominibus Hæresiarcharum docet; imo vero, Καὶ εἰσιν ὑφ' ἡμῶν, inquit, ἀπὸ προσωνυμίας τῶν ἀνδρῶν ἐξ οὗπερ ἑκάστη διδαχὴ καὶ γνώμη ἤρξατο. *Et sunt apud nos qui a nomine eorum virorum, ex quo doctrina et sententia quælibet incepit, denominati sunt*, solum Marcionem memorat quasi adhuc in vivis cum ipse scriberet, et postquam contra omnes hæreses scripsisset. An eum tantummodo in vivis tunc fuisse monuisset, si eodem tempore Basilides et Valentinus, non tantum vixissent, sed etiam juvenes et in florenti adhuc ætate fuissent? Observat Irenæus, de ætate Hæreticorum agens, Valentinum sub Hygino Romam venisse, Marcionem sub Aniceto postea invaluisse: an ille putavit Valentinum juniorem fuisse cum Marcion jam senex esset? Hæc igitur saltem ut ab iis exposita sunt a Clemente proficisci non potuerunt. Quare Isaacus Vossius huic loco tanquam minime sano medelam adhibuit, et pro illis quæ dedimus hæc legit, Μαρκίων γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἡλικίαν γενόμενος, ὡς πρεσβύταις νεώτερος συνεγένετο, μεθ' ὧν Σίμων. Quæ si recte capio hoc sonant, *Marcion enim sub eadem ætate cum illis tanquam cum*

senibus junior versatus est; Cum quibus Simon, &c. Ita ille, acute quidem, ut solet. Henricus autem Valesius nihil mutandum putavit, sed μεθ' ὃν, sive *post quem,* idem valere ait, quod *ante quem,* et hoc probare nititur in Annotationibus ad Eusebium. Quæ expositio an ferri possit, judicent eruditi. Ego non dubito quin Blondellus, qui Clementem hoc loco "Valentinum post Marcionem referre" asserit, sola Latina versione deceptus sit; quæ tamen ipsa id aperte non dicit quod ille voluit. Ego mentem Clementis ita recte exprimi posse sentio. *Quod ad Marcionem enim attinet, ille quidem sub eodem imperio Hadriani vixit, sub quo Basilides et Valentinus, sed cum senex esset, cum illis qui his juniores, recentiores, seu posteriores sunt, conversatus est hæreticis.* Vox enim νεωτέροις cum αὐτοῖς conjungi non debet, quasi ipso Marcione illi juniores aut posteriores fuerint; sensus omnis vocis αὐτοῖς refertur ad αὐτὴν, et in voce γενόμενος finitur; νεωτέροις cum συνεγένετο arcte conjungitur, eosque denotat, cum quibus Marcion tanquam discipulus conversatus est, a quibus suæ hæreseos principia quædam mutuatus est, qui quidem ipsi Basilidis et Valentini discipuli fuerunt. Ita vocem eam alibi usurpat Clemens, ut lib. i. Θάλης δὲ Φοίνιξ ὢν τὸ γένος καὶ τοῖς Αἰγυπτίων προφήταις συμβεβληκέναι εἴρηται· καθάπερ καὶ ὁ Πυθαγόρας αὐτοῖς γε τούτοις, Χαλδαίων τε καὶ Μάγων τοῖς ἀρίστοις, συνεγένετο. Ubi συμβεβληκέναι et συγγενέσθαι idem[s]. Ita optime Clementi cum Veteribus convenit[t]. Nullo modo igitur ex hoc loco colligitur, aut Valentinum post Marcionem vixisse, quod voluit Blondellus: aut Basilidem sua nunquam docuisse ante imperium Hadriani, quod hinc elicere cupiebat Dallæus.

Neque vero reliqui qui de Hadriano loquuntur, quicquam aliud statuunt, quam, quod nos etiam, Basilidem sub ejus imperio fuisse vel scholam habuisse. Theodoretus de Saturnilo et Basilide, Ἄμφω δε ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ Καίσαρος ἐγένοντο. *Ambo autem Hadriani Cæsaris tempore fuerunt.* Eusebius quidem circa Hadriani tempora narrationem de scholis Saturnili et Basilidis instituit, Ὧν ὁ μέν κατὰ Συρίαν,

Testimonia Theodoreti et Eusebii de Basilide.

[s] Cap. xv. § 66.

[t] Verba Clementis esse corrupta post alios observat Potterus ad loc. Locum tetigerunt Fr. Spanheimius in Dissert. Historicis, J. G. Walchius in Miscell. Sacr., Amst. 1744; sed nemo meliorem medelam adhibuit. Vossii emendationem probat Dodwellus, Dissert. Iren. I.; Caveus, Hist. Lit. tom. i. p. 54.

ὁ δὲ κατ' Αἴγυπτον συνεστήσαντο θεομισῶν αἱρέσεων διδασκαλεῖα. *Quorum ille quidem in Syria, hic vero apud Ægyptum, impiæ doctrinæ scholas condidit.* Non tum primum hæresin docuisse ait, sed quod contrarium prorsus evincit, a Menandro Simonis successore Hæresin accepisse docet; sub eodem Imperatore aliquos Ecclesiasticos viros adversus eos scriptis pugnasse, ac præcipue Agrippam Castorem contra xxiv. volumina Basilidis scripsisse, et Basilidem ipsum, interprete Hieronymo, sub eodem Imperatore obiisse. Fateor Valesium ad eum locum hæc notare, "Recte Eusebius Basilidis hæresin principatu Hadriani erupisse dicit." Sed quam recte ita judicavit, ex ratione quam subjungit patebit, "Tunc enim primum hæretici ex latebris prodire et caput attollere cœperunt, cum Apostolis omnibus jam extinctis, opportunum sibi adesse tempus ad evulganda errorum suorum dogmata existimarent." Licet multi Hæretici fuerint sub temporibus Apostolicis, ut Veteres sæpissime memorant, et de iis sæpe disputant; tamen sublatis omnibus Apostolis, multo liberius sua dogmata promulgabant. Sed an omnes Apostoli ante Hadriani Imperium sublati non sunt? An eorum quisquam post S. Joannem superfuit, qui sub initio Trajani mortuus est? An nullam temporis opportunitatem arripere potuerunt sub toto Trajani imperio, qua sua dogmata viri fervidi et docti et persecutionis æstum minime metuentes exponerent? Proculdubio per illud ævum doctrinas a Menandro acceptas perpoliebant, scriptis mandabant, discipulos congregabant, ac demum sub Hadriano, suas συνηλύσεις, ut loquitur Clemens, διδασκαλεῖα, ut Eusebius, "ecclesias," ut Tertullianus, publice multis in locis habuere. Tunc igitur Viri Ecclesiastici quamplurimi iis restiterunt; tunc primum nonnulli adversus eorum hæresin palam et late grassantem, et libros ubique volitantes, justa volumina conscripserunt. Nihil aliud voluerunt Veteres qui de ætate Hadriani locuti sunt.

Firmiliani. Qui vero generalius loquuntur de ætate Hæreticorum temporibus Apostolorum posteriori, multo minus evincunt Basilidem hæresin suam ante Hadriani tempora minime docuisse. Firmiliani quidem verba sunt in Epistola ad Cyprianum, [lxxv.] "Sed et Valentini et Basilidis tempus manifestum est, quod et ipsi post Apostolos, et post longam ætatem adversus Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis

rebellaverint;" ex quibus primum observo Firmilianum putasse tum Basilidem tum Valentinum Marcione antiquiorem fuisse, adversus Blondelli sententiam, ut cuilibet locum integrum inspicienti patebit. Neque quicquam Firmiliani disputatio contra nostram sententiam de initio hæreseos Basilidianæ facit. De rebellione ejus contra Ecclesiam agit ille, quam istius ævi hæretici quamdiu potuerunt semper evitabant, ut sæpe legimus. De Apostolis loquitur eodem modo quo Clemens Alexandrinus de re eadem scribens; ut enim ille doctrinam Apostolicam per S. Paulum sub Nerone consummatam esse dicit, ita per Apostolos Petrum et Paulum intelligit disputans contra Traditionem Apostolicam a Stephano Pontifice Romano falso, ut ait, productam. Ita seipsum explicat, dum Stephanus vapulat, "quasi infamans Petrum et Paulum, beatos Apostolos quasi hoc ipsi tradiderint." Diu igitur post Petrum et Paulum Basilides adversus Ecclesiam rebellavit ex sententia Firmiliani, quod et nos fatemur: neque aliud quippiam ex ea Epistola exsculpi potest. Sed Irenæus "Clementis ad Corinthios Epistolam affirmat" vetustiorem esse Hæreticis alterum Deum super Demiurgum comminiscentibus, "id est, ut liquet, Gnosticis." Inde scilicet apparet Basilidem sua dogmata ante Hadriani tempora minime propalasse. Nam ea Epistola "non multis ante Ignatii martyrium annis scripta est." Ita ille: sed Blondellus ipse "datam" eam "Epistolam inter A. D. 68 et 76 fatetur;" pluribus igitur quam xxx. annis ante Ignatii martyrium scripta est. De hac Irenæi verba sunt, *cum sit vetustior his qui nunc falso docent, et alterum Deum super Demiurgum et factorem horum omnium quæ sunt commentiuntur*. Dallæus ea verba, *qui nunc falso docent*, plane omisit, ut argumentum aliquam ponderis speciem haberet: quod nunc Epistolæ Clementinæ antiquitas, et Irenæi ipsius verba nihili omnino esse aperte ostendunt. Sed rursus "scribit alibi" omnes istos hæreticos valde posteriores esse quam Episcopos quibus Apostoli tradiderunt Ecclesias, "adeoque et Ignatio qui horum Episcoporum unus fuit." Hic etiam omisit verba quæ sequuntur, *et hoc in tertio libro cum omni diligentia manifestavimus*. Nihil igitur hoc loco dicit, quod non antea dixerat. At cum omni diligentia uteretur, nihil de ætate Basilidis dixit, de qua nunc disputatur. Valentini quidem

Per vocem "Apostolos" intelligebant veteres SS. Petrum et Paulum.

meminit inter hæreticos, Lini, Anacleti, et Clementis inter Episcopos, quibus omnibus et Valentinum et Basilidem valde posteriores agnoscimus. Nondum igitur probarunt Viri doctissimi, neque probaturum quenquam puto, Valentinum adeo sero vixisse, aut in hæresin delapsum esse, ut ejus errores necessario fuerint S. Ignatio ad martyrium festinanti penitus incogniti.

Argumenti conclusio.

Tandem, uti spero, argumento a Valentini Sige deducto abunde responsum est. Quatuor enim Assertiones attuli, omnes, ut mihi videtur, certæ et exploratæ veritatis. Ita tamen comparatæ sunt, ut si vel una earum vera sit, ea unica omnem argumenti Adversariorum vim elidat.

CAP. VIII.

Ad quatuor ultima pro violatione temporis Argumenta respondetur. Auctor Epistolarum de Constantini Christianismo nihil suspicatus. Leopardi vox antiquitatem Epistolæ ad Romanos haud imminuit. Figmenta Dallæi de certi cujusdam ordinis militum appellatione. Leopardi vocem ante Constantini ævum in usu fuisse adversus Bochartum ostenditur. Receptio pœnitentium novitatem Epistolarum non probat. De Albaspinæi sententia disputatur. Onesimum, quem Ignatius Epheso præfuisse ait, mortuum fuisse sub tempore martyrii Ignatiani perperam asseritur. Variæ quorundam de Onesimo sententiæ id non evincunt.

HACTENUS de Hæreticis et Hæresibus observata: sed Capite decimo-tertio multa alia coacervat, quæ præter temporum fidem ficta esse putat; quorum plurima vel Fictorem vel Interpolatorem feriunt: qualia sunt quæ de Anacleto, de Nicolaitis, de Cæsare, de Ordinibus Ecclesiasticis, de Virginum collegiis, de Quadragesima, de S. Joanne scribit. Quatuor tamen esse video, quæ Auctorem ipsum ferire videantur, de Principibus, de Leopardis, de Pœnitentibus, atque de Onesimo.

Plurima immiscuit Dallæus, quæ non nisi Interpolatorem tangunt.

Primo, scripsit Auctor Epistolæ ad Smyrnæos, *Et supercœlestia, et gloria Angelorum, et principes visibiles et invisibiles si non credant in sanguinem Christi, et illis judicium erit*[a]. Obiter quidem hunc locum tangit Vir doctissimus, et verba "satis mira" esse putat; quod ad *principes visibiles* attinet, vult hunc scriptorem "ideo fortasse ea dixisse, quod ejus ævo aliqua jam erat de Constantii, vel Constantini ejus filii, vel Christianismo vel ad Christianismum propensione sparsa fama." Quam obscura hæc conjectura, quam dubia, quam

1. Locus ex Epist. ad Smyrnæos, affertur.

[a] Cap. vi.

Unde tamen nihil efficere potest Dallæus.

incerta! Vel aliquid audivit de Constantii Christianismo, vel Constantini, vel saltem propensione. Constantius non est Augustus factus ante annum 304, et quidem in Gallia; Constantinus non est Cæsar creatus ante annum 306, et quidem in Britannia. Græcus itaque hic Scriptor, si ad eorum aliquem tanquam Principem respexit, ante hæc tempora scribere non potuit. At ipse Dallæus forte scriptas has Epistolas ait labente tertio sæculo, Blondellus ineunte, Salmasius et Albertinus secundi medio. Nullo illi de Principe Christiano Auctorem Epistolarum somniasse crediderunt; multo minus nos Dallæo credimus, qui tot testimonia pro his Epistolis ante quartum sæculum protulimus. Sed nihil scriptor noster, quisquis est, de Imperatoribus Christianis proprie dixit; ἄρχοντας tantum nominavit, qui sunt quilibet magistratus; monuit ne quem locus, sive dignitas inflet, (nam et ἄρχοντας vocabant Ecclesiasticos præpositos vetustissimi scriptores, "ἄρχοντες dicuntur principes et Magistratus," inquit Tertullianus,) cum nec Angeli nec homines superiores sine fide in Christum salutem consequi possint. Quæ doctrina cuivis tempori æque convenit, sive Principes Christiani sint, sive non: nihil ergo hic temporum fidem pulsat, et suaviter riderent Salmasius, Blondellus, et Albertinus, si hæc cuipiam negotium facessere intelligerent.

2. Locus ex Epist. ad Romanos: "Leopardi."

Secundo, Auctor Epistolæ ad Romanos "cum se dixisset *alligatum decem Leopardis,* diligenter docet quid hoc sit: *Vinctus,* inquit, *decem Leopardis, quod est militaris ordo.*" Hoc autem, judice Dallæo, "ab Ignatii ævo alienum interpretamentum est." Sed a cujus, quæso, ætate alienum est seipsum et verba sua interpretari? nonne quolibet tempore hoc æque liceat? Dicit sanctissimus Martyr, exemplo S. Pauli, se cum bestiis pugnare, eas ob feritatem Leopardos vocat; seipsum dein interpretatur; eos scilicet quos bestias quos Leopardos appellat, milites esse ait, quorum custodiæ traditus est. Quidni hic idem faceret, quod sæpe alibi facit? Jubet Trallesios *ἀλλοτρίας βοτάνης ἀπέχεσθαι,* addit explicationem, *ἥτις ἐστὶν αἵρεσις.* cap. 6. De Docetis loquutus, *εἰ δὲ ὥσπερ τινες ἄθεοι ὄντες,* subjungit, *τουτέστιν ἄπιστοι.* cap. 10. Quidni quispiam tam sub imperio Trajani quam quavis alia ætate ita loqueretur? Nempe, "Veritus est scriptor ne Romani quid essent illi Leopardi a quibus ligatum

se duci scribit, non intelligerent: quod Ignatius non esset veritus." Quare autem Ignatius vereri non potuit, si alius quisquam potuerit? Quare non ille cavendum putaret ne sua verba a Romanis haud recte intelligerentur? Ligatum se decem leopardis dixerat; id autem solebat sæpe fieri cum bestiarii jamjam morituri essent, uti Saturus in ursum substrictus est, et apro subligatus, ut in S. Perpetuæ Passione legimus. Cum igitur scripsisset S. Ignatius se decem Leopardis jam illigatum esse, (pardi autem erant inter θῆρας αἱμοβόρους et ἀνθρωποβόρους, quibus bestiarii objici solebant, ut apud veteres legimus,) non incommode monere potuit, eos non esse bestias ipsum statim devoraturas, sed milites ad urbem Romam ducturos. Verum aliud eum suspicatum esse novit Dallæus. Nam "Ignatii ævo omnibus, præsertim civibus Romanis, nota erat et familiaris illa militum certi cujusdam ordinis appellatio vulgaris." Itane vero? an "Leopardus" est "militis certi cujusdam ordinis appellatio?" an ea "omnibus Ignatii ævo nota et familiaris fuit?" Profecto hæc observatio aut ex præclara antiquitatis cognitione proficiscitur, aut egregium commentum est. Unde, quo auctore, hæc nos docet? Neminem laudat; nullius testimonium profert. Ego certe eam "Leopardi" significationem nondum invenio. Sub Trajano scripsere Tacitus, Plinius Secundus, Florus; sub Trajano et Hadriano vixit Suetonius. Iisdem temporibus Græce scripserunt Plutarchus, Arrianus, Ælianus, omnes rerum Romanarum satis periti, rei militaris maxime. An ex illis quisquam prodidit hanc militum certi cujusdam ordinis appellationem fuisse suo ævo familiarem? non credo. Sed "res et rei nomen in usu esse desiit ante ducentesimum post Ignatii mortem annum." Jam igitur certus ille militum ordo evanuerat, et cum ipso ordine nomen etiam exstinctum fuit? Quis hæc nobis tradidit? quis militiæ Romanæ reformator fuit? quis ordinem exstirpavit, nomen obliteravit? Quomodo illud in usu desierit, quod in usu nunquam fuit, nondum video. Sed hæc certissima sunt, neque a quopiam neganda: nam "Ignatii simulator 'Leopardorum' quidem nomen ad antiquitatis speciem retinuit, sed ne ob obscuritatem lectores turbaret, etiam interpretandum putavit, ac se ita nimia diligentia ipse prodidit." Proh stultam simulatoris calliditatem! Proh fatuam astutiam! qui suo indicio quasi

sorex hodie periit, quod acumen Dallæani ingenii prævidere non potuerit. Imo vero Censoris commentum lepidum, et inanem conjecturam, qui ut Martyrem faceret Impostorem post tot sæcula, tot antiquitatis larvas et figmenta, excogitavit!

Illud vero admiratione dignum est, edidisse hæc Dallæum triennio postquam Samuelis Bocharti Hierozoicon prodiit, quod ipse in Epistola Dedicatoria "doctum, Deus bone, et laboriosum opus" appellat. Ille enim, ut Impostorem quarto sæculo scripsisse probaret, et quidem ex hoc ipso loco, alio plane atque contrario usus est argumento, Hierozoici parte i. lib. iii. cap. 8: "Leopardi vox," inquit, "serius usurpari cœpit, nempe Constantini ævo. Proinde Ignatii ad Romanos Epistola quam circumferunt, eo demum sæculo fuisse scriptam vel ex hoc argumento colligas, quod Leopardorum diserte meminit." Argumenti consequentia manifesta est. Si enim Leopardi vox sub Constantino usurpari cœpit, adeoque ante Constantinum usurpata non est: quicunque eam vocem usurpavit, vel sub Constantino vel post eum scripsit. Post Constantinum scribere non potuit Auctor Epistolæ ad Romanos: excerpta enim ejus Epistolæ, in quibus Leopardi vox habetur, in Ecclesiastica Eusebii Historia exstant, quæ sub Constantino edita est. Vult igitur Bochartus sub Constantino primulum inventam esse vocem Leopardi, Romanos scriptores eam primo usurpasse; Græcos eam vocem a Romanis postea mutuatos esse: Simulatorem Ignatii inter Græcos scriptores et primum et solum eandem arripuisse, et Ignatio supposuisse, atque hanc Epistolam emisisse antequam Historiæ librum tertium conderet Eusebius. O miras temporis angustias, quibus miser Impostor includitur! O bardum et stupidum Eusebium, qui cum diu ante Leopardi vocabulum natus esset, fictitiis literarum mercibus tam facile, tam fœde deceptus est!

Bochartus refellitur.

Vocabulum 'Leopardus' quibus auctoribus usurpatum.

Sed videamus quomodo probet Cl. Bochartus eam vocem Constantini ævo cœpisse usurpari. "Cum enim," inquit, "tribus sæculis post Christum natum in Romanis scriptoribus nusquam reperiatur, quarto et exinde passim occurrit." Hæc ex observatione Gesneri. Verum an ante tempora Trajani in usu fuerit ea vox, ad nos non pertinet; quamvis mihi dubium non sit quin diu ante usurpata sit, non minus quam

"Camelopardalis," aut "Leocrocutta," de quibus agit Plinius[b]. Quod ante quartum sæculum apud scriptores Romanos, quos legerat Bochartus, non reperiatur, minime probat in usu non fuisse: plures enim Scriptores eorum temporum perierunt quam supersunt; aliqui fortasse exstant quos ille non legit; aliqui, quos credidit post Constantinum scripsisse, forte ante eum scripserunt; aliqui qui sub eo meminerunt vocis Leopardi, significare potuerunt eam vocem ipsorum ætate longe antiquiorem fuisse. Non legit, opinor, Bochartus Passionem SS. Perpetuæ et Felicitatis primo in lucem ab Holstenio productam. In illa autem Passione nos legimus, "Itaque in commissione spectaculi Revocatus Leopardum expertus, etiam super pulpitum ab urso erat vexatus. Saturus autem nihil magis quam ursum abominabatur, sed uno morsu Leopardi confici se jam præsumebat." Et postea idem Saturus militem alloquitur, "Ecce prodeo illo, et ad unum morsum Leopardi consumar. Et statim in fine spectaculi Leopardo objectus, de uno morsu tanto profusus est sanguine, ut populus revertenti illi secundi baptismatis testimonium reclamaverit." Hæc autem Passio scripta est annis centum ante imperium Constantini. Ælius Spartianus quidem sub Constantino scripsit, sed ita "Leopardi" vocem memorat, ut longe suis temporibus antiquiorem eam fuisse agnoscat. Hæc enim habet in vita Antonini Getæ, "Familiare illi fuit has quæstiones Grammaticis proponere, ut dicerent, singula animalia quomodo vocem emitterent, velut, Agni balant, porcelli grunniunt, palumbes minuriunt, ursi sæviunt, leones rugiunt, Leopardi rictant, elephanti barriunt, ranæ coaxant, equi hinniunt, asini rudunt, tauri mugiunt, easque de veteribus approbare," vel "approbarent." Spartianus itaque centum ante Constantinum annis Getam a Grammaticis quæsivisse ostendit, an *Leopardis* conveniret *rictare*, et quinam ex Veteribus eam vocem Leopardis tribuissent. Satis igitur antiqua vox Leopardus. Glossarium vetus, sub Benedicti nomine editum, omnino videtur Constantini imperio haud paulo antiquius, in quo legimus, "Leopardus, πάρδαλις." Pompeius Festus, "Bigenera dicuntur animalia ex diverso genere nata, ut Leopardus ex leone et panthera." Ipse autem Festus, a Charisio et Macrobio laudatus, si satis antiquus non sit; certe Verrius

[b] Lib. viii. cap. 21.

Flaccus, cujus librorum Epitomen scripsit, Augusti ætate vixit; ut qui hæc illius verba fuisse assereret refelli non posset. Caute igitur hunc locum Festi prætermisit diligentissimus Bochartus, ubi ejus afferendi occasionem habuit maxime opportunam. Cum enim attulisset quæ Veteres dixerunt "de leænarum cum pardo concubitu, unde novum monstrum editur; huic," inquit, "designando conficta videtur Leopardi vox;" sed nullo testimonio eam conjecturam firmat, cum ad manum esset hic Festi locus ad eam rem accommodatissimus. Quinetiam si vox Leopardi conficta primum sit illi monstro designando, quod videtur Bocharto, ante Constantini ævum sine dubio conficta est; tunc enim pro quolibet pardo usurpata est, quod ille multis et quidem recte probat. Trita igitur illa sed catachrestica vocis usurpatio primæva et propria posterior sit necesse est. Si igitur a Romanis conficta ea vox sit, tunc primum imposita fuisse videtur cum res ipsa illis nota fuit. Ut Tertullianus de pallio, "etsi Græcum magis, sed lingua jam penes Latium est; cum voce vestis intravit." Non dubitandum est igitur quin vox ex prima rei ipsius cognitione manaverit. Romani enim vel voces ipsas cum rebus accipiebant, vel rebus acceptis sua nomina indiderunt. "Camelus," inquit Varro, "suo nomine in Latium venit, ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat figura ut Camelus, maculis ut panthera." Vel igitur qui primum naturam illius monstri ex leæna et pardo geniti Romanis tradiderunt, sub nomine Leopardi illud describebant, ut Alexandrini Camelopardalin; vel ex descriptione Romani nomen illud indiderunt, ut vesti, quam introduxerunt Græci, nomen pallii. Res autem ipsa, seu natura, illius monstri sub Titi imperio Romanis fuit probe cognita. Plinius enim eam describit, Natural. Hist. lib. viii. cap. 16. Sive igitur Romani, sive Græci primo illud nomen excogitarunt, dubium non est quin ante Trajani tempora exstiterit, ut eo S. Ignatius in Syria versatus, unde Vopisco "Leopardi centum Syriaci," etiam de pardis uti potuerit. Neque etiam verum est, quod Bochartus "putat, id vocabulum apud Græcum scriptorem nusquam alibi exstare." Apud enim S. Athanasium in vita S. Antonii hæc lego, *Καὶ ἦν ὁ τόπος εὐθὺς πεπληρωμένος φαντασίας λεόντων, ἄρκτων, λεοπαρδάλων, ταύρων καὶ ὄφεων, ἀσπίδων καὶ σκορπίων καὶ*

λύκων. *Eratque idem locus subito refertus spectris leonum, ursarum, leopardorum, taurorum et serpentium, aspidum et scorpionum et luporum.* Satis igitur vetus est vox Leopardi. Interim si Bocharto credimus, Dallæo credendum non est: si Dallæo fidem habeamus, Bocharto renunciabimus; tam male inter illos in Ignatio expugnando convenit. Nos certe in hac re, dum neuter alteri credit, jure optimo neutri credendum putamus.

3. Locus in Epist. ad Philadelph. de receptione pœnitentium.

Tertio, S. Ignatius in Epistola ad Philadelphenses eos ad unitatem Ecclesiasticam tanquam non sibi tantum sed et aliis utilem atque salutarem hortatur. *Quotquot enim Dei,* inquit, *sunt et Jesu Christi, isti cum Episcopo sunt; et quotquot utique pœnitentes veniunt in unitatem Ecclesiæ, et isti Dei erunt.* Cap. 3. Ac rursus post pauca, *Ubi divisio est et ira, Deus non habitat. Omnibus igitur pœnitentibus dimittit Deus, si pœniteant in unitatem Dei et concilium Episcopi.* Cap. 8. Quid his verius, quid salutarius, quid antiquius? Sed "hoc de suscipiendis ad pœnitentiam lapsis decretum Montanistas et Novatianos aperte pulsat diu post Ignatium exortos[c]." An hoc scribi non potuit ante Novatianos, aut etiam Montanistas? An nemo illud quod verum est enunciare potest antequam ab alio negetur? Hæretici aut Schismatici semper hac ratione convicti sunt, quod eam veritatem negarent quæ antea in Ecclesia prædicabatur. Hæc non minus Donatistas pulsant quam Montanistas; ea autem scripta fuisse Adversarii fatentur ante Donatum; quidni et ante Montanum? Ad firmandum argumentum adducit auctoritatem Albaspinei, qui ob eandem causam Canonem quendam Clementinum negat esse Apostolicum, et ante Cyprianum sanciri potuisse. Sed loquitur Albaspineus de "pœnitentium," hoc est, ipso interprete, "adulterorum, sicariorum, et idololatrarum receptione," de qua re in veteri Ecclesia diu disputatum est. Auctor vero Epistolarum de Hæreticis et Schismaticis loquitur ad unitatem Ecclesiæ et concilium Episcopi redeuntibus, quibus pœnitentibus receptio negata nunquam fuit, ut in priori Parte ostensum est. Sed nec illud verum est quod Albaspineus observat. Ante ætatem S. Cypriani etiam mœchi ad pœnitentiam admittebantur. Ita ipse testatur Epistola lii. [al. lv.], "Et quidem apud Antecessores nostros quidam

Hæreticis pœnitentibus receptio negata nunquam fuit.

[c] Hæc Dallæus inter alia a Parkero mutuatus est. Vid. Procem. cap. iii.

de Episcopis in provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, et in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt; non tamen a Coepiscoporum suorum collegio recesserunt, aut Catholicæ Ecclesiæ unitatem vel duritiæ vel censuræ suæ obstinatione ruperunt, ut quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de Ecclesia separaretur." Ab Episcopis igitur Africanis per pœnitentiam recepti sunt mœchi ante ætatem Cypriani, adeoque ante Novatianos. Idque ab Ecclesia factum narrat Cyprianus; nullum igitur tunc temporis in Ecclesia Africana decretum exstitit de adulteris penitus a pœnitentia removendis. Neque mirum est aliquos tunc temporis etiam Episcopos mœchos penitus excludendos putasse, cum sciamus Montanistarum erroribus plurimos in Africa, qui tamen in Ecclesia perstarent, implicitos fuisse. Sub Zephyrino concedunt decretum fuisse ut admitterentur ad pœnitentiam mœchi; illud autem tanquam novum et inauditum, et priori Ecclesiæ sententiæ contrarium pronunciant. Perperam omnino. Tertullianus ipse agnoscit sententiam illam Pontificis Romani paulo antequam librum de Pudicitia, jam extra Ecclesiam positus, scriberet, evulgatam fuisse. "Audio," inquit, "etiam edictum esse propositum, et quidem peremptorium. Pontifex scilicet Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego et mœchiæ et fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto." Sed eandem etiam Ecclesiæ Catholicæ sententiam fuisse, antequam Zephyrini decretum prodiit, libere fatetur his verbis, "Erit igitur et hic adversus Psychicos titulus, adversus meæ quoque sententiæ retro penes illos societatem, quo magis hoc mihi in notam levitatis objectent." Psychici, hoc est, Catholici, et cum Catholicis Tertullianus ipse, ante decretum Zephyrini idem docuerunt. Nihil igitur hic "novum" aut "inauditum" in Ecclesiam invectum est, ut putat Albaspineus. Diu ante Zephyrinum Dionysius Corinthiorum Episcopus, Soteri Romano synchronus, omnes per pœnitentiam, ne mœchis quidem aut quovis alio gravissimo crimine oneratis exceptis, suscipiendos esse docuit. Nam in Epistola ad Amastrianos, teste Euseb. lib. iv. cap. 23. Πολλὰ περὶ γάμου καὶ ἁγνείας τοῖς αὐτοῖς παραινεῖ· καὶ τοὺς ἐξ οἵας δ' οὖν ἀποπτώσεως ἢ πλημμελείας, εἴτε μὴν αἱρετικῆς πλάνης, ἐπιστρέφοντας δεξιοῦσθαι προστάττει. *Multa quoque de nuptiis et de castitate eis*

(Montanistæ plurimi in Africa.)

Exempla ex Eusebio,

præcipit; et cunctos qui a quovis lapsu sive delicto, sive etiam ab hæretico errore revertuntur, benigne suscipi jubet. En vetus πρόσταγμα, seu mandatum Episcopale, de recipiendis lapsis, mœchis, hæreticis aliisque per pœnitentiam conversis. Neque vero dubito quin hujus generis peccatum fuerit illud Valentis, de quo S. Polycarpus, Epistola ad Philippenses, *Nimis contristatus sum pro Valente, qui presbyter factus est aliquando apud vos, quod sic ignoret is locum qui datus est ei. Moneo itaque vos ut abstineatis ab omni avaritia* (πλεονεξίας, ut recte Hammondus) *et sitis casti et veraces.* De hoc autem Valente ita postea loquitur, *Valde ergo, fratres, contristor pro illo et conjuge ejus: quibus det Deus pœnitentiam veram. Sobrii ergo estote et vos in hoc; et non sicut inimicos tales existimetis, sed sicut passibilia membra et errantia eos revocate, ut omnium vestrum corpus salvetis. Hoc enim agentes, vos ipsos ædificatis.* Etiam juvenis ille apud Clementem Alexandrinum, in Homilia de Divite sub Origenis nomine edita, qui *sicarius,* imo μιαιφόνος fuerat, restitutus est Ecclesiæ per pœnitentiam ab ipso S. Joanne. Et Apostolus ipse nobis describitur quasi διδοὺς μέγα παράδειγμα μετανοίας ἀληθινῆς, *dans magnum sinceræ pœnitentiæ exemplum,* ut legimus apud Eusebium, lib. iii. cap. 23. Quod exemplum Clemens fusius tractans, et tandem perorans ait, Ὁ γὰρ ἐνταῦθα τὸν Ἄγγελον τῆς μετανοίας προιέμενος, οὐ μετανοήσει τότε ἡνίκα ἂν καταλίπῃ τὸ σῶμα, οὐδὲ καταισχυνθήσεται τὸν Σωτῆρα προσιόντα μετὰ τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ στρατείας ἰδών, οὐ δέδιε τὸ πῦρ. *Nam qui modo suscipit Angelum pœnitentiæ, eum tunc non pœnitebit cum de corpore decedet, nec Salvatorem videns advenientem cum gloria sua et exercitu feret ignominiam, neque ignem timebit.* Ubi ad Hermæ Pastorem aperte alludit, et ostendit nihil in Ecclesia tunc temporis definitum fuisse de majorum criminum reis a beneficio pœnitentiæ Ecclesiasticæ penitus excludendis. Certe verba Ignatii, si generaliter acciperentur, satis ætati Martyris convenirent; si potius de Hæreticis intelligantur, cuivis ætati conveniunt.

et Epistola S. Polycarpi.

Quarto, Ignatius Epistola ad Ephesios, *Plurimam enim multitudinem vestram in nomine Dei suscepi in Onesimo, qui in charitate inenarrabili est, vester autem in carne Episcopus.* Cap. 1. "Temporum seriem turbat," inquit Vir doctissimus, "et loquitur de homine velut vivente qui jampridem erat mortuus." Sed unde constat eum Onesimum fuisse mortuum de

4. Locus ex Epist. ad Ephesios. De Onesimo.

quo Auctor Epistolæ tanquam vivente, at Ephesi Episcopo tunc cum scriberet, loquitur? De Ignatio nostro Eusebius, Μίαν μὲν Ἐπιστολὴν τῇ κατὰ τὴν Ἔφεσον Ἐκκλησίᾳ γράφει, ποιμένος αὐτῆς μνημονεύων Ὀνησίμου. *Unam quidem Epistolam scripsit ad Ecclesiam Ephesiorum, Onesimi ipsorum Pastoris mentionem faciens.* Ille igitur qui antiqua Ecclesiæ monumenta tam assidue rimatus est, qui tot veterum Episcoporum Catalogos tam diligenter collegit, de morte Onesimi Ephesiorum Episcopi ne minimum quidem suspicatur. Unde igitur novit Dallæus Onesimum illum, cujus mentio in hac Epistola facta est, cum Smyrnæ esset Ignatius, in vivis non fuisse? Hoc unico argumento fretus, et Epistolæ quam fatetur ante ætatem Eusebii scriptam, et Eusebii ipsius auctoritatem eludere se posse sperat. Observat ex Usserio, Græcorum Menæa et Symeonem Metaphrastem non agnoscere Onesimum Martyrem fuisse Ephesi Episcopum, Constitutionum Apostolicarum Scriptorem affirmare eum Berœæ Episcopum fuisse, Dorotheum et Hippolytum asserere Gaium Timothei in Episcopatu successorem fuisse, Nicephorum denique tradere Onesimum sub Domitiano obiisse. "Ex his auctoribus plane ridiculum Epistolarum auctorem" pronunciat. Qua ratione nullus video. An quia Menæa et Metaphrastes Onesimum quendam Martyrem describunt, non tamen dicunt eum fuisse Ephesi Episcopum, an quia Constitutionum consarcinator refert Onesimum Berœæ Episcopum fuisse, an quia Dorotheus et Hippolytus tradunt Gaium Timotheo Ephesi successisse, an quia Nicephorus docet Onesimum sub Domitiano obiisse, ideo nullus Onesimus Epheso præesse potuit sub undecimo anno Trajani? An horum quispiam, aut hi omnes aliquid tradunt quod id evincat? Demus Onesimum Martyrem Ephesi non fuisse Episcopum, sed Berœæ; demus Gaium successisse Timotheo; concedamus Onesimum istum, quem nec illi nec Nicephorus Episcopum Ephesi nominat, sub Domitiano obiisse: an his omnibus concessis, verum esse non potest, Onesimum quendam Gaii successorem Epheso præfuisse cum Ignatius ad martyrium tractus est? Nonne Nicephorus ipse Onesimum quendam nominat, qui post S. Andream, et Stachyn, Episcopus Byzantii fuit, cui successit Polycarpus? Non hæc auctorem Epistolæ ridiculum faciunt: quem omnino non tangunt; sed potius Dallæus Usserium ridiculum reddere

conatur, dum modestiam ejus laudat, qui tanta cum diligentia hæc testimonia coacervavit, quæ ipsius causam jugularent. Sed satis adhuc à Græcis scriptoribus tuta illa est, qui Onesimum S. Pauli discipulum Ephesi Episcopum fuisse non tradiderunt. Ad Latinos igitur confugit Dallæus, asseritque "Bedam, Adonem, Notkerum, aliosque affirmare, magno omnes consensu, istum ab Ignatio Epistolico memoratum Onesimum Pauli discipulum fuisse." Ego vero talem consensum non reperio. Beda nihil habet de Ignatii Onesimo, nihil Martyrologium Romanum; apud Usuardum non exstabat ea narratio, sed a Joanne Molano inserta est, alio charactere et præmissa litera A, "per quæ Lector facillime advertat ea Usuardi non esse," sed Adonis, ut Molanus ipse in Præfatione monuit[d]. Jam vero Ado, qui Onesimum S. Pauli Ignatianum facit, non narrat eum sub Domitiano obiisse: Nicephorus nuperus scriptor Onesimum sub Domitiano Martyrem facit, Episcopum Ephesi fuisse non narrat[e]. Cumque eum solus ille referat ea tempestate martyrium subiisse, non immerito illi fidem denegat Baronius, præsertim si de Episcopo Ephesino intelligatur. Nam si ille Episcopus Berœæ fuit, non autem Ephesi, ut alii Nicephoro antiquiores voluere, ad nos non pertinet. Quis enim non videt Onesimo S. Pauli, Episcopo Berœæ, temporibus Domitiani defuncto, Onesimum alium post Timotheum et Gaium Epheso præesse potuisse sub imperio Trajani? Quoniam autem Dallæus notat Baronium Nicephoro errorem tribuere, "non alia quam harum Epistolarum auctoritate," quæ adhuc in controversiam veniunt; et tamen fatetur, "si Ignatii vere certoque essent" (quod mihi quidem et verum et certum videtur) "earum potius quam Nicephori esse sequendam fidem;" videamus si non aliunde absurdum esse videatur Onesimum Ephesi Episcopum sub Domitiano martyrium subiisse. Qui Onesimum Ephesi Episcopum fuisse docent, eum vel Gaio vel Timotheo successisse volunt: Timotheum certe primum Ephesinæ Ecclesiæ Episcopum agnoscit Eusebius; idem testantur Acta Concilii Chalcedonensis, et Vetus Martyrium S. Timothei apud Photium Cod. ccliv. Ὅτι πρῶτον Τιμόθεον ἡ παροῦσα συγγραφὴ φησιν Ἐφέσου ἐπισκοπῆσαι. *Notandum quod præsens scriptum referat Timotheum primum Ephesi Episcopum fuisse.* Jam vero

Onesimus Ignatii non est idem qui S. Pauli.

[d] Vid. Martyrol. Usuardi, ed. Solleri, p. 272.
[e] Hist. lib. iii. cap. 11.

Timotheum ipse Nicephorus tradit sub Vespasiano martyrio coronatum fuisse: idem testatur ejusdem Martyrium in Bibliotheca Photii. Persecutio autem secunda sub Domitiano extremis illius Imperatoris temporibus excitata est. Eusebius ad annum ejus xiv. *Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur.* Quem locum respiciens Hieronymus in Catalogo, de S. Joanne, "Quarto decimo igitur anno," inquit, "secundam post Neronem persecutionem movente Domitiano, in Patmon insulam relegatus scripsit Apocalypsin." Sub hac persecutione obdormivisse Timotheum credendum est; brevis autem ea fuit, teste Tertulliano in Apologetico, "Tentaverat et Domitianus portio Neronis de crudelitate; sed qua et homo, facile cœptum repressit, restitutis etiam quos relegaverat;" quod et apud Eusebium Hegesippus testatur. Jam quis credet Onesimum, qui si forte in Ephesina Ecclesia vel ipsi Timotheo, vel ejus successori Gaio, Episcopus suffectus est, sub eadem persecutione passum fuisse, et non potius ad undecimum Trajani annum perdurasse? Nam quod Dallæus "ex ordine temporum" evincere conatur, nihili est. Non enim centum aut nonaginta annorum eum fuisse, cum moreretur, inde conficitur. Putat ille Paulum ad Philemonem scripsisse A.D. 56. Sed S. Paulus Romæ, et cum jam diu in vinculis fuisset, ad Philemonem scripsit, ut ex ipsa Epistola constat, et Hieronymus et Theodoretus demonstrant. At Romam ante A.D. vulgarem 64 vidisse S. Paulum nemo probabit. Ab anno autem 65 ad annum 107, quo scripsisse Ignatium dicimus, anni tantum sunt xlii. Ponamus igitur Onesimum xxvi. annorum fuisse, cum eum ad fidem Christianam convertit S. Paulus; nondum septuagenarius fuisset, cum S. Ignatius Smyrnæ consisteret. Sive igitur duo fuerint Onesimi ætate S. Ignatii, unus Berœæ, alter Ephesi Episcopus, sive unus tantum isque Ephesinus; nihil hactenus dictum est quod ullo modo probet, nullum Onesimum Epheso præfuisse cum Ignatius ad martyrium traheretur.

Cum igitur omnia ad examen vocata sint quæ temporum fidem pulsare videbantur, nihil novi in his Epistolis repertum est; omnia potius Ignatiano ævo apprime consona apparent.

CAP. IX.

Aliena a virtutibus S. Ignatii dispunguntur. Nulla in Epistolis ejus hæresis reperitur. Nulla irreverentia erga SS. Literas. Apocrypha sæpe a Vetustissimis Scriptoribus citantur. Casauboni duplex responsio affertur, et utraque pluribus stabilitur. Epistola S. Ignatii ad Romanos ab objectionibus Dallæi vindicatur. Fortitudo, constantia, et magnanimitas Martyrum defenduntur; plurimisque Patrum sententiis, et Heroum Christianorum exemplis explicantur: quorum factis consona Ignatii verba ostenduntur.

Argumenta de charactere Epistolarum. Ea plerumque ex interpolatis sive confictis Epistolis petita.

PROXIMA argumentorum congeries ex iis conflata et consarcinata est, quæ "Personæ cui Epistolæ tribuuntur vel a moribus, vel dignitate, vel ingenio, vel pietate aliena sunt," aut potius iniquis rerum æstimatoribus videntur. Sed ea plerumque adducit, quæ vel ab Interpolatore genuinarum, vel a Fictore reliquarum Epistolarum scripta sunt; quorum mores, dignitatem, ingenium, pietatem nostri non defendunt. In toto capite xiv., nihil aliud ex Ignatio nostro attulit nisi illud recoctum, *Sine Episcopo presbyteris et diaconis Ecclesiam non vocari;* quod neque moribus, neque dignitati, nec ingenio, nec pietati Martyris repugnat, et cui antea responsum dedimus. Caput xv., quantum quantum est de Festis, de Sabbato, de Jejuniis tractans, ex spuriis totum conflatum est, et Ignatium nostrum non tangit[a].

Locus ex Epist. ad Smyrn. c. 1.

Capite xvi. multa quasi hæretica producit, sed ex Spuriis etiam; e nostro unum tantum locum profert, qui ei "non satis sanus" videtur; scilicet Christum fuisse Υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ, *Filium Dei secundum voluntatem et potentiam Dei.* Hæccine autem ut inter hæretica recenseantur, quæ a B. Theodoreto pro Catholica Ecclesiæ sententia contra Hæreticos proferuntur? Apud illum quidem legimus θεότητα, in nostro autem Codice θέλημα, ut et in Usseriano Interprete *voluntatem.* Variam hic lectionem esse et quidem valde antiquam quis non videt? Quid in suo Codice viderit

[a] Hæc omnia e Parkero hauserat Dallæus.

Interpolator, an θεότητα an θέλημα legerit, scire nos noluit, adeo omnia immutavit. Utcunque sit, si Theodoreti lectionem sequamur, et θεότητα Auctorem Epistolæ scripsisse putemus, cadit Objectio Dallæana quæ in voce θέλημα fundatur; "durum" enim "et vix ferendum," ait, "Filium esse a Patre ab æterno per voluntatem et potentiam Patris;" si legamus θέλημα, etiam sic eadem Objectio ruit; non enim nostrum loqui de æterna generatione Filii constat, sed de incarnatione potius, ut et antecedentia et consequentia demonstrant; unde Interpolator ad divinam naturam hæc trahens, verborum ordinem mutare coactus est. Sic autem nos legimus, Ἀληθῶς ὄντα ἐκ γένους Δαβὶδ κατὰ σάρκα, υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ γεγενημένον ἀληθῶς ἐκ παρθένου. Usserianus Interpres. *Vere existentem de genere David secundum carnem, filium Dei secundum voluntatem et potentiam Dei genitum vere ex Virgine,* omnino quasi respexerit illa verba Angeli apud Evangelistam, *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei.* Incarnationem autem Christi factam per voluntatem et potentiam Dei nemo negat. "Ex Dei voluntate Verbum caro factum est," inquit Tertullianus, de Carne Christi, cap. 19. Imo vero si quis de æterna generatione Filii, quod necesse non est, hæc accipere voluerit[b], quare hoc in Ignatio Martyre non ferendum, quod in aliis ferimus? ut in Justino Martyre, cum de Deo Verbo loquitur, Dial. cum Tryphone, cap. 61, Ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς θελήσει γεγενῆσθαι. *Eo quod ex Patre volitione natus est;* qui ad eundem locum postea respiciens ait, cap. 128, Καὶ ἐν τοῖς προειρημένοις διὰ βραχέων τὸν λόγον ἐξήτασα, εἰπὼν τὴν δύναμιν ταύτην γεγενῆσθαι ἀπὸ τοῦ Πατρὸς δυνάμει καὶ βουλῇ αὐτοῦ. Clementem Alexandrinum ferimus, qui Verbum vocavit τὸ θέλημα τοῦ Πατρός[c]. In Tertulliano ista ferimus, "Quis Deus in ea natus? Sermo et Spiritus, qui cum Sermone de Patris voluntate natus est[d]." Ferimus in Synesio[e], Ὠδῖνα Πατρὸς, γόνιμον βουλήν· et Ἐπὶ παιδὶ χυθεὶς, Ἰόνατι σοφᾷ· id est, ut Hesychius interpretatur, βουλήσει, θελήσει. Quidni

[b] Ita accipit Waterlandus, Defens. Quæst. § viii. vol. i. p. 90.

[c] Strom. lib. v. cap. 1. § 6. θέλημα παντοκρατορικόν.

[d] Adv. Praxeam, cap. 27. Id. de Orat. cap. 4. "Ipse erat voluntas et potestas Patris." Vid. Hieron. Comm. in Eph. i. init.

[e] Hymn. iii. 216; iv. 95. Vid. S. Augustin. de Trin. lib. xv. § 38. Filium βουλὴν ζῶσαν τοῦ Πατρὸς vocat S. Athanas. contr. Arian. iv.

igitur in Ignatio ferendum Υἱὸν κατὰ θέλημα, si lectionem Theodoreti recipere nolimus, nec de Incarnatione eum loqui sinamus, quorum utrumvis omnem difficultatem tollit.

Capite xvii. desiderat Vir doctissimus in Auctore Epistolarum eam reverentiam quæ divinis libris debetur; non quod ullam S. Scripturæ partem irreverenter tractet, sed quod "ex Apocryphis quædam furetur, eaque pro veris et indubitatis ponat." Irreverentiæ exempla duo ex Spuriis, unum ex nostro proponit ex Epistola ad Smyrnæos. *Et quando ad eos qui circa Petrum venit, ait ipsis, Apprehendite, palpate me, et videte, ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον.* Protulerunt hæc verba Ignatii Eusebius, Hieronymus, Theodoretus; nullam tamen in illo erga Sanctas Literas irreverentiam notarunt, nihil in iis verbis sanctissimo Martyre indignum suspicati sunt: nos eorum judicium sequimur. Imo locus S. Hieronymi maxime notandus, qui Evangelium hoc et S. Ignatium, simul quasi testes laudat, lib. iii. adversus Pelagianos. "In Evangelio juxta Hebræos, quod Chaldaico quidem Syroque sermone, sed Hebraicis literis scriptum est, quo utuntur usque hodie Nazareni, secundum Apostolos, sive ut plerique autumant, juxta Matthæum, quod et in Cæsariensi habetur Bibliotheca, narrat historia, &c. Ignatius, vir Apostolicus et Martyr, scribit audacter: *Elegit Dominus Apostolos qui super omnes homines peccatores erant.* Quibus testimoniis si non uteris ad auctoritatem, utere saltem ad antiquitatem, quid omnes Ecclesiastici viri senserint." Sed illis multo oculatior est Dallæus. Habuit enim hæc verba ex Evangelio Hebræo, quod Apocryphum est. Fortasse: sed hoc ipsum habet Dallæus a S. Hieronymo, et quod Ignatius ista ex Evangelio Hebræo hauserit, et quod illud Evangelium sit Apocryphum; qui tamen cum utrumque verum putaret, simul etiam hanc Epistolam ipsi Ignatio tribuere non verebatur. Sed moderni Scriptores SS. Patribus, si Dallæo ita videatur, sapientiores sunto: certe Isaacus Casaubonus, et nostræ professionis, et summi apud omnes eruditos nominis Criticus, cum hæc omnia optime novisset, sic tamen Ignatium defendit: "Nec mirum est virum Dei Ignatium citare obiter scriptum Apocryphum, rejiculum et reprobum. Nam quot libros ejusdem farinæ laudat Clemens Alexandrinus? Verissimum nempe est tem-

Dallæus irreverentiæ accusat locum ex Epist. ad Smyrnæos, c. 3.

Locus Hieronymi.

Evangelium Hebraicum.

Casaubonus defendit Ignatium.

pore opus fuisse ut Ecclesiæ auctoritate rejicerentur multi libri qui primis sæculis auctoritatis saltem ancipitis fuerant." Observat ipse Blondellus "non tunc repertum esse quenquam qui cavenda omnia Apocrypha, et grandis esse prudentiæ meminisset, aurum in luto quærere:" quod postea fecit Hieronymus [f]. Sed et diu ante Clementem Alexandrinum alii id fecerunt. Narrat enim Eusebius Papiam, uti ejus testimonia pro diversis S. Scripturæ libris, ut solet, adducit, *aliam quoque exposuisse historiam de muliere, quæ multorum criminum coram Domino accusata est,* ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους Εὐαγγέλιον περιέχει, *quam Evangelium secundum Hebræos continet.* Excipit Dallæus Papiam "virum fuisse mediocri ingenio, Eusebii judicio." Si quid autem Eusebii judicium adversus Papiam valet, quare pro Ignatio nihil valeret? cum de Papiæ scriptis judicat Eusebius, ejus sententiam amplectitur Vir doctissimus; cum de Epistolis S. Ignatii sententiam fert, errare, labi, decipi eum libere pronunciat. Quænam erit auctoritas judicii ejus in Papiam, qui tam turpiter lapsus, tam deceptus esse dicitur in Ignatio? Utcunque sit, non ideo mediocris ingenii aut Papiam, aut quemvis alium dixit Eusebius, quod testimoniis librorum Apocryphorum uteretur: quemadmodum nec S. Ignatium minoris fecit, quod verba hæc quasi a Domino dicta protulerit, cum ipse unde sumpta essent plane ignoraverit. Excipit secundo "sciri non posse an eadem historia apud nostros Evangelistas exstet." Præclara vero observatio Eusebii, si dubitari posset, an ea historia quam tetigit Papias in nostris Evangelistis exstiterit! Quorsum, quæso, in Evangelio secundum Hebræos inveniri diceret, si in nostris apparuisset? præsertim eo loco quo testimonia Papiæ pro nostris libris adducit? Quis nescit in more positum esse Eusebio, ubi de Veteribus Scriptoribus agit, quos libros Canonicos citant, quos item Apocryphos, recitare? Neque, opinor, unquam illi in mentem venit, ut ea loca memoraret, quæ tum in Canonicis, tum in Apocryphis legerentur. In nostris quidem nunc habetur mulier accusata adulterii; sed illa de qua scripsit Papias erat ἐπὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις διαβληθεῖσα, *multorum criminum accusata;* et quid præterea de ea muliere aut a Papia, aut in Evangelio secundum Hebræos scriptum est prorsus ignoratur. Grotius qui-

[f] Epist. sc. ad Lætam, cvii. § 12.

dem Historiam in S. Joanne repertam "in Nazaræorum Hebræo fuisse satis ex Hieronymo constare" asserit [g]; sed ex quo Hieronymi libro ista hauserit, ego nondum didici. Neque vero quærendum est quo modo usus est Papias, postquam id sciri non potest; simpliciter observat Eusebius illum hoc Evangelio semel usum esse, ut Hegesippum sæpius aliqua protulisse ἐκ τοῦ καθ' Ἑβραίους Εὐαγγελίου, lib. iv. cap. 22. Sed si Papias Ignatio junior sit et ingenii imbecillioris, Clemens Romanus et Ignatio antiquior et magni semper habitus non semel peregrina advocat, quæ unde sumpta sunt nos non minus nescimus, quam Eusebius unde illud Ignatianum manaverit ignoravit. Nam unde, quæso, illa verba Mosis sumpta sunt. Ἐγὼ δέ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ κύθρας (ut MS., non χύτρας). Ex Hebraico codice hæc alicubi erui posse docte probat Fellus noster [h]; sed Mosen ea verba usurpasse in S. Scriptura non legitur. Unde etiam illa, Γέγραπται γὰρ, Κολλᾶσθε τοῖς ἁγίοις, ὅτι οἱ κολλώμενοι αὐτοῖς ἁγιασθήσονται. *Scriptum enim est, Adhærete Sanctis, quia qui illis adhærent sanctificabuntur?* Nam quæ sequuntur, Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λέγει, Μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ (καὶ μετ' ἐκλεκτοῦ ἔσῃ, ut habet Codex MS.) καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. *Et rursus in alio loco ait, Cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris* [i], ea totidem verbis in Psalmo xviii. leguntur. Unde vero et illa, Πόῤῥω γενέσθω ἀφ' ἡμῶν ἡ γραφὴ αὕτη ὅπου λέγει, Ταλαίπωροί εἰσιν οἱ δίψυχοι, οἱ διστάζοντες τὴν ψυχὴν, οἱ λέγοντες, ταῦτα ἠκούσαμεν καὶ ἀπὸ (MS. ἐπὶ) τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἰδοὺ γεγηράκαμεν, καὶ οὐδὲν ἡμῖν τούτων συμβέβηκεν. *Longe a nobis absit Scriptura illa, ubi dicit, Miseri sunt qui animo duplici sunt et inconstanti, qui dicunt, Hæc ætate patrum nostrorum audivimus, et ecce consenuimus, et nihil horum nobis accidit* [k]. In secunda Clementis Epistola hæc ad προφητικὸν λόγον referuntur, et ex occasione vocis ταλαίπωροι præcedentis adducuntur, ut in priori ex præcedente monito, μὴ

Loca pariter incerta habet Clemens Rom. quæ unde sumserit, nescimus.

[g] Comment. in S. Joann. cap. viii. 1. An voluit Grotius scribere "ex Eusebio," ea respiciens quæ Eusebius tradit de Papia et Evangelio secundum Hebræos in loco a Pearsono allato, Hist. lib. iii. 39. ad fin. Certe Hieronymus nihil hujusmodi, sed "in Evangelio secundum Joannem," ait, "in multis et Græcis et Latinis codicibus inveniri de adultera muliere, quæ accusata est apud Dominum."—Dialog. contr. Pelag. ii. § 17.

[h] Vid. Reverendissimi Episc. Felli Not. in loc. Clementis, apud Jacobson. Patres Apost. i. 77, 78.

[i] Clem. Rom. Epist. i. 46.

[k] Ibid. cap. 23. Mox, Epist. ii. cap. 11.

διψυχῶμεν. Et si primam Epistolam ex secunda interpretari liceat, etiam verba sequentia Clementis non erunt, sed ex eodem Auctore desumpta. Ὦ ἀνόητοι, συμβάλλετε ἑαυτοὺς ξύλῳ, λάβετε ἄμπελον· πρῶτον μὲν φυλλοῤῥοεῖ, εἶτα βλαστὸς γίνεται, εἶτα φύλλον, εἶτα ἄνθος, καὶ μετὰ ταῦτα ὄμφαξ, εἶτα σταφυλὴ παρεστηκυῖα. *O fatui, comparate vos arbori, vitim sumite; primum quidem defrondescit, germen postea pullulat, folium deinde, tum flos, et post hæc uva acerba, demum uva matura.* Nam in Epistola secunda hæc illis subduntur, Οὕτως καὶ ὁ λαός μου ἀκαταστασίας καὶ θλίψεις ἔσχεν, ἔπειτα ἀπολήψεται τὰ ἀγαθά. *Ita etiam populus meus seditiones et afflictiones habuit, postea recipiet ea quæ bona sunt.* Quæ cum tanquam ex Propheta adduxisset, suos statim verbis suis alloquitur. Ὥστε, ἀδελφοί μου, μὴ διψυχῶμεν. *Quare, Fratres mei, ne animi duplicis simus.* Utcunque se res habeat, non nos primi hæc notavimus: Photius ipse aliqua hujusmodi observavit Codice cxxvi.; de secunda enim Epistola agens ait, Πλὴν ὅτι ῥητά τινα ὡς ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ξενίζοντα παρεισάγει· ὧν οὐδ' ἡ προτέρα ἐξήλλακτο παντελῶς. *Et si dicta quædam peregrina velut e S. Scriptura subinducit: quibus ne prima quidem Epistola penitus vacat.* Photius itaque observabat nonnulla peregrina, sive Apocrypha, sub sacrarum literarum nomine in ea Clementis Epistola, quam ipse alibi ἀξιόλογον appellaverat, et publice lectam agnoverat, contineri. Ac temerarium plane et periculosum esse de antiquitate aut veritate Scripti alicujus ex Apocryphorum citatione dubitare, ostendunt illa Hieronymi in Catalogo, "Judas, frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem Catholicis est, Epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui Apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur. Tamen auctoritatem vetustate jam et usu meruit, et inter sanctas Scripturas computatur."

Quod jam olim observavit Photius.

Dubitari tamen potest, an ea ex Hebraico Evangelio descripserit Ignatius.

Præterea iterum observandum est, quod de hac re scripsit Isaacus Casaubonus, "Quinetiam fortasse verius, non ex Evangelio Hebraico Ignatium illa verba descripsisse, verum traditionem allegasse non scriptam, quæ postea in literas fuerit relata, et Hebraico Evangelio, quod Matthæo tribuebant, inserta[1]." Et hoc quidem multo mihi verisimilius

[1] Exercit. Baronian. xvi. § cxcvi. p. 497. Casaubono et Pearsono consentit Fabricius Cod. Apocryph. Nov. Test. 359, 60.

videtur. Nam licet Hieronymus testimonium illud ex eo Evangelio petitum esse dixerit, tamen Eusebius unde illud habuerit nescire se professus est, cum tamen ipse Evangelium secundum Hebræos optime novisset. Et quidem recte. Nam illa verba non in eo tantum Evangelio reperiebantur, sed et in aliis libris, ut in illo, qui *Doctrina Petri* dicebatur. Origenes, Περὶ Ἀρχῶν, lib. i. *Si vero quis velit nobis proferre ex illo libello qui Petri Doctrina appellatur, ubi Salvator videtur ad discipulos dicere, quod, Non sit dæmonium incorporeum, primo respondendum est ei, quoniam ille liber inter libros Ecclesiasticos non habetur.* Multa sane Christi dicta in ore vetustissimorum Christianorum fuerunt, quæ in Evangeliis nostris non reperiuntur, neque in aliis ullis fortasse unquam scripta sunt. Quale erat illud Γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται, quod a multis Veterum tanquam Christi mandatum, et quidem a S. Pauli admonitione distinctum, sæpe recitatur; ex nullo tamen Apocrypho scripto citatur, nec tamen in nostris codicibus reperitur, nec a Patribus ex parabolis Christi collectum est, cum etiam Hæretici illud usurparent, et quidem ante Catholicos, ut constat ex Apelle apud Epiphanium. Apud Barnabam hæc leguntur, *Nihil enim proderit nobis omne tempus vitæ nostræ et fidei si non modo* (lege, *odio*) *iniquum et futuras tentationes habeamus. Sicut dicit Filius Dei, Resistamus omni iniquitati, et odio habeamus eam.* Hæc autem a Christo dicta alibi non legimus. Idem hæc quasi a Domino dicta profert. Οὕτω, φησὶν, οἱ θέλοντές με ἰδεῖν καὶ ἅψασθαί μου τῆς βασιλείας, ὀφείλουσι θλιβέντες καὶ παθόντες λαβεῖν με. *Sic, inquit, qui volunt me videre, et adtingere regnum meum, debent compressi et multa passi accipere*[m]. Grotius hanc ipsam rationem affert pro Clementis Epistolæ antiquitate atque veritate, quod dicta quædam usurpat non scripta, sed ut memoria recenti per manus tradita. Bis quidem Corinthios ad ipsius Christi verba revocat, eaque recitat; sed ita ut ex scripto aliquo Codice ea hausisse minime videatur. Οὕτως γὰρ εἶπεν, *Sic enim dixit*, scilicet Dominus Jesus. Ἐλεεῖτε ἵνα ἐλεηθῆτε, ἀφίετε ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν, ὡς ποιεῖτε οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν, ὡς δίδοτε οὕτω δοθήσεται ὑμῖν, ὡς κρίνετε οὕτω κριθήσεται ὑμῖν, ὡς χρηστεύεσθε οὕτω χρηστευθήσεται ὑμῖν, ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἐν αὐτῷ

'Doctrina Petri.'

Multa Christi dicta in ore vetustissimorum Christianorum fuerunt, quæ in Evangeliis non scripta.

Locus ex Epist. Barnabæ.

[m] Epist. Barn. cap. 4, et 7.

μετρηθήσεται ὑμῖν. His aliqua non dissimilia habentur apud S. Lucam capite vi. Sed Clementem Lucæ condiscipulum ex ejus Evangelio hæc descripsisse mihi in tanto verborum discrimine verisimile non est: neque dubito quin Clemens cognoverit unamquamque ex illis sententiis a Christo fuisse prolatam: unde statim addit, Ταύτῃ τῇ ἐντολῇ καὶ τοῖς παραγγέλμασι τούτοις (ita MS.) στηρίξωμεν ἑαυτούς. *Hoc præcepto, et mandatis hisce stabiliamus nos ipsos* [n]. Et rursus, Μνήσθητε τῶν λόγων Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἶπε γάρ, *Recordamini verborum Domini nostri Jesu, dixit enim,* Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη, ἢ ἕνα τῶν ἐκλεκτῶν μου σκανδαλίσαι· κρεῖττον ἦν αὐτῷ περιτεθῆναι μύλον καὶ καταποντισθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἕνα τῶν μικρῶν μου σκανδαλίσαι. Hic aliqua Græce ad marginem ponenda et Latinæ interpretationi interserenda censuit Patricius Junius, ut hæc magis Lucæ loco quadrarent. Cum veritati magis mihi consonum videatur ab Apostolis ipsis, aut eorum discipulis hæc accepisse Clementem. Quidni pariter et S. Ignatius, qui cum Apostolis et eorum discipulis versatus est, præsertim eo tempore quo scriptis Evangeliis uti forte ei jam vincto non licebat, eandem historiam quam narrat S. Lucas aliis verbis explicaret?

De Epist. ad Romanos.

Capite xviii. transit a Reverentia Divinis Libris debita ad pietatem et modestiam, quas in Epistola ad Romanos violatas esse putat: in illa inquam, Epistola quam tot Viri in veteri Ecclesia celeberrimi tot tantisque præconiis extulerunt; a qua Irenæus unam insignem sententiam mutuatus est, aliam Origenes; ex qua Eusebius, curiosissimus Martyrologiorum indagator, excerpta bene longa descripsit, ut iis historiam Ecclesiasticam adornaret, quæ S. Hieronymus etiam exscribenda, et Catalogo Virorum illustrium inserenda duxit; ex qua S. Chrysostomus tot flosculos collegit, quos ante reliquias Martyris spargeret; ex qua eadem transcripsit Gildas Badonicus ut sui temporis sacerdotibus pudorem suffunderet. Hæccine Epistola tantopere decantata a pietate et modestia Martyris potest esse aliena? Ut omnibus ejus objectionibus occurram, in quibus triumphare videtur, illud unum observo, Ignatium tunc cum hæc scripsisse dicitur, non sui juris fuisse,

Distinguendum tempus, quo hæc

[n] Epist. i. 13. Mox, cap. 46.

sed ad bestias jampridem Imperiali sententia condemnatum, in manibus carnificum arctissime custoditum, ad locum destinati certissimique supplicii jamjam deducendum, dignum Deo, et Angelis et hominibus spectaculum factum. Sanctissimum Virum ea conditione positum, tota illa ad Romanos Epistola nihil consummatissimo Christi discipulo indignum scripsisse contendo. scripsit Ignatius.

"Sed adeo præceps," inquit, "fertur, ut Romanos vetet suis vel apud Deum precibus vel apud homines officiis intercedere, quo ea pœna ad quam erat damnatus liberetur." Quid autem, an velis fortissimum Christianum, imo et ducem, jam a Gentilibus captum condemnatumque et in arenam tractum, reliquos Christianos orare, ut cum Deo vel hominibus intercedant, quo minus supplicio afficiatur? An Virum unum Christiana pietate imbutum in tot Veteris Ecclesiæ persecutionibus ita se gessisse, aut si id fecerit, ab Ecclesia celebratum nosti? "Hoc orat vox Martyrum, *A timore inimici erue animam meam;* non ut me non occidat inimicus, sed ut non timeam occidentem inimicum." Ut observat S. Augustinus ad Psalmum lxiii. Non illud voluit, opinor, Vir doctissimus: non eam pietatem aut modestiam postulat, sed ne vetaret hæc Christianos facere. Verum enimvero quidni ille vetet, quod nemo expetit? aut quare alii id nunquam expetebant, nisi quod ipsos minime decere putabant? et quidni alios id petere nolle se significarent, quod ipsi sine Religionis suæ opprobrio petere non possent? A Romanis petit Ignatius ut sinant eum Martyrio jam parato frui, ut Deum orent quo tanquam grata ei hostia offeratur, ut ipsi æternam mercedem non invideant, nec impediant eum quo minus immortalitatem statim consequatur. Hoc impedire Diaboli opus esse docet, et odii plus habere quam charitatis Christianæ. Hæc summa eorum quæ a suis petit ad bestias damnatus, vinculis illigatus, ad supplicium raptus merito gloriosissimus Martyr. Quæ omnia adeo a juvenili levitate animoque præcipite abhorrent, ut subactæ et bene fundatæ constantiæ, spiritus zelo Dei ferventis, animi ad futura gaudia anhelantis, ac plerophoria fidei de præmio æterno certissimi manifestissima indicia haberi et possint et debeant. Si S. Paulus cum vincula tantum prævideret, et adhuc apud suos esset, discipulos eum ab itinere deterrentes objurgavit,

dicens, *Quid facitis flentes et affligentes cor meum?* si ille rationem hujus objurgationis hanc statim reddidit, *Ego enim non solum alligari sed et mori in Jerusalem paratus sum propter nomen Domini Jesu:* si discipuli huic dicto acquieverunt, dicentes, *Domini voluntas fiat,* fidentes scilicet passiones ad voluntatem Dei pertinere: non enim dehortationis consilio sed dilectionis retinere tentaverant, ut Apostolum desiderantes, non ut martyrium dissuadentes; quidni S. Ignatius ab ipso Imperatore jampridem damnatus, a ferocientium militum manu ad supplicium tractus, omnium Romæ Christianorum miserationem certissime commoturus, et conspectu sordidato tenerrimos eorum affectus excitaturus, in antecessum eos moneret ne ipsius cor affligerent, ne mortem sibi exoptatissimam propter nomen Domini Jesu quovis modo impedirent, sed potius affectus suos componerent, patienter acquiescerent, dicerentque, *Domini voluntas fiat;* si Christus ipse ad mortem crucis festinans, Petro dicenti Ἵλεώς σοι, Κύριε, dixit, *Vade post me Satana;* quidni etiam Romanos moneret Ignatius, impedire mortem pro Christi nomine susceptam Diaboli potius quam Christiani hominis opus esse? Ea certe mens erat Origenis, viri toties Martyrii candidati, cujus verba in Numeros Homilia x. hæc sunt. *Ideo Diabolus sciens per passionem martyrii remissionem fieri peccatorum, non vult nobis publicas Gentilium persecutiones movere. Scit enim quia si ad Reges et Præsides adducamur propter nomen Christi, ad testimonium Judæis et gentibus, gaudium nobis et exultatio fit, quia merces nostra multa in cœlis est. Hæc non facit inimicus, vel quia gloriæ nostræ invidet, vel fortassis quia Ille qui omnia prævidet, et prænoscit nos non esse idoneos ad Martyrium tolerandum.* Aliam etiam rationem lib. viii. contra Celsum affert, quare Diabolus publicas Gentilium persecutiones Christianis aliquando movere nollet, et sententiam suam in hunc modum depromit, Ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι αἰσθόμενοι οἱ δαίμονες, ὅτι οἱ μὲν νικῶντες καὶ δι' εὐσέβειαν ἀποθνήσκοντες καθαιροῦσιν αὐτῶν τὴν δυναστείαν· οἱ δὲ διὰ τοὺς πόνους ἡττώμενοι καὶ τὴν θεοσέβειαν ἀρνούμενοι ὑποχείριοι ἐκείνοις γίνονται, ἔσθ' ὅτε προσφιλονεικοῦσι τοῖς παραδιδομένοις Χριστιανοῖς. *Equidem opinor dæmonas, ut qui sentiunt noxiam esse potentiæ suæ piorum victoriam, succumbentes autem in hoc certamine fidemque abnegantes fieri obnoxios, interdum favere*

et allaborare Christianis in judicio. Eadem S. Augustini mens fuit, qui hæc de magno Martyre Africano scripsit. "Noverat Cyprianus cum a Proconsule audiret, *Consule tibi,* quod caro et sanguis dicebat stolide, hoc Diabolum dicere subdole: atque intuebatur in uno corpore duos, istum oculis, illum fide. Nolebat eum iste mori, nolebat ille coronari. Proinde circa istum placidus, circa eum cautus: huic aperte respondebat, et illum aperte vincebat[o]." Nihil igitur Ignatius sanctissimo Martyre indignum, nihil indecorum a Romanis exigit, *οὐ προσδεξάμενος τὴν ἀπολύτρωσιν, non acceptata liberatione*[p].

Sed "talium verborum nullum in omni Martyrum Christianorum copia exemplum exstare meminit" Dallæus. Fortasse. Melius enimvero nobis consultum est, quam ut antiquissimorum Martyrum, quorum sanguini tantum semper debuit Ecclesia Christi, monumenta ex unius hominis memoria penderent, aut spiritui subjicerentur. Aliorum Martyrum forte Epistolas, adeoque verba non habemus; Deus det ut indies plura ejus generis nobis innotescant: rem ipsam tamen tenemus, quod Martyres ipsi fervide Deum orabant ut Martyrio fruerentur, petebant obnixe a fidelibus ut etiam illi a Deo idem impetrare conarentur, si quos viderent contra postulare et cupere ut Martyrium potius evitarent, id constantissime recusabant, et omnium vota precesque contemnebant. Celerinus Confessor ad Lucianum Confessorem inter Epistolas S. Cypriani xxi. "Pete ut sim dignus et ego coronari cum numero vestro." Et rursus, "O te felicem, suscipe tua vota, quæ semper desiderasti, vel in terra dormiens: optasti pro nomine illius in carcerem mitti, quod nunc tibi contingit, sicut scriptum est, *Det tibi Deus secundum cor tuum.*" Quod si dixisset S. Ignatius, *Det mihi Deus, secundum cor meum,* quantas hic turbas excitasset Dallæus! Fecit ille Lucianus "Confessionem floridam;" quæ si nunc exstaret, non dubito quin iisdem exceptionibus obnoxia esset; magis enim decet Martyres, ut volunt, confessionem "modestam," quam "floridam" facere. De S. Felicitate legimus eam prægnantem fuisse apprehensam: quid igitur, an orat ut sibi, ut innocenti embrioni parcatur? Minime; "Cum octo menses suum ventrem haberet, instante spectaculi die in magno erat luctu, ne propter

Objicitur, non plura exstare hujusmodi monumenta Martyrum.

[o] Serm. i. in Natal. Cypriani Martyris, § 3.

[p] Heb. xi. 35.

ventrem differretur, quia non licet prægnantes pœnæ repræsentari:" cupit prius mori, quam per ipsa Gentilium judicia liceret; de passione lætatur, de dilatione queritur. An reliqui fideles luctum hunc tanquam importunum, et ex temeritate aut arrogantia profectum condemnabant? Minime: "Sed et commartyres graviter contristabantur, ne tam bonam sociam quasi comitem solam in via ejusdem spei relinquerent. Conjuncto itaque unito gemitu ad Dominum orationem fuderunt ante tertium diem muneris. Statim post orationem dolores invaserunt[q]." Ecce quales orationes fundebant tunc temporis Confessores, quales a Deo exauditæ sunt! tales scilicet, quales Ignatius, ut nihil Martyrium impediat, ut nihil festinanti ad præmium moræ sit. Ita nobiles illi Confessores apud Eusebium, lib. v. cap. 2. Μετὰ δακρύων παρεκάλουν τοὺς ἀδελφοὺς, δεόμενοι ἵνα ἐκτενεῖς εὐχαὶ γίνωνται πρὸς τὸ τελειωθῆναι αὐτούς. *Profusis lacrymis obsecrabant fratres, ut continuæ ad Deum preces fierent, quo tandem ipsi perficerentur.* De S. Cypriano Pontius ejus Diaconus, "Conveniebant interim plures egregii et clarissimi ordinis, sed et sæculi nobilitate generosi, qui propter amicitiam secessum subinde suaderent; et ne parum esset nuda suadela, etiam loca in quæ secederet offerebant." Non curo quid Adversarii nostri dixissent, si eo tempore adfuissent: quæro quid fecerit S. Cyprianus. "Ille vero jam mundum suspensa ad cœlum mente neglexerat, nec suadelis blandientibus annuebat. Fecisset fortasse tunc etiam, quod a pluribus et fidelibus petebatur, si et Divino imperio juberetur." Nam ut ipse Pontius docet in priore secessu, "Domino latebram tunc jubenti paruit." Populus autem fidelis S. Cypriano ad supplicium ducto tantum aberant ab orando Deum ut illi parceretur, aut quovis modo martyrium impediendo, ut simul cum illo potius mori cuperent. "Quamvis enim non potuerit evenire quod optabant vota communia, ut consortio paris gloriæ simul plebs tota pateretur; quicunque sub Christi spectantis oculis et sub auribus Sacerdotis ex animo pati voluit, per idoneum voti sui testem legationis quodammodo literas ad Deum misit." S. Hieronymus de Vita Pauli Eremitæ, "Sub Decio et Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, et Cyprianus Carthagine felici cruore damnati sunt, multas apud Ægyptum et Thebaida

[q] Pass. SS. Martyrum Perp. et Felic. c. 15.

Ecclesias tempestas sæva populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus, tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare non corpora; et, ut ipse qui ab eo passus est Cyprianus ait, Volentibus mori non permittebatur occidi." Notum est et illud S. Polycarpi Martyris ad Proconsulem nunc bestias, nunc flammas illi minitantem, Ἀλλὰ τί βραδύνεις; φέρε ὃ βούλει, *Quid autem moras trahis? affer quod velis.* Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα λέγων θάρσους καὶ χαρᾶς ἀνεπίμπλητο. *Hæc et plura alia cum diceret, fiducia et lætitia impletus est*, ut vetustissima ejus Acta testantur. Plura autem illa quæ fortitudine et exsultatione plenus pronunciavit, qualia, amabo, fuere, si non Ignatianis similia? si non illi voci consona, quam e cœlo audivit, Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, Πολύκαρπε, non *modestus esto*, sed *fortis, et viriliter age, Polycarpe.* Notissima est etiam illa Romani Cæsareensis Diaconi vox Antiochiæ audita, Ποῦ μοι τὸ πῦρ; *Ubinam mihi ignis*[r]?

Secunda exceptio ab iis petitur, quæ de se spondere dicitur Ignatius: scilicet quod "se bestias ad necem suam accelerandam provocaturum scribat, et hoc etiam sine exemplo." Duo verba sunt quæ illi mira videntur, κολακεύσω et προσβιάσομαι, *blandiar feris, imo cogam.* "O diras," inquit, "et truculentas voces!" imo vero sanctas, et fortes, et omni veneratione accipiendas, "non alia anima dignas quam ea quæ vitæ suæ pertæsa, 'lucemque,' quod Poeta ait, 'perosa' in mortem præceps ruit;" (instar "mancipiorum sæculi desperandorum," ut loquitur Blondellus[s];) imo ea anima dignissimas, quæ præsentis sæculi omnia contemnit, quæ *dissolvi et cum Christo esse cupit*, quæ ad præmia martyrio promissa adspirat, quæ Christianæ religionis propagationem desiderat, quæ vim et vigorem Spiritus intus habitantis exprimere conatur, quæ Gentiles et Idololatras omnes pudore suffundere, in admirationem abripere, ad desperationem cogere, aut ad fidem Christianam amplectendam permovere contendit! An exemplum hujus rei quæritur, cum tot pene exstent quot Acta

Secunda exceptio Dallæi, ex eo quod Ignatius martyrium nimis ardenter petat.

[r] Euseb. de Mart. Pal. c. 2.

[s] Idem agens Joann. Barbeyrac, de zelo martyrii inordinato Christianorum veterum plura commentus, honesta tamen excusatione dignum judicat Ignatium, quippe qui jamdudum vinculis traditus mortem evitare non diutius sperabat. *Traité de la Morale des Pères*, cap. viii. § 39. Auream hanc apologiam Pearsoni ille nec memorat, nec fortasse vidit unquam.

vel Memoriæ Martyrum? In Smyrnensis Ecclesiæ vetustissima Epistola repræsentatur Germanicus, quasi alter Ignatius, ἐπισήμως θηριομαχῶν, *insignis et nobilis bestiarius*. Quid autem judicio antiquissimæ Ecclesiæ ἐπίσημον, *insigne* aut *nobile*, in ejus Martyrio breviter descripto invenitur? An "placida et humilis et modesta" ejus anima describitur, quam solam admiratur in suo Martyre Dallæus? Nullo modo: sed illud potius, quod ut præceps, quod ut juvenile, quod ut leve in Ignatio ille condemnat. Βουλομένου γὰρ τοῦ ἀνθυπάτου πείθειν αὐτὸν, καὶ λέγειν, vel λέγοντος, τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ κατοικτεῖραι, ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο τὸ θηρίον προσβιασάμενος, et, ut habet Eusebius, παροξύνας. *Cum enim Proconsul flectere eum vellet, diceretque se ætatis ejus misereri, attraxit sibi bestiam vi eam adigens, et stimulans.* Hoc enim fecisse narratur ut martyrium acceleraret. Inde autem factum est ut omnes etiam Ethnici etiam persecutores τὴν γενναιότητα τοῦ θεοφιλοῦς καὶ θεοσεβοῦς γένους τῶν Χριστιανῶν admirarentur. Ille igitur Germanicus, quem ut insignem et nobilem imprimis Martyrem proposuit antiqua et celebris Ecclesia Smyrnensis, cujus ob insigne facinus Ethnici ipsi nobilitatem et generositatem Christianæ gentis admirati sunt, nihil aliud fecit nisi quod Ignatius se facturum dixit; imo hoc fecisse ideo videtur quod Ignatius dixerat: eadem enim voce utitur Ecclesia Smyrnensis, unde hanc Epistolam ad Romanos dederat Ignatius, ad exprimendum Germanici factum, qua Ignatius ad animi sui ardorem indicandum usus fuerat: ἐγὼ προσβιάσομαι, inquit ille, hic ἀπεσπάσατο προσβιασάμενος. Unde etiam ante monuimus dubium non esse, quin hunc ipsum locum Epistolæ ad Romanos respexerint Smyrnenses cum ista scriberent. Et observanda sunt verba Martyrologii Romani. "Smyrnæ Natalis B. Germanici Martyris, qui cum primævæ ætatis venustate floreret, sub Marco Antonino et Lucio Aurelio per gratiam virtutis Dei metum corporeæ fragilitatis excludens sponte præparatam sibi bestiam damnatus a judice provocavit, cujus dentibus comminutus vero pani Domino Jesu Christo pro ipso moriens meruit incorporari:" ut hinc etiam Ignatio simillimus Martyr repræsentetur. Miror itaque Dallæum scribere potuisse "in Smyrnensium Martyrum Actis nihil Epistolici scriptoris sermoni simile reperiri;" quasi Germanici insigne factum aut nihil sit, aut non Ignatiano

sermoni simile, cum eodem vocabulo exprimatur. Neque tantum bestiis sed et ipsi Judici vim intulerunt Martyres, ut Romanus ille ex Palæstina Diaconus, sed Antiochiæ, unde Ignatius tractus est, forte constitutus, *cum multos milites cecidisse Ecclesiæ invenisset, non est passus dare Diabolo ut exsultaret, sed exsultantem Judicem de his qui fuerant superati adgreditur, vim faciens regno vero rapto, et dicit, Non recedes lætus: habet enim Deus milites qui superari non possunt*, ut tradit Eusebius de Resurrectione, lib. ii.[t] Atque ita prodiit *αὐτοκέλευστον ἱερεῖον, victima spontanea*, ut loquitur Auctor Orationis secundæ Chrysostomo ascriptæ[u]. Sed reliqua exempla percenseamus, quibus semper in Ecclesia illa Martyrum fortitudo decantata est, qua instrumenta necis ad suam passionem accelerandam urgebant. In antiquissima Perpetuæ Passione hæc legimus, "Perpetua autem, ut aliquid doloris gustaret, inter ossa compuncta exululavit, et errantem gladium tirunculi gladiatoris ipsa in jugulum suum transtulit." Dionysius Alexandriæ Episcopus Apolloniam virginem magnopere laudat, quod cum ipsi verberatis maxillis cuncti dentes excussi, flammæque admotæ essent, *συντόνως ἐπεπήδησεν εἰς τὸ πῦρ καὶ καταπέφλεκται, celeriter in ignem insiliit et conflagravit*[x]. S. Hilarius, Enarratione in Psalmum lxv., "Alii enim in vinculis carcerum gloriantur, alii cæsi in verberibus gratulantur, alii potestati irreligiosorum desecanda felicium capitum colla submittunt; plures in exstructos rogos currunt, et trepidantibus pœnæ ministris ignem saltu devotæ festinationis insiliunt." Hunc in Martyribus patiendi ardorem optime describit S. Chrysostomus Oratione in Romanum, Diabolum ita loquentem introducens: *Ἄνθρακας ὑπεστόρεσα, οἱ δὲ ὡς ἐπὶ ῥόδα ἔτρεχον, Prunas substravi, hi autem tanquam ad rosas currebant, πῦρ ἀνῆψα, οἱ δὲ ὡς εἰς πηγὰς ὑδάτων ψυχρῶν ἑαυτοὺς ἔῤῥιψαν, ignem accendi, illi autem tanquam in fontes aquarum frigidarum seipsos projiciebant, καὶ ὥσπερ ἐν ἱερᾷ πομπῇ χορεύοντες καὶ ἐν λειμῶνι παίζοντες χλοερῷ, οὕτω τὰς τιμωρίας ἕκαστος ἥρπαζον, οὐχ ὡς τιμωρίας ἀλλ' ὡς ἄνθη λαμβάνοντες ἐαρινὰ, καὶ στεφανούμενοι, καὶ τῇ τῆς οἰκείας προθυμίας ὑπερβολῇ τὰς ἐμὰς προέφθανον τιμωρίας, et tanquam in sacra pompa*

[t] Latine edidit Sirmondus, Oper. Var. tom. i. Vid. Galland. Bibl. iv. 490.

[u] Scil. in S. Roman. Martyr. § 3. tom. ii. p. 741. ed. noviss.

[x] Apud Euseb. Hist. vi. 41.

choreas agentes, et in viridi prato ludentes, ita tormenta quisque arripuit, non tanquam pœnas sed velut vernos flores accipientes, et coronati, et propriæ alacritatis excessu tormenta mea præripiebant. [§ 2. sub fin.]

Martyres complures suo ipsi indicio proditi.

Neque mirum est aliquos bestias jam paratas ad ipsorum necem provocasse, aut crudelitatis instrumenta in procinctu posita ad accelerandum martyrium ultro adhibuisse; cum certissime constet id quod multo majus est, quamplurimos mortem pro Christi nomine appetivisse, cum in hostium potestate non essent, seipsos indicasse, hostesque ipsos ad supplicium infligendum provocasse. De Christianis sui temporis Lucianus in Peregrino. *Πεπείκασι γὰρ αὑτοὺς οἱ κακοδαίμονες τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον· παρ' ὃ καὶ καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου, καὶ ἑκόντες αὑτοὺς ἐπιδιδόασιν οἱ πολλοί. Miseri homines a seipsis persuasi, fore se integre immortales, semperque victuros, mortem contemnunt, multique ultro seipsos dedunt* [y]. Tiberianus Palæstinæ Præses sub imperio Trajani de Galilæis sive Christianis ita loquitur, *Οὐ παύονται ἑαυτοὺς μηνύοντες εἰς τὸ ἀναιρεῖσθαι. Non cessant ad cædem sese patefacere* [z]. Hæc de antiquissimis Martyribus Gentiles testantur: Christiani autem hæc non tantum vera esse dicunt, sed tanquam summum religionis Christianæ decus prædicant. Justinus Martyr fatetur Christianum se factum esse, quod ei nemo malus videretur *θάνατον ἀσπάζεσθαι, οὐχ ὅτι ἑαυτὸν κατήγγελλε φονευθησόμενον, nedum ut quisquam seipsum necandum ultro proderet ac deferret* [a], quod Christiani tunc temporis fecerunt. Clemens quidem Alexandrinus contra Valentinianos disputans reliquosque Gnosticos, qui omnem pro veritate passionem negabant, Gnosticum suum ita instituit, ut non nisi coactus martyrium subeat; fatetur tamen alios martyras aliter animatos fuisse, Gnosticusque ab illo efformatus dicitur *ταύτῃ τῶν ἄλλων λεγομένων μαρτύρων χωριζόμενος, ᾗ οἱ μὲν ἀφορμὰς παρέχοντές σφισιν αὐτοῖς, ἐπιῤῥιπτοῦντες αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις, οὐκ οἶδ' ὅπως, εὐστομεῖν γὰρ δίκαιον. Hac ratione separatus ab aliis qui dicuntur martyres, quod alii quidem sibi ipsis præbentes occasionem, se, nescio quomodo, in ipsa pericula injiciant; bene enim loqui par*

[y] Lucian. Opp. vol. iii. p. 337. ed. 1743.

[z] Apud Joann. Malelam, p. 356. ed. Hody. Vid. Pearsoni Not. in Epist. ad Polycarp. § 7. p. 482. ed. Jacobson.

[a] Apol. ii. cap. 12.

est[b]. Sed non ab illis tantum separatur, qui ultro se obtulerunt, verum etiam ab iis qui vel ob metum pœnæ, aut ob spem æterni præmii passi sunt, quales opinor omnes de quibus legimus, Martyres fuere; certe ita se in judicio explicare solebant. Tertullianus ad Scapulam, cap. 1. "Nos quidem nec expavescimus nec pertimescimus ea quæ ab ignorantibus patimur; cum ad hanc sectam utique suscepta conditione ejus pacti venerimus ut etiam animas nostras auctorati in has pugnas accedamus, ea quæ Deus repromittit consequi optantes, et ea quæ diversæ vitæ comminatur pati timentes. Denique cum omni sævitia vestra concertamus, etiam ultro erumpentes magisque damnati quam absoluti gaudemus." Idem, cap. 2. "Absit ut indigne feramus ea nos pati quæ optamus." Et cap. 5. "Vide tantum ne hoc ipso quod talia sustinemus, ad hoc solum videamur erumpere, ut hoc ipsum probemus, nos hæc non timere, sed ultro vocare. Arrius Antoninus in Asia cum persequeretur instanter, omnes illius civitatis Christiani ante tribunalia se manu facta obtulerunt; cum ille, paucis duci jussis, reliquis ait, *Ὦ δειλοὶ, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε.* Hoc si placuerit et hic fieri, quid facies de tantis millibus hominum, tot viris et feminis, omnis sexus, dignitatis, offerentibus se tibi?" S. Cyprianus, cum Martyrium impense laudasset, sic Præfationem concludit: "Amplectenda res est et optanda, et omnibus postulationum nostrarum precibus expetenda, ut qui servi Dei sumus, simus et amici." Ac rursus ad finem libri: "Quis igitur non omnibus viribus elaborat, ad tantam claritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut cum Christo statim gaudeat, ut post tormenta et supplicia terrena præmia divina percipiat?" De nona Persecutione Sulpitius: "Certatim gloriosa in certamina ruebatur; multoque avidius tum Martyria gloriosis mortibus quærebantur, quam nunc Episcopatus pronis ambitionibus appetuntur[c]." Idem, Epist. xi. de B. Martino, "Quod si ei Neronianis Decianisque temporibus, in illa quæ tunc exstitit dimicare congressione licuisset, testor Deum cœli atque terræ, sponte equuleum ascendisset, ultro se ignibus intulisset . . . Si vero Gentium Doctoris exemplo gladio deputatus, inter alias, ut sæpe provenit, victimas duceretur, primus omnium, carnifice compulso, palmam sanguinis

[b] Strom. lib. vii. cap. xi. § 66.
[c] Hist. Sacr. lib. ii. cap. 31.

occupasset." Valerianus Cemeliensis Episcopus, Homilia de Bono Martyrii[d]. "Quis non sapiens contempta hujus lucis usura, si ita usus venerit, ad Martyrium ambitiose festinet, cum videat ad lucrum vitæ pertinere animam morti deputasse? Quare autem non homo ad tam pretiosum opus devotus occurrat, ac se in impiorum manus audacter objiciat, quem cœlestis gratia remunerationis exspectat?" S. Chrysostomus observabat, sub imperio Juliani, *πᾶσαν ἡλικίαν ἁπλῶς καὶ φύσιν ἑκατέραν πηδῶσαν ἐπὶ τὰς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας σφαγάς. Omnem ætatem et utrumque sexum ad mortem pro vera religione subeundam exsilientem.* Hanc rationem reddit, cur Julianus Apostata apertam contra Christianos persecutionem moliri noluerit, *Ἤδει γάρ, ᾔδει σαφῶς, ὅτι τοῦτο τολμήσαντος αὐτοῦ, πάντες ἂν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ τὰς ἑαυτῶν προὔδωκαν ψυχάς. Novit enim, aperte novit, quod, si hoc auderet ille, omnes pro Christo animas suas prodidissent. Πάντες γάρ, φησιν, ὡς ἐπὶ κηρίον μέλιτται, ἥξουσιν ὡς ἐπὶ μαρτύριον πετόμενοι. Omnes enim, inquit, ut ad favum apes, ad martyrium convolabunt*[e].

Exempla martyrum ultro se offerentium.

Neque vero tantum fortia locuti sunt antiquæ Ecclesiæ Christiani, sed et fecere et passi sunt. Celebre imprimis fuit nomen Phocæ Martyris, qui cum Lictores forte hospitio accepisset, qui narrabant missos se ad interficiendum Phocam, promisit die crastino se Phocam illis ostensurum, et loco ad sepulturam prius præparato adstans eis dixit, *Ego ille Phocas.* Illi cum jam hæsitarent, animos eis ut ipsum interficerent exhortatione addebat; *Εἶπεν, ἔπεισεν, ἔπαθεν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς ἱερεῖον τῷ Θεῷ κεχαρισμένον προσήχθη. Dixit, persuasit, passus est, ac capite truncatus grata Deo hostia oblatus est;* ut loquitur Asterius Amasenus Epiphanio synchronus[f]. Sub Valeriani persecutione Priscus, Malchus, et Alexander, seipsos invicem insimulabant tanquam ignavos et desides, quod occasione oblata adhuc cessassent, *μὴ οὐχὶ προαρπάζοντες τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, nec martyrii coronam præripuissent;* quare Judicem adorti, ad bestias condemnati *θείῳ κατεκοσμήθησαν μαρτυρίῳ, divino martyrio coronati sunt,* ut narrat Eusebius, lib. vii. cap. 12. Unde Martyrologium Romanum quinto Cal. Aprilis. "Cæsareæ in

[d] Hom. xv. ed. cum S. Leone, Fulgentio, &c. a Theoph. Raynaud. Par. 1671.

[e] In Juventin. et Maximin. § 1. De S. Babyla, § 22.

[f] Encom. in Phocam Martyr. in Combefis. ed. p. 177.

Palæstina natalis SS. Martyrum Prisci, Malchi, et Alexandri, qui in persecutione Valeriani, cum in suburbano agello supradictæ urbis habitarent, atque in ea cœlestes martyrii proponerentur coronæ; divino fidei calore succensi, ultro Judicem adeuntes, cur tantum in sanguinem piorum desæviret, objurgant: quos ille continuo pro Christi nomine bestiis tradidit devorandos." Romanus Cæsareensis Diaconus, videns multos sacrificantes, ζήλῳ θεοσεβείας πρόσεισι, *zelo divini cultus ipsum incitante propius accedit,* et contenta voce inclamans eos objurgavit, Judici, ut ante diximus, vim fecit, et ob audaciam comprehensus, γενναιότατος, εἰ καί τις ἄλλος, ἀποδέδεικται μάρτυς τῆς ἀληθείας, *generoso, si quis alius, martyrio* coronatus est. Euseb. lib. ix. cap. 2. Quinetiam Apphianus fervente persecutione clam omnibus in eadem domo degentibus et militum etiam cohorte, Urbani Præsidis dextra apprehensa sacrificium omittere coegit, et gravissimis tormentis sese dedens passus est. Id autem Eusebius, illi familiaris, eum fecisse judicavit, τῆς ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸν προαγούσης ἐνθέου δυνάμεως, μονονουχὶ βοώσης διὰ τοῦ γινομένου, *divina virtute ad hoc ipsum impellente, tantum non per hoc facinus clamante;* qui et Ædesium, idem quod a fratre factum est facere conatum, eodem modo passum narrat. Longum esset omnes recensere quos Eusebius aliique se ultro et de industria Martyrio obtulisse commemorant.

Sed "Christi Martyres," inquiunt, "mortem exspectant, non accersunt." Eant igitur, et omnes qui se passionibus ultro obtulerunt, ex Christi Martyrum numero expungant, et trophæa de Gentibus erecta diruant, et unius modestiæ prætextu, omnes heroicas virtutes obliterent. Aliter antiqui Patres loquuntur, qui cruciatus et tormenta vel ipsi perpessi sunt, vel alios perpeti viderunt. Non illi modestiam Martyrum nobis maxime solent proponere, sed ἀρετὴν, ἀνδρείαν, γενναιότητα, ζῆλον θεοσεβείας, ἀνδραγαθίαν, παῤῥησίαν, τὸ θάρσος, τὴν τόλμαν, τὴν προθυμότητα, τὴν προαίρεσιν γενναίαν, τὰ ἐγχειρήματα, τὰ ἀνδραγαθήματα, τὰ κατορθώματα, aliaque hujusmodi tanquam certissima τοῦ Πνεύματος τεκμήρια celebrare, quibus hæc Epistola referta est. Hæc autem præcipue in Ignatio laudat Chrysostomus. Τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, μετὰ πάσης ἀνδρείας αὐτὴν ἀπέδωκεν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Fallax modestiæ prætextus.

Cum Christus diceret, Pastor bonus ponit animam suam pro ovibus, cum omni fortitudine ipsam pro ovibus tradidit. Monet quidem S. Cyprianus Epistola vi. Confessores "humiles et modestos et quietos esse debere;" sed intelligit modestiam erga superiores in Ecclesia: in iis scilicet "quæ secundum Scripturarum magisterium Ecclesiastica disciplina deposcat." Quamvis nec hic desunt signa modestiæ manifesta, ut ubi ait, *nunc incipio discipulus esse,* quod "perperam et incommode" dictum pronunciat Censor acerrimus. An vero qui probe novit Christum ipsum dixisse, *Si quis venit ad me et non odit animam suam, non potest meus esse discipulus,* cum jam novit etiam sibi ipsi plene persuasum esse ad vitam pro Christo deponendam, nec terroribus se aut blanditiis ab ea voluntate dimoveri posse, tum non nisi perperam scribere potuit, *Nunc incipio discipulus esse?* An non qui ista Christi verba legeret, *Qui non bajulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus,* satis commode dicere potuit, *Tunc ero discipulus verus Jesu Christi, quando neque corpus meum mundus videbit,* hoc est, quando maxime Jesu Christo conformis fuero et Agnum sequar. Neque enim inde sequitur neminem Christi discipulum esse, "cujus corpus non fuerit vel bestiarum vel flammarum vi absumptum," quia et hac insigni et alia ratione dici quis potest Christi discipulus. Ut vetustissimi Viennenses et Lugdunenses Christiani, de Vettio Epagatho, qui tanquam advocatus Christianorum ultro passus est, loquuntur, Ἦν γὰρ καὶ ἔστι γνήσιος Χριστοῦ μαθητὴς, ἀκολουθῶν τῷ Ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. *Fuit enim et est germanus Christi discipulus, sequens Agnum quocunque ierit.* Eusebius, lib. v. cap. 1. Christus eos vocat amicos, qui voluntatem Dei faciunt, hoc est qui servi ejus sunt: et tamen S. Cyprianus nos ad Martyrium exhortatur, "ut qui servi Dei sumus, simus et amici," et omnibus viribus elaborandum esse docet, "ut" quis eo modo "amicus Dei fiat." Quis tamen inde colligat neminem, nisi "post tormenta" amicum Dei esse posse? Veteres illi in Gallicana Ecclesia Martyres nobiles imprimis, cum ab omnibus fratribus post multa tormenta atque cruciatus nomine Martyrum appellarentur, illud recusabant; imo eos, qui vel sermone vel Epistolis ipsos eo titulo honorabant, objurgabant graviter; asserentes Christum solum esse Martyrem, et eos etiam quos ille dignatus est assumi, et

quorum exitum ipse obsignavit. Alii tamen non inde colligebant eos qui fidem Christianam coram Gentilibus cum vitæ discrimine professi sunt, et quamplurima tormenta perpessi sunt, etiamsi in tormentis non morerentur, Martyras appellandos non esse, aut Catholicos qui illos Epistolis aut sermone salutabant, minus proprie eos salutasse. Tales enim viros ac tanta pro Christo passos, etiamsi in tormentis non obdormiverint, novimus semper ab Antiquis et merito Martyras appellatos fuisse.

Tertia Dallæi exceptio, quæ plane nihili est.

Jam vero tertia Exceptio plane nihili est: neque quicquam Ignatio indignum continet. Quod enim optat, *ita vorari atque absumi omnes sui corporis particulas, ut earum nihil ad sepulturam supersit,* id a pietate consummatissimi Martyris, et quidem ipsius Ignatii minime abhorret. Asserimus ipsum Ignatium scripsisse, *Frumentum sum Dei, et per dentes bestiarum molor, ut mundus panis inveniar Christi;* fatetur Dallæus hæc Ignatium dixisse; laudat Irenæus tanquam pulcherrimam Martyris sententiam: nihil igitur in ea sententia viro maximo indignum censeri debet. At quomodo, amabo, tanquam frumentum per dentes bestiarum moleretur ut panis fieret, nisi omnes corporis particulæ a bestiis illis vorarentur? "Audi vero," inquit, "gravem et tanto viro dignam rationem, *Ne cum obdormiero, molestus cuiquam inveniar.*" Hanc certe gravem et tanto viro dignam rationem putabant antiquissimi Christiani, qui Ignatii tempora, et ipsum etiam Martyrem optime novisse censentur. Hæc enim legimus in vetustissimis ejus Actis: *Sic bestiis crudelibus ab impiis apponebatur ut confestim sancti Martyris Ignatii compleretur desiderium, secundum quod scriptum est, Desiderium justi acceptabile, ut sit nulli fratrum gravis per collectionem reliquiarum, secundum quod præoccupans in Epistola propriam concupiscit fieri fruitionem.* c. 6.

Hæc igitur omnia cum "pia, legitima, præclara, Martyris cogitatione, consilio et opere satis digna" esse videantur, vereor ne "odiosum" sit asserere hanc Epistolam "non alia de causa" ad Romanos "scriptam esse, quam ut has viri glorias viderent et stuperent." Certe si hæc legitima et pia sint, nec Impostorem talia exarasse, nec alio animo ea scripsisse sanctissimum Martyrem par est credere, quam ut eadem Romanos pietate imbueret, ad similem terrenarum rerum

contemptum permoveret, ad exspectationem futuræ vitæ erigeret, ad mortem denique, si Deo ita visum fuerit, pro fide Christiana cum summa alacritate oppetendam animaret. In quibus nihil "putidum," nihil "odiosum," nihil "inscite," aut "imprudenter" scriptum est[g].

[g] Quum ad ista tempora perventum est, quibus nec Primitivæ Ecclesiæ Martyribus salvus est honos, hoc certe gratulandum Ecclesiæ Anglicanæ, quod quanta illa reverentia fidem eorum et constantiam prosecuta sit, constat ex hac aurea Apologia Pearsoni. Interim, quanquam me piget Lectorem ad meliora festinantem morari, id etiam Pearsono gratulandum, quod Curetonus, in eo forsitan minus gratus quod nomen magistri alto premit silentio, in hac re tamen totus est Pearsonianus. Quinetiam quod unum defuit Pearsono, ex proprio ille penu addidit. (Corp. Ignat. p. 322.) Ait enim "eos, qui Ignatio nimium Martyrii ardorem objiciunt, ut scil. Viro Apostolico indignum," et alia quædam parum respexisse, "et oblitos, quanquam omnia quæ sentimus et amamus Christianæ disciplinæ nos subjicere oporteat, et ad regulam pietatis emendare, non tamen necesse esse, nec fieri posse omnino, ut reprimamus et exstinguamus animi motus Natura ingenitos, et quasi principi limo hominis a Creatore recentis additos[1]." Equidem mirarer, nisi plurimas res mirandas a Curetono jamdudum edoctus essem, illum "nimium Martyrii ardorem" recenseri inter "animi motus Natura ingenitos, et principi hominis limo additos." Scilicet hoc est, quod aiunt, cornicum oculos configere.

[1] Angl. "those natural feelings and emotions, which form an essential part in the constitution of man as he came from the hands of his Creator."

CAP. X.

(I.) *Veracitas S. Ignatii defenditur. Quid sit πᾶσα Ἐπιστολὴ explicatur. Epistolæ S. Pauli ad Ephesios natura singularis describitur. Vera lectio et Auctoris, et Interpolatoris asseritur.* (II.) *Auctor Epistolarum non dicit se Christum in carne vidisse. Græci codices omnes, et Veterum Excerpta οἶδα non εἶδον agnoscunt. Ruffinus et Librarii textum corrupisse male dicuntur. Hieronymi auctoritas in vertendis Græcis tanta non est, ut Græcorum omnium Codicum fidem in dubium vocet. Hugonis Grotii explicatio defenditur.* (III.) *Quæ habentur in Epistola de Stella Magis visa temere scripta non sunt. Eadem plurimi in Ecclesia sequuti sunt.* (IV.) *Christum edisse et bibisse post resurrectionem non male asseritur.*

(I.) CAPITE xix. ad alia procedit a veracitate et rerum divinarum cognitione aliena; quæ quidem tria sunt, quorum duo ab Interpolatore, unum a nostro profert. Quod e nostro affert hoc est, "Scripsisse eum falso ad Ephesios Paulum Apostolum in omni Epistola memoriam eorum facere in Jesu Christo." An hæc autem falso scripta sunt? non credo: quomodo probat Vir doctissimus? ne uno quidem verbulo. Siccine decet Christianum falsitatis antiquissimum Scriptorem insimulare, et accusationis nullam omnino rationem reddere? Fecit hoc ante eum Blondellus. Objectionem nuda quæstione proposuit, "An vere de Ephesiis scriptum, Παῦλος ἐν πάσῃ Ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑμῶν;" Quærit "an vere," subindicat falso scriptum; in quo falsitas consistit non ostendit. Mentionem fecisse Ephesiorum S. Paulum extra dubium est, et quidem in Epistola: illa tamen Ignatiana falsa, ut opinor, existimant, quod *in omni* Epistola id non fecerit: putabant enim *in omni Epistola* idem esse quod "in omnibus Epistolis." Sed mirum nobis Scriptorem repræsentant; sive

Cavillatio Dallæi de Epist. ad Ephes.

is Ignatius, sive quis alius fuerit. Quis enim vel sub Trajano, vel sub Constantino sic scriberet? An Fictorem suum talem virum fingere potuerunt, qui S. Paulum in omnibus quas scripsit Epistolis Ephesiorum meminisse putaverit, aut talem sententiam Ignatio tribuere ex industria voluerit? Sive Latina spectes, *in omni Epistola,* sive Græca, *ἐν πάσῃ Ἐπιστολῇ,* aliud omnino sonant, idem nempe quod, *in tota Epistola.* Certe S. Ignatio *πᾶσα Ἐπιστολὴ* est *tota Epistola,* ut *πᾶσα Ἐκκλησία, tota Ecclesia.* Ita enim Ephesios ipse alloquitur, *Εἰ γὰρ ἑνὸς καὶ δευτέρου προσευχὴ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, πόσῳ μᾶλλον ἥ τε τοῦ Ἐπισκόπου καὶ πάσης Ἐκκλησίας. Si enim unius et alterius oratio tantam vim habet, quanto magis illa Episcopi et omnis Ecclesiæ!* Ubi *πᾶσα Ἐκκλησία* est *tota Ecclesia* sub Episcopo suo congregata. Sic Latini, sic Græci loquuntur. Ita Cicero, "Sanguis per venas in omne corpus diffunditur," id est, non "in omnia corpora," sed, "in totum corpus." Idem, "In hoc singulare judicium causa omnis includeretur," id est, non "omnes causæ," sed, "tota causa." Qui etiam "tota mente," et "omni animo" eadem significatione dixit. Hesychius, *Πᾶς, ὅλος, ἕκαστος,* Homerum, ut solet, respiciens, apud quem utroque sensu ea vox accipitur: nostro autem, ubi de Hectore agit. *Πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ λάμφ',* *totus ære splendebat,* ut de eodem Sophocles. *Κεῖνος δὲ λύπῃ πᾶς ἐλήλαται κακῇ.* Ubi Triclinius, *Τὸ Πᾶς εἶπεν, ἵνα δείξῃ ὡς ὅλος τῆς λύπης γέγονε. Dixit, πᾶς, ut ostenderet eum totum fuisse dolore absorptum.* Hinc illa loquendi formula Græcis familiaris Suidæ observata. *Ὅλος καὶ πᾶς.* Ut igitur *πᾶσα γραφὴ,* Veteri Interpreti, *omnis Scriptura,* Theodoro Bezæ, *tota Scriptura;* ita hic *ἐν πάσῃ Ἐπιστολῇ, in omni,* hoc est, *in tota Epistola.* Ut Clemens Alexandrinus, Stromat. lib. v., illa S. Pauli *ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ* interpretatur, *οὐ πάντα ἁπλῶς ἄνθρωπον, ἐπεὶ οὐδεὶς ἂν ἦν ἄπιστος· οὐδὲ μὴν πάντα τὸν πιστεύοντα τέλειον ἐν Χριστῷ, ἀλλὰ πάντα ἄνθρωπον λέγει, ὡς εἰπεῖν, ὅλον τὸν ἄνθρωπον, οἷον σώματι καὶ ψυχῇ ἡγνισμένον. Non omnem hominem absolute; quoniam nullus esset infidelis: sed nec omnem qui credit, perfectum in Christo; sed omnem dicit hominem, perinde ac si diceret, totum hominem, utpote corpore et anima sanctificatum.*

Vidit hæc præstantissimus Isaacus Vossius, eandemque

interpretationem Blondello objecit. Cui ille hæc reposuit, "An vero Ignatium quisquam adeo desipuisse crediderit, ut Ephesios ad se totam quam Paulus scripsit Epistolam missam monendos putarit?" Imo vero an ille nos adeo desipere credidit, ut nullum discrimen animadvertere possemus, inter ea quæ ipse dicit, "totam quam Paulus scripsit Epistolam ad Ephesios missam esse," et illa quæ scripsit S. Ignatius, S. Paulum *in tota Epistola memoriam eorum facere in Jesu Christo?* Hæc a Martyre non otiose aut frigide, sed vere, imo signanter et vigilanter, dicta sunt. Tota enim Epistola ad Ephesios scripta, ipsos Ephesios, eorumque honorem et curam maxime spectat, et summe honorificam eorum memoriam ad posteros transmittit. In aliis Epistolis Apostolus eos ad quos scribit sæpe acriter objurgat, aut certe haud omnino vel parce laudat; vel de rebus ad fidem pertinentibus, aut de quæstionibus decidendis latius disputat. Hic omnibus modis perpetuo se Ephesiis applicat, illosque tanquam egregios Christianos tractat, Evangelio salutis firmiter credentes, et Spiritu promissionis obsignatos, concives sanctorum et domesticos Dei: pro iis sæpe ardenter orat, ipsos hortatur, obtestatur, laudat, omnem ætatem, utrumque sexum sedulo instruit, suum erga eos singularem affectum ubique prodit. Πολλῆς ἔδει τῷ Παύλῳ σπουδῆς πρὸς ἐκείνους γράφοντι, inquit S. Chrysostomus, *Magno cum studio ad Ephesios scribit.* Λέγεται δὲ καὶ βαθύτερα τῶν νοημάτων αὐτοῖς ἐμπιστεῦσαι ἅτε ἤδη κατηχημένοις, *Dicitur autem et profundissimos conceptus iis concredidisse, quod jam fuerint ab ipso instituti,* et cum iis Timotheum reliquisset, unde eos Παύλου συμμύστας vocat Ignatius, quibus scilicet ille *totum consilium Dei* patefecisset. Origenes, Homilia xv., magnum observat inter Corinthios et Ephesios discrimen, *Vide quomodo ad Corinthios Paulus loquitur, Lacte vos potavi, non cibo: necdum enim poteratis; sed neque nunc potestis. Et quia lacte adhuc indigebant, ea discunt quæ discere parvuli solent, Bonum est mulierem non tangere: propter fornicationem autem, et cætera. Rursumque instituuntur, ne idolatitia comedant. Ista omnis doctrina lac parvulorum est, et adhuc infantium in Christo. Quando vero Ephesiis scribitur, solidum illis præbet cibum. Non auditur quippe in Epheso fornicatio; non auditur in Epheso idololatria, et esus idolatitiorum.*

Idem agit Blondellus, fortiter potius quam sapienter.

S. Pauli Epist. ad Ephesios.

Epistolæ ejus character, judice S. Chrysostomo.

Dallæus vero aberrat.

Mira sunt quæ hic de Interpolatore comminiscitur Dallæus. Ille enim, inquit, "quia Ephesiorum factam in omni Epistola a Paulo mentionem reperiebat, pro *vobis, nos*; pro *Epistola, orationes* sic substituit, *ὅς πάντοτε ἐν ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ μνημονεύει ἡμῶν, qui semper in suis orationibus memor est nostri.*" Nam primo, pro *vobis, nos* non substituit Interpolator. Tria habemus Græca Interpolatoris Exemplaria; in uno quidem, Augustano scilicet, legitur *ἡμῶν*, sed corrupte; cum in Nydprucciano et Anglicano[a] legatur *ὑμῶν*, ut Vulgatus interpres legit, qui reddidit *vestri*. Quin et hanc substitutionem "vetustioris Scriptoris auctoritas refellit," cum in Mediceo Codice legatur *ὑμῶν*, et in Veteri Interprete *vestri*. Causa igitur nulla fuit, cur unius Codicis lectionem contra omnium reliquorum consensum amplecteretur Usserius, aut arriperet Dallæus. Secundo, non constat Interpolatorem pro *Epistola, orationes* substituisse; nam potius videtur *ἐν πάσῃ* 'Επιστολῇ reddidisse per *πάντοτε*, et *ἐν ταῖς δεήσεσι* addidisse ad explicationem *τοῦ μνημονεύει*, quod videret S. Paulum in orationibus per totam Epistolam sparsis Ephesios Deo commendasse in Jesu Christo; vel ad illum versiculum respiceret, Οὐ *παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου. Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis.* Laurentianum Codicem defendo, confusionem utriusque Codicis ab Hammondo factam non probo.

Nova objectio. Locus ex Epist. ad Smyrn. c. 3. varietate lectionis incertus.

(II.) Capite xx. de solo Pauli conjugio agit, et Interpolatorem tantum ferit. Caput xxi. quatuor objectiones continet, quarum una de Salomone et Josia Interpolatorem, reliquæ Auctorem ipsum petunt. De illo hæc habet, "Homo audacissimus scribere non dubitavit Christum Dominum a se in carne visum. Chrysostomus negat Ignatium vidisse Christum. Epistolarum ergo Scriptor manifesti mendacii convincitur." Hæc argumenti summa. Qua certitudine dixerit Chrysostomus Christum ab Ignatio Martyre nunquam visum fuisse, ego non quæro. Certe si Epistolarum scriptor ducentis post Ignatium annis, ut vult Dallæus, dixerit Christum a se in carne visum, et homo audacissimus et mendacissimus fuit;

[a] Anglicanum Exemplar vocat Pearsonus, quod descripsit in Prooemii sui cap. vi. sub fin. Ubi vid. not.

quemadmodum Pseudo-Abdias non sine summa audacia et aperto mendacio ipsum *oculis suis Dominum vidisse* narrat Apostolicæ Historiæ lib. vi., cum eodem libro non tantum Hegesippum nominaverit, sed et ejus verba ex translatione Ruffini transcripserit [b]. Auctor Politiæ SS. Patrum Metrophanis et Alexandri apud Photium Codice cclvi., et homo audacissimus et mendacissimus fuit, si scripserit *se vidisse Constantinum inter ephebos merentem in Palæstina sub Diocletiano* [c]. Verum hoc Scriptor ipse non dixit, sed obscuriorem Photii contractionem ita transtulit Schottus, cujus interpretationem refellunt eadem Acta plenius a Combefisio nuper edita: ex quibus constat non Scriptorem, sed Maximianum tunc vidisse Constantinum. Illud pariter et ego assero, Auctorem Epistolarum, quas defendimus, nunquam scripsisse, Christum a se in carne visum. Si hæc scripsisset, Salmasius et Blondellus pro sua in his rebus solertia, id præterire, opinor, noluissent: sed omnino non scripsit. Auctoris Epistolæ verba hæc sunt de Christo, Ἐγὼ γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα καὶ πιστεύω ὄντα. Ita in Codice Laurentiano legitur: eadem lectio apud Eusebium invenitur: eandem repræsentat Theodoretus: eandem retinuerunt Græci Codices Vulgati, tum Nydpruccianus, tum Tylinganus, tum Anglicanus, omnes a manu Interpolatoris hoc loco liberi. Summus hic igitur et Codicum, et Excerptorum consensus; quem tamen miris conjecturis labefactare conatur Vir doctissimus, qui alibi exclamare solet, quoties aliqua Veterum Codicum lectio solicitatur.

Verba S. Ignatii, ut exstant apud Eusebium.

Etiam apud Theodoretum.

Primo "Editionem Græcam vulgatam nihil moratur, quod fœdissime interpolata sit." At nos hæc verba omni interpolatione libera ex ea producimus; scilicet, Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα καὶ πιστεύω ὄντα. Quæcunque igitur interpolata sint, hæc certe sana et integra supersunt, cum Codice Laurentiano, Eusebio, et Theodoreto consentientia. Secundo, in Eusebio hariolatur "vel Antiquarios, vel Ruffinum pro εἶδον rescripsisse οἶδα· ex Eusebii libris ad Theodoretum, et Scriptorem Florentini Codicis dimanasse." O lepidum commentum! Eusebii Historia centum ferme annis priusquam Ruffinus eam in Latinum vertit, in manibus

Dallæi criminatio in Ruffinum refutatur.

[b] Pseudo-Abdias ille, unde plura in Homilias suas Anglo-Saxonicas transtulisse videtur Ælfricus nostras, editus est post alios a Fabricio, Cod. Apocryph. Nov. Test. p. 387.

[c] P. 469. ed. Bekk.

omnium fuerat: exemplaria per totam Ecclesiam Orientalem ubique dispersa et magna omnium cum admiratione accepta. An igitur Ruffinus in Ecclesia Latina vocem unicam in suo Codice de industria mutare voluit, aut correctionem suam in reliqua omnia Orientis exemplaria recipiendam fore sperare potuit? Non adeo demens fuit Ruffinus; præsertim cum jam acerrimus ejus hostis Hieronymus tot annis ante hanc versionem Catalogum suum edidisset. Non est itaque justa suspicio Ruffinum Eusebii Historiam verba immutando corrupisse. De librariis autem quod conjicit, verba Ignatii ab Eusebio tradita consulto eos "animadversa rei absurditate," correxisse, ab omni verisimilitudine abhorret. Quis enim eos librarios unquam existimabit in commune consuluisse, de scriptis Eusebii judicium tulisse, et de mutatione vocis consensisse? Quis eos Eusebio ipso, Auctore sui temporis maximo, sapientiores judicabit, quos omni ævo viros fuisse bonarum literarum ignaros, mercede ad exscribendum tantummodo conductos viri omnes docti et in his rebus versati et confitentur et queruntur? Si aliquid in Eusebii Codice tentatum fuisset, quis dabit ea correctione Theodoreto impositum fuisse, qui tot alia loca non ex Eusebio, sed ex ipsis Ignatii Epistolis transcripsit? Quis præstabit scriptorem Laurentiani Codicis, relicto exemplari suo aut Eusebii Historiam, aut Theodoreti disputationes in consilium adhibuisse. Nimis dilutæ sunt hæ conjecturæ: et æquissima postulatio est, ut ea pro verbis Epistolarum Auctoris habeantur, quæ ab omnibus Græcis exemplaribus, et veteribus Excerptis agnoscuntur. Iis autem verbis non dicitur id quod a solo Dallæo objectum est, S. Ignatium in carne Christum vidisse. Aliud enim est *οἶδα*, aliud *εἶδον* vel *ἴδον*· non scriptum est *εἶδον*, quod est Græcis *vidi*, sed *οἶδα*, quod iisdem semper est *novi*, vel *scio*. Ita harum Epistolarum Auctor alibi distinguit. Ad Ephesios, cap. 2, Δι' ὧν πάντας ὑμᾶς κατὰ ἀγάπην εἶδον, *Per quos vos omnes secundum charitatem vidi.* Ad Magnesios, cap. 12, Οἶδα ὅτι οὐ φυσιοῦσθε, *Novi quoniam non inflamini*, et Οἶδα ὅτι ἐντρέπεσθε, *Novi quoniam verecundamini.* Ad Philadelphicos, cap. 7, Οἶδεν γὰρ πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει, *Novit enim unde venit, et quo vadit.* Hæc primo pro certis et indubitatis habeo.

Conjecturæ ejusdem levissimæ de librariis Eusebii.

Sed disputat Dallæus ex Veteri Versione, quæ verba Auc-

toris ita repræsentat, *Post resurrectionem in carne eum vidi.* Verum non quæritur quid Interpres fecerit, sed quid Auctor Epistolæ scripserit, et an ita Interpres ille Auctoris verba reddere debuerit. Simplicitatem et fidem in eo laudem, in lingua Græca peritiam haud item. Quod errare potuerit in Scriptoris Græci mente explicanda negare nemo potest; quod hoc loco erraverit affirmo. Sed "vetustissimo Interpreti plane congruit Hieronymus:" fateor: verum post Hieronymum dissentit Ruffinus; quæritur quis mentem Auctoris potius attigerit, Hieronymus an Ruffinus, Usserianus an Vulgatus Interpres; id est, ad vim et significationem vocis *οἶδα* omnino redeundum est. Ipse non audet "cum iis contendere qui negant verbum *οἶδα* pro *vidi*" accipi posse. Sed aut illi cum iis contendendum est, aut manus dandæ. Cum enim vera lectio jam extra dubium posita sit, nihil aliud in controversia poni potest, nisi quæ sit vocabuli vera et genuina significatio. Sed et "Sophronius," inquit, "id ipsum perspicue reddidit, Ἐγὼ δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σώματι αὐτὸν εἶδον." Quid, quæso, est "id ipsum" quod Sophronius perspicue reddidit? non illud de quo quæritur; id enim est, quid Auctor Epistolæ scripserit, Sophronius autem non transtulit Ignatium, sed Ignatii interpretem Hieronymum. Si se Ignatio Scholiasten præbuisset ille quisquis est qui Sophronius dicitur, nunquam *οἶδα* per *εἶδον* reddidisset. Sed cum Hieronymi librum interpretatus est, qui *vidi* scripserat, illud per *εἶδον* reddidit, per *οἶδα* recte reddere non potuit. Ut voce Quadratus, ἐν Ἐλευσῖνι γενόμενος dixit, Hieronymi Latina, *invisens Eleusina,* respiciens, non autem illa quæ Hieronymus præ oculis habuit, Ἐλευσίνια ἐποπτεύων.

Vetus Ignatii Interpres, fidus et integer, sed in lingua Græca non admodum peritus.

Verum, "utcunque se res habeat, præcellens Hieronymi eruditio dubitare non sinit, quin sit is verissimus sensus quem ipse exhibet. Absit enim ut virum tantum nescivisse putem quid sit τοῦ οἶδα ab εἶδον vel ἑώρακα discrimen." Hoc certe unicum argumentum ad hanc rem appositum; quod tamen Hieronymi in Græca lingua perspicaciæ, et in vertendo curæ atque diligentiæ tanquam fundamento innititur. De posteriori audiamus ipsum in præfatione Chronici Eusebiani. "Obsecro ut quicquid hoc tumultuarii operis est, amicorum non judicum animo relegatis: præsertim cum et Notario, ut scitis, velocissime dictaverim." Mallem aliorum judicium

Hieronymus quid legerit.

Criticorum judicium de Hieronymo.

quam meum de utraque accipiant eruditi. "Quot et quanta peccavit Maximus Vir, nunc per properantiam, nunc per hallucinationem" observavit Josephus Scaliger. Et quidni ille discrimen inter *οἶδα* et *εἶδον* non animadverteret, qui *στρατηγίαν* cum *στρατιᾷ*, *στρατεύειν* cum *μάχεσθαι*, *ἕως τούτου* cum *περὶ τούτου* confudit; qui *γνώμην*, id est *sententiam* pro *subsidio* habuit; qui *τὸ βασιλειᾶν*, id est, *affectationem regni* pro *regia indole* accepit; qui *μετὰ τῶν Ἀποστόλων*, *post Apostolos*, *ἐξ ἐκείνου*, hoc est, *ab illo tempore*, *in hujus æmulationem* reddidit; qui dixit, *Epimenides Athenas subvertit*, pro *καθαίρει*, *lustrat*; qui *ἑτεροδόξους*, *eos qui aliena a Deo gloriæ cupiditate rapti sunt*, *διάλεκτον ἀνθρωπίνην*, *humanam fragilitatem*, *τὰ διαφέροντα*, *differentia*, *μείζονα τοῦ λαλεῖν*, *majora loqui*, *πεντηκόνταρχον*, *quinquagenarium*, *πυροφόρον*, *frumentarium*, *οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα*, *qui spreverunt contemnentes* interpretatus est: qui ex male intellectis Eusebii Græcis Apollonium Senatorem fecit, insigne ei volumen attribuit, ipsumque in Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum retulit? Ex male, inquam, intellectis Eusebii Græcis: conjectura enim Josephi Scaligeri omnino repudianda est, qui Hieronymum, cum illa scriberet, non Græcum Eusebii exemplar, sed Ruffini Interpretationem manibus habuisse asserit. Id enim fieri nullo modo potuit, cum tot annis Catalogum scripserit Hieronymus, antequam Eusebii Historiam verteret Ruffinus[d]. Si in omnibus his locis, aliisque compluribus "is sit verissimus sensus quem exhibet Hieronymus," dabimus aut *οἶδα* significare *vidi*, aut veram lectionem esse *εἶδον*. Sed cum ille "vel per properantiam, vel per hallucinationem" non minus hunc locum quam alios innumeros minus recte reddere potuerit, vera lectio Epistolæ Græcæ neque mutanda contra omnium Codicum consensum, neque aliena interpretatione detorquenda est, contra loquendi modum Græcis familiarissimum. Certe Freculphus præcellenti Hieronymi eruditione minime motus, cum ex illo plerumque omnia exscribere soleret, ista tamen in hæc verba mutavit, tom. ii. lib. ii. cap. 11. *Ego vero et post resurrectionem in carne eum fuisse scio, et credo quia scio.*

Sæpe ille lapsus in interpretando Græca.

Freculfus Hieronymum correxit.

Sed sensum ab Hieronymo redditum verissimum esse contendit Vir doctissimus ex "fama de Christo ab Ignatio in

[d] De Hieronymiana Versione Chronici, vid. J. B. Aucher. Præf. in Vers. Armen. § 4. qui tamen fortasse justo iniquior in Hieronymum.

carne viso, quæ unde nisi ex hoc Epistolæ loco propagata sit dicere vel suspicari difficile est," præsertim "apud Græcos Latinorum fere librorum incuriosos." Demus Græcos Latinorum librorum incuriosos fuisse; nonne Græcum librum habuerunt ex quo eum errorem haurire potuerunt? Quicquid *vidi* apud Hieronymum, idem εἶδον apud Sophronium efficere potuit: erat autem Sophronii versio Græcis sequentium sæculorum probe cognita. Suidas eum sæpissime transcribit: et ante Suidam Photius eundem cognovisse deprehenditur. Ut igitur Hieronymi Latinis, ita Sophronii Versio Græcis fraudi esse potuit. Sed eam famam ex hoc loco ortam esse verisimile non est: hic enim traditur, ut illi volunt, Ignatium post resurrectionem Christum in carne vidisse: at illa fama nihil tale tradidit, sed Ignatium inter parvulos ad Christum adductos fuisse ipsius Christi manibus exceptum. Hæc autem duo sunt plane diversa. Si Ignatius dixisset se vidisse Christum in carne post resurrectionem, an quisquam inde colligeret eundem quasi puerulum, manibus Christi gestatum fuisse ante ejus mortem? Nemo sane. Aliunde igitur ea fama orta est: neque id suspicari difficile, sed in promptu est. Ex nomine enim Θεοφόρου a posterioribus Græculis conficta est traditio illa, cujus nulla alia vestigia apud antiquiores exstant [e]. Qui illam fabulam excogitarunt, dicunt ideo Ignatium Θεοφόρον dictum: sed multo verisimilius est ideo eam fabulam excogitatam fuisse, quia eum Θεοφόρον dictum cognoverant, quod nomen ipsa fabula longe antiquius est: de qua re postea erit disserendum latius.

Fama de Christo ab Ignatio in carne viso: non ex hoc loco derivata est.

Illa vero inter fabulas recensenda.

Hæc cum ad fidem Græcorum Codicum tuendam et verum Scriptoris sensum a pravis versionibus vindicandum sufficere possent; ulterius observandum est prudentissimum harum rerum judicem Hugonem Grotium de hac ipsa controversia ista ad Matthæi cap. xxviii. annotasse. "Si quis locum Ignatii cum cura inspiciat, videbit rectam esse lectionem οἶδα, neque de Visus sensu ibi agi, sed de Fide, quam non suo, sed aliorum testimonio confirmat." Rectissime. Adhuc tamen Dallæus "loco inspecto videre sibi visus est multo esse appositiorem Hieronymianum quam Grotianum sensum;" idque ob duas rationes, quarum prima a particula γὰρ petitur, quam "ostendere" vult "Scriptorem verbis sequentibus ejus quod

Judicium Hug. Grotii.

[e] Fabulæ istius ortum dabit Pearsonus, infr. cap. xii.

præcedentibus dixerat rationem afferre." Dixerat autem Christum vere mortuum et resuscitatum: cujus rei optimum argumentum, "quod ipsum in carne resuscitatum viderit." Imo vero nec particula *γὰρ* rationem superioris assertionis continet, neque visio illa quam Ignatius poterat obtendere pro legitimo argumento haberi potuit. Particula *γὰρ* habet aliam particulam *καὶ* adjunctam, quæ ostendit, Scriptorem ad aliam sententiam dilabi; sive ad ulteriorem adversariorum confutationem progredi. Asseruerat ante Christum "vere passum, et vere seipsum resuscitasse," et post nudam assertionem suam hæreticos qui eam non admittebant, "dæmoniacos" vocaverat; addit igitur tam severæ objurgationis rationem assertionem aliam, quam plena fide seipsum amplecti docet, scilicet Christum post resurrectionem adhuc in carne existere, ideoque statim plurimis argumentis, ex aliorum testimonio confirmat. Argumentum autem a conspectu Ignatii aut pro levissimo haberi aut pro nullo potius debuit. Si enim ille jam lxxx. ferme annis post passionem Domini superstes asseruisset se adhuc parvulum vidisse Christum in carne post resurrectionem, quis illud testimonium ad veritatem humanæ naturæ Christi quicquam valere concederet? An ea ætatula satis certo judicare potuit, utrum vere an phantastice Christus seipsum exhibuerit? Nullum certe Grotiano sensui periculum ex particula *γάρ*. Secundo, inquit, "Si id vellet Scriptor, quod ait Grotius, supervacaneum erit verbum *οἶδα*. Fortasse. Fieri enim potest ut in optimo Scriptore aliquando vocabulum redundet. Sed supervacaneum non est, quod fidei certitudinem et *πληροφορίαν* adjungit. Dixit S. Paulus, Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, Rom. xiv. 14, ubi neque *οἶδα* neque *πέπεισμαι* supervacaneum est, sed per utrumque describitur Apostolus *πληροφορηθείς*. Quin et alibi conjunctim expressit, *καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα*, Philip. i. 25. Quem imitatus est S. Athanasius, Orat. i. contra Arianos. *Οἶδα γὰρ καὶ πέπεισμαι ὅτι τοῖς ὑπομένουσιν ἔσται μισθὸς ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος. Scio enim et certum habeo præmium iis qui sustinent retribuendum esse a Salvatore.* Ut idem sit apud nostrum *οἶδα καὶ πιστεύω*, quod *εἰδὼς πιστεύω*, aut *πιστεύων οἶδα*. Nihil enim aliud quam firmitatem et certitudinem fidei hæc loquuntur. "Sed cum duo diversa verba posuerit, ostendit se Christum in carne fuisse aliter *nosse*

Loci explicatio.

quam eum in eadem nunc esse." Hic certe omnium in hac re errorum, ut mihi videtur, fons est. Non aliunde hallucinatum fuisse primo Hieronymum, dein Interpretem, ac tandem Dallæum arbitror. Duo significari Dominicæ carnis tempora voluerunt, post resurrectionem in terris, post ascensionem in cœlis, quæ a mente Scriptoris prorsus aliena sunt. Fictum est illud "fuisse," quod ex Vairlenio proferunt. Ignatius tantum dixit ὄντα quod cum ἐν σαρκὶ conjungendum est. Illud unicum est quod hic Ignatius dixit se plena fide amplecti, Christum ἐν σαρκὶ ὄντα, adhuc etiam post resurrectionem *in carne existentem*. De ascensione nihil hic dixit, nihil probavit. Ridiculum est Scriptorem duo dicere, quorum alterum vidit, alterum credidit; deinde plura testimonia afferre pro eo quod viderat, pro eo quod credidit, nullum. Omnia enim quæ sequuntur tantummodo probant Christum dum in terris esset in carne fuisse, neque aliunde hoc novit aut credidit Ignatius nisi ex illis quæ sequuntur testimoniis. Huc etiam pertinet quod putant οἶδα præteriti temporis significationem habere, πιστεύω præsentis. Hoc autem pariter falsum est. Verbum enim οἶδα licet forma sit præteriti temporis, apud Græcos tamen significatione præsens est, et cum verbo præsentis temporis eadem significatione ponitur, ut apud Homerum—

Error Interpretum unde ortus.

Αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα.

Ideoque Latini interpretes verbo præsentis temporis efferunt, ut Matt. vi. 32. Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν, *Scit enim Pater vester*, xxiv. 36, οὐδεὶς οἶδε, *nemo scit*. Glossarium Vetus, Οἶδα, *scio, noro, nosco*, et aliud Glossarium, *Scio*, οἶδα. Etymologicon, Οἶσθα, ἀντὶ τοῦ γινώσκεις. Recte igitur οἶδα et cum πιστεύω conjungitur, et ad ὄντα refertur, ut apud Xenophontem οἶδα ἐμαυτὸν ἥττονα ὄντα· recte unicum hic objectum fidei agnoscitur, quod sequentibus testimoniis confirmatur. Neque vero ea minus Ignatium decent, aut ad sensum Scriptoris eruendum magis valent, quod non iisdem prorsus verbis concipiantur quæ nunc in Evangeliis leguntur. Ad eam rem probandam quam Scriptor asseruerat maxime accommodata sunt; at si duplicem assertionem faciamus, neque unam neque alteram probant. Non probant Ignatium Christum post resurrectionem vidisse, non ostendunt Christum

post ascensionem in carne esse; undecunque igitur sumpta sunt secundum sensum Dallæanum nihili sunt. De Apocrypho ante latius disputatum est; hic igitur concludo, Auctorem Epistolæ nunquam scripsisse Christum a se in carne visum.

Objectio de stella Magis prælucente. Epist. ad Eph. cap. 19.

(III.) Quæ habet de stella Magis prælucente nullo modo fictitium Ignatium probant; neque ipse aliquid objicit, nisi quod sint "temere scripta;" et quod "nemo interpretum ea sit sequutus." Verba Ignatii sunt, Ἀστὴρ ἐν οὐρανῷ ἔλαμψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἀνεκλάλητον ἦν· καὶ ξενισμὸν παρεῖχεν ἡ καινότης αὐτοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἄστρα ἅμα ἡλίῳ καὶ σελήνῃ χορὸς ἐγένετο τῷ ἀστέρι· αὐτὸς δὲ ἦν ὑπερβάλλων τὸ φῶς αὐτοῦ ὑπὲρ πάντα· ταραχή τ' ἦν, πόθεν ἡ καινότης ἡ ἀνόμοιος αὐτοῖς· ὅθεν ἐλύετο πᾶσα μαγεία. Vetus Interpres, *Astrum in cœlo resplenduit super omnia astra, et lumen ipsius ineffabile erat, et stuporem tribuit novitas ipsius. Reliqua vero omnia astra simul cum sole et luna chorus facti sunt illi astro: ipsum autem erat superferens lumen suum super omnia. Turbatio autem erat unde novitas quæ dissimilis ipsis. Ex qua solvebatur omnis magia.* Hæc temere dicta vult Dallæus, utpote "a Scriptura aliena, et ab ipso hujus stellæ usu abhorrentia, ad domum scilicet Bethlehem indicandam ubi natus erat Christus." Sed quomodo hæc a Scriptura magis aliena sunt, quam illa quæ alii de eadem stella tradiderunt non video. Neque illum unum usum quisquam adhuc agnovit ad domum Bethleem indicandam. Duæ fuerunt illius stellæ φάσεις, una in Oriente, altera Hierosolymis. Usus primæ apparitionis fuit ad Magos ex sua terra ad quærendum Regem Judæorum excitandos, secundæ ad domum indicandam. Multa Veteres de priori loquuntur, quam Scriptura tantummodo indicat, pauca Ignatius: neque hic neque illi ex Scriptura ea quæ dicerent sumpserunt, sed quid ipsi de ea re sentirent libere pronunciabant. *Ubi est qui natus est Rex Judæorum?* inquiunt Magi, *vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum.* Quomodo apparuerit in Oriente stella illa, quomodo Magi inde crediderint Regem Judæorum natum esse, quomodo commoti ad eum adorandum venerint, ab omnibus quæsitum est. Suam sententiam prodit Ignatius, stellam illam maxime inter omnes illustrem fuisse, et ex sua claritudine Magos

Hierosolymas adduxisse. Neque hæc sententia adeo "absurda" visa est, ut nemo Veterum eam sequeretur, quod miror equidem a Dallæo dictum. Nihil enim fere in hac sententia scriptum est, quod non plurimi postea dixerunt. Omnia fere eadem tanguntur illo uno Clementis Alexandrini loco in Excerptis. *Διὰ τοῦτο ἀνέτειλε ξένος ἀστὴρ καὶ καινὸς καταλύων τὴν παλαιὰν ἀστροθεσίαν, καινῷ φωτὶ οὐ κοσμικῷ λαμπόμενος. Propterea orta est peregrina et nova stella, dissolvens veterem Astrologiam, novo et non mundano lumine coruscans.* Quæ verba a quocunque dicta videantur, ad hunc ipsum Ignatii locum respicere quis dubitet, sive *ξενισμὸν*, sive *καινότητα*, sive *κατάλυσιν* spectat[f]? Nam et *ἀστροθεσία* quasi Magorum disciplina, a Diabolo inventa Tatiano dicitur[g]. De mira ejus luce reliquarum stellarum splendorem superante Leo Magnus, Homilia i. de Nativitate. "In regione Orientis stella novæ claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris pulchriorque sideribus facile in se intuentium animos oculosque converteret." Maximus, Homilia iii. "Quis enim dubitat ipsam stellam lætiori luce et fulgentioribus radiis coruscasse, quæ cœli terræque lumen humanis oculis ingerebat? Et necesse erat ut stella hæc a cæteris sideribus orbe clariore distaret, quæ annunciabat Christum, cujus nativitas ab universis mortalibus differebat." S. Chrysostomus, Homilia vi. in Matthæum, de hac stella. *Οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ λάμποντος ἡλίου, ὃ περ οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλ' οὐδὲ σελήνης· ἡ γὰρ τοσοῦτον πάντων ὑπερέχουσα τῶν ἀστέρων τῆς ἀκτῖνος φανείσης τῆς ἡλιακῆς κρύπτεται καὶ ἀφανίζεται. Οὗτος δὲ τῇ τῆς οἰκείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ, καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐνίκησε τὰς ἡλιακὰς, φανότερος ἐκείνων φανεὶς, καὶ ἐν τοσούτῳ φωτὶ μεῖζον λάμψας. Non enim de nocte apparet, sed meridie splendente sole: quam facultatem non modo stella nulla, sed ne Luna quidem sortitur. Illa enim omnes stellas tantopere superans ortu solis obscuratur et disparet. Hæc autem nativi splendoris exuberantia etiam solis radios superabat, illustrior illis apparens, et in tanta luce magis coruscans.* Unde illud vocat *ἄστρον μέγα καὶ ἐξηλλαγμένον, ὥστε καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει τῆς ὄψεως*

Locus Clementis Alexandrini, ubi Ignatium respexisse creditur.

Locus S. Leonis:

Maximi:

S. Chrysostomi:

[f] Alium locum, quo Ignatium imitari videtur Clemens, profert Grabius in Bull. Def. Fid. Nic. p. 175. not.

[g] Orat. contr. Græc. cap. 8.

αὐτοὺς ἐκπλῆξαι. Stellam magnam et inusitatem, adeo ut amplitudine et aspectus claritate Magos percelleret. Hæc autem dixit Chrysostomus, postquam omnia se *ἀπὸ τῶν γεγραμμένων αὐτῶν, ex ipsa Scriptura,* dicturum pollicitus esset. Neque mirum est Ignatium nobis stellam reliquis omnibus atque etiam sole ipso splendidiorem repræsentasse, cum gravis Auctor Gregorius Nyssenus in Vita Mosis, splendorem rubo solari majorem tribuat, *φωτὸς ἑτέρου ὑπὲρ τὸ ἡλιακὸν φῶς τὰς ὄψεις περιαστράψαντος, alia luce supra lucem solarem circa oculos Mosis effulgente.* De solutione Magiæ Gregorius Nazianzenus Oratione prima, *Διὰ τοῦτο ἀστὴρ ἡγούμενος, καὶ μάγοι προπίπτοντες καὶ δωροφοροῦντες, ἵν' εἰδωλολατρία καταλυθῇ. Idcirco stella præiens, et Magi sese prosternentes ac munera offerentes, ut scilicet idololatria dissolveretur.* Idem Arcanorum Carmine v. cum novitatem stellæ notasset,

S. Greg. Nyssen., Nazianzen., aliorum.

Τῆμος, ὅτ' ἀστρολόγοισιν ὁμοῦ πέσε μήδεα τέχνης.

Et S. Basilius, Oratione in Christi Nativitatem, de Magis, *Τάχα δὲ καὶ ἀντικειμένης δυνάμεως τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Κυρίου ἀτονωτέρας λοιπὸν γενομένης, αἰσθόμενοι καταργουμένας τῆς ἐνεργείας αὐτῆς μεγάλην δύναμιν τῷ τεχθέντι προσεμαρτύρουν.* Hæc ille considerans *ἀστέρα καινὸν καὶ ἀσυνήθη.* Chrysologus, Sermone cv. *Sic ubi vidit Magus humanas periisse curas, suas defecisse artes,* &c. Ac paulo post, *Ergo fratres, lectione præsenti non est firmatus error magicus, sed solutus.* Nempe, ut observat Origenes, lib. i. contra Celsum. Magi *ἰδόντες θεοσημίαν ἐν οὐρανῷ ἐστοχάσαντο τὸν μετὰ τοῦ ἄστρου προφητευόμενον ἄνθρωπον ἐπιδεδημηκέναι τῷ βίῳ, καὶ ὡς πάντων δαιμόνων καὶ τῶν ἐν ἔθει αὐτοῖς φανταζομένων καὶ ἐνεργούντων κρείττονα προλαβόντες, προσκυνῆσαι ἠθέλησαν. Videntes in cœlo prodigium conjectaverunt eum qui cum stella prænunciatus est hominem*[h] *in vitam advenisse, potentiorem esse omnibus dæmoniis et spectris familiaribus, decreverunt eum adorare.* Tertullianus, de Idololatria, cap. 9. "De Christo scilicet est mathesis hodie; stellam Christi, non Saturni et Martis et cujusque ex eodem ordine mortuorum, observat et prædicat. At enim scientia ista usque ad Evan-

[h] Habebant enim, ut Origenes in loco se explicat, Balaami prophetiam. Num. xxiv. 17. Vid. Origen. Spenceri, p. 46.

gelium fuit concessa, ut Christo edito, nemo exinde nativitatem alicujus de cœlo interpretetur." Neque igitur temere neque absurde ea dixit Ignatius quæ tot viri in Ecclesia clari sequuti sunt.

(IV.) Levia hæc nimis sunt; et tamen illud quod sequitur, ipso fatente Dallæo, levius est. "Asserit" enim, inquit, "Christum et edisse et bibisse post resurrectionem. At edisse ex Evangelio constat; bibisse non constat." Grave crimen, C. Cæsar. Quasi vero illud quod ex Evangelio non constat, si ex Actis Apostolorum constet, verum non sit. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν συνέφαγεν αὐτοῖς καὶ συνέπιεν, *Post resurrectionem* Christus *cum* discipulis *comedit et bibit,* inquit Ignatius. Quid autem S. Petrus, Act. x. 41? Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆσαι ἐκ τῶν νεκρῶν, *Qui comedimus et bibimus cum eo postquam resurrexit a mortuis.* At, inquit, "Lucas scribit Apostolos cum Christo postquam resurrexisset a mortuis manducavisse et bibisse; ipsum vero cum eis Christum, (quod noster ait,) manducavisse et bibisse nusquam dicit." Imo vero si prius, certe et posterius dixit, συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, id est, Beza interprete, *comedimus et bibimus una cum eo,* non *inter nos,* sed *una cum eo.* In Veteri Bezæ Codice in Bibliotheca nostra additum est, καὶ συνεστράφημεν, *et conversati sumus.* Erant enim illi testes electi, et familiarius adhibiti, ut Christus a morte excitatus iis fieret conspicuus in humana natura et per eos aliis: ut hoc fieret, *et comederunt et biberunt una cum eo,* hoc est, eo comedente et bibente illi simul comedebant et bibebant, atque ita post mortem, quemadmodum ante mortem, cum eo familiariter conversati sunt. Si autem ideo dicas eos non bibisse cum Christo, quia Lucas in Evangelio non scribit Christum bibisse; dicas neque eos manducasse cum Christo, quia in Evangelio non scribitur Apostolos manducasse: scribitur enim tantum Christum coram eis edisse. Si id dicere non possis quia Lucas in Actibus asserit, quod in Evangelio non dixerat, idem de altero etiam dicendum erit. Eodem certe modo συνέπιον αὐτῷ, quo συνέφαγον αὐτῷ, et in eundem finem: Christo autem manducante manducabant, eodem igitur bibente bibebant. Neutrum Lucas in Evangelio, utrumque in Actibus

Levius est adhuc quod sequitur.

affirmat. Ita non tantum Ignatius, sed et Patrum doctissimi S. Lucam in Actibus intellexerunt: Hieronymus libro adversus errores Joannis Hierosolymitani hæc ex Origene, opinor, adducit de Christo. "Comedit post resurrectionem suam, et bibit, et vestitus apparuit, tangendum se præbuit, ut dubitantibus Apostolis fidem faceret resurrectionis." B. Theodoretus Dialogo ii. notat S. Petrum hoc clarius docuisse. Ὁ δὲ *θειότατος Πέτρος σαφέστερον εἴρηκεν, Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον ἴδιον τὸ ἐσθίειν, ἀναγκαίως ὁ Κύριος τῆς σαρκὸς τὴν ἀνάστασιν διὰ βρώσεως καὶ πόσεως ἔδειξε τοῖς μὴ νομίζουσιν ἀληθῆ. Et divinissimus Petrus clarius dixit, Qui comedimus et bibimus cum eo postquam resurrexit a mortuis. Cum enim eorum qui in præsenti sunt vita proprium sit comedere, necessario Dominus per cibum et potum carnis resurrectionem de ejus veritate dubitantibus demonstravit.* S. Augustinus, Epist. xlix. [al. cii. § 7.] "Sciat sane qui has proposuit quæstiones, Christum post resurrectionem cicatrices non vulnera demonstrasse dubitantibus, propter quos etiam cibum ac potum sumere voluit, non semel sed sæpius, ne illud non corpus sed spiritum esse arbitrarentur, et sibi non solide sed imaginaliter apparere."

CAP. XI.

Docetas nonnullos ab Eucharistia abstinuisse par est credere. Simoniani non statim post mortem Simonis evanuerunt. Non apparet Ignatium dixisse, Romanos fideles facile ipsum a supplicio eripere potuisse. Neque si dixerit, veracitatem ejus in dubium vocat. Potuit sibi S. Ignatius scribendi secundam Epistolam ad Ephesios opportunitatem polliceri. Redemptio a vexatione militum, et facultas liberæ custodiæ Confessoribus ab Ecclesiis procurari solita fuse describitur. Modestia Martyris tum erga Trallianos tum erga Polycarpum defenditur.

Locus, quo traditur hæreticos quosdam ab Eucharistia abstinuisse.

CAPITE XXII. duo Argumenta persequitur, et utrumque nostrum Ignatium petit. Primum est, quod tradat Hæreticos ab Eucharistia abstinuisse [a]. Hoc autem falsum esse putat: nullos quippe ætate Ignatii hoc fecisse. Qua igitur ætate hoc fecerunt? An ducentis post Ignatium annis, cum Impostor Dallæanus has Epistolas finxit? Minime. An ullo alio ante id tempus ævo? Haudquaquam. Mentitus est igitur Scriptor; quod de Ignatio credi nullo modo, de Impostore facile credi potest. Sed quare Fictor id fingeret, quod nullam omnino verisimilitudinem haberet, quod neque ævo Ignatii, nec suo competeret? Certe si nulli unquam ab Eucharistia abstinuissent, ne Fictor quidem id dixisset, aut hujus inauditi criminis quenquam accusasset. Nullo modo igitur dubitandum est quin tales Hæretici fuerint. Sed "quinam sunt," inquit? Si quærat, quærimus et nos, quinam illi Hæretici fuerunt, de quibus loquitur Tertullianus: "Plures nec Ecclesias habent, sine matre, sine sede, orbi fide, extorres, sine lare vagantur [b]. Quando, quæso, illi Eucharistiam celebrabant, quæ illis cura viduarum et orphanorum? Sed

[a] Ad Smyrnæos, cap. 6. [b] De Præscript. Hæret. cap. 42. ad fin.

ulterius quærit, quinam illi qui ideo abstinerent ab Eucharistia, quod eam negarent Salvatoris esse carnem pro nobis passam? Respondeo, Docetæ: illi scilicet quos describit Ignatius, qui veritatem humanæ naturæ in Christo impugnabant, qui passionem ejus, et resurrectionem pernegabant, a quibus cavendum monet Ignatius, et Evangelio adhærendum, *in quo passio nobis ostensa est, et resurrectio perfecta est.* Fatetur Dallæus "multos olim fuisse Hæreticos qui hanc fidei Christianæ partem negarent, idque esse compertissimum." Sed quærit rursus, Quis de Hæreticis illius temporis scripserit, eos ab Eucharistia abstinuisse? Respondeo, nemo præter Ignatium de istius temporis Hæreticis hoc diserte affirmavit. Ejusdem tamen ætatis et anni Scriptor, S. Polycarpus, eosdem Hæreticos ferit, fundamentum hujus abstinentiæ indicat, et reliqua cum Ignatio perstringit. Hæc enim ille de Docetis, cap. 7. Πᾶς γὰρ ὃς ἂν μὴ ὁμολογῇ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἀντίχριστός ἐστι· καὶ ὃς ἂν μὴ ὁμολογῇ τὸ μαρτύριον τοῦ σταυροῦ, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί. Καὶ ὃς ἂν μεθοδεύῃ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, καὶ λέγῃ μήτε ἀνάστασιν μήτε κρίσιν εἶναι, οὗτος πρωτότοκός ἐστι τοῦ Σατανᾶ. *Quisquis enim non confitetur Jesum Christum in carne venisse, Antichristus est; et qui non confitetur martyrium Crucis, ex diabolo est; et qui eloquia Domini ad proprios affectus trahit, dicitque neque resurrectionem neque judicium esse, hic primogenitus est Satanæ.* Quibus docet eos qui tunc veritatem humanæ naturæ in Christo negabant, mortem ejus pariter negasse, resurrectionemque et judicium sustulisse. Hos autem docet vanos homines seduxisse; Catholicos monet ut eorum corruptelas vitantes, orationibus invigilent, et jejuniis adhæreant: post quæ notissimum est Eucharistiam ea ætate celebrari solitam esse: hortatur etiam ut visitent infirmos, viduas, pupillos, pauperesque nullo modo negligant, qui omnes ex oblationibus et agapis, ubi Eucharistia celebrabatur, sustentari solebant. Quare idem subindicat Polycarpus quod clare loquutus est Ignatius. "Sed si verum esset, vel ab Irenæo memoratum, vel ab alio aliquo esset." Dedimus "alium," et quidem maxime idoneum testem S. Polycarpum. Irenæus autem curiosissimus Valentinianæ hæreseos explorator fuit, omniumque quæ ab ea natæ sunt accuratissimus indagator:

Docetæ.

Quid de eis indicaverit S. Polycarpus.

vetustiorum Hæreticorum deliria breviter describit, et disciplinam vix attingit. Antiquiorum distinctæ hæreses jam tum erant quasi sopitæ, nisi quatenus in Valentinianis erant superstites, Valentinianorum igitur hæresin Irenæus accurate describens operoseque refutans sæpissime Lectores monet iisdem argumentis vetustiores Hæreticos esse refutatos. Mirum igitur non est si Docetæ aliqui ab Eucharistia abstinerent, et tamen illius rei nullam Irenæus fecerit mentionem.

Id tamen docet Irenæus quo hoc ipsum quod volumus indicatur; ex Menandri Schola prodiisse ait qui asserebant *non esse credendum in eum qui crucifixus est:* quorum hoc effatum erat, *Si quis confitetur crucifixum, adhuc hic servus est*[c]. Quomodo igitur illi qui Christum mortuum non putabant, qui fidem in eum qui crucifixus est repudiabant, ad Eucharistiam convenirent, quæ instituta est ad mortis Christi commemorationem? Περιττὸς γὰρ ὁ τύπος ἀνῃρημένης τῆς ἀληθείας, *Supervacaneus enim est typus ablata veritate,* ut loquitur B. Theodoretus. De Simonianis quæ habet adversus Bellarminum nihil valent. Intelliguntur eo nomine non tantum ii qui Simonem colebant, sed et discipuli qui ex ejus Schola prodeuntes ab eo ceperunt initia, et illius sententiam varie transformabant, et post ejus interitum sub illius nomine pestilentissimum dogma tradiderunt. Quamvis et illi qui Simonem colebant diu post ejus mortem perdurabant. De ætate sua Justinus Martyr, Apologia ii.[d] Καὶ σχεδὸν πάντες μὲν Σαμαρεῖς, ὀλίγοι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν, ὡς τὸν πρῶτον Θεὸν ἐκεῖνον ὁμολογοῦντες ἐκεῖνον καὶ προσκυνοῦσι. *Ac Samaritani prope omnes, ex aliis etiam nationibus nonnulli, illum quasi primum Deum confitentes adorant quoque.* Et in eadem Apologia asserit Dæmonas excitasse Σίμωνα καὶ Μένανδρον ἀπὸ Σαμαρείας, οἳ καὶ μαγικὰς δυνάμεις ποιήσαντες πολλοὺς ἐξηπάτησαν, καὶ ἔτι ἀπατωμένους ἔχουσι, *qui etiam nunc seductos possident,* non ut Interpres, *quos seducant habent.* Unde de seipso ita loquitur in altera Apologia, Καὶ τοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ἔθνει ἀσεβοῦς καὶ πλάνου Σιμωνιανοῦ δόγματος κατεφρόνησα. *Ego quoque impium et erroneum in gente mea Simonianum dogma despexi.* Pariter de sui ævi Simonianis Clemens Alexandrinus, Stromat. lib. ii. cap. xi. § 52. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σίμωνα τῷ ἑστῶτι, ὃν σέβουσιν, ἐξομοιοῦσθαι τρόπον

Simoniani diutius perdurabant, ut testantur Justinus, Clemens Alexandrinus, alii.

[c] Lib. i. cap. 23. [d] Ea scil. quæ nunc est Prima, cap. 26, et 56.

βούλονται. Simonis autem sectatores stanti quem colunt volunt assimilari moribus. Postea Origenes lib. vi. contra Celsum, Οὐδαμοῦ τῆς *οἰκουμένης οἱ Σιμωνιανοί. Nullibi gentium Simoniani.* Ipse tamen ejusdem Operis lib. i. Νυνὶ δὲ τοὺς *πάντας ἐν τῇ οἰκουμένῃ οὐκ ἐστὶ Σιμωνιανοὺς εὑρεῖν τὸν ἀριθμὸν, οἶμαι, τριάκοντα, καὶ τάχα πλείονας εἶπον τῶν ὄντων.* Εἰσὶ δὲ *περὶ τὴν* Παλαιστίνην *σφόδρα ἐλάχιστοι, τῆς δὲ λοιπῆς οἰκουμένης οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καθ' ἣν ἠθέλησε δόξαν περὶ ἑαυτοῦ διασκεδάσαι. Nunc autem in toto orbe opinor vix triginta Simonianos reperiri; ac fortasse ne tot quidem. Sunt enim in Palæstina pauci admodum, in reliquo vero orbe nusquam nomen ejus est in ea opinione in qua ipse haberi voluit.* Eusebii ætate exstabant qui ejus hæresin profitebantur; qui cum Christianos se simulassent, Dæmonum tamen cultui se privatim mancipabant, ut ipse testatur lib. ii. cap. 13. Fuerunt igitur quamplurimi ætate Ignatii Simoniani, qui nefanda quædam mysteria celebrabant, Eucharistiam minime, qui Simonem quidem colebant, sed sub Christi nomine: *πλάνου μὲν ὄντος αὐτοῦ, μορφὴν δὲ ὀνόματος* Χριστοῦ *ἐνδυσαμένου, qui tametsi impostor esset, speciem tamen nominis Christi assumpsit,* ut testatur Epiphanius. "Quæ cum ita sint, apparet Simonianos sub Claudio" minime "exstinctos esse, Trajani et Ignatianæ passionis temporibus" quamplurimos "extitisse," adeoque "de illis posse accipi quæ a Scriptore Epistolarum de quibusdam sui temporis hæreticis dicta sunt."

De Marcione quæ disserit, qui Christi corpus phantasticum docuit, et tamen Eucharistiam celebravit, ad ætatem Ignatii non spectant; neque quid Docetæ eo ævo fecerint ostendunt. Illi enim de morte Christi multa docuerunt, quæ Marcion nullo modo sustinuit. Et Tertullianus testatur, eo ipso loco qui producitur, Marcionem "sacramenta propria" habuisse. Ignatius autem de Ecclesiæ Sacramento sine dubio intelligendus est, a quo et Marcion abstinuit. Denique cum argumentum ab Interpolatore petit, (a quo nunquam videtur nisi doctior recedere) qui hæc verba omisisse videatur, quod minus vera putaret: primo, auctoritatem B. Theodoreti Interpolatori opponimus, qui hæc ipsa verba tanquam pura puta Ignatiana et verissima exscripsit, Hæreticis sui temporis objecit, neque veritus est ne illa verba auctorem Epistolarum alium quam Ignatium Episcopum Antiochenum et Martyrem

proderent. Secundo, interpolator ipse, qui pro sua libidine, quæcunque voluit omittere solitus est, nullo modo ea verba omisisse, quod vera esse non putaret, putandus est, ut ex his quæ eorum loco posita sunt apparet; Τὸν σταυρὸν ἐπαισχύνονται, τὸ πάθος χλευάζουσι, τὴν ἀνάστασιν κωμῳδοῦσι. Quis enim eos Eucharistiæ Sacramento usos fuisse putet, qui *Christi crucem erubescunt*, qui *passionem ejus derident*, qui *resurrectionem ludos faciunt*, qui *infidelem inimicitiam cum invicem habent*. Hæc sane ille posuit, quod idem his verbis doceri putaret quod ab Ignatio dictum de iis est, qui ab Agapis, ab Eucharistia, ab oblationibus abstinebant, et ab Ecclesia in Diaboli castra transvolabant [e].

Secundum hujus capitis Argumentum Epistolam ad Romanos spectat, qua scriptum significat "in eorum potestate fuisse ipsum supplicio liberare." Fortasse. An igitur inde sequitur Ignatium eam Epistolam non scripsisse? Profecto non capio. "Quod si ita est," inquit, "sequitur Romanos gravissime peccasse: eum enim non liberarunt." Imo vero non sequitur. Fieri enim potest ut Romani Christiani illud efficere non potuerint, quod Ignatius putavit eos facere potuisse: gravissime autem non peccabant, qui illud non fecerunt, quod in ipsorum potestate non videbant. Fieri etiam potest, ut illud potuerint facere, nec tamen faciendum putaverint, rationibus ab ipso Ignatio redditis permoti, aut etiam ablata occasione, et inimicorum furore præventi, cum Ignatius *subductus est cum festinatione in Amphitheatrum*, ut

Alterum argumentum. De Epist. ad Romanos.

[e] Dixit, inter alia, in Capite suo xxii. ad hunc locum spectans Dallæus: "Illud mitto, quod hos non modo Eucharistia, sed etiam Oratione ideo abstinuisse dicit, quod non confiterentur Eucharistiam carnem esse Salvatoris; quod ineptum est et incredibile. Cur enim Oratione quisquam idcirco abstineat, quod Eucharistiam neget esse Salvatoris carnem?" Vidit hoc, opinor, omnino nihili esse Pearsonus; neque enim decurrendum ad Clem. Alexandrinum, qui in Strom. VII. vii. § 41, de Prodici Gnostici discipulis vetantibus orare mentionem facit: sed ne Dallæus perderet infelix totum nihil, hoc ipsum denuo produxit Curetonus, Corp. Ign. 336. Mallem equidem Ignatii adversarium mihi vinctum tradidisset! Primo, e lectione Theodoreti, εὐχαριστίας καὶ προσφορὰς οὐκ ἀποδέχονται, satis constat vocem προσευχῆς eodem sensu accipiendam quo προσφορὰ, de Oratione Oblationis. Deinde ipse Larroquius, a Cotelerio monitus, qui Dallæum in Notis ad Epist. ad Smyrn. graviter castigat, "concedere se" ait "non vereri," Epistolæ Auctorem loqui "posse" de prece mystica, qua Panis et Vinum consecratur. Observ. p. 283. Causas alias inanes nectit, sicut fecerat in Historia Eucharist. sua, cap. 3, ne Ignatium verum fateatur; inde vero nihil adjuvat Dallæum. Ergo quam objectionem contempsit Pearsonus, disjecit Cotelerius, deploratam reliquit Larroquius, Curetonus pro sua humanitate resarcivit. Redarguat, cui libet: sed ne mihi lector candidus vitio vertat, si hujusmodi delicias Criticorum prudens transiero.

in ejus Actis legimus. Fieri denique potest, ut illud efficere non potuerint sine vitæ plurium Christianorum periculo, aut etiam sine peccato. At non peccat qui id boni non facit, quo majus aliquod bonum facere possit, aut quod facere sine peccato non possit. "Non quæro," inquit, "quæ qualisque fuerit illa quæ Romanis a nostro tribuitur potestas." At omnino quærendum, imo statuendum erat qualis hæc potestas fuerit, priusquam pronunciaret gravissime eos peccaturos, si illa uti in hac causa nollent; et utrum talis esset, quæ illis nullo modo surripi posset.

An dixerit Epistolæ Scriptor Romanos fideles posse ipsum a supplicio eripere.

Sed ille hæc "toties affirmavit," et tamen "falsum est." Quod affirmasse dicitur, falsum esse, nondum probatum est, neque probari ullo modo potest: an toties id dixerit Scriptor, jam videndum. Nam primo qui dixit se, *si illi voluerint*, et *si illi non impedirent*, moriturum, non statim dixit, "mortem ejus si vellent nullam futuram." Diversa hæc plane sunt. Novit S. Martyr Gentiles omnes Romanos cupidissime Imperatoris decretum exsecuturos, et ipsius morte delectatos fore. Nisi igitur Romani Fideles intercederent, et martyrium ejus aliquo modo impedire conarentur, certissima ei mors, ut et exoptatissima, pro Christo fuit. Non tamen inde sequitur dixisse eum, "nullam fore mortem," si Christiani "voluerint," aut "impedire" conarentur: hoc enim an efficere possent, dubitare etiam ille qui hæc dixerat potuit. Novit infideles et potuisse et voluisse eum interficere: certo igitur hoc futurum erat, nisi aliquis impediret. Novit se a Deo ad martyrium vocatum esse; impedire voluisse nemo hominum præter Christianos Romæ constitutos credendus fuit. Si igitur illi idem quod ille vellent, aut non impedirent, certissima Martyri mors fuit, sive illi revera impedire potuissent, sive non. Multi enim Christiani Confessores a morte liberare conati sunt, qui id efficere non potuerunt. De Peregrino Lucianus, Ἐπεὶ δὲ *οὖν ἐδέδετο, οἱ Χριστιανοὶ συμφορὰν ποιούμενοι τὸ πρᾶγμα πάντα ἐκίνουν ἐξαρπάσαι πειρώμενοι αὐτόν· εἶτ' ἐπεὶ τοῦτο ἦν ἀδύνατον, ἥ γε ἄλλη θεραπεία πᾶσα οὐ παρέργως, ἀλλὰ σὺν σπουδῇ ἐγίνετο. Postquam vinctus est, Christiani rem suam infelicitatem putantes, omnia movebant illum eripere conati. Mox ubi hoc impossibile fuit, alia omnis cura non perfunctorie, sed sedulo adhibita est.*

Duo igitur loca quæ produxit Vir doctissimus, non id

efficiunt quod ille voluit: sed tertius illi videbatur asserere, id ipsis facile fuisse. *Vobis enim,* inquit, *facile est id quod vultis facere:* facillimum igitur existimavit Epistolæ Scriptor Romanis Fidelibus fuisse, Ignatium a sententia Imperatoris et morte liberare. At in illis verbis de morte nihil dictum est: neque ea recte intelligi sine sequentibus possunt: quæ si sana sint, ut apud Metaphrasten exstant (in Codice enim Laurentiano ea, quod dolendum est, non habentur[f]) ostendere videntur Auctorem Epistolæ putasse Romanos fideles potuisse eum a supplicio liberare: et quare id existimare non potuerit Ignatius, nullam satis gravem causam video. Aliquot enim Romæ magnæ auctoritatis viros, et in ipsa etiam Aula nonnullos tunc Christianismum vel aperte professos, vel secreto amplexos fuisse, dubitandum non est; qui, cum ab Urbe Imperator abesset, illud certe non ægre obtinere potuisse putandi sunt, ut si non remitteretur, saltem differretur sententiæ ab Imperatore jam absente latæ exsecutio. Sed cum in verbis ipsis reperiatur aliqua discrepantia, non erit aut mihi molestum, aut cuiquam, uti spero, ingratum, si sententiam nostram de lectione jampridem dubia interponam. Verba sic se habent, *Ὑμῖν γὰρ εὐχερές ἐστιν ὃ θέλετε ποιῆσαι· ἐμοὶ δὲ δύσκολόν ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, ἐὰν ὑμεῖς φείσησθέ μου.* Ita Metaphrastes. Codex Augustanus, *μὴ φείσησθέ μου,* et Vetus Interpres *non parcitis mihi.* Hic particula negativa in Metaphraste, Codice Nydprucciano, et Vulgato Interprete deest: in Codice Augustano, et Vetere Interprete agnoscitur. Si igitur judicium de lectione ferre liceat, puto particulam negativam admitti debere, sed non eo quo ponitur loco, verum ante verbum *ἐπιτυχεῖν,* ut legatur, *ἐμοὶ δὲ δύσκολόν ἐστι τοῦ Θεοῦ μὴ ἐπιτυχεῖν,* vel, quod idem est, *ἀποτυχεῖν.* Quod si cui placeat, verborum sensus hic erit, *Mihi autem durum et molestum est Deo non potiri.* Ita *δύσκολον* interpretor, non ut sit *arduum* et *difficile,* sed *molestum* et *grave, ἀηδὲς,* sive *minime placens:* unde *δυσκολαίνειν, moleste ferre, non bene concoquere;* quæ significatio ipsi etymo maxime congruit. Hesychius, *Δυσκολαίνει, δυσφορεῖ,* quod est *ægre* vel *gravate fert:* unde eidem Hesychio *Δύσλοφον,* est *δύσκολον, difficulter ferendum.* Unde

[f] Meminerit Lector Epistolam Breviorem ad Romanos Græce non editam ante annum 1689, tertio anno post mortem Pearsoni.

Poeta vetus, Ὡς δύσκολον τὸ γῆρας ἀνθρώποις ἔφυ. Senectus enim, ut ait, *onus Ætna gravius.* Jam si hoc sensu accipiatur δύσκολον, contrario accipiendum erit εὐχερὲς, ut apud Hesychium Εὐχερὴς, εὔκολος, et Εὐπερίστατον, εὔκολον, εὐχερῆ, ut idem sit quod ἀβαρὲς, *leve* et *placidum;* ut sit horum verborum, sensus, *Vobis quidem id quod cupitis efficere placidum et promptum; mihi autem Deo non potiri durum, grave, et molestum foret*[g].

Non igitur apparet Auctorem Epistolæ dixisse Romanos fideles facile potuisse Ignatium a morte liberare, aut eam nullam, si illi vellent, fore. Neque verisimile est Scriptorem id voluisse, quod eos ad Martyrem liberandum invitare, et excitare videatur, cum hoc omnibus quæ in ea Epistola adeo premit et persequitur contrarium sit. Aut si eam potestatem Scriptor innuerit, nunquam constabit hanc Christianis Romæ constitutis adeo non competiisse, ut S. Ignatius eam animo concipere et veram esse suspicari non posset, et ex tali suppositione aut suspicione, ne ea potestate in ipso liberando, et martyrio quod summopere ambiebat, et ad quod Dei voluntas adeo aperte vocabat, impediendo uterentur, libere monere. Quare ut Deo maxime placere studeant eos hortatur; et a Deo esse, ut ipse pro nomine Christi jam martyrium subiret, iis planum facit. *Qui vivit,* inquit, *et loquitur in me intus mihi dicit, Vade ad Patrem.* Neque dubitare se ostendit quin Christus iis etiam hanc Dei voluntatem patefacere voluerit: quos interim certiores facit, hæc se non secundum carnem, sed mentem Dei scripsisse. Nihil igitur in Epistola ad Romanos de eorum potestate dictum est, quod a S. Ignatio scribi non potuit.

Nova objectio.

(Dallæi studium in Interpolatore offerendo.)

Capite xxiii. Interpolationibus, aut Spuriis perstrictis, unicum Argumentum adversus Auctorem ipsum cuditur: quod ab ea re petitur, quam "non a gravitate" Martyris "abhorrere" fatetur, "sed a judicio et sapientia;" neque ab illis quidem multum, sed "nonnihil." Hæc autem judicii et sapientiæ defectus ex prudentia Interpolatoris detegitur perspiciturque. Ita scilicet Dallæo Auctor Epistolæ ineptus,

[g] Vir Summus non semper pariter felix erat in textus emendatione, atque in illustratione auctorum quos manibus tractabat. Optime legitur, arbitror, ἐάνπερ ὑμεῖς μὴ φείσησθέ μου, quod recepit doctissimus Petermannus, conspirantibus Versione Vet. Lat., Syriaca, et Armeniaca.

imprudens, sciolus, in quo nihil tale reperire potuerunt antiquissimi Patres; Interpolator autem acutus, prudens, et, quod mirum est, etiam "fortis," cujus ineptias omnes vident. Sed quid tandem illud est, quod adeo a judicio et sapientia S. Martyris abhorret? Illud nempe, quod polliceatur se secundum libellum ad Ephesios missurum[h]. Hoc prudentiæ, hoc sapientiæ S. Ignatii officit. Nam in assidua meditatione mortis, et inter Leopardorum vexationes hoc polliceri stultum esset.

Priusquam hæc censura admittatur, videamus quid promittit, et quomodo. Quod promittit est δεύτερον βιβλίδιον, *secundus libellus*, sive Epistola. Βιβλίδιον quidem quodvis *scriptulum* Græcis, ut ex Plutarcho constat, apud quem, in Vita Cimonis, describuntur Chii τοξεύοντες ὑπὲρ τὰ τείχη βιβλίδια προσκείμενα τοῖς οἰστοῖς, *libellulos sagittis annexos super muros mittentes.* Vocat autem hanc Epistolam quam tunc scripsit libellum primum, quod esset cæteris quas scripsit paulo prolixior, (ut Hieronymus Augustino, Epist. lxxxix. [al. cxii.] "Tres simul Epistolas, imo libellos, per diaconum Cyprianum tuæ dignationis accepi:" et Epist. ii. [al. lii. 4.] "Libellum hunc libello ejus copulato," de duabus primis Epistolis,) promittit se secundum etiam missurum. Quomodo autem promittit? non absolute; sed sub conditione non una. Primo, si Deus voluerit, ἐὰν θέλημα ᾖ· secundo, si intelligat Ephesios ita se habere, ut ad ipsos ea quæ meditatus erat par esset scribere. Non hæc temeritatem aut insipientiam, sed pietatem et prudentiam sapiunt, si et materiam, et modum pollicitationis consideres. Sed conditio, inquies, et affectio Martyris impediunt quo minus hoc etiam sub illis conditionibus promittat: assidua scilicet meditatio mortis, et Leopardorum vexationes. Imo vero nullo modo. Erat enim in illo Sancto Martyre cum zelo Dei et cura Ecclesiarum conjuncta mortis meditatio; neque aliorum minus quam suam salutem spectabat. Eadem itaque causa quæ ut primam Epistolam ad Ephesios mitteret, ut secundam insuper promitteret, si opus esset, Sanctum Virum permovebat. Sed inter Leopardorum vexationes hoc sapienter promittere non potuit. Quidni? an qui unam jam scripserat Epistolam in manibus militum, quos Leopardos vocat, alteram scribere non potuit?

Βιβλίδιον, sive Libellus, quid sit.

[h] Epist. ad Eph. § 20.

Militum custodia, quibus tradebantur Christiani, qualis.

Ut hæc objectio plene et perspicue solvatur, satis erit observare vexationes militum, quorum custodiæ Confessores tradebantur a Christianis redimi solitas esse. Et quidem in hunc finem, quo laxius custodirentur, et liberiore fruerentur carcere, a Fidelibus opes erogabantur, tum ut Confessores ipsos alerent, tum ut custodum iniquitatem largitionibus mitigarent. Antiquissimus locupletissimusque harum rerum testis est inter Ethnicos Lucianus in Epistola de morte Peregrini. Postquam enim ille in carcerem conjectus est, statim viduæ et orphani, ad fores carceris convolabant, *Οἱ δ' ἐν τέλει αὐτῶν καὶ συνεκάθευδον ἔνδον μετ' αὐτοῦ διαφθείροντες τοὺς δεσμοφύλακας· εἶτα δεῖπνα ποικίλα εἰσεκομίζετο, καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο. Magistratus autem eorum* (puta sacris ordinibus initiati, qui *ἄρχοντες* tum dicebantur) *etiam intus cum eo condormiebant, custodibus corruptis: dein cœnæ variæ introducebantur, et sacri eorum sermones dicebantur*[1]. Ecce vetustissimum Ecclesiæ morem hic habemus ab Ethnico descriptum; ubi in carcere Agapæ celebrabantur, viduæ et orphani alebantur, ritus Christiani a custodibus redempti sunt. *Καὶ μὴν καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν ἧκόν τινες, τῶν Χριστιανῶν στελλόντων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, βοηθήσοντες καὶ ξυναγορεύσοντες καὶ παραμυθησόμενοι τὸν ἄνδρα. Aliqui etiam ex quibusdam Asiæ civitatibus venerunt e communi mittentibus Christianis, qui viro opem ferrent, ipsumque defenderent, et consolarentur.* Et hoc etiam docet factum esse ex more Ecclesiæ Christianæ. *Ἀμήχανον δέ τι τὸ τάχος ἐπιδείκνυνται, ἐπειδάν τι τοιοῦτον γένηται δημόσιον, ἐν βραχεῖ γὰρ ἀφειδοῦσι πάντων. Incredibilem autem quandam celeritatem ostendunt, si quid tale publicum contingat. Illico enim nulli rei parcunt. Καὶ δὴ καὶ τῷ Περεγρίνῳ πολλὰ τότε ἧκε χρήματα παρ' αὐτῶν ἐπὶ προφάσει τῶν δεσμῶν, καὶ πρόσοδον οὐ μικρὰν ταύτην ἐποιήσατο. Proinde Peregrino tunc multæ pecuniæ mittebantur, et non exiguum proventum hunc lucrifecit.* Insignis admodum hic locus Luciani est, charitatem, curam studiumque Christianorum Veterum erga Confessores graphice depingens, in re notissima, quæ sub finem imperii Hadriani, in prima hujus Philosophi peregrinatione contigit. Sed Christianos ipsos de re eadem disserentes audiamus. Tertullianus, jam adultior Montanista factus, lib. de Jejuniis Catholicorum, charitatem ipso Luciano

Eis largitiones a Christianis collatæ, et quamobrem.

Probatur ille Ecclesiæ mos pluribus exemplis.

[1] Lucian. Opp., tom. iii. 335.

acerbius et invidiosius sugillat[k]: "Plane vestrum est in carceribus popinas exhibere martyribus incertis, ne consuetudinem quærant, ne tædeat vitæ, ne nova abstinentiæ disciplina scandalizentur, quam nec ille Pristinus, vester non Christianus martyr, attigerat: quem et facultate custodiæ liberæ aliquandiu fartum, omnibus balneis quasi baptismate melioribus, et omnibus luxuriæ secessibus quasi Ecclesiæ secretioribus, et omnibus vitæ istius illecebris quasi æternæ dignioribus, hoc puto obligatum ne mori vellet." Idem tamen Tertullianus ad Martyras cap. i. de eadem Ecclesiæ consuetudine sedatius loquitur. "Inter carnis alimenta, benedicti Martyres designati, quæ vobis et domina mater Ecclesia, et singuli fratres de opibus suis propriis in carcerem subministrant, capite aliquid et a nobis, quod faciat ad spiritum quoque educandum." Et cap. 2. "Ipsam interim conversationem seculi et carceris comparemus, si non plus in carcere spiritus acquirit, quam caro amittit: imo et quæ justa sunt caro non amittit, per curam Ecclesiæ, agapen fratrum." Hæ Ecclesiæ et fidelium "opes" Diaconis concredebantur, qui Confessores et consilio juvarent, et victu sustentarent, et a custodum iniquitate dato pretio redimerent. Tertulliani ævo S. Perpetua in Passione sua, cap. 3. "Ibi tunc Tertius et Pomponius, benedicti Diaconi, qui nobis ministrabant, constituerunt præmio ut paucis horis emissi in meliorem locum carceris refrigeraremus." De vetustissima hac consuetudine S. Cyprianus Epistola xi. [al. xv.] "Et credideram quidem presbyteros et diaconos, qui illic præsentes sunt, monere vos et instruere plenissime circa Evangelii legem, sicut in præteritum semper sub Antecessoribus nostris factum est; ut diaconi ad carcerem commeantes Martyrum desideria consiliis suis et Scripturarum præceptis gubernarent." Idem Epistola v. "Quantum ad sumptus suggerendos, sive illis, qui gloriosa voce Deum confessi, in carcere sunt constituti, sive iis qui pauperes et indigentes laborant, et tamen in Domino perseverant; peto nihil desit; cum summa omnis, quæ redacta est, illic sit apud clericos distributa propter ejusmodi casus." S. Dionysius Episcopus Alexandrinus apud Eusebium, lib. vii. cap. 11, de Eusebio Diacono. *Εὐσέβιος, ὃν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐνεδυνάμωσε, καὶ παρεσκεύασε τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς γενομέ-*

[k] Lib. de Jejuniis, c. 12.

νων ἐναγωνίως ἀποπληροῦν. *Eusebius, quem Deus jam inde ab initio roboravit, impulitque ut Confessoribus in custodia positis ministeria strenue exhiberet.* Auctor Constitutionum Apostolicarum, lib. v. cap. 1, de Confessore. Μὴ παρίδητε αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ ἱδρῶτος ὑμῶν πέμψατε αὐτῷ εἰς διατροφὴν αὐτοῦ καὶ εἰς μισθοδοσίαν τῶν στρατιωτῶν, ἵνα ἐλαφρυνθῇ καὶ ἐπιμελείας τύχῃ, ἵν' ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν μὴ θλίβηται ὁ μακάριος ἀδελφὸς ὑμῶν. *Ne eum negligatis; quin potius mittite ei ex labore et sudore vestro ad victum, et ad mercedem militibus solvendam, ut allevietur et curetur; ut quantum in vobis est, beatus frater vester non prematur.* Victor Vitensis de Carthaginensibus in Persecutione Africana. "Sed populus memoratæ urbis in Domino semper fidelis, dato munere carcerariis, die ac nocte Christi martyres frequentabat[l]."

Martyrum refrigeria.

Hæc cum fuerit vetustissima Ecclesiæ consuetudo, idem etiam in Ignatii vinculis factum constat. Nam S. Chrysostomus in Panegyri hæc observat. Αἱ γὰρ κατὰ τὴν ὁδὸν πόλεις συντρέχουσαι πάντοθεν ἤλειφον τὸν ἀθλητὴν, καὶ μετὰ πολλῶν ἐξέπεμπον τῶν ἐφοδίων, εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῷ συναγωνιζόμεναι. *Civitates enim in itinere concurrentes Athletam animabant, et cum copioso viatico dimittebant, orationibus et comitatu illi concertantes.* Semper enim agnoscit eam quam habuit ab Ecclesiis ἀναπαύσιν, idque fere per Diaconos: ut ad Smyrnæos, Κατὰ πάντα με ἀνεπαύσατε, et de Burrho, κατὰ πάντα με ἀνέπαυσε· ad Ephesios de Croco, κατὰ πάντα με ἀνέπαυσεν, ὡς καὶ αὐτὸν ὁ Πατὴρ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναψύξει. Hæc autem ἀνάπαυσις, sive ἀνάψυξις, fuit illa *refrigeratio*, de qua Veteres loquuntur[m]. Omnibus igitur modis Diaconi aliique ab Ecclesiis missi Ignatio in itinere ministrabant; adeoque eum a vexationibus militum, quantum in ipsis erat, præmiis redimebant. Hinc autem recte intelligitur quod de militibus, quos Leopardos vocat, scribit, οἳ καὶ εὐεργετούμενοι χείρους γίνονται, *qui et beneficiis affecti pejores fiunt;* scilicet quo plus pecuniæ a fidelibus acciperent pro relaxatione vexationis, eo acrius ex intervallo S. Martyrem vexabant, quo

[l] Lib. v. p. 93. ed. Chifflet.

[m] Ut Tertullianus, Apol. cap. 39. "Lucrum est pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes quosque *refrigerio* isto juvamus." Idem de Fuga in Persecutione, cap. 12. loquitur de "multis locupletibus credentibus viris ac feminis," qui Apostolis "*refrigeria* subministrabant."

Curetonus, ut solet, quasi Pearsonum nunquam legisset, Dallæum Virbium agit de tota hac objectione, ipse tamen sibi visus multa et præclara minari.—Corp. Ign. 323.

majorem pecuniæ vim extorquerent, et Christianos copiosius emungerent. Quare cum toties Ignatio contingeret refrigeratio, et ab iniquitate militum redemptio, et, ut loquitur Tertullianus, "facultas liberæ custodiæ," facile potuit illas quas habemus Epistolas exarare, quarum aliquæ non multum longiore quam unius horæ spatio scribi potuerunt: neque ex iis ulla tam prolixa est ut plures quam tres horas postulet. Certe "quamvis longæ Epistolæ una nox sufficit," inquit Hieronymus ad Chromatium. Cur igitur, qui ad Ephesios hanc Epistolam scripsit, non et aliam, si opus esset, scribendi occasionem opportunitatemque polliceri sibi posset, causam nullam video. Unde tota illa imprudentia et insipientia in alio libello promittendo prorsus evanescit. Hæc eo lubentius hoc loco commemoravi, et fusius prosecutus sum, ut simul Blondelli quæstioni responderem. "Quo palpo belluinam Leopardorum rabiem sedare datum est, ut vinctum suum non modo pii unius aut alterius solatiis frui, sed eidem vicinas undique Ecclesias, nullo incendii Christianos orbe toto depascentis metu, aggregari sinerent?" Hæc enim eadem opera difflantur. Qui enim nostra legerit, et *palpum* statim videbit, et tot Christianorum concursum factum esse non mirabitur.

Capite xxiv. ea congerit quæ in Epistolis occurrunt "non satis cum Martyris modestia consentanea: quæ tamen fatetur esse "minus elata" quam ea quæ superius audivimus. Hæc autem in quatuor Argumenta dividit; quorum duo Interpolationes aut spuria spectant, duo in nostrum Ignatium diriguntur. Prima modestiæ violatio est, quod "supercœlestium scientiam sibi vindicat[n]." Quasi vero Christiano viro, et quidem Episcopo, et ab Apostolis edocto nulla supercœlestium scientia competeret. An τὰ ἐπουράνια toties ab Apostolo memorantur, ut de illis nihil scire, nihil scribere possent Christiani? Mira hæc mihi videntur; et tamen ob hanc unam sententiam "a modestia hic scriptor duplici nomine discedit." Primo, "sibi ea tribuit quæ nemini homini mortali concessa sunt." Nego, pernego. Dicit se πολλὰ φρονεῖν ἐν Θεῷ, *multa sapere in Deo.* An hoc nulli mortalium concessum est? an potius ab omnibus Christianis requisitum non est? Ad sapientiam in Deo et quidem multam omnes vocantur: ille præsertim quem S. Chrysostomus ἀντίῤῥοπον

Argumenta de violatione modestiæ.

[n] Alludit ad Epist. ad Trall. cap. 5.

Πέτρου διδάσκαλον appellare non veretur. Dicit se ea scribere posse quæ Trallenses non caperent. An hoc nulli mortalium concessum est? Nondum tanta nobis tunc temporis Trallensium scientia fuisse apparet. Cum ad Smyrnæos supercœlestium, et visibilium invisibiliumque mentionem fecisset, statim addit, *Qui capit, capiat.* Postremo, hæc ἐπουράνια clarius definit, dum se τὰς τοποθεσίας τὰς ἀγγελικὰς, καὶ τὰς συστάσεις τὰς ἀρχοντικὰς intelligere posse dicit. Nec tamen "patet hæc hujusmodi esse quæ nulli mortales sciant." Nos forte non recte intelligimus quid Epistolæ scriptor per ista verba voluerit, at eum illa non intellexisse quæ his verbis significare voluit, nemo certe mortalium novit. Per τοποθεσίας Dallæus significari putat, "loca in quibus vel singuli Angeli vel Angelorum ordines a Deo in hoc universo positi sunt." Sed de hac interpretatione dubitari non immerito potest. Quamvis enim eam vocem velut elegantem Cicero usurpaverit, apud Græcos tamen, ut opinor, raro exstat; et apud Ciceronem ea significatione sumitur quæ Angelis non competit [o]. Τόπος in hoc ipso Scriptore pro officio et dignitate sumitur, ut ad Smyrnæos, τόπος μηδένα φυσιούτω. Vetus Interpres, *Qualitate nullus infletur*; ut recte legendum monuit Isaacus Vossius; nam Usserius non recte *qualiter* ex MS. transcripsit. Interpolator, Τόπος καὶ ἀξίωμα καὶ πλοῦτος μηδένα φυσιούτω. Ad Polycarpum, Ἐκδίκει σου τὸν τόπον, *Vindica locum tuum*, hoc est, officium et dignitatem quam ut Episcopus obtines. Quem locum sine dubio Origenes in animo habuit, cum in Commentariis ad Matthæum scripsit, Ἐπεὶ δὲ τὸν τόπον τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκδικοῦντες χρῶνται τῷ ῥητῷ [p]. Et τοποθεσία eo sensu sumpta ad Angelorum ordines rectius fortasse applicari potest: varia autem eorum officia dignitatesque Vetustissimi Christiani agnoscebant. Συστάσεις ἀρχοντικὰς reddit rursum Dallæus *principatuum quasdam stationes atque acies*, cum σύστασις neque *stationem* neque *aciem* significet. De his fusius aliquando fortasse agemus. Interim fateor de Angelorum natura, officiis, dignitatibus ordinibusque diversis scire se aliqua Scriptorem Epistolæ affirmare, quæ Trallenses capere non potuisse putavit: et hoc

[o] Epist. ad Attic. i. 13. et 16.

[p] Origen. Comment. in Matt. tom. xii. § 14. p. 156. ed. Lommatzch. Vid. Pearsoni Not. in Epist. ad Polycarp. cap. 1. p. 24. ed. Smith. Ibi, quod hic ait se aliquando facturum, phrasin fusius illustrat.

potius ad locum S. Pauli ab Usserio indicatum spectat, quam ad illum a Dallæo, ubi non de scientia sed de religioso cultu angelorum agitur. Quare hoc sentio S. Ignatio probe convenire, et ab eo non immodeste sed vere dictum esse, et ad ea quæ sequuntur recte accommodari posse. Irenæus Charismata in Primitiva Ecclesia commemorans meminit τῶν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἐκδιηγουμένων. *Eorum qui arcana Dei mysteria exponebant.* Ut Ignatius ad Polycarpum, τὰ δὲ ἀόρατα αἴτει ἵνα σοι φανερωθῇ, ὅπως μηδενὸς λείπῃ, καὶ παντὸς χαρίσματος περισσεύῃς. *Invisibilia autem petas ut tibi manifestentur, ut nullo deficias, et omni charismate abundes.* Cap. 2. S. Chrysostomus asserit S. Ignatium arcana quædam ab Apostolis accepisse: Συνεγένετο τοῖς ἀποστόλοις γνησίως, καὶ πνευματικῶν ναμάτων ἀπέλαυσεν· ὁποῖον οὖν εἶναι εἰκὸς τὸν συντραφέντα, καὶ πανταχοῦ συγγενόμενον, καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων αὐτοῖς κοινωνήσαντα; *Cum Apostolis genuine conversatus aquis spiritualibus rigatus est; Qualem idcirco eum fuisse par est qui cum illis nutritus, et ubique conversatus, et de dicendis et de arcanis participavit?* Ubi de arcanis autem loquitur, non dubito quin hunc locum, et huic similes in Epistolis respexerit. Præterea in Excerptis Clementis Ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Διδασκαλίας, *Ex Orientali Doctrina,* quæ sane S. Ignatio incognita esse non potuit, nonnulla de Angelorum variis officiis et dignitatibus referuntur. Neque vero quod ea dixerit Trallianos strangulatura, adeo hæc sublimia esse indicat. Hoc enim ad eos tanquam infantes dictum est qui solido cibo facile strangulantur: quod tralatitium est. Ut Hieronymus, Epistola lxv.[q], de Origenianis loquitur. "Ex quo volunt intelligi, nos qui necdum initiati sumus, debere audire mendacium; ne parvuli atque lactentes solidioris cibi edulio suffocemur," hoc est, στραγγαλωθώμεθα. Et Dallæus ipse Capite xxix. dum hæc Ignatii verba recitat, observat "in ipsis aperte expressa Paulini sensus vestigia."

Sed et "hoc plane," inquit, "intempestivum erat." Imo vero et huic loco et tempori maxim econgruit. Quod ut non videret Dallæus, fœda, ut opinor, sententiæ præcedentis

[q] Edit. Cantab. et Clerici pro "Hieronymi" nomine exhibent "Tertullianum;" quod scripsit Pearsonus forsitan errore calami; sicut Hieronymus ipse "Ignatium" pro "Barnaba." Unde sanctus ille Doctor Ecclesiæ pœnas subit præcipitationis et indiligentiæ suæ sub judice Curetono.—Corp. Ign. p. lxvii. Vid. Pearson. supr. Part. i. cap. iii.

corruptela, cap. 3, cui tam infeliciter medelam adhibere conatus est Salmasius, in causa fuit. Ista duo vocabula *ἑαυτὸν πότερον*, ab illo toties vexata et pejora facta, facillime in unum ex Interpolatore compinguntur, ut minima mutatione *συντονώτερον* legatur. Qua voce restituta reliqua minimo negotio sanantur. Sic igitur lego. *Ἀγαπῶν ὑμᾶς φείδομαι· συντονώτερον δυνάμενος γράφειν περὶ τούτου εἰς τοῦτο ᾠήθην ἵνα ὢν κατάκριτος ὡς ἀπόστολος ὑμῖν διατάσσωμαι* [r]. Significat se in animo habuisse aliquid ad eos pro Episcopo suo Polybio scribere, quem majorem etiam apud Ethnicos reverentiam obtinere quam apud ipsos indicat; acrius igitur aliquid meditatus erat, ut quoniam jam condemnatus esset, Apostolica quadam auctoritate uteretur. Sed ex amore erga ipsos, et ex suæ conditionis sensu eis parcit. *Πολλὰ φρονῶ*, inquit, *ἐν Θεῷ*, *Multa sapio in Deo*, quamplurima ab Apostolis ipsis accepi, quæ vos latent: possem ex eorum auctoritate vobis præcipere, *ἀλλ' ἐμαυτὸν μετρῶ*, *sed meipsum mensuro*. Hæc duo paulo fusius persequitur; dein eos hortatur, non suo nomine, sed per amorem Christi, ut ab hæreticis caveant. Quorum si priora haud vulgarem in mysteriis Christianæ religionis scientiam indicant, posteriora certe singularis modestiæ specimen exhibent. Objectio autem illa, quæ hæc "satis invidiose" dicta pronunciat, adeo Scriptorem non ferit ut seipsam jugulet. "Cum profitetur," inquit, "ista quorum sibi scientiam arrogat adeo esse excelsa, adeo supra mortalium etiam fidelium captum sublimia, ut ea a Trallianis suis capi posse desperet. Cujus rationem affert non admodum officiosam, hanc scilicet, quod isti sint *νήπιοι*, *parvuli, pueri, infantes*." Non video quomodo magnam sibi scientiam arrogat, qui se supra pueros sapere dicit. Non intelligo quomodo quis illa adeo excelsa esse, et supra omnium mortalium captum sublimia asserat, quæ tantum ab infantibus capi non posse existimat. Non capio quare pueri *Deo digni* dici non possint, aut *mentem inculpatam et inseparabilem in patientia* non habeant.

Sed nec satis modestus censoribus nuperis Scriptor videtur,

[r] Hanc Pearsoni correctionem neglexisse videtur Smithius. Aliam nimis imperfectam in Notis dedit sub nomine Pearsoni. Unde nec Jacobsono, nec Petermanno sese obviam tulit. Edidit vero Petermannus, Ἀγαπῶν ὑμᾶς φείδομαι συντονώτερον γράφειν δυνάμενός περ τοῦτο, ὡς ᾠήθην, ἵνα μὴ ὢν κατάκριτος ὡς ἀπόστολος ὑμῖν διατάσσωμαι.

dum Polycarpo, "tanquam tironi Magister" scribit, *αἰτοῦ σύνεσιν πλείονα ἧς ἔχεις, Pete prudentiam ampliorem ea quam habes.* O præclarum immodestiæ specimen! Monet eum ut juniorem senior, ut charum amicus, ut liberum vinctus, ut Episcopum Confessor, et hortatur ad incrementa spiritualium donorum acquirenda, et a Deo omnis boni fonte petenda. Monitum plane hoc non immodestum, sed pium inprimis et fidele; quodque Veteres qui Loca Communia tractarunt sibi diligenter exscribendum putabant. Neque vero levis suspicio hæc fuisse signanter dicta, et aliquid hic innui quod valde notatu dignum est. Nam et in Inscriptione Polycarpo scribit, Ἐπισκόπῳ Ἐκκλησίας Σμυρναίων, *μᾶλλον ἐπισκοπημένῳ ὑπὸ* Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Episcopo Smyrnæorum, magis autem visitato a Deo Patre et Jesu Christo.* Innuere autem videtur locum Apocalypseos, quo scribitur ad Angelum Smyrnæorum Ecclesiæ, *Novi opera tua.* Quæ si observatio recta sit, non dubitandum erit, quin illi septem Angeli Ecclesiarum totidem fuerint proprie dicti Episcopi.

CAP. XII.

Argumenta a Dictione petita refelluntur. Vera vocis θεοφόρου notio apud Antiquos. Ea vox S. Ignatio dum in vivis esset tributa est. Sermones Ignatii cum Trajano habiti explicantur. Martyres a Paganis, κακοδαίμονες, miseri, *seu* infelices *nominati. Fabula de S. Ignatio puero in ulnis Christi accepto hoc titulo longe posterior. Alia traditio illi fabulæ coæva Veteribus incognita. Fabulæ ipsius Anastasius et Metaphrastes primi meminerunt. Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani ætate Fabulæ natæ videntur. Noster Ignatius presbyteros ἱερέας non appellat.*

Argumenta a dictione petita.

ATQUE hæc quidem hactenus de rebus ipsis, quæ Epistolas, quas defendimus, S. Ignatio Episcopo et Martyri aliena manu minime subditas fuisse persuadent. Quæ sequuntur "orationem, et verba ex quibus oratio contexta est" spectant. De oratione in genere disputat, sed nihil aliud asserit, quam, "Epistolas" duodecim "non esse unius ejusdemque Auctoris," quod ei libentissime concedimus. Cum autem omnium Epistolarum ingenium et ideam critice repræsentat, antiquissimas illas, Eusebio visas, maxime exagitat; earum stylum miris modis infamat ac deturpat, illius sententiæ S. Hieronymi minime memor, "Scio inter Christianos verborum vitia non solere reprehendi."

Vox, Θεοφόρος.

Prima dictionis labes quam observat, est "cognomentum θεοφόρου Ignatii nomini semper adjectum." At certe si vox Θεοφόρος cognomentum sit, stylum vel dictionem minime lædit; neque quisquam eo rudius aut incultius scribere dici potest, quod se vel uno vel pluribus nominibus prodat. Sed "hoc Ignatii nomen Theophorus et apud vetustissimos omnes est inauditum, et plane fabulosum, et ex fabula ortum. Ergo

Epistolas alterius alicujus diu post Ignatium fuisse necesse est." Hoc igitur Argumentum suo loco dimotum est, et ad ea pertinet quæ temporum fidem pulsare videantur. Sed salva res est: et magis certa hujus cognominis antiquitas quam ut recentis fabulæ prætextu rejiciatur; magis explorata vocabuli notio in Veterum scriptis, quam ut posteriorum ineptiis eludatur.

Θεοφόρος vox est antiquis Ecclesiæ Scriptoribus maxime familiaris: ut huic ipsi scriptori Ephesii *θεοφόροι*, et *ναοφόροι* dicuntur. Ita Clemens Alexandrinus in Excerptis asserit *θεοφόρον γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον προσεχῶς ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ καθάπερ σῶμα αὐτοῦ γινόμενον*[a]. Et Stromat. lib. vii. cap. xiii. § 82. *Ἢ οὐκ οἴδατε, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ναὸς ἐστὲ τοῦ Θεοῦ; Θεῖος ἄρα ὁ γνωστικὸς καὶ ἤδη ἅγιος θεοφορῶν καὶ θεοφορούμενος.* Idem enim est templum Dei esse, et *θεοφόρον* esse, vel *θεοφορεῖν*. Pseudo-Dionysius Cœlestis Hierarchiæ cap. vii. docet nomen *Throni* inter ordines Angelicos denotare *τὸ θεοφόρον*. S. Basilius de Spiritu Sancto, cap. 5, *Ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος ἡ θεοφόρος σὰρξ συνεπάγη*, et Homilia in Nativitatem, *Ἔδει τὸ Πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου τὴν θεοφόρον ἐκείνην συστήσασθαι σάρκα.* Ac rursus Homilia in Psalmum lix., cap. 4, *Ὑπόδημα δὲ τῆς θεότητος ἡ θεοφόρος σὰρξ, δι' ἧς ἐπέβη τοῖς ἀνθρώποις.* Gregorius Nazianzenus Epistola ad Cledonium ii.[b] de Apollinaristis, Τὸ *δεῖν προσκυνεῖν μὴ ἄνθρωπον θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν σαρκοφόρον*· et *μὴ σάρκα θεοφόρον, ἀλλὰ θεὸν ἀνθρωποφόρον.* Oratione iii., *Βούλεται γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος μὴ ἐξεῖναι διαπιστεῖν τοῖς ὑπὸ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν εἰρημένοις*[c]. Oratione xxxvii., *Ὥς τις τῶν μικρῷ πρόσθεν θεοφόρων ἐφιλοσόφησεν.* Palladius in Præfatione Lausiacæ Historiæ[d], *Παρὰ θεοφόρων ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ τὴν οὐράνιον τούτων ζωὴν ἐκμεμάθηκα.* Quintus S. Cyrilli Anathematismus ab Anastasio versus, *Si quis audet dicere Christum hominem ἄνθρωπον θεοφόρον, id est hominem Deo utentem se asportantem* (lege, *sive portantem*) *et non Deum esse veraciter dixerit, Anathema sit*[e]. Et tamen B. Theodoretus, Τὸν *θεοφόρον δὲ ἄνθρωπον*

Vox, Θεοφόρος, Veteribus Ecclesiæ Scriptoribus familiaris.

Exempla complura ex Patribus.

[a] Fragm. § 27. p. 976. ed. Pott.
[b] Orat. lii.
[c] P. 97. c. ed. 1609.
[d] In Magn. Bibl., Paris. 1654. tom. xiii.
[e] Vid. S. Cyrill. Alex. Opp. ed. Aubert. tom. v. p. ii. Epist. Synod. xv.

ὡς πολλοῖς τῶν ἁγίων πατέρων εἰρημένον οὐ παραιτούμεθα· *Deiferum hominem, sicut a multis Sanctis Patribus dictus est, non rejicimus.* Cyrillus autem, Φαμὲν γὰρ ἡμεῖς τὸ μὴ χρῆναι πρός τινος θεοφόρον ἄνθρωπον ὀνομάζεσθαι τὸν Χριστὸν, ἵνα μη καθ' ἕνα τῶν ἁγίων νοοῖτο. *Dicimus enim nos non debere ab aliquo Deiferum hominem nominari Christum, ut ne sicut unus Sanctorum intelligatur*[f]. Eulogius apud Photium de S. Cyrillo, Ὁ δ' αὐτὸς θεοφόρος ἀνὴρ κἂν τῷ δευτέρῳ ἀναθεματισμῷ τὰ αὐτὰ βοᾷ. Photius, Epistola prima, de quinta Synodo, Πέντε δὲ καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων πατέρων παρουσίᾳ καὶ συνδρομῇ ἐκρατύνετο. De sexta, Ἑβδομήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν θεοφόροις ἀνδράσι τὸν ἀγῶνα ὑποδυομένη. De septima, Τῶν μακαρίων ἐκείνων καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν ἡ θεοφόρος καὶ ἁγία πανήγυρις[g]. Frequentissimus igitur hujus vocabuli in Veterum scriptis usus reperitur, cujus explicatio in Scholiis Maximi ad locum Dionysii citatum fusius traditur: Σημείωσαι ὅτι καὶ τὸ τῶν ἁγίων θρόνων τάγμα θεοφόρον εἶπεν, ὡς φέρον ἀναπαυόμενον νοητῶς τὸν Θεόν. Ὅρα οὖν ἐπειδὴ καὶ ὁ μακάριος Βασίλειος ὁ Καππαδόκης τὴν θεοφόρον εἶπε σάρκα, σκοπητέον πῶς εἴρηται· ἀλλ' ἡ μὲν σὰρξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου κατ' οὐσίαν καὶ καθ' ὑπόστασιν ἥνωται αὐτῷ τῷ Θεῷ Λόγῳ· διὸ καὶ σαρκοφορεῖν αὐτὸς λέγεται παρὰ τῶν πατέρων, καὶ σάρκα ἐνδύσασθαι. Τί ἄτοπον οὖν εἰ καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ λέγεται θεοφόρος, ὡς φέρουσα τὸν Θεὸν Λόγον καθ' ἕνωσιν ἀδίαστατον, αὐτοῦ σὰρξ καὶ λεγομένη καὶ ὑπάρχουσα κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν. Οὗτοι δὲ κατὰ χάριν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἀῤῥήτῳ τε λόγῳ καὶ ἀνεννοήτῳ διανοίᾳ θεοφόροι καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο λέγονται. *Observa eum Sanctorum Thronorum ordinem* θεοφόρον *nominare, veluti ferentem intellectualiter residentem Deum. Quare cum etiam B. Basilius Cappadox* θεοφόρον *carnem dixit, considerandum quomodo illud dictum sit. Caro autem ipsius Domini secundum substantiam et secundum subsistentiam unita est ipsi Deo Verbo: quapropter* et σαρκοφορεῖν, *carnem ferre, ipse dicitur a Patribus, et carnem induere. Quæ igitur absurditas si etiam caro ejus dicatur* θεοφόρος, *tanquam ferens Deum Verbum secundum unionem inseparabilem; cum ipsius caro et dicatur et sit proprie et secundum veritatem. Hi autem per gratiam*

[f] Theodor. Opp. ed. Schulz. V. pp. 32, 33.

[g] Ed. R. Montacut. Lond. 1651. p. 10, sqq.

habentes in seipsis Deum, ineffabili ratione et incogitabili intellectu, etiam ipsi θεοφόροι propterea dicuntur.

Hanc veram Vocabuli notionem cum Veteres tanto consensu agnoscant, neque an idem S. Ignatio peculiariter attributum sit quisquam dubitet; quæritur tantum quæ sit antiquitas hujus cognominis, an fabula vetustius appareat, et Ignatio vivo impositum fuerit; an potius fabula posterius et ex illa natum. Primo igitur hoc mihi concedi postulo, ut ante scriptam Eusebii historiam nomen τοῦ θεοφόρου Ignatio attributum sit: si enim postea insertum esset, Epistolarum quas defendimus auctoritatem minuere non posset, cum illas easdem esse quas vidit Eusebius etiam Adversarii agnoscant. Imo nomen hoc Epistolis coævum fuisse mihi videtur ex ipsis Epistolis colligi non inepte posse. Sic enim ad Smyrnæos Scriptor loquitur, Τί γάρ με ὠφελεῖ τις εἰ ἐμὲ ἐπαινεῖ, τὸν δὲ Κύριόν μου βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶν αὐτὸν σαρκοφόρον; Ὁ δὲ τοῦτο μὴ λέγων τελείως αὐτὸν ἀπήρνηται ὡς νεκροφόρος· τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν ὄντα ἄπιστα οὐκ ἔδοξέ μοι γράψαι. *Quid enim juvat me quis si me laudat, Dominum autem meum blasphemat, non confitens eum carniferum? Qui autem hoc non dicit, ipsum perfecte abnegavit, existens mortifer. Nomina autem ipsorum existentia infidelia non visum est mihi inscribere.* Cap. 5. Quis enim non videt Ignatium ad nomen θεοφόρου Epistolæ præfixum alludere, quod agnovit sibi ne quidem a Docetis negatum fuisse? Illorum autem laudes non acceptabat, dum eum θεοφόρον vocarent, negarent autem Christum σαρκοφόρον, et se probarent νεκροφόρους· neque eorum nomina recitare volebat. Et in Epistola ad Magnesios, Καταξιωθεὶς γὰρ ὀνόματος θεοπρεπεστάτου ἐν οἷς περιφέρω δεσμοῖς ᾄδω τὰς Ἐκκλησίας. *Dignificatus enim nomine Deodecentissimo in quibus circumfero vinculis canto Ecclesias.* Cap. 1. Ubi viri docti jungunt illud nomen cum ἐν οἷς, et putant esse vel "Christianum," quasi Christianus non fuerit antequam in vincula conjectus est; vel "Confessorem" aut "Martyrem," cum Confessoris nomen adeo antiquum esse minime videatur; "Martyrem" autem nunquam se appellat Ignatius. Et omnino illa verba ἐν οἷς περιφέρω δεσμοῖς potius sequentibus ᾄδω τὰς Ἐκκλησίας adjungenda videntur. Quod et ex sententia ab Imperatore lata melius adhuc intelligitur: sub enim hoc nomine θεοφόρου, et ad ejus expositionem relatione

Quæritur quo tempore S. Ignatio id cognomen datum fuerit.

Locus ex Epistola ad Smyrnæos.

Locus ex Epistola ad Magnesios.

Acta Martyrii.

habita in vincula conjectus est, uti in Actis legimus, *Trajanus sententiavit, Ignatium præcipimus, in seipso dicentem circumferre crucifixum, vinctum a militibus duci in Magnam Romam.* Adeo non sine sarcasmo Imperator Ignatium condemnavit. Sed habemus testes Eusebii temporibus longe antiquiores. Vetustissima enim Acta hæc diserte de S. Ignatio coram Trajano Imperatore constituto narrant. *Trajanus dixit, Quis es tu Cacodæmon, qui nostra præcepta festinas transgredi; et aliis persuades ut male pereant? Ignatius dixit, Nemo Theophorum cacodæmonem vocat.* Rursus, *Trajanus dixit, Et quis est Theophorus? Ignatius dixit, Qui Christum habet in pectore. Trajanus dixit, Tu igitur in teipso Christum circumfers? Ignatius dixit, Scriptum est enim, Inhabitabo in ipsis et inambulabo*[h]. Qui locus Prophetæ a S. Cyrillo ad *τοῦ θεοφόρου* explicationem adhibetur[i]. His verbis et vera antiquitas nominis, et vera notio asseritur. Sed Dallæus Actorum Auctorem "diu post Ignatii tempora" vixisse putat, "quod et alia confirmant," inquit, "et inter cætera sermones quos cum Trajano a Martyre habitos Acta ista præter omnem veri ac decori speciem fingunt." Miror equidem eum hæc Ignatii Acta nunquam de industria refutasse: præsertim cum ea tam illustre Epistolæ ad Romanos testimonium præbeant, quam ille tam fastidiose rejicit. Quænam illa "alia" sint nescio, "sermones" certe neque "veri" neque "decori" rationes turbant. Una tantum vox a Trajano usurpata reliquis omnibus occasionem præbuit; quam nemo dixerit Imperatori minime convenire, qui eam recte intellexerit. Mirum fortasse alicui videatur, Trajanum sic Ignatium compellasse. *Quis tu es, Cacodæmon?* Sed qui novit quid sit *κακόδαιμον*, et quomodo Christianos in judicio compellare solebant Ethnici, facile sentiet et verum hoc et decorum esse. Sic Latinus Interpres in Passione Andronici[k], *Maximus dixit, Quid jam habes facere, male Dæmon,* cum Præses illi nihil aliud dixisse videatur, quam *κακόδαιμον*. Est autem *κακοδαίμων* nihil aliud quam *infelix* homo. Gloss. Vet. *κακοδαίμων calamitosus.* Ut Dio Chrysostomus, qui vixit sub imperio Trajani, Alexandrinos alloquitur Oratione xxxii., Τί *οὖν τοῦτο λαμπρὸν, ὦ*

[h] Græca, quæ primus edidit Ruinart. e Cod. Colbertino, habes in recentioribus editionibus Epistolarum Ignatii, Jacobs. p. 558. Peterm. p. 458.

[i] Apud Theodoret. Opp. v. 31.

[k] Exstat apud Ruinart. Act. Sinc. p. 485.

κακοδαίμονες ; Quid igitur hoc præclari est, O infelices? Eos autem ita compellat, propter illos qui vitam suam præter rationem projecerunt. *Φασὶ γοῦν ἤδη τινὰς τῶν ἀπολωλότων διὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν νεανιεύσασθαι, μὴ παραιτουμένους τὸν θάνατον, ἀλλὰ προσλιπαροῦντας, ὅπως ἀκούσωσιν ἐπὶ πλέον. Aiunt igitur jam quosdam eorum qui perierunt ex tali causa animose se gessisse, non deprecantes mortem, sed supplicantes, ut diutius audire liceret*[l]. Hos *δυστυχεῖς, ταλαιπώρους, κακοδαίμονας* appellat; et Christianos ad Martyria festinantes tales omnino putabant, et *miseros* ac *infelices* homines tunc temporis plerumque vocabant. Ut Arrius Antonius apud Tertullianum in Asia Martyres allocutus est, *Ὦ δειλοὶ,* id est, *O miseri et infelices homines*[m]*!* Homeri Scholiastes, *ὦ ἄθλιοι*. Hesychius, *Ἆ δειλοὶ, ὦ δειλοὶ, καὶ κακοδαίμονες*. Unde idem emendandus statim ab initio, *καὶ τὸ ᾱ ἄρθρον, ὡς παρ' Ὁμήρῳ, ᾱ δηλοῖ*. Legendum enim est, *καὶ τὸ ὦ ἄρθρον,* (nempe *δηλοῖ*) *ὡς παρ' Ὁμήρῳ, Ἆ δειλοί.* Nuperi Editores monent hic *ᾱ* non esse *ἄρθρον*, sed omnino voluit Hesychius *ἆ* apud Homerum pro *ὦ* articulo positum esse; ipse enim suo loco, *Ὦ ἄρθρον, κλητικῆς πτώσεως, οἷον, ὦ ἄνθρωπε*. Lege igitur *καὶ τὸ ὦ*, quemadmodum apud Suidam legimus, *καὶ τὸ ὦ, Ὅμηρος, ἆ δειλήτι κακῶν,* ubi etiam legendum, *Ἆ δειλοὶ, τί κακῶν*. Odyss. K. 431,

> Ἆ δειλοὶ, πόσ' ἴμεν, τί κακῶν ἱμείρετε τούτων;

Ad quæ Homeri verba, *quare hæc mala adeo desideratis?* allusisse videtur Arrius Antoninus. Sic Maximus Præses Probum Confessorem affatus est, "Requiesce a vanitate tua: an permanes in duritia miser?" et, "Attende corpus tuum, miser:" et Andronicum, "Non sentis tormenta, miser?" et Tarachum, "Miserere jam tui, miser:" atque ita sæpius. Non aliter Ammianus Marcellinus, lib. xxii., "Poterantque miserandi homines ad crudele supplicium ducti Christianorum adjumento defendi, ni Georgii odio omnes indiscrete flagrassent." Cum igitur Trajanus ad Ignatium hac compellatione usus esset, *ὦ κακόδαιμον*, ille arrepta hac occasione, Gentium *δαίμονας*, ut solebant vetustissimi Christiani, exagitat. Putabant enim Ethnici homines *κακοδαίμονας* malis Geniis seu Dæmonibus inservire. Dion Chrysostomus, Oratione xxiii.,

[l] Pag. 376. ed. Paris. 1604.

[m] Ad Scap. cap. 5.

Ἀνάγκη κακοδαίμονα φάσκειν αὐτὸν κακῷ δαίμονι συνεζευγμένον καὶ λατρεύοντα; ἀληθές. Necesse est eum dicere infelicem, malo Genio conjunctum et servientem? Verum. Nam, ut observat Chalcidius, "juxta usurpatam penes Græcos loquendi consuetudinem tam sancti sunt dæmones, quam polluti et infecti." Ostendit igitur seipsum non malo Genio conjunctum, sed Deo potius, vel ab ipsa appellatione, *Θεοφόρου*, quæ ipsi a Christianis attributa est. His observatis reliqui sermones et personis et rei ipsi satis consentanei sunt. Fruantur igitur ea antiquitatis opinione, quam iis Usserius, Antiquitatum optimus Judex, conciliavit. Neque hæc vox ullum iis novitatis signum imprimit. Epistolæ ipsæ ante Eusebii Historiam ex Adversariorum confessione, ex nostra disputatione a Polycarpo editæ, huic antiquitati satis suffragantur. Neque dubito quin ad titulum respexerit Pseudo-Dionysius cum eum vocavit *Θεῖον Ἰγνάτιον*. Succinunt Epistolis tres nobiles Græciæ Scriptores, Ephraemius, Jovius, et Gobarus [n]. Ephraemius Patriarcha Antiochiæ, et Ignatii ex intervallo Successor inter Patres meminit *Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου*, teste Photio, Codice ccxxviii. Jovius Monachus apud eundem, Codice ccxxii., *Φησὶ γὰρ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος τρία λαθεῖν τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου.* Stephanus Gobarus, Cod. ccxxxii., *Ἰγνάτιος μέντοι ὁ Θεοφόρος, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεύς.* Ad finem sexti sæculi Leontius Byzantinus, sub initio septimi Antiochus, ut in Testimoniis videre est, idem testantur. Eodem sæculo Auctor Chronici Alexandrini, cujus testimonium omisimus, quoniam Epistolam Interpolatam spectat, *"Ὅτι δὲ τρεῖς ἐνιαυτοὺς κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Κύριος ἐπὶ τὸν ἑκούσιον καὶ ζωοποιὸν ἦλθε σταυρὸν, διδάσκει καὶ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος καὶ μάρτυς, ὁ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου γνήσιος μαθητὴς γεγονὼς, τῆς δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων κατασταθείς. Quod autem Dominus, cum per tres annos Evangelium prædicasset, ad voluntariam et vitalem crucem venerit, docet Ignatius Deifer et Martyr, qui Joannis Theologi germanus discipulus fuit, sanctissimæque Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus ab Apostolis constitutus.* Unde paulo post ostendit eos qui tradebant Christum per quatuor annos et aliquot dies prædicasse, *ἐναντιουμένους τῷ ῥηθέντι Θεοφόρῳ καὶ μάρτυρι.* Successit his Maximus proximo sæculo, qui

[n] Photii Biblioth. pp. 258, 195, et 291, ed. Bekker.

huic rei illustre testimonium præbet, Ὡς καὶ τὸ Θεοφόρος πολλάκις αὐτῷ λεγόμενόν τε καὶ γραφόμενον. *Ut illud vocabulum Θεοφόρος sæpe ab eo et dictum et scriptum.* Illud enim *scriptum* Epistolas, *dictum* autem Acta spectat: et illud quidem Epistolarum titulos, hoc sermones cum Trajano habitos confirmat. Eodem septimo sæculo hæc Acta secutum esse Bedam [o] constat, ut et octavo Adonem. Nec tamen ulla adhuc apparet istius Fabulæ, aut alterius *Theophori* significationis, vel vola vel vestigium.

Omnium antiquissimi, quos pro sua Fabula adducit Dallæus, sunt Anastasius Bibliothecarius, et Simeon Metaphrastes; quorum posterior Vitas Sanctorum non nisi post initium decimi sæculi scripsit; prior autem vergente ad finem nono octavam Synodum Latine edidit. Huic autem inter notulas hæc aspersit, "Tradunt Græci, quod parvulus quem Dominus advocatum statuit in medio dicens, *Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut hic parvulus*, &c. iste Ignatius fuit et idcirco hunc *Deiferum* nuncupent. Unde nec Apostoli ausi fuerint ei cum ad Ecclesiæ præsulatum promoveretur amplius manus imponere; nimirum quem ore Dei laudatum et ipsius tactu sanctificatum cognoverint." Sed quinam, amabo, hi Græci fuere, qui tales fabulas de S. Ignatio tradiderunt? non Veteres certe, non eorum aliquis qui ante Anastasium in Græca Ecclesia scripsere. S. Chrysostomus Ecclesiæ Antiochenæ presbyter fabulam utramque aperte refellit, dum Ignatium Christum nunquam vidisse tradit, et Apostolos eum per impositionem manuum ad ordinem Episcopatus extulisse narrat. Θαυμάζω τὸν ἄνδρα ἐγὼ ὅτι παρὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνεχειρίσθη, καὶ αἱ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων χεῖρες τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἥψαντο κεφαλῆς. *Virum ego admiror, quod a Sanctis illis principatum hunc obtinuerit, et beatorum Apostolorum manus sacrum illud caput tetigerint.* Post S. Chryso-

Dallæi auctores quam recentes.

[o] Martyrologium Bedæ olim perperam adscriptum ea continet, ad viii. Cal. Dec., quæ manifesto indicio se produnt ex recentioribus Actis esse consarcinata. Hæc respexisse Pearsonum non credo; nihil enim de *Theophori* nomine ibi reperies. Aliud exemplar ob oculos habuisse videtur Vir Summus; non quale exstat in Biblioth. Cottoniana, ubi inter alia commemoratur Martyrium S. Thomæ Cantuarensis. Sunt enim plura Martyrologii Bedæ exemplaria in Bibliothecis nostris, quorum unum aut alterum ad manus habere potuit tam diligens Antiquitatum explorator. Jam vero de Adone, prout edidit Rosweydus, idem pronuntiandum. Eadem tradit, quæ Pseudo-Beda, nisi quod diem assignat Cal. Feb. Vid. Thomæ Smith. Præf. ap. Jacobson. p. 542.

stomum B. Theodoretus, in Syria Episcopus, qui tot conciones Antiochiæ habuit, Dialogo I. Ἀκήκοας δὲ πάντως Ἰγνάτιον ἐκεῖνον, ὃς διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν χάριν ἐδέξατο. *Audivisti prorsus Ignatium illum, qui per Petri dextram Pontificatus gratiam accepit,* &c. Post Theodoretum Felix, Episcopus Romanus, ad Zenonem de Petro Mongo, "Qui Sanctæ Antiochenæ Ecclesiæ indignissime se ingessit, sanctamque sedem Pontificatus Ignatii martyris polluit, qui Petri dextra Episcopus ordinatus est [p]." Neque Græcis neque Latinis ordinatio Ignatii sine manuum impositione aut quarto, aut quinto sæculo innotuit. Non dubito igitur quin Græci illi qui hæc tradiderunt, ii fuerint, quibuscum Anastasius Constantinopoli versatus est, cum octavæ Synodo ipse interesset. Lis enim tunc temporis erat de Ignatio Constantinopolitano Patriarcha, et Photio Romanis maxime inviso. Magnum erat hujus Ignatii nomen, et propter loci dignitatem quam amiserat, et propter exsilia et ærumnas quas passus erat, unde novus Θεοφόρος appellatus est. Michael Syncellus in Encomio, Ὁ νέος οὗτος καὶ μέγας Θεοφόρος Ἰγνάτιος. *Novus hic et magnus Deifer Ignatius.* Chronologia Nicephoro ascripta in MS°. Londinensi [q], Ἰγνάτιος ὁ νέος Θεοφόρος τὸ πρῶτον ἔτη ια′ μῆνας ε′, καὶ ἐξωρίσθη. *Ignatius, novus Theophorus primo annos undecim, menses quinque, et ejectus est.* Ad hunc restituendum maxime intentus fuit Episcopus Romanus: Anastasius in ea re, Constantinopolin missus, plurimum desudavit: et cum Ignatianis versatus, qui Photium dejicere conati sunt, has ab illis fabulas audivit, veteribus Græcis penitus incognitas, et Θεοφόρου notioni ab antiquis celebratæ prorsus repugnantes.

Fabula de Christo ab Ignatio in carne viso.

Ab his eandem Fabulam accepit Simeon Metaphrastes, et inter multas posteris transmisit. Hæc si vera sit Fabulæ historia, ut mihi videtur, tot sæculis nomine Θεοφόρου posterior illa fuit, ut non ex illa Fabula nomen ortum, sed ex nomine male intellecto a Græculis, summe factioni et exornando suo Patriarchæ deditis, efficta Fabula merito reputetur. Temporum igitur ratio hoc nomine minime violatur.

Mire hujus quæstionis statum proponit et in ejus solutione triumphat Dallæus. "Quæritur," inquit, "an et qua de

[p] Concil, tom. iv.

[q] Erat in Biblioth. Collegii Sionensis.

causa Ignatius vocatus sit Theophorus." Certe nemo unquam adhuc quæsivit an Ignatius noster dictus sit "Theophorus," causam sive rationem nominis aliam Antiqui, aliam Neoterici reddiderunt: et idcirco quæri potest, a quibus vera nominis ratio explicata fuerit. "Qui hoc eum nomine," inquit, "donant Græci *θεόφορον* cum tono in secunda syllaba efferunt, atque ita a se suisque ideo dictum testantur quod Christus eum adhuc parvulum manu in ulnas susceptum tulisset." Sed an hi Græci omnes, qui "eum hoc nomine donant?" Nonne Auctor Epistolarum eum Θεοφόρον semper vocat accentu in penultima posito? Nonne eodem accentu Maximus tradit illud vocabulum sæpe ab Ignatio et dictum et scriptum? Nonne Ephraemius, Gobarus, et Jovius ita loquentes a Photio repræsentantur? Nonne vetustissima Acta Ignatium ipsum sui nominis sensum ita explicantem introducunt? Nonne antiquissimi Scriptores Græci *θεοφόρον* eo sensu viris Sanctis tribui sæpe observarunt? Nemo unquam, opinor, *θεόφορον* tono in secunda syllaba posito scripsit ante decimum sæculum, hoc est, nemo ante fabulam natam. Ipse Anastasius Ἰγνάτιον *θεοφόρον, Ignatium Deiferum* interpretatur: et Ignatius Constantinopolitanus *νέος* Θεοφόρος cognominabatur. Primus Metaphrastes accentum transtulit, ut fabulam in scenam speciosius induceret, eumque reliqui sequuti sunt [r]. Idque illi facile fuit, cum vocabula communia in propria nomina conversa accentum soleant mutare. Ὁ *θεοφόρος* fuit epitheton quod peculiariter adhæsit nomini Ignatii, non quod ipsius proprium nomen esset aut fieret, sed quod illi hoc epitheton populus constanter tribueret. Ut de Antonio tradit S. Athanasius, Πάντες *μὲν οὖν οἱ ἀπὸ τῆς κώμης φιλόκαλοι, πρὸς οὓς εἶχε τὴν συνήθειαν οὕτως αὐτὸν ὁρῶντες ἐκάλουν θεοφιλῆ. Omnes itaque illius viciniæ quorum is consuetudine utebatur pulchri atque honesti, amantes eum his præditum moribus appellabant* Θεοφιλῆ. Qui postea Græculi tanquam proprium nomen acceperunt, Θεόφορον scripserunt; quod propria nomina retrahere accentus soleant. Πολλὰ *γὰρ εὑρίσκονται ὀξύτονα ἅτινα γινόμενα κύρια βαρύνεται, οἷον, ξανθὸς, Ξάνθος· πυῤῥὸς, Πύῤῥος· γλαυκὸς, Γλαῦκος· λευκὸς,*

[r] Inter hos adnumerandus Solomon Bassorensis Metropolita, Scriptor Syrus sæculi decimi, e cujus Libro quædam de Ignatio exscripta edidit Curetonus, Corp. Ign. pp. 220, 251. Scriptoris notitiam dedit Assemanus, Bibl. Orient. iii. 1. 309.

Λεῦκος. Ita Etymologus. Sic ἀγαπητὸς fit Ἀγάπητος, νικητὴς Νικήτης, ἀνθηρὸς Ἄνθηρος, Ἀθηναῖος Ἀθήναιος, Quæ vox quod accentum non haberet in Marmore Arundelliano tam male a Seldeno accepta est. Nam ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ non est *Phrontistes Atheniensis*, sed *Athenæus*, quod nomen est Viri, ut ex adjunctis constat. Ita Vetus Collectio, Ἀθηναῖος, *Atheniensis*, Ἀθήναιος, *Athenæus, nomen proprium.* Sic ὀνησιφόρος fit Ὀνησίφορος, χριστοφόρος Χριστόφορος, et eandem significationem hæc propria nomina etiam sub accentu alieno retinere putantur. Ita fortassis a φαρμακὸς φαρμᾶκος, ut apud Harpocrationem Didymus sensisse videtur, Δίδυμος δὲ προπερισπᾶν ἀξιοῖ τοὔνομα, ἀλλ' ἡμεῖς οὐχ εὕρομεν οὕτω τὴν χρῆσιν. Græci quidem postquam accentus inventi sunt hoc discrimen in vocibus compositis observabant; diu ante Homerus seipsum explicare coactus esse videtur, Ιλ. P. 5,

Πρωτοτόκος, κινυρὴ, οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.

Ubi Vetus Scholiastes, Πρωτοτόκος, πρώτως τετοκυῖα· τῷ οὖν τόνῳ παροξυτόνως, ἵν' ᾖ ἐνεργητικόν· προπαροξυτόνως δὲ δηλοῖ ἡ λέξις τὴν πρώτως τεχθεῖσαν. Ammonius de Similibus et Differentibus Vocabulis cum cura Bonaventuræ Vulcanii editus, sed ope Manuscriptorum maxime indigens. Ἀγρονόμος, ἐὰν μὲν παροξύνωμεν, ἔστιν ὁ ἐν ἀγροῖς νεμόμενος. * τὰ γὰρ προπαροξυνόμενα χαίρουσιν ἀναλύεσθαι εἰς πάθη. Vidit locum mutilum esse Vulcanius; quem ex MS. Codice in Bibliotheca Regis nostri sic supplendum esse monemus. Ἀγρονόμος, ἐὰν μὲν παροξύνωμεν, ἔσται ὁ ἐν ἀγροῖς νέμων· ἐὰν δὲ προπαροξυνῶμεν, ἔσται ὁ ἐν ἀγροῖς νεμόμενος. Ut Vetus Collectio, Ἀγρονόμος, *in agro pascens*, Ἀγρόνομος, *in agro pastus.* Quemadmodum et ista paulo plenius in eo MS. leguntur, quam in editionibus. Ταυρόκτονος, ὁ ὑπὸ τοῦ ταύρου ἀναιρεθείς· ταυροκτόνος δὲ παροξυτόνως ὁ ταῦρον ἀποκτείνας. Hæc adeo accurate observabant Græci, ut cum Grammaticorum Canon esset, voces hyperdissyllabas in ος in penultima accentum habentes tonum rejicere, semper hac exceptione uterentur, χωρὶς εἰ μὴ σύνθετον ὑπάρχει ἕνεκα ἐνεργείας παροξύνεται, ut Etymologus, v. Ἀντίος, et Κορυθαίολος. Hæc de nominibus hujusmodi adjectivis perpetua Græcorum observatio, ubi paroxytona sunt, significari τὸ ἐνεργητικὸν, ut loquitur Homeri Scholiastes, ubi proparoxytona, denotari

πάθος, ut Ammonius. In propriis nominibus idem haud observatur, quæ accentum mutant, significatione non mutata. Perperam igitur omnino hanc Theophori significationem et ex ea fabulam commenti sunt Græculi posteriores. Sic enim Χριστοφόρος vox Veteribus usitata, ut θεοφόρος. Ab Ignatio nostro Ephesii appellantur Χριστοφόροι. Phileas Scriptor antiquus apud Eusebium, lib. viii. cap. 10. Epistola ad Thmuitas, Διὸ ζηλώσαντες τὰ μείζονα χαρίσματα οἱ Χριστοφόροι μάρτυρες. *Proinde meliora charismata consectantes Martyres qui Christum gestabant.* Quam significationem proprium nomen Χριστοφόρος, vel etiam Χριστόφορος accentu mutato, retinuit; unde et nova fabula orta est.

Martyrum nomina in pretio apud Christianos veteres.

Sed quærit Dallæus quare alii a Theophoro dicti non sunt Theophori, ut a Christophoro tot appellati sunt Christophori, cum nomina Martyrum nostri suis libenter donent? Fateor equidem veteres Christianos Martyrum nomina libenter suis donasse. Observat B. Theodoretus Sermone viii. Τὰς δὲ τῶν μαρτύρων προσηγορίας μᾶλλον ἴσασιν ἅπαντες ἢ τὰ τῶν φιλτάτων ὀνόματα· καὶ τοῖς παισὶ δὲ τὰς τούτων προσηγορίας ἐπιτιθέναι σπουδάζουσιν, ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ φυλακὴν ἐντεῦθεν μηχανώμενοι. *Martyrum autem nomina notiora sunt omnibus quam familiarium. Quin et filiis horum nomina imponere student, securitatem inde ipsis tutelamque comparantes.* Ratio tamen hujus diversitatis manifesta. *Christophorus* enim Martyris proprium nomen fuit, *Theophorus* neutiquam. Illi qui sæpe dicebatur Θεοφόρος, proprium nomen erat Ἰγνάτιος. Hoc autem ejus nomen plurimi sortiti sunt. Non diu post ejus obitum Ignatius quidam dictus est, Celerini, qui ætate Cypriani Confessor fuit, avunculus, et ipse Martyr. Postea Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus. Ignatius Diaconus, qui Tarasii et Nicephori Vitas scripsit. Ignatius Xanthopulus cum Callisto, qui a Symeone Thessalonicensi θεηγόροι καὶ θεοφόροι καὶ χριστοφόροι καὶ ἔνθεοι dicuntur. Alius Ignatius, cui dedicatur Opus Περὶ τῶν τοῦ Λόγου Σχημάτων inter MSS. Barocianos in Bibliotheca Oxoniensi. Ignatius modernus Patriarcha Antiochenus; et ejusdem nominis, nisi fallor, in Chronico Cassinensi Innacius Episcopus Monorbinensis. Ut igitur a Christophoro tot Christophori, ita ab Ignatio tanquam proprio Martyris nomine multi dicti sunt Ignatii. Ut autem ab uno Martyre duo nomina

apud Græcos derivarentur postulare iniquissimum est. Ammonium Monachum quendam, ab Oreste Præfecto Alexandriæ in tormentis trucidatum, S. Cyrillus in Ecclesia quadam deponens, ὄνομα ἕτερον αὐτῷ ἐπιθεὶς Θαυμάσιον ἐπεκάλεσε, καὶ μάρτυρα χρηματίζειν ἐκέλευσε, *aliud nomen ei imponens, Thaumasium appellavit, et Martyrem vocari jussit;* ut refert Socrates, lib. vii. cap. 14. Quod si ille pro vero Martyre postea habitus fuisset, qui eo nomine dignus a nemine reputabatur, non Thaumasii opinor, sed Ammonii nomen liberis suis imposuissent parentes Christiani. Hinc igitur aut Epistolarum scriptorem, aut Ignatianorum Actorum auctorem diu post Ignatii tempora vixisse nullo modo conficitur.

Locus ex Epist. ad Philadelph.

Jam ut institutam de λέξει disputationem pertexat, observat, eos quos Vetustissimi vel Episcopos vel presbyteros vocant, hunc ἱερέας seu *sacerdotes* appellare. Ex spuriis aliquot, ex nostris unum locum affert, nempe hæc ex Epistola ad Philadelphenses verba, καλοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς, cap. 9. Nego hoc loco ἱερεῖς vel Episcopos vel presbyteros significare; negavit ante me Hammondus. Walo Messalinus eadem objectione usus, sed ante visum Codicem Mediceum. Blondellus illo Codice inspecto ab hac objectione prorsus abstinuit, ut et Salmasius. Miror itaque Dallæum adhuc eidem inhærere, nihilque afferre pro sententia sua præter nudam assertionem. "Apparet," inquit, "ἱερέας loco laudato dici eos qui sunt presbyteri." Imo vero "apparet ἱερέας" eo loco presbyteros non dici: certissimum enim est Epistolæ scriptorem eo loci de Ministris Evangelii minime loqui. Disputat adversus Ebionitas qui Christianos ad Mosaicas cæremonias revocabant, et ab Evangelio ad Legem provocabant, dicebantque, *Si in Veteribus non invenio, in Evangelio non credo.* Argumento hoc adversus eos utitur, *Boni et sacerdotes; melius autem Princeps Sacerdotum cui credita sunt sancta sanctorum.* Ita ex Lege disputat. Per Principem autem sacerdotum intelligendum esse Christum innuit, non tantum hæc addens, *cui soli credita sunt occulta Dei,* sed et illa etiam, *qui ipse est janua Patris, per quam ingrediuntur Abraham, Isaac et Jacob, et Prophetæ et Apostoli, et Ecclesia.* Summa argumenti hæc est. Non esse redeundum ab Evangelio ad Legem, sed a Lege perveniendum ad Evangelium. Licet enim præclara

fuerit snb Lege ministratio Sacerdotum, semper tamen iis major erat Summus Pontifex, qui solus intravit in Sancta Sanctorum: erat autem ille Christi typus, qui vere Summus Pontifex est, per quem et qui ante Legem, et qui sub Lege, et qui sub Evangelio, salutem consequuti sunt. Apparet idcirco Auctorem Epistolæ sub nomine *ἱερέων* sacerdotes sub Lege intellexisse, et, in hac disputatione, de presbyteris aut ullis ministris Evangelicis ne cogitasse quidem. Vidit hæc omnia, opinor, vera esse Dallæus: nam cum paulo post loca adducat ex spuriis quibus probet Episcopum dici *ἀρχιερέα*, hæc verba, *κρεῖσσον ὁ ἀρχιερεὺς*, "prudens mittit;" hac ratione addita, "quod ea tametsi de Episcopo dici videantur, alii de Christo Domino non absurde interpretentur[s]." Imo vero alii de Christo Domino et Pontifice summo rectissime interpretantur; neque quisquam de Episcopo Evangelico nisi absurdissime interpretari potest. Quis enim unquam Episcopum aliquem inter ministros Evangelicos ita efferret, ut eum diceret esse *januam Patris, per quam ingrediuntur Abraham, et Isaac, et Jacob, et Prophetæ, et Apostoli, et Ecclesia?* Præsertim cum Christus ipse dixerit, Ἐγώ εἰμι ἡ *θύρα*, et illa vox de Christo Apostolicis temporibus maxime usurpata sit; unde illa Judæorum ad Jacobum Justum *ἀπάγγειλον ἡμῖν τίς ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ σταυρωθέντος*, *Doce nos quod sit ostium Jesu crucifixi;* ut refert Hegesippus apud Eusebium, lib. ii. cap. 23. Quod si *ἀρχιερεὺς* ibi non sit Episcopus, neque *ἱερεῖς* erunt presbyteri: illos igitur *ἱερέας* non minus quam Pontificem prudentius misisset Vir doctissimus; tum quod res ipsa hoc ab eo postulavit, tum ne Hammondum sugillandi, ubi nulla rationis vel species se offerebat, occasionem arripere videretur.

[s] Id fecerat doctissimus Is. Vossius in Not. ad loc.

CAP. XIII.

Argumentum palmarium discutitur. Ejus fundamentum in ruinis Presbyteranarum partium poni ostenditur. De distinctis nominibus et officiis trium sacrorum Ordinum quatuor Assertiones statuuntur. Assertio I. Alios quamplurimos secundi sæculi Scriptores idem discrimen inter vocabula Episcopatus *et* Presbyteratus *observasse, quod observat Ignatius noster. Quod probatur testimoniis Actorum Ignatii et Polycarpi, Imperatoris Hadriani, Dionysii Corinthiorum Episcopi, Lugdunensium Martyrum (quorum testimonium a Blondelli Chronologicis objectionibus vindicatur), Hegesippi, Polycratis, Serapionis, Anonymi apud Eusebium, et Canonum Apostolicorum. Assertio II. Nullum secundi sæculi Scriptorem simplici presbytero, in secundo ministerii ordine constituto* Episcopi *nomen tribuisse. Ratio manifesta quare Ignatius discrimen illud caste observaret. Assertio III. Nullum omnino secundi sæculi Scriptorem, cum gradus enumerat, aut cum de singularibus sui temporis ministris loquitur, nomen* presbyteri *ei qui Episcopus esset tribuisse. Loca Papiæ, Irenæi, Clementis Alexandrini, Polycarpi, Pii, et Hermæ examinantur. Assertio IV. Ea ætate, qua S. Ignatius scripsisse dicitur, tres sacros Ordines distinctos in Ecclesia exstitisse. Quod cum aliorum, tum etiam eorum omnium, qui communionem nominum in Apostolicis scriptis observabant, testimoniis probatur. Dallæi effusa oratio sufflaminatur.*

Palmarium quod dicit argumentum Dallæus.

PRÆMISSA levi armatura ad "palmarium" Argumentum a dictione petitum progreditur: quod "longe maximi momenti" esse putat, et idcirco toto capite xxvi. prolixo sane, et laborioso late persequitur. Cum itaque in hac objectione quasi triumphare videatur, accuratius nobis perpendenda est: non quod in ea vis major quam in cæteris sit, (mihi enim omnium

levissima videtur,) sed quod cum tanta pompa, nec minori astutia proferatur. Vis enim Argumenti si qua sit, breviter in hunc modum tota declarari potest. Auctor Epistolarum aliter usurpat nomina Presbyteri et Episcopi, quam Apostoli et Apostolici viri, et eorum discipuli: imo eodem modo usurpat quo tertii sæculi et sequentium Christiani. Nam ille caste observat nominum discrimen, neque unquam aliter loquitur. At primo, Apostoli hæc duo nomina pro promiscuis et confusis habent; eosdem nunc Episcopos, nunc Presbyteros appellantes: et sermonem Apostolicum secuti Apostolici omnes, omnesque secundi sæculi scriptores: tertii sæculi tantum et sequentium Christiani discrimen illud observabant. Auctor igitur Epistolarum tertio vel sequente sæculo scripsit. Non potuit igitur esse Ignatius Martyr, qui ipso pene secundi sæculi initio passus est.

De distinctione nominum Presbyteri et Episcopi; quod non ante tertium sæculum observatum esse ait Dallæus.

Illud autem imprimis observandum est, si qua vis huic Argumento inesse videatur, eam omnem in suarum partium ruinis ab eo positam esse. Nam dum Auctorem Epistolarum secundo sæculo non scripsisse vult, quod eo toto aliter Christiani omnes loquuti sint, Salmasii et Albertini sententiam convellit, qui eum medio secundi sæculi tempore Epistolas edidisse docuerunt. Dat etiam Hammondo, tres sub Apostolorum tempore, qui nomina "Episcopi" et "Presbyteri" promiscue usurpasse dicuntur, Ordines seu gradus in Ecclesia exstitisse; quod Salmasius, Blondellus, aliique adeo ex industria negant, et suam ex ipsa confusione nominum sententiam maxime defendunt. Novit autem Dallæus, nisi hoc daret, ex imitatione Apostolici sermonis adversus Ignatii Epistolas nullum argumentum formari potuisse. Si enim duo tantum Ordines aut gradus in ministerio Ecclesiastico Apostolorum tempore exstitissent, quomodo illos imitari potuerunt in confusione nominum qui tunc temporis scriberent cum tres jam tandem essent? Si unus tantum Ordo vel gradus supra Diaconatum ab Apostolis institutus est, quem nunc Episcopatum nunc Presbyteratum appellabant ipsi qui eum instituebant Apostoli; an illi qui secundo sæculo scripsere, cum jam ille ordo in duos distinctus esse dicitur, cum rem ipsam Ecclesia mutasse putatur, in confusione nominum, quorum utrique tum suus Ordo respondebat, Apostolos imitari debuerunt? Confusio nominum Apostolica secundum eorum suppo-

Hoc argumento Salmasii sui, Albertini, et Blondelli fundamenta sustollit.

Id quidem necessario.

Et tamen qui loquitur de confusione nominum, concedat, necesse est, re ipsa fuisse semper distinctos ordines.

sitionem in eo consistebat, quod unico Ordini duo nomina indifferenter et promiscue in Novo Testamento tribuerentur, adeo ut idem homo ob unum et idem officium, ob unum et eundem Ordinem et dignitatem nunc "Episcopus," nunc "Presbyter" vocaretur. An licite rem ipsam ab Apostolis, ut dicitur, institutam communi decreto Ecclesia mutare posset, nonnemo fortasse ambigat: an re mutata vocabula aliter usurpare liceret, dubitari non potest. Imo cum primum rei mutatio facta est, et nominum etiam mutationem necessario factam fuisse vult Salmasius, "Omnia licet advocet arma et artes sophisticæ suæ Petavius, nunquam efficiet ut post Episcopatum plene ac plane distinctum a presbyteratu Episcopi vocari sustinuerint *Presbyterorum* nomine."

Assertiones suas quatuor proponit Pearsonus.

Sed ut Argumento, quale quale est, et solide et perspicue respondeatur, Assertionibus quibusdam positis, rem totam explicabimus confirmabimusque. Primo enim, si demus Auctorem Epistolarum semper discrimen illud quod innuit Dallæus in vocabulis "Episcopatus" et "Presbyterii" observasse, neque aliter unquam locutum esse; asserimus tamen, Alios quamplurimos secundi sæculi scriptores idem discrimen inter vocabula "Episcopatus" et "Presbyterii" observasse, quod observat Ignatius noster; adeoque falsum esse quod asserit Dallæus et tanquam argumenti fundamentum ponit, Omnes secundi sæculi scriptores promiscue eas voces usurpasse. Secunda Assertio sit, Nullum secundi sæculi scriptorem adeo promiscue vocabulis "Episcopi" et "Presbyteri" usum esse, ut simplici presbytero in secundo ministerii gradu constituto unquam "Episcopi" titulum tribueret. Tertia, Nullum omnino secundi sæculi scriptorem, cum gradus enumerat, aut cum de singularibus sui temporis ministris loquitur, nomen "Presbyteri" ei qui Episcopus esset tribuisse. Quarta Assertio est, Ea ætate, qua S. Ignatius Epistolas scripsisse dicitur, tres sacros ordines seu gradus distinctos in Ecclesia fuisse. His autem omnibus positis et comprobatis nemini mirum videbitur, si Ignatius noster tam frequenter, tam caste, nomina et officia Episcopi, presbyteri et diaconi distinguat. Si enim alii quamplurimi ejusdem sæculi scriptores idem discrimen observabant, cur non et Ignatius? Si nullus omnino secundi sæculi scriptor nomen Episcopi presbytero tribuerit, merito et Ignatius solos Episcopos eo nomine com-

pellabat. Si pauci illi qui nomen "Presbyteri" Episcopo aliquando dabant, aliter semper locuti sint cum materia scriptionis Ignatianæ congrueret, Epistolarum antiquitas ex ea re in dubium vocari non potest: ille enim modus loquendi quem secutus est, et tempori, et occasioni, et ipsius proposito maxime conveniebat.

1. Quamplurimos secundi sæculi scriptores idem discrimen observasse, quod observat Ignatius.

(I.) Prima igitur Assertio sit, Alios quamplurimos secundi sæculi scriptores idem discrimen inter vocabula "Episcopatus" et "Presbyteratus" observasse, quod observat Ignatius noster; quos nunquam aliter locutos esse deprehendi potest. Vetustissima S. Ignatii Acta, *Cum multo gaudio descendens de navi festinabat S. Polycarpum Episcopum coauditorem videre.* Et paulo post, *Honorabant enim Sanctum per Episcopos, Presbyteros, et Diaconos Asiæ civitates et Ecclesiæ.* Ætate Hadriani distincta fuisse ut officia ita et vocabula "Episcopi" et "Presbyteri" ostendunt verba Imperatoris in Epistola ad Servianum Consulem scripta, "Illi qui Serapin colunt Christiani sunt: et devoti sunt Serapi qui se Christi Episcopos dicunt. Nemo illic archisynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum presbyter, non mathematicus, non aruspex, non aliptes[a]." Unde postea Romani Proconsules et Præsides his distinctis titulis secundum Ecclesiæ consuetudinem in proscriptionibus utebantur. Unde S. Cyprianus docet se fuisse "proscriptum, applicito et adjuncto Episcopatus sui nomine," Epistola lv. [al. lix.] Proscriptionis verba recitat Epistola lxix. [al. lxvi.] "Si quis tenet vel possidet de bonis Cæcilii Cypriani Episcopi Christianorum." Unde illa colligit optimus Præsul, "Ut etiam qui non credebant Deo Episcopum constituenti, vel diabolo crederent Episcopum proscribenti." Pariter Acta antiquissima S. Polycarpi, sive Smyrnensis Ecclesiæ Epistola, Ὁ θαυμασιώτατος μάρτυς Πολύκαρπος ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διδάσκαλος Ἀποστολικὸς καὶ προφητικὸς γινόμενος, Ἐπίσκοπός τε τῆς ἐν Σμύρνῃ καθολικῆς Ἐκκλησίας. *Admirandus Martyr Polycarpus nostra ætate Apostolicus et Propheticus doctor, et Catholicæ Smyrnensis Ecclesiæ Episcopus*[b]. Ut igitur Ignatius Polycarpum Ἐπίσκοπον Ἐκκλησίας Σμυρναίων appellat, ita et Smyrnenses; neque unquam eum Presbyterum vocant. Sub Pontificatu Soteris Episcopi Romani, Dionysius Corin-

[a] Vid. Part. I. cap. xi. §. 2.

[b] Cap. xvi. p. 626. ed. Jacobs.

thiorum Episcopus Publium et Quadratum Atheniensium Episcopos commemoravit; ostendit quomodo Dionysius Areopagita πρῶτος τῆς Ἀθηναίων παροικίας τὴν Ἐπισκοπὴν ἐγκεχείριστο, *primus Atheniensis Ecclesiæ Episcopatum suscepit.* Scribens ad Gortynensium Ecclesiam, Φίλιππον Ἐπίσκοπον αὐτῶν ἀποδέχεται, *Philippum Episcopum eorum prædicat,* et eam quæ *sub ipso* erat Ecclesiam; ad Amastrianos, Ἐπίσκοπον αὐτῶν ὀνόματι Πάλμαν ὑποσημαίνει, *Episcopum ipsorum Palmam nominatim appellat:* ad Cnossios, Πίνυτον τῆς παροικίας Ἐπίσκοπον παρακαλεῖ, *Pinytum Ecclesiæ Episcopum monet;* cui rescribit Pinytus exhortans ut solidiore cibo τὸν ὑπ' αὐτῷ λαόν, *plebem sibi subjectam* alere velit. Epistola denique ab eodem ad Romanos data est, Ἐπισκόπῳ τῷ τότε Σωτῆρι προσφωνοῦσα, *Soteri tunc temporis Episcopo nuncupata,* cujus hæc verba, Ὃ οὐ μόνον διατετήρηκεν ὁ μακάριος ὑμῶν Ἐπίσκοπος Σωτὴρ, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν, *Quem morem Beatus Episcopus vester Soter non servavit solum, verum etiam adauxit,* ut refert Eusebius, lib. iv. cap. 23. Hæc tunc Dionysii dictio fuit: neque unquam aliter locutus esse deprehenditur. Lugdunenses Fratres hoc etiam discrimen caste observant, dum Pothinum "Episcopum" suum appellant, Irenæum vero "Presbyterum," quem omnes Pothino Episcopatum Lugduni obtinente ibidem presbyterum fuisse agnoscunt. De priori in Epistola ad Asiæ Phrygiæque Ecclesias ita loquuntur, Ὁ δὲ μακάριος Ποθεινὸς ὁ τὴν διακονίαν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐν Λουγδούνῳ πεπιστευμένος, *Beatus autem Pothinus, cui ministratio Episcopatus concredita est.* De posteriori in altera ad Eleutherum Romanæ Ecclesiæ Episcopum data, Εἰ γὰρ ᾔδειμεν τόπον τινὶ δικαιοσύνην περιποιεῖσθαι ὡς πρεσβύτερον Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐστιν ἐπ' αὐτῷ, ἐν πρώτοις ἂν παρεθέμεθα. *Quod si nobis compertum esset locum cuiquam conferre justitiam, eum tanquam presbyterum Ecclesiæ, (hunc enim gradum obtinet,) tibi imprimis commendassemus.* Diserte igitur distinguunt Pothinum Ecclesiæ Lugdunensis Episcopum, et Irenæum tunc temporis ejusdem Ecclesiæ presbyterum; Episcopum etiam Eleutherum *patrem* vocant, Irenæum tantummodo *fratrem, et socium,* vel *collegam,* aut *consortem.* Et quidem Eusebius qui utriusque Epistolæ Excerpta in Historiam transcripsit, et utramque integram Operi de Martyribus inseruit, aperte testatur Irenæum cum ista ad Eleutherum scriberentur, pres-

byterum fuisse, lib. v. cap. 4. *Οἱ δ' αὐτοὶ μάρτυρες καὶ τὸν Εἰρηναῖον, πρεσβύτερον τότ' ὄντα τῆς ἐν Λουγδούνῳ παροικίας, τῷ δηλωθέντι κατὰ Ῥώμην Ἐπισκόπῳ συνίστων. Sed iidem martyres Irenæum qui tunc temporis adhuc presbyter Lugdunensis erat parœciæ, supradicto Romæ Episcopo commendarunt.* Idem testatur Hieronymus in Catalogo, "Irenæus Pothini Episcopi, qui Lugdunensem in Gallia regebat Ecclesiam, presbyter, a martyribus ejusdem loci ob quasdam Ecclesiæ quæstiones legatus Romam missus, honorificas super nomine suo ad Eleutherum Episcopum perfert literas. Postea jam Pothino prope nonagenario ob Christum martyrio coronato in locum ejus substituitur." Plane Martyres Lugdunenses Irenæum adhuc presbyterum, per quem miserunt Epistolam, Eleuthero commendant, quemadmodum paulo post Alexander Episcopus in vinculis ad Antiochenos scribens Clementem presbyterum iis commendabat, *Ταῦτα δὲ ὑμῖν, κύριοί μου ἀδελφοὶ, τὰ γράμματα ἀπέστειλα διὰ Κλήμεντος τοῦ μακαρίου πρεσβυτέρου, ἀνδρὸς ἐναρέτου καὶ δοκίμου. Has literas, domini fratres, per beatum presbyterum Clementem ad vos misi virum virtute præditum et probatum.* Eusebius, lib. vi. cap. 11.

Contra hæc testimonia frustra commenta sua exponunt Blondellus et Salmasius.

Contra hæc Eusebii et Hieronymi clarissima testimonia Blondellus statuit Irenæum "sedisse jam in Lugdunensi cathedra Pothini loco a fratribus constitutum, et colobio Episcoporum vestitum, cum a delegantibus 'Presbyter' vocaretur." Et ut ad suas partes hæc traherent tum ille tum Salmasius, multa de hac re commenti sunt, et plurima in Eusebio et Hieronymo observarunt, quæ ut aiunt, "castigationem mereantur." Primo, Eusebius Martyras ipsos ad Eleutherum Epistolam scripsisse, qua commendant Irenæum presbyterum, narrat. Eusebius autem ipsam Epistolam vidit, eamque etiam Operi de Passionibus Martyrum a se conscripto integram inseruit, ideoque a quibus et quando conscripta est ignorare non potuit. Idem testatur et Hieronymus, qui vidit Eusebii *de Martyribus Opuscula.* Negant hi a Martyribus scriptam esse; Salmasius ab Episcopis, Blondellus a fratribus datam hariolatur. Blondellus pro sua sententia Ruffinum advocat Eusebii interpretem, non satis accuratum. Hunc vult "Eusebiana Græca" ita "reddidisse" ut ab "Ecclesiis Galliarum non a Martyribus" ea Epistola scripta sit. Sed hæc aut ex oscitantia aut manifesta fraude

profecta sunt. Ruffinus refert "Ecclesias Galliarum scripsisse, Epistolas Martyrum, qui apud eos consummati fuerant, proferentes, quas illi in vinculis per Asiam et Phrygiam fratribus consistentibus scripserant; et Eleuthero urbis Romæ Episcopo de pace eum Ecclesiæ commonentes; quique etiam Irenæum presbyterum tunc adhuc Ecclesiæ Lugdunensis, supradicto urbis Romæ Episcopo commendabant." Ubi illud "quique" non ad "Ecclesias," sed ad "Martyres, qui apud eos consummati sunt," aperte referendum est; exprimere enim voluit id quod scripserat Eusebius, *οἱ δὲ αὐτοὶ μάρτυρες*. Secundo, Eusebii et Hieronymi sententiam clare in Historia descriptam, et ex ipsis rerum gestarum monumentis deductam, refellere se posse sperat ex iis quæ ab Eusebio et Hieronymo alibi scripta sunt, nempe in Chronicis. Ut hoc efficiat, profert ex Scaligero verba Eusebii Græca ubi ad annum Marci Antonini septimum passiones Polycarpi et Martyrum Gallicanorum simul referuntur. Sed in Latinis Hieronymi, verba sic se habent.

"Persecutione orta in Asia Polycarpus et Pionius fecere martyrium, quorum scriptæ quoque passiones feruntur.

"QUARTA PERSECUTIO.

"Plurimi in Gallia gloriose ob Christi nomen interfecti; quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant."

Liquet ex his verbis Eusebium celeberrima martyria sub Marco Antonino facta in hunc unum locum conjecisse; neque enim per totum Antonini imperium alterius ullius martyrii meminit. Ubi igitur quartæ Persecutionis mentionem facit eodem loco duo insignia Martyria, unum in Asia, alterum in Gallia facta commemorat; non quod eodem anno, sed sub eadem Persecutione, hoc est, sub ejusdem Antonini imperio utrumque contigerit. Hanc Eusebii mentem fuisse palam est; nam in Historia post Chronicum Canonem scripta, ubi de rebus ipsis fusius agitur, Persecutionem Gallicanam ad decimum septimum ejusdem Antonini annum refert [c].

Tempora martyrii

[c] E silentio Armeni Interpretis Pionii nomen in Chronico ab Hieronymo additum putat J. B. Aucher. At qui Historiam cum Chronico contulerit, id vix sibi habebit persuasum.

Blondellus non tantum unicam hanc Persecutionem, sed eodem anno in Asia inceptam in Gallia finitam esse statuit, errore gravi atque manifesto. Monet ipse Eusebius Gallicanos martyria subiisse, *σφοδρότερον ἀναῤῥιπισθέντος τοῦ καθ' ἡμῶν διωγμοῦ, Cum jam violentius resuscitata et reaccensa esset contra Christianos persecutio*, et quidem *in quibusdam terræ partibus*. Persecutio sub Marco orta per multos annos duravit, nunc in hac nunc in illa provincia grassata, pro furore populi, aut Præsidum crudelitate. Sub Asiæ Proconsule Quadrato passus est Polycarpus Episcopus Smyrnæ: sub Servilio Proconsule Sagaris Episcopus Laodiceæ. Durante hac Persecutione, *Antonino Imperatori Melito Asianus Sardiensis Episcopus Apologeticum pro Christianis tradidit*, ut Eusebius in Chronico ad annum ejus decimum. "Recte," inquit Valesius ad Euseb. lib. iv. cap. 26, "id refertur anno decimo Marci Antonini, anno scilicet post mortem L. Veri." Idem autem ad Prooemium libri quinti notat hoc "male" ab Eusebio factum; observatque Melitonem Marco Apologiam dedisse sub finem ejus imperii. Certe illa quarta Persecutio in Asia duravit usque ad illud tempus quo scripsit Melito, sive ille decimo Marci anno sive sub finem imperii ejus Apologiam obtulit, sive, quod ego verum esse puto, medio inter hæc intervallo. Mortuo L. Aurelio scripsisse Melitonem liquet, quod in Apologia ejus non meminit, qui cum Marco consors in Imperio fuerat, sed filii Marci mentionem facit. Fieri autem hoc potuit cum Commodus jam solus Cæsar esset, mortuo fratre, qui simul cum eo Cæsar factus est, Pudente et Pollione Coss. Dum igitur Commodus Cæsar esset, ante annum Marci decimum quintum saltem finitum, Melito Apologiam Marco Aurelio obtulit. Qua Apologia cum aliis permotus, ut refert Chronici Alexandrini Auctor, Marcus Aurelius, de sedanda persecutione ad Commune Asiæ scripsit: id autem fecit xv. imperii sui anno, ut ex ipsa inscriptione patet: Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Σεβαστὸς Ἀρμένιος, Ἀρχιερεὺς μέγιστος, *δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ πέμπτον καὶ δέκατον, ὕπατος τὸ τρίτον. Imperator Cæsar M. Antoninus Aug. Armenicus, Pontifex Maximus, Tribuniciæ potestatis xv., Consulatus iii.*[d] Miror equidem Valesium dixisse hanc Epistolam a Marco

in Asia et Gallia, secundum Eusebium.

Martyrium Polycarpi.

Melitonis Apologia.

[d] Chron. Pasch. p. 259. ed. Cang.

scriptam esse "anno primo ejus imperii, cum ipse esset tertium Consul." Licet enim eo anno tertium Consul esset, is tamen xv. tribuniciæ potestatis esse non potuit. At tertium Consul dicebatur non tantum eo anno quo Consulatum gessit, sed omnibus sequentibus, nisi alium Consulatum iniret. Marcus autem postea Consul non fuit, ideoque per omnes imperii annos tertium Consul dictus est, ut in Inscriptione Gruteriana, [p. cclix.]

IMP. CÆS. M. AVREL. ANTONINVS
AVG. GERM. TR. P. XVII. COS. III.

Quæ igitur in Asia septimo Marci anno Persecutio cœpta est decimo quinto ejusdem sedata est. In Gallia tamen statim recruduit, et circa finem anni xvii. passus est Episcopus Lugduni Pothinus, Rufo et Orphito Coss. ut refert Chronicon Alexandrinum [e].

Martyrium Pothini.

Tertio, excipit Blondellus Eusebium tradere Persecutionem Gallicanam efferbuisse, ante victoriam Legione fulminatrici Marco partam, quæ xiii. imperii ejus anno contigit. Et quidem Eusebius post Persecutionis narrationem illam historiam tradit; post autem Persecutionem contigisse non dicit; sed ea potius quæ contrarium evincunt. Claudit enim Persecutionis Historiam his verbis, Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπ' Ἀντωνίνου τοιαῦτα, *Atque talia sunt quæ sub Antonino contigerunt,* lib. v. cap. 4. Hæc enim quæ proxime enarraverat ad postrema illius Imperatoris tempora referebat. Tum vero narrationem quandam statim interserit de Legione Fulminea, quam velut incertam relinquit; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ τις ἐθέλῃ τιθέσθω, *Sed de his quisque pro arbitrio suo statuat;* μετίωμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ἑξῆς ἀκολουθίαν, *nos vero ad historiæ ordinem redeamus.* Narrationem igitur illam de Legione fulminea extra τὴν τῶν ἑξῆς ἀκολουθίαν, sive *historiæ ordinem,* secundum rerum gestarum consequentiam interseruisse se fatetur. Redit igitur ad finem Persecutionis, ad mortem Pothini, et successionem Irenæi in Episcopatu Lugdunensi.

Miraculum de legione fulminatrici, quod incertum relinquit Eusebius.

Quarto, Persecutionem Gallicanam excitatam esse ait Blondellus non sub Episcopatu Eleutheri, sed Soteris, qui ad

[e] Chron. Pasch. p. 261. d.

Marci decimum annum sedit, ut ex Ecclesiæ Romanæ tabulis observat, quæ aliter annos Pontificum quam Eusebius disponunt. Sed hæc discrepantia nullam in hac re difficultatem creat. Sive enim Marci decimo, ut statuit Pseudo-Damasus, sive decimo sexto, ut Eusebius, sedem Romanam primo occupavit Eleutherus, decimo septimo Marci anno Romæ idem Episcopus fuit, cum ei Irenæus sub presbyteri nomine a Martyribus commendatus est. Hæc igitur objectio ne hilum quidem proficit, nisi prius probatum sit, septimo Marci Persecutionem Gallicanam et excitatam et finitam esse, et Pothinum eo tempore martyrio coronatum, et Irenæum statim successisse, quæ probari nullo modo posse jam ante ostendimus. Nam Eusebii Chronicon aliter intelligendum, quod Orosius, Paulus Diaconus, Freculphus aliique secuti sunt, certissimis argumentis evicimus. Eaque vera esse vel hinc aperte colligitur. In Chronico Eusebii ad xi. Marci annum hæc notantur. *Pseudoprophetia, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium auctore Montano, et Priscilla, Maximillaque insanis vatibus.* At ante hujus Hæreseos exortum in Galliis martyria, saltem hæc de quibus agimus, visa non sunt. Ipsi enim Martyres Gallicani de controversia ex Montani hæresi orta sententiam suam protulerunt, ut ex vetustissimis eorum monumentis tradit Eusebius, Hist. lib. v. cap. 3. Fratres quippe Gallicani, hac dissensione orta, judicium suum protulerunt, Ἐκθέμενοι καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τελειωθέντων μαρτύρων διαφόρους Ἐπιστολὰς, ἃς ἐν δεσμοῖς ἔτι ὑπάρχοντες τοῖς ἐπ' Ἀσίας καὶ Φρυγίας ἀδελφοῖς διεχάραξαν. *Prolatis interfectorum apud se Martyrum variis Epistolis, quas illi, dum in vinculis adhuc essent, ad fratres in Asia et Phrygia degentes scripserant.* Ex vetustissimis igitur Ecclesiæ Gallicanæ monumentis tradit Eusebius et Pothinum a Lugdunensibus "Episcopum" proprie, secundum illum ordinem quem in Ecclesia tenebat, appellatum esse, et Irenæum etiam "Presbyterum," cum adhuc tantum presbyter esset, nec in Episcopatu Pothino successisset. Vidit, opinor, Dallæus hæc vera esse, ideoque a Blondelliano argumento prorsus abstinuit. Hoc igitur extra controversiam posito, reliqua persequamur.

Hegesippus sub eodem Eleuthero eandem appellationem cum Ignatio caste observavit. Plurimos *Episcopos* se adiisse

Testimonium Hegesippi,

ait, cum Romam proficisceretur, sub Aniceto, cujus tum Diaconus erat Eleutherus. Ejus verba sunt, Ἐπέμενεν ἡ Ἐκκλησία ἡ Κορινθίων ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ μέχρι Πρίμου ἐπισκοπεύοντος ἐν Κορίνθῳ. *Corinthiorum Ecclesia in recta fide permansit usque ad Primum Corinthi Episcopum.* Idem de Hierosolymitanis, Μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι Ἰάκωβον τὸν δίκαιον πάλιν ὁ ἐκ θείου αὐτοῦ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεωπᾶ καθίσταται Ἐπίσκοπος. *Post martyrium Jacobi Justi, rursum ex avunculo ejus Symeon Cleopæ filius Episcopus constituitur.* Et statim, Ἄρχεται δὲ ὁ Θέβουθις διὰ τὸ μὴ γένεσθαι αὐτὸν Ἐπίσκοπον ὑποφθείρειν. *Primus Thebuthis, quod Episcopus factus non sit, Ecclesiam occulte vitiare aggressus est*[f]. Ita semper Episcopos suo nomine indigitat, nunquam presbyteros vocat, Apostolorum temporibus proximus Hegesippus. Ita Polycrates Ephesinorum Episcopus, in Epistola ad Victorem Papam, de Episcopis semper Ignatiano more loquitur: Ἔτι δὲ καὶ Πολύκαρπος ὁ ἐν Σμύρνῃ καὶ Ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς, καὶ Θρασέας καὶ Ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς ἀπὸ Εὐμενίας· Τί δὲ δεῖ λέγειν Σάγαριν καὶ Ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα; *Polycarpus quoque qui apud Smyrnam Episcopus et Martyr fuit, itemque Thraseas Eumeniæ Episcopus et Martyr. Quid Sagarin Episcopum eundemque Martyrem attinet dicere?* Seipsum etiam Episcopum vocat non minus quam Ignatius: Ἑπτὰ μὲν ἦσαν συγγενεῖς μοι Ἐπίσκοποι, ἐγὼ δὲ ὄγδοος. *Septem erant mihi affines Episcopi, ego autem octavus*[g]. Ostendit magnum esse numerum eorum qui sibi aderant cum ad Victorem scriberet: omnes Episcopos vocat quod Episcopi essent, nec unquam Presbyteri nomine utitur. Serapion, secundi Sæculi Scriptor, undecimo Commodi Imperatoris anno Antiochiæ Episcopus ordinatus, Epistola ad Caricum et Ponticum his verbis de Apollinare scripsit, Πέπομφα ὑμῖν καὶ Κλαυδίου Ἀπολλιναρίου τοῦ μακαριωτάτου γενομένου ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας Ἐπισκόπου γράμματα. *Beatissimi Claudii Apollinaris, Hierapolitanæ urbis in Asia Episcopi, literas ad vos misi.* In hac autem Epistola legebantur variorum Episcoporum subscriptiones, qui nomina cum titulis simul non verebantur scribere, ut Αἴλιος Πούβλιος Ἰούλιος, ἀπὸ Δεβελτοῦ Κολωνείας τῆς Θράκης Ἐπίσκοπος, aliique complures: neque Episcoporum ullus presbyteri nomine mulctatus deprehendit[h].

et Polycratis.

Serapionis.

[f] Eus. Hist. iv. cap. 22. [g] Ibid. v. 24. [h] Ibid. v. 19.

Præterea Anonymus apud Eusebium, lib. v. cap. 16, in Excerptis trium librorum quos contra Cataphrygas scripsit, perpetuo nominibus *Episcopi* et *Presbyteri* distincte et caste utitur; seipsum presbyterum fuisse indicat, Zoticum Otrenum *compresbyterum* appellat. Ancyranæ Ecclesiæ presbyteros τοὺς κατὰ τόπον πρεσβυτέρους vocat, alios autem ἄνδρας δοκίμους καὶ Ἐπισκόπους, *viros probatos* vel *spectabiles et Episcopos*, Zoticum nempe Comanensem, et Julianum Apameum. Mire hæc ad suam causam a Blondello omissa trahit Dallæus. Anonymus ille "se quidem," inquit, "presbyterum, et Zoticum quendam Otrenum sympresbyterum suum vocat, cum tamen ex iis quæ a se apud Ancyram Galatiæ gesta narrat, satis appareat eum, adeoque et collegam Zoticum, utrumque in primo Sacerdotum ordine fuisse." Ut quis qui Episcopus esset, historiam sui temporis et res ab ipso gestas memorans, se *presbyterum* vocaret, aliumque etiam Coepiscopum suo titulo, ea præsertim ætate qua Episcopi summum in Ecclesia principatum sine controversia obtinebant, simul spoliaret, mirum mihi vel inspicienti videbatur. *Presbyterum* quidem se vocat Anonymus, Zoticum etiam Otrenum; et Ancyranorum *presbyterorum* mentionem facit: sed hos omnes Episcopos sive primi ordinis Sacerdotes fuisse ex ipsa gestorum narratione colligere se posse putavit Vir doctissimus, cum tamen ad probandum aut ipsius Anonymi aut Zotici compresbyteri Episcopatum ex historia nihil afferat. Et quidem pro Anonymi ipsius Episcopatu quid afferri possit non video, si verba apud Eusebium spectes; quod si Ruffinum interpretem consulas, aut, qui eum secutus est, Martyrologii Romani Auctorem Martii x°., erit Apollinaris Hierapolitanus Episcopus. Sed errasse Ruffinum constat; non enim Eusebius affirmat Apollinarem hæc scripsisse, sed alium quendam ex eloquentibus viris quos Apollinari adjungit: ut jampridem a viris doctis Halloixio et Valesio et observatum et abunde probatum est. De Zotico quod ait, apertissima fallacia est. Zoticum quidem compresbyterum suum vocat, sibi in disputatione cum Montanistis adstantem; Zoticum etiam Episcopum vocat: sed ille quem compresbyterum appellat, Otrenus fuit; ille, quem Episcopum nominat, Comanensis. Otrum in Phrygia Salutari, Comena in Armenia Secunda fuit. Otrenus ipsi adstare dicitur cum jam tredecim post mortem Maximillæ

Anonymi apud Eusebium:

quod ad suam causam trahit Dallæus.

anni fluxissent; Comanensis examinavit spiritum Maximillæ, dum adhuc viveret et insaniret. Duo igitur apud Anonymum Zotici fuerunt, presbyter Otrenus, et Episcopus Comanensis. Vidit hæc perspicacissimus H. Valesius et admonuit, "distinguendum hic Zoticum Otrenum a Zotico Comanensi; nam Comanensis ille antiquior fuit." Cur autem illos, qui Ecclesiæ Ancyranæ presbyteri vocantur, Episcopos faciat, miram rationem affert Dallæus: nempe quia Anonymum "rogarant, ut quæ coram ipsis disputaverat literis mandare vellet. Illa enim cura," inquit, "proprie ad præpositos primi ordinis pertinet." Papæ! Erat Ancyræ Anonymus: et *οἱ κατὰ τόπον πρεσβύτεροι* (ut paulo ante, *ἡ κατὰ τόπον* Ἐκκλησία) hoc est, *ejus loci*, seu *Ecclesiæ Ancyranæ presbyteri*, hoc ab eo postulant. An plures tunc temporis Ancyræ erant Episcopi? Minime certe. An rogare aliquem ut scribat, officium est Episcopi presbyteris minime competens? Non puto. Si id verum sit, nemo, opinor, Dallæum rogavit ut Disputationem hanc literis mandaret. Petebant presbyteri ut contra Montanistas scriberet; idem diu ante injunxerat Episcopus Avircius Marcellus; ab illis rogatus, ab hoc ἐπιταχθεὶς, tres libros conscripsit sive Anonymus, sive Asterius Urbanus: in quibus et seipsum et Zoticum Otrenum, et Ancyranæ Ecclesiæ presbyteros nominat, Zoticum autem Comanensem et Julianum Apameum Episcoporum titulo cohonestat[i].

Canones Apostolici, sæculo secundo conditi,

Denique quamvis Canones Apostolici ab Apostolis ipsis scripti non sint, constat tamen ex ipsis quamplurimos secundo sæculo conditos fuisse. Eos autem distinctionem hanc inter Episcopos et presbyteros caste et perpetuo observasse non est cur probem, cum Dallæus hoc nobis libentissime largiatur.

fatente etiam Dallæo.

"Hi Canones," inquit, "in duos diversos ordines 'Episcoporum' et 'Presbyterorum' perpetuo dividunt, plurimum inter se et nomine, et jure, et statu, et auctoritate differentes," de Pseudepigraphis Apost. lib. iii. cap. 18. Ex his autem omnibus abunde patefacta est primæ Assertionis veritas, Alios quamplurimos secundi sæculi scriptores idem discrimen inter vocabula Episcopatus et Presbyteratus observasse quod observat Ignatius noster. Quare quod ad modum loquendi in

[i] Paullo aliter judicavit de hoc loco Ven. Routhius, Reliq. Sacr. ii. 200. Quoquo modo statuas, summa argumenti manet inconcussa.

hac re attinet, potuit ejusdem ætatis cum his omnibus esse Ignatius Epistolicus, quod nos cum Salmasio et Albertino sentimus.

(II.) Secunda Assertio est, Nullum secundi sæculi scriptorem adeo promiscue vocabulis *Episcopi* et *Presbyteri* usum esse, ut simplici presbytero in secundo ministerii gradu constituto unquam *Episcopi* nomen tribueret. Hoc adeo aperte verum est, ut illi ipsi qui confusioni nominum tantopere inhærent, et Apostolos id fecisse maxime contendunt, ne unum quidem locum ex omnibus illius sæculi monumentis adhuc afferre potuerint, quo quispiam qui presbyter tantum esset nec presbyteris cum auctoritate præesset, *Episcopus* diceretur. Miror itaque Dallæum hoc Ignatio Epistolico objicere, ut eum ex secundo sæculo ejiciat, et ad finem tertii aut quarti initium deprimat; cum omnes ejusdem sæculi scriptores Episcopi nomen pari cum discrimine et reverentia supremo ordini semper tribuant, secundo nunquam. "Episcopum Apostoli," inquit, "interdum dicunt qui secundi ordinis est; Epistolarum scriptor nunquam: hoc ubique nomen constantissime pro summi gradus præposito usurpans." Quæ de Apostolis dicit quantum contra suos faciunt nunc non discutio: quæ de Ignatio loquitur, eum non magis feriunt quam omnes ejusdem ætatis scriptores ab ipso etiam maxime laudatos; qui quoties Episcopum nominant, ubique illud nomen pro summi gradus præposito usurpant. Unicum igitur crimen Ignatii nostri restat, quod eos qui revera Episcopi essent, nunquam presbyteros vocaret, cum eo nomine illos indigitarent ejusdem ætatis scriptores, ut illi volunt, omnes; ut nos ostendimus, perpauci. Sed et hic optima ratio reddi potest quare cum iis potius loqueretur Ignatius, qui presbyteri nomen non minus quam Episcopi distincte et proprie usurpabant, quam cum illis qui nomen presbyteri aliquando Episcopo tribuebant; quia rei ipsi quam tractabat convenientior multo fuit horum distincta, quam illorum confusa istius vocis usurpatio. Confluebant ad eum in itinere ab Ecclesiis Asiæ et Episcopi, et presbyteri, et diaconi complures ordine et munere et nomine et dignitate distincti; de suarum Ecclesiarum statu eum certiorem faciebant: ad illorum Ecclesias Epistolas exarabat, sub Martyris auctoritate, et summi in

2. Nullum secundi sæculi scriptorem adeo promiscue vocabulis Episcopi et Presbyteri usum esse, ut simplici Presbytero Episcopi nomen tribueret.

Ratio redditur quare Ignatius ordines Ecclesiæ adeo distincti nominet.

Syria Episcopi, monita iis dabat. Quod ei maxime necessarium videbatur præcipue inculcabat, ut ab hæreticis et schismaticis caverent, ne illi latius adhuc serperent. Remedium huic malo maxime opportunum indicabat, ut Clero suo omnes adhærerent, et Christianam unitatem colerent; omnesque Cleri ordines sui loci dignitatem obtinerent. Crebro igitur ordines sacros distinguit et enumerat, et singulorum ordinum nonnullos jam suo officio fungentes nominat; hæc autem recte fieri non potuerunt, nisi et ordinum nomina distincte enuntiaret. Neque enim tres ordines bene distinguere, aut cuique sua officia et dignitates recte assignare potuit, nisi cuique etiam proprium aliquod nomen affigeret; neque singulares homines tunc temporis certis ordinibus distinctos, et officia diversa in eadem Ecclesia exsequentes, commendare potuit, nisi sub certi gradus nomine atque charactere. Quis enim tres gradus enumerans, presbyteros, et presbyteros, et diaconos diceret? quis presbyteros presbyteris subjectos esse debere doceret? quis duos ministros eodem tempore diversa et distincta officia et opere, et statu, et dignitate sortitos indiscriminatim presbyteros appellaret? Episcopi nomen toties in Scripturis memoratum tunc non evanuisse constat; nemini simplici presbytero ea ætate attributum esse ex omnium scriptorum silentio apparet; erat itaque primo ordini tunc reservatum et appropriatum; et absurde locutus esset Ignatius, ipse etiam Episcopus, si nomen primo ordini concessum inferiori tribuisset; et cum presbyteros moneret ut suo quique Episcopo parerent, ipsos a quibus obedientiam postulabat Episcopos, aut illum, cui obedientiam præstandam docebat, presbyterum appellasset. Æque enim absonum videtur, ut quis Episcopos Episcopo, aut presbyteros presbytero subjectos esse debere doceret, et in eo argumentum collocaret, præsertim cum de Schismate tractaret, in qua re notissimum est, "Ecclesiæ salutem in summi sacerdotis," hoc est, Episcopi, "dignitate pendere; cui si non exsors quædam et ab hominibus eminens detur potestas, tot in Ecclesia efficientur schismata, quot sacerdotes [k]," hoc est, presbyteri.

3. Nullum secundi sæculi

(III.) Sit igitur tertia Assertio, Nullum omnino secundi sæculi Scriptorem, cum gradus enumerat, aut cum de singu-

[k] Notissima verba S. Hieronymi. Adv. Lucif. cap. 9. Vid. supr. P. I. c. 11. § 4.

laribus sui temporis ministris loquitur, nomen *presbyteri* ei qui Episcopus esset tribuisse. Nonnullos quidem adducit Dallæus tum Græcos tum Latinos, a quibus primi gradus sacerdotes "presbyteri" dicerentur; sed si singulos excutiamus, aut id non dicunt quod ille vult, aut ita nomen *presbyteri* usurpant, cum gradus non enumerant, aut de suæ ætatis Episcopis non loquuntur. Papias, in Fragmentis quæ supersunt, nunc πρεσβυτέρους plurali numero, nunc πρεσβύτερον singulari de unico Joanne usurpat. Cum plurali numero adhibet, non liquet eum vel de hoc vel illo gradu vel ordine speciatim intelligendum esse; potius ea vox generali sensu accipienda est, quo ætate majores seu antiquiores simpliciter significare solet. Cum enim Papias putaret ex viva voce hominum superstitum plus utilitatis capi potuisse, quam ex librorum lectione; quærebat ex iis qui erant ipso seniores, quid illi audiverant ab iis qui illis etiam ipsis seniores erant: atque ita tandem perveniebat ad testimonia Apostolorum viva voce tradita. Quærebat a discipulis Apostolorum; ipse enim nullius Apostoli discipulus fuit. *Presbyteros* omnes Apostolos, omnesque Christi Domini discipulos vocat: de hoc vel illo ordine ministerii Evangelici ab Apostolis instituto non omnino agit. Joannem quendam ab Apostolo distinctum sæpe τὸν πρεσβύτερον vocabat; sed fieri potest ut ille secundi ordinis sacerdos fuerit, certe primi fuisse Veterum nemo dixit: nimis autem incerta sunt, quæ in Clementis Constitutionibus[l], de Joanne a Joanne Episcopo facto referuntur. Marcum qui volunt ab eo etiam πρεσβύτερον dictum, verba apud Eusebium ita interpretantes, *Hoc Senior Marcus dixit Petri interpres*, falluntur. Aliud ea verba sonant. Καὶ τοῦτο ὁ πρεσβύτερος ἔλεγεν· Μάρκος μὲν ἑρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος ὅσα ἐμνημόνευσεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν[m]. Quæ satis commode a Ruffino versa sunt, *Etiam hoc* (*inquit*) *presbyter narrabat, quod Marcus interpres fuerit Petri, et quæcunque meminerat ab eo dicta, conscripserit.* Utcunque sit, Papias nunquam gradus Ecclesiasticos enumerat, nunquam officia distinguit; nusquam Episcoporum aut Diaconorum mentionem facit; nunquam de Episcopo aliquo singulari aut presbytero, qui cum ipse scriberet in vivis esset loquitur.

scriptorem, cum de singularibus ministris loquitur, nomen Presbyteri Episcopo tribuere.

Papias.

[l] Constit. Apost. vii. cap. 46.

[m] Eus. Hist. iii. cap. 29.

Irenæus. Idem etiam de Irenæo dicendum; presbyteros generaliter vocat Episcopos, sed nunquam, gradus enumerans, singulares viros, qui Episcopi fuerant, presbyteros appellat; sed semper antiquos, quales erant οἱ πρὸ Σωτῆρος πρεσβύτεροι, οἱ πρό σου πρεσβύτεροι, οἱ πρὸ αὐτοῦ πρεσβύτεροι, οἱ πρὸ ἡμῶν πρεσβύτεροι. Cum autem de præsente Episcopo agit sub quo ipse scripsit, proprie et ad modum Ignatii loquitur, lib. iii. cap. 3. *Fundantes igitur et instituentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Succedit autem ei Anacletus; post eum tertio ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens;* et reliquis enumeratis, *Cum autem successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherius.* Male igitur Dallæus ex nescio qua "Apostolici sermonis lege" postulat, ut S. Ignatius Damam, Onesimum, et Polybium, non minus quam Irenæus Anicetum, Pium, Hyginum, Telesphorum, *Presbyteros* vocaret, cum hi Irenæo antiquiores fuerint, illi Ignatio coævi, quos necesse ei fuit a presbyteris distinguere. Pejus autem multo Salmasius in Apparatu "nec muneris, nec dignitatis inter Episcopum et presbyterum divisionem Victoris tempore exstitisse" vel inde probari putavit, "quia non solum ipsum sed etiam anteriores Episcopos Romanos πρεσβυτέρων nomine appellatos constat ab Irenæo et aliis." Neque enim Irenæus unquam Victorem sibi synchronum presbyterum vocavit, neque dum anteriores presbyteros vocat, Episcopos Victoris tempore Ecclesias gubernantes presbyteros appellari solitos ostendit. Clemens Alexandrinus quid de hac re scripserit videamus. De perfecto suo Christiano, sive Gnostico locutus, addit, *Hic est revera presbyter Ecclesiæ, et verus diaconus divinæ voluntatis*[n]. At hæc non ita diceret, "si qua apud nostros dignitas esset presbyteratu superior." Sed quare non eum diceret presbyterum, licet Episcopatus sit presbyteratu superior, quem diaconum dixit, licet diaconatu superior sit presbyteratus? Profecto ita Clemens eum appellavit, cum ipse sciret ac doceret apud nostros dignitatem fuisse presbyteratu superiorem: nam statim postquam hæc scripserat, ait, Ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα προκοπαὶ Ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων μιμήματα, οἶμαι, ἀγγελικῆς δόξης τυγχάνουσιν. Secundum Clementem igitur quemadmodum προκοπὴ seu

(Margin notes: Fallitur omnino Salmasius. — Clemens Alex.)

[n] Strom. vi. cap. xiii. § 106.

profectus est a diacono ad presbyteratum, ita etiam προκοπὴ seu *profectus* est a presbyteratu ad Episcopatum: et hos tres ordines non tantum ordinum Angelicorum imitamenta quædam esse putat; sed et ab ipsis Apostolis in Ecclesia institutos, et diversis distinctisque præceptis munitos credidit, ut ex tertio Pædagogi libro ostendimus [o]. Ubi igitur ordines seu gradus enumerat, utrobique cum Ignatio nostro Episcopos, presbyteros, et diaconos proprie et distincte agnoscit. Sed "in quodam ex ejus Operibus quod apud Eusebium exstat Fragmento, quem primo Episcopum dixerat, eundem paulo post presbyterum dicit." Fecit hoc quidem in Homilia jam tandem sub Origenis nomine edita, quod miror et Blondellum et Dallæum latuisse; sed quomodo id fecerit videamus. Hominem illum, quisquis fuit, *καθεστῶτα* Ἐπίσκοπον sub Joanne Apostolo tradit, cum ipse Apostolus regiones illas peragraret, Ἐπισκόπους καταστήσων· Apostolum ipsum ita eum alloquentem introducit, Ἄγε δὲ, ὦ Ἐπίσκοπε, hoc est, sui temporis Episcopum eo nomine, quasi officio apprime congruente, compellantem. Ipse autem Clemens post annos centum, hunc quem et ipse et Apostolus Episcopum appellaverat, semel πρεσβύτερον, semel πρεσβύτην, ut Apostolum ipsum τὸν γέροντα vocat [p]. Nihil igitur contra morem Ignatii fecit. Quinetiam Polycarpum secundum præsentem Ecclesiæ statum apud Philippenses scripsisse non dubito. Illis quidem præcipit ut *subjecti sint presbyteris et diaconis sicut Deo et Christo*. Sed quis dabit Episcopum Philippensium tunc in vivis fuisse? Quis præstabit Philippenses ideo a Polycarpo consilium non efflagitasse, quod tunc temporis Episcopo ipsi haud potirentur? Ita enim ipse eos alloquitur. Ταῦτα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐμαυτῷ ἐπιτρέψας γράφω ὑμῖν περὶ τῆς δικαιοσύνης· ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς προεκαλέσασθέ με. *Hæc autem, fratres, non meo arbitrio, vobis de justitia scribo, sed quod vos ad me provocastis.* In causa, ut opinor, Valentis presbyteri, quam judicio Polycarpi permittebant. Hæc igitur cum incerta sint, nihil certi ex sermone Polycarpi afferri potest. Sed, inquit Dallæus, "Polycarpus se," et eos quorum nomine Philippensibus scribit "Episcopos, presbyteros dicit, Polycarpus, et qui cum eo sunt presbyteri." Hæc quidem

Polycarpus.

[o] Cap. xii. § 97. Locum citat infra. Pearsonus.

[p] Hom. Quis Dives Salvetur, cap. 42.

Epistolæ ejus inscriptio est, Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι. Sed an ille qui nomen suum tantum refert, se presbyterum dicit? An cum nemine nisi cum presbytero presbyteri esse potuerunt? Annon cum Episcopo presbyteri esse solebant? Ex his exsculpi nullo modo potest, Polycarpum se ipsum presbyterum vocasse: ut neque illud, eos quos vocat presbyteros quosque sibi adjungit, Episcopos fuisse. Nemo enim dubitat quin in Ecclesia Smyrnensi Polycarpo Episcopo adjuncti fuerint presbyteri; cum igitur ad ipsum provocassent Philippenses, quare alios ex Asia Episcopos convocaret, et suo presbyterio contentus non esset, equidem non video. Et hi quidem quatuor Græci sunt secundi sæculi scriptores quos advocat Vir doctissimus; quintum enim Anonymum jam ante expunximus.

Latini scriptores, quos advocat Dallæus. Irenæi Interpres.

Latinorum autem illius memoriæ mirum texit Catalogum. Primum Irenæi interpretem refert, quem "ita loquutum" esse dicit, "et ex quo quæ fuerunt Irenæana pleraque se descripsisse" fatetur. Quare enim aliter loqueretur Irenæi Interpres quam locutus est Irenæus? Aut quid auctoritas Interpretis huic rei confert, nisi quod Irenæum ita scripsisse persuasum habeamus, quod nemo negat? Sive secundi sæculi fuerit interpres ille, sive sequioris alicujus, perinde est: nullam ille vim argumento addit. Qui putant eum ejusdem cum Irenæo ævi fuisse, ipsum Irenæum fuisse hariolantur; ita unus tantum ex Auctore, et Interprete testis conficitur. Qui existimant ejusdem cum Tertulliano ætatis esse, nihil aliud afferunt, nisi quod ante S. Augustinum scripsisse videatur; contra quæ multa objici possent, si res ipsa tali defensione indigeret. Irenæi Interpreti subjungit Pium Romæ Episcopum, cujus Epistolam "Justo Episcopo Viennensi directam" nobis objicit: quam tamen "non ab omni imposturæ suspicione" olim Blondellus judicavit. Ille quidem, quisquis est, "de Presbyteris qui ab Apostolis educati" fuerunt loquitur, sed jam, cum scriberet, mortuis; quod ad rem nihil. In eadem autem Epistola de sui temporis Clericis Ignatiano more loquitur, Secundi ordinis Clericos diserte presbyteros appellat: "Salutant te Soter et Eleutherius digni presbyteri." Tunc enim ipse Romæ Episcopus fuit; Soter autem et Eleutherius ibidem proprie dicti, si forte, presbyteri. Si forte, inquam; nam post Pii decessum Eleutherum Aniceti

Pius, qui dicitur, Romæ Episcopus.

diaconum fuisse testatur Hegesippus. Idem in altera Epistola ejusdem farinæ, Verum collegam suum nominat, Justum Viennensem "ejus loco constitutum et colobio Episcoporum vestitum" agnoscit; ad quem sic scribit, "Presbyteri et Diaconi non ut majorem, sed ut ministrum Christi te observent." Ac rursus, "Presbyter Pastor titulum condidit." Accurate igitur distinctionem ordinum nominumque observavit Pius ille cum de clero sui temporis loqueretur. Nec minus infeliciter hunc pro communione nominum attulit Dallæus, quam pro paritate ordinum Blondellus, quem adeo clare refutavit Hammondus noster. Hi sunt præclari duo testes secundi sæculi adversus Ignatium producti; quibus miror eum, cum tanta inopia premeretur, non addidisse Victoris Papæ testimonium a Blondello et Salmasio productum, quod ejusdem plane cum illo Pii farinæ est. Ex illo enim colligit Blondellus, "Apostolorum successores et convictores Ecclesiarum ad Victoris tempora rectores presbyteros fuisse." Sed vidit, opinor, apertum hoc esse mendacium: Nemo enim qui Apostolorum convictor fuerat, Victoris ætate Ecclesiam regebat. Planus ille aliter Pium Papam loquentem repræsentat, "Presbyteri illi qui ab Apostolis educati usque ad nos pervenerunt, cum quibus simul verbum fidei partiti sumus, a Domino vocati in cubilibus æternis clausi tenentur [q]." Sub Pio igitur Episcopatum tenente omnes "presbyteri" Apostolorum convictores demortui fuerūnt, et, ut ille voluit, "æternis cubilibus clausi." Post Pium sedit Anicetus, post Anicetum Soter, post Soterem Eleutherus, post Eleutherum Victor. An igitur presbyteri illi æternis cubilibus perruptis resurrexerunt, ut ad tempora Victoris et nescio cujus Desiderii, Viennensis Episcopi, Ecclesias gubernarent? Ipsius Blondelli verba sunt Apologiæ Sectione quinta: "Observaverit igitur Lector, Pio sedente, (inter Annum 146 et 150,) mortalitatem explevisse quotquot Romæ superfuerant Apostolorum discipuli." Pio autem tanquam fratrem scriptorem adjungit Græcum Hermam Pastorem. Sed illum Pii fratrem fuisse quis credet? Suppositii Tertulliani [r], aut Libri Pontificalis [s] auctoritas tanta non est Hermas.

[q] De Epistolis Pii Papæ vide Pearsonum De Annis Prim. Rom. Episc. Diss. ii. cap. xi. § 2. Opp. Min. ii. 514, et notulam nostram, ib. p. 390.

[r] Auctor sc. Metricorum Librorum Adv. Marcion. lib iv. sub fin.

[s] Libri Pontificalis originem vestigat Pearsonus, in Dissert. de Successione Primorum Rom. Episcoporum, cap. xi. § 2. sqq.

ut verum illud esse credamus, quod Irenæus qui sub Pio vixit, quod Tertullianus ipse, quod Hieronymus prorsus ignorasse cognoscuntur. "Eo" igitur "factum" non "videtur, ut Hermas ministeria Ecclesiæ a Christo data obiter alicubi commemorans non alios recenseat quam 'Apostolos et Episcopos et Doctores et ministros,' id est diaconos." An quia Pius Episcopos ab Apostolis educatos *presbyteros* vocabat, ideo Hermas *Presbyteri* nomen omisit, presbyteros autem ipsos sub *Episcopis* complexus est? Quænam hæc ratio est? Sed neque verum est, multo minus certum, Hermam *presbyteros* sub *Episcopis* complexum esse; quos sub *doctoribus* potius complexus est. Ut in Passione S. Perpetuæ legimus, "Et exivimus et vidimus ante fores Optatum Episcopum ad dexteram, et Aspasium presbyterum doctorem ad sinistram." cap. 13. Ut Tertullianus, "Quid ergo si Episcopus, si diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam Martyr lapsus a regula fuerit[t]?" Ubi Doctorem sine dubio pro presbytero posuit. S. Cyprianus, Epistola xxiv. [al. xxix.], "Quando cum presbyteris doctoribus Lectores diligenter probaremus[u]." Blondellus quidem affirmat constare apud Hermam, "*Doctores* ad *Episcopos* præcipue referri, cum *Episcopatum gessisse* dicantur:" dolose, ut solet. Verba Hermæ sunt, Visione iii., *Ii sunt Apostoli et Episcopi et doctores et ministri, qui ingressi sunt in clementia Dei, et Episcopatum gesserunt, et docuerunt, et ministraverunt sancte et modeste electis Dei.* His autem minime docet Doctores *Episcopatum gessisse*, atque ea ratione ad Episcopos referri debere; sed tribus distinctis gradibus suorum officiorum actus distincte tribuuntur: nam Episcopi *Episcopatum gesserunt*, Doctores *docuerunt*, Ministri *ministraverunt*; ut Similitudine ix. loquitur, *Ut quidam Doctores, qui caste et sincere prædicaverunt ac docuerunt.* Hi igitur cum omnes sint secundi sæculi scriptores, quos pro confusione nominum adducit Dallæus, liquet ne unum quidem, cum gradus enumerat, aut cum de singularibus sui temporis ministris Evangelii loquitur, nomen *presbyteri* ei qui Episcopus esset tribuisse. Et tum ex hac tum ex priori Assertione patet, quam falsum sit quod Dallæus nos docere voluit, "Hic

Nullus inter Latinos scriptores secundi sæculi nomen Episcopis tribuit quod Presbyteris proprium est.

[t] Præscr. Hær. cap. 3.

[u] "Inter Presbyteros Rectores et Doctores olim distinxisse videtur Divus Paulus, Epist. i. ad Tim. cap. iv. 17."—Fellii Not. in loc.

erat hujus vocis publicus apud nostros usus, hæc Christianorum illius memoriæ hominum institutio ac consuetudo, ut 'presbyterum,' vulgo tam qui esset primarius, quam qui secundarius, et dicerent ipsi et ab aliis dictum intelligerent." Non ita Ignatii Acta loquuntur, non sermonis Christianorum diligens observator Hadrianus, non Ecclesia Smyrnensis, non Martyres Lugdunenses, non Hegesippus, non Polycrates, non Serapio, non Anonymus qui contra Montanistas scripsit, non Auctor Martyrii S. Perpetuæ, non Canones qui dicuntur Apostolici, ne Hermas quidem. Nullus illius ævi scriptor unum "primarium," alium "secundarium," presbyterum tradidit; nullus ita ordines enumeravit, ut in primo presbyterum, in secundo rursus presbyterum locaret; nullus quempiam tunc cum ipse scriberet superstitem et primi ordinis officio fungentem "presbyterum" appellavit.

Nullus primarium et secundarium Presbyterum tradidit, &c.

(IV.) Jam vero licet Vir doctissimus, ex confusione nominum quam in secundi sæculi scriptoribus observabat, non concludat cum Salmasio duos tantum ordines sacros in Ecclesia fuisse ævo Ignatiano; licet præterea Hammondo det, etiam sub Apostolis tres ordines exstitisse: tamen cum ipse loca Apostolica aliter explicare videatur, et argumenti multo major vis esset, si Adversarii probare possent revera tres ordines distinctos Ignatii ævo minime fuisse, quos Epistolarum scriptor tam caste et perpetuo distinguit; ne sententiam Salmasii intactam relinquere, aut concessioni Dallæanæ nimis fidere videar, de hac re ulterius disserendum esse putavi. Sit igitur quarta Assertio, Ea ætate qua S. Ignatius Epistolas scripsisse dicitur tres sacros ordines seu gradus distinctos in Ecclesia fuisse. Hoc ab Ecclesia Anglicana semper didici, quæ in Ordinalis sui Præfatione ita loquitur, "Evidens est omnibus diligenter legentibus S. Scripturam et veteres scriptores, ab Apostolorum tempore hos tres Ordines Ministrorum in Ecclesia Christi fuisse, Episcopos, presbyteros et diaconos." Ostendimus hujus Partis Capite primo jam tum in Ecclesiis Asiæ Episcopos exstitisse, cum S. Ignatius ad Martyrium festinaret. Diximus neminem unquam Scriptorem Christianum et Catholicum dixisse pauciores ordines quam tres exstitisse secundo sæculo aut ulla ejus parte, etiam illos omnes, qui "Episcopi" et "presbyteri" nomina in Aposto-

Concedit Dallæus tres sub Apostolis ordines fuisse.

Longius tamen de hac re disserere statuit Pearsonus, et quamobrem.

Ordinalis Eccl. Anglicanæ Præfatio.

lorum scriptis confusa esse existimabant, aut tunc cum ipsi Apostoli scriberent, aut saltem ante secundum sæculum tres ordines seu gradus tradidisse; quod hoc loco satis opportuno demonstrandum suscepi. Sunt autem hi ex Veteribus, ut opinor, omnes, aut certe præcipui, S. Chrysostomus, Hieronymus, Theodoretus, Ambrosiaster, Pelagius, Sedulius, Primasius, Theophylactus, Œcumenius. Qui omnium primus inter Græcos hanc nominum confusionem nobis tradidit S. Chrysostomus, ubique ostendit etiam tunc temporis Episcopatum fuisse ordinem a presbyteratu distinctum et superiorem. Ad illa verba Philip. i. 1. *Σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις*, hæc annotat, *Τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε· τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι, καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο.* *Quid hoc? Unius urbis multi erant Episcopi? Nequaquam: sed presbyteros ita appellavit: tunc enim adhuc nominibus communicabant, et Episcopus diaconus dicebatur.* Agnovit igitur singulares Episcopos in singulis urbibus constitutos, qui nunc Episcopi, nunc presbyteri, nunc diaconi dicebantur. Talem Episcopum Timotheum fuisse asseruit, *Ὅτι γὰρ Ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει. Quoniam enim Episcopus erat, et dicit, Manus cito nemini impone.* Rursus quæ ante dixerat recolligens sententiam suam aperte enunciat, *Ὅπερ οὖν ἔφην, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι, καὶ οἱ Ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ·* (ita hæc quæ in editis confusa sunt legenda esse ex prioribus patet) *ὅθεν καὶ νῦν πολλοὶ συμπρεσβυτέρῳ Ἐπίσκοποι γράφουσι καὶ συνδιακόνῳ, λοιπὸν δὲ τὸ ἰδιάζον ἑκάστῳ ἀπονενέμηται ὄνομα, ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ πρεσβύτερος. Quod igitur dicebam, et presbyteri antiquitus vocabantur Episcopi, et Episcopi presbyteri et diaconi Christi: (unde etiamnum multi Episcopi scribunt sympresbytero, et syndiacono) postea vero peculiare unicuique nomen assignatum est, Episcopus, et Presbyter.* Rursus Homilia undecima in primam ad Timotheum Epistolam, *Διαλεγόμενος περὶ Ἐπισκόπων καὶ χαρακτηρίσας αὐτοὺς, καὶ εἰπὼν τίνα μὲν ἔχειν, τίνων δὲ ἀπέχεσθαι χρὴ, καὶ τὸ τῶν πρεσβυτέρων τάγμα ἀφεὶς, εἰς τοὺς διακόνους μετεπήδησε, τί δήποτε; ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων, καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς*

Veteres quamplures Episcopi et Presbyteri nomina in Apostolorum scriptis confusa esse existimabant.

Loca ex S. Chrysostomo.

Ἐκκλησίας· καὶ ἃ περὶ Ἐπισκόπων εἶπε ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόττει· τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. *Disserens de Episcopis, eorumque characteres describens, dicensque quæ eos tenere et a quibus abstinere oportet, presbyterorum ordine omisso, ad diaconos transiliit. Quare? quia inter eos et Episcopos non multum interest. Nam et ipsi docendi munus et præfecturam Ecclesiæ acceperunt: et ea quæ de Episcopis dixit etiam presbyteris conveniunt; sola enim ordinandi potestate excellunt, et hac una re videntur presbyteris superiores esse.* Unde constat S. Chrysostomum existimasse tunc cum ad Timotheum scripsit S. Paulus, præter diaconos et presbyteros etiam Episcopos in Ecclesia fuisse, per Episcopos eo loco solos primi ordinis ministros intellectos, totum presbyterorum ordinem omissum esse, discrimen inter duos ordines satis manifestum esse, quod potestas conferendi sacros Ordines Episcopis competeret, presbyteris semper negata esset. Falsissimum igitur est quod Blondellus in Apologia ex hoc uno loco pro suo more expiscari voluit, Chrysostomum "interjacens ætate sua inter sacerdotes διάστημα ob oculos habuisse, quos tamen ab origine pares noverat." Nam alia omnia διαστήματα quæ sua ætate agnoscebantur prorsus abstulit, sed ab ipsa origine observavit hoc discrimen, semperque ita S. Paulum interpretatus est, ut impositio manuum nulli nisi primi ordinis sacerdoti, sive Episcopo proprie dicto, tunc competeret. In hac re Episcopos ὑπερβαίνειν, in hac πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους dixit; et satis amplum hoc discrimen ipse judicavit. Nam πάντων μάλιστα κυριώτατον, καὶ ὃ μάλιστα συνέχει τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ τῶν χειροτονιῶν. *Potestatem ordinandi omnium supremam et quæ Ecclesiam maxime continet,* Homilia quinta ad primam Epist. ad Timotheum pronunciavit: pares igitur nunquam agnovit. Hoc in explicanda S. Chrysostomi sententia certum est, ut in nonnullis locis ubi *presbyteri* nomen adhibitum est, presbyteros omnes excluserit, et Episcopos solos intelligendos esse docuerit, ut 1 Tim. iv. 14. Οὐ περὶ πρεσβυτέρων φησὶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ Ἐπισκόπων· οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι Ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν. *Non hic de presbyteris loquitur, sed de Episcopis. Neque enim presbyteri Episcopum ordinabant.* Et Tit. i. 5. Τοὺς Ἐπισκόπους ἐνταῦθά φησι, καθὼς ἀλλαχοῦ ἡμῖν εἴρηται. *Episcopos*

hic intelligit, quemadmodum a nobis alibi dictum est; nempe ad Philipp. i. 3. Homilia quinta ad Timotheum. *Διαλεχθεὶς περὶ Ἐπισκόπων, περὶ διακόνων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, περὶ χηρῶν, περὶ πρεσβυτέρων, περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ δείξας ὅσων ἐστὶν Ἐπίσκοπος κύριος, ὅτε περὶ κρίσεως ἔλεγεν, ἐπήγαγε. Cum disseruisset de Episcopis, de diaconis tum viris tum feminis, de viduis, de presbyteris, de aliis omnibus, ostendissetque qualium Episcopus dominus est, ubi de judicio dixerat, subjunxit.* Idem Jacobum fratrem Domini Hierosolymorum Episcopum ab initio ordinatum putavit. Homilia xi. in primam ad Corinthios, *Ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἐμοὶ δοκεῖ, τῷ ἀδελφῷ τῷ ἑαυτοῦ, αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται κεχειροτονηκέναι, καὶ Ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον. Postea apparuit Jacobo, ut mihi videtur, fratri suo. Ipse enim illum dicitur ordinasse et primum Hierosolymorum Episcopum fecisse.* Idem S. Ignatium nostrum, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum a S. Petro ordinatum agnovit, et ordinationis illius prærogativam miris modis prædicavit.

Theodoretus. B. Theodoretus confusionem nominum agnoscit, et late explicat, ad Philipp. i. 1. Sed Episcopos etiam tunc temporis exstitisse et presbyteris superiores fuisse simul asserit. Docet eo loci per *Episcopos* intelligi presbyteros debere: sed Epaphroditum qui tum S. Paulo aderat, et per quem Epistolam misit, Philippensium Episcopum fuisse ostendit. *Τὸν δέ γε μακάριον Ἐπαφρόδιτον ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπιστολῇ Ἀπόστολον αὐτῶν κέκληκεν. Σαφῶς τοίνυν ἐδίδαξεν ὡς τὴν Ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν αὐτὸς ἐπεπίστευτο ἔχων Ἀποστόλου προσηγορίαν. Beatum Epaphroditum in Epistola ipsa Apostolum eorum appellavit. Aperte ergo docuit Episcopalem dispensationem ei fuisse creditam cum appellationem haberet Apostoli.* Et rursus ad cap. ii. vers. 25, *Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν, ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον, ὡς εἶναι δῆλον ὅτι ὑπὸ τοῦτον ἐτέλουν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες Ἐπίσκοποι, τοῦ πρεσβυτέρου δηλονότι τὴν τάξιν πληροῦντες. Apostolum ipsorum vocavit, ut cui esset eorum cura concredita. Ut clarum sit sub illo ministrasse eos, qui in proœmio vocabantur Episcopi, nempe presbyteri ordinem complentes.* Sententiam ejus plenius explicatam habemus ad 1 Tim. cap. iii. *Τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους Ἐπισκόπους Ἀποστόλους ὠνόμαζον· τοῦ δὲ*

χρόνου προϊόντος, τὸ μὲν τῆς Ἀποστολῆς ὄνομα τοῖς ἀληθῶς Ἀποστόλοις κατέλιπον· τὴν δὲ τῆς Ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις Ἀποστόλοις ἐπέθεσαν· οὕτω Φιλιππησίων Ἀπόστολος ὁ Ἐπαφρόδιτος ἦν· οὕτω Κρητῶν ὁ Τίτος, καὶ Ἀσιανῶν ὁ Τιμόθεος Ἀπόστολοι· οὕτω ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔγραψαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι. *Eosdem olim vocabant presbyteros et Episcopos: eos autem qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant. Procedente autem tempore Apostolatus nomen reliquerunt iis qui vere erant Apostoli; Episcopatus autem appellationem iis qui olim appellabantur Apostoli imposuerunt. Ita Philippensium Apostolus erat Epaphroditus: ita Cretensium Titus, et Asianorum Timotheus Apostoli. Ita ab Hierosolymis iis qui erant Antiochiæ scripserunt Apostoli et presbyteri.* Unde apparet ex sententia B. Theodoreti, tempore Apostolorum tres fuisse gradus in Ecclesia, Episcopos, qui tum dicebantur Apostoli, Presbyteros, qui nunc Episcopi nunc presbyteri vocabantur, et diaconos: postea vero, primi ordinis sacerdotes, nomine "Apostoli" illis qui vere Apostoli fuerunt reservato, proprie et distincte "Episcopos" dictos esse, et reliquos secundi ordinis sacerdotes "presbyteros." At Apostoli nomen primi ordinis sacerdotibus tribui desiit ante martyrium Ignatii. Ergo ex sententia Theodoreti sub Ignatio, et officio et nomine distinguebantur Episcopi et presbyteri.

Quos secutus est Theophylactus.

Theophylactus certe non existimavit presbyteros ad Philippenses Episcopos esse dictos sed *coepiscopos;* Episcopos autem Apostolicis temporibus eos etiam dictos putavit, ὡς ἐπισκοποῦντας δηλαδὴ καὶ αὐτοὺς τὸν λαὸν, *quod etiam ipsi populum inspectarent,* sed suo modulo, ὥστε καθαίρειν καὶ φωτίζειν τοὺς δεομένους, *ut purgarent et illustrarent,* seu *baptizarent eos quos esset necesse.* Nam alia sacra officia etiam tum Episcopis reservavit. Οὐ γὰρ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν. *Non enim,* inquit, *presbyteri Episcopum ordinabant.* Unde in Proœmio ad Titum, Τῶν Παύλῳ συνόντων δοκιμώτατος ὁ Τίτος ὢν, Ἐπίσκοπός τε τῆς Κρήτης μεγάλης οὔσης δι' αὐτὸ τοῦτο κεχειροτόνητο, καὶ τοσούτων Ἐπισκόπων κρίσιν καὶ χειροτονίαν ἐπετράπη. *Inter omnes qui cum Paulo versati sunt probatissimus cum esset Titus, Episcopus propterea Cretæ, magnæ illius insulæ, electus est, totque Episcoporum cum judicium tum ordinatio ei demandata est.* Et quidem de

sententia Theophylacti, postquam de Chrysostomo diximus, dubitandum non est.

Ambrosiaster. Inter Latinos primus fuisse creditur Auctor Commentariorum in Epistolas S. Pauli sub nomine S. Ambrosii editorum, quod se scripsisse sub Damaso Episcopo Romano, hoc est ante A.D. 384, profiteatur, qui "Episcopi" et "presbyteri" nomina tanquam synonyma in Scriptura tradiderit. Hic tamen Episcopos singulares Ecclesiis præfuisse Apostolorum tempore sæpius docet. Insignis plane locus, quo illa ad Philippenses, "cum Episcopis et diaconibus," explicat. "Hoc est," inquit, "cum Paulo et Timotheo, qui utique Episcopi erant simul et significavit, et diaconos qui ministrabant ei. Ad plebem enim scribit. Nam si Episcopis scriberet, et diaconibus, ad personas eorum scriberet, et loci ipsius Episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut et ad Titum et Timotheum." Neque minus illustris locus ille est quo verba ista, *Propterea debet mulier potestatem habere supra caput etiam propter angelos,* 1 Cor. cap. xi. vers. 10. explanat. Potestatem "velamen significavit, Angelos Episcopos dicit, sicut docetur in Apocalypsi Joannis. Et quia utique homines sunt, quod non corriperent plebem, arguuntur; et quod rectum est in illis laudatur. Mulier ergo idcirco debet velare caput, quia non est imago Dei, sed ut ostendatur subjecta. Et quia prævaricatio per illam inchoata est, hoc signi debet habere, ut in Ecclesia propter reverentiam Episcopalem non habeat caput liberum, sed velamine tectum; nec habeat potestatem loquendi, quia Episcopus personam habet Christi. Quasi ergo ante judicem, sic ante Episcopum, quia vicarius Domini est, propter reatus originem, subjecta debet videri." Et paulo post, "Quia ab uno Patre sunt omnia, singulos Episcopos singulis Ecclesiis præesse decrevit." Ac rursus, "*Numquid omnes Apostoli?* Verum est, quia in Ecclesia unus est Episcopus." Idem ad 1 Tim. cap. 4, "Nunc autem septem Diaconos esse oportet, et aliquantos presbyteros, ut bini sint per Ecclesias, et unus in civitate Episcopus." De Timotheo ita loquitur in Prooemio, "Hunc ergo jam creatum Episcopum instruit per Epistolam quomodo deberet Ecclesiam ordinare." Pariter et de Tito, "Titum Apostolus consecravit Episcopum, et ideo commonet eum ut sit solicitus in Ecclesiastica ordinatione." Ex quibus omnibus apparet Veterem hunc Auctorem, qui ante Chryso-

stomum et Hieronymum de confusione nominum scripsisse videtur, singulares Episcopos Apostolorum ævo in civitatibus constitutos agnovisse. Pelagius, ut videtur, Auctor Commentariorum in Epistolas Pauli Hieronymo adscriptorum, in Epist. ad Timotheum cap. iii. "Quæritur cur de presbyteris nullam faciat mentionem, sed eos in Episcoporum nomine comprehenderit, quia secundus, imo pene unus est gradus." Duos igitur gradus quamvis non magnopere distantes sub uno titulo comprehensos agnovit. Quæ transcripsit Primasius, qui ad Philippenses notavit: "Episcopos hic non solum pontifices sed et presbyteros intelligimus." Quo tempore ille scripserit.

Denique Hieronymus qui post Ambrosiastrum Romanorum Diaconorum fastum non minus acriter castigavit, et confusioni nominum adeo inhæsit, ut idem Episcopi et Presbyteri officium et eundem ordinem dum SS. Petrus et Paulus viverent credidisse videatur; sine controversia tamen sæpe docuit, tres gradus, triaque officia et nomine et potestate distincta, antequam S. Ignatius ad martyrium duceretur, exstitisse. Hæc enim ejus verba sunt Epistola ad Euagrium, "Ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de Veteri Testamento, Quod Aaron et filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, presbyteri, et diaconi vindicent in Ecclesia." Quomodo autem hæc traditio Apostolica esse potuit, quomodo ex Veteri Testamento desumpta, si non Apostolorum ævo exstiterint Episcopi presbyteris superiores, quemadmodum Aaron et officio et dignitate filiis superior fuit? Aut qua ratione hanc mentem Hieronymi fuisse quispiam negaverit, qui hæc eum diserte scripsisse ad Matthæi cap. xxiii. noverit, "Quod fecerunt et Apostoli per singulas provincias presbyteros et Episcopos ordinantes." Idem in Commentario ad Titum, "Antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent, et diceretur in populis, *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur: postquam vero unusquisque eos quos baptizaverat suos putavit esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, et schismatum semina tollerentur." Et rursus, "Quod autem postea unus electus est, in schismatis remedium factum est: ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet. Nam et Alexandriæ Hieronymus.

a Marco Evangelista usque ad Heraclam et Dionysium Episcopos, presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant." Hæc igitur sine omni controversia S. Hieronymi sententia fuit, quod, licet in scriptis Apostolicis, præcipue dum viverent Petrus et Paulus, nullum discrimen inter eos qui Episcopi et presbyteri dicebantur ipsi apparuerit, seris tamen Apostolorum temporibus, vel paulo ante obitum Petri et Pauli, vel certe ante mortem S. Joannis, in toto orbe decretum esset, ut unus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, et qui Episcopus proprie nominaretur. Hoc ex Apostolica traditione profectum; hoc propter schismata tempore Apostolorum certe orta introductum docuit; hujus rei Alexandriæ ab ipso S. Marco luculentissimum exstitisse testimonium perhibuit: quod primum singularis Episcopatus exemplum putavit, et ipsum quidem tum singulare. Nam ex ejus sententia Marcus "mortuus est octavo Neronis anno, et sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano," ut refert in Catalogo. Inde viros omnes singulares qui illis temporibus Ecclesiis præfuerunt semper Episcopos proprie appellat. De Romanis in Catalogo, "Clemens quartus post Petrum Romæ Episcopus: siquidem secundus Linus fuit et tertius Cletus." Cujus exsortem potestatem indicat, ad Esaiæ cap. liii.; "Clemens vir Apostolicus, qui post Petrum Romanam rexit Ecclesiam, scribit ad Corinthios." Et lib. i. adversus Jovinianum, "Ad hos et Clemens successor Apostoli Petri, cujus Paulus Apostolus meminit, scribit Epistolas." De Hierosolymitanis, ad Galatas cap. i., "Hic autem Jacobus Episcopus Hierosolymorum primus fuit, cognomento Justus; vir tantæ sanctitatis et rumoris in populo, ut fimbriam vestimenti ejus certatim cuperent attingere. Qui et ipse postea de templo a Judæis præcipitatus successorem habuit Simeonem, quem et ipsum tradunt pro Domino crucifixum." De Antiochenis, in Catalogo, "Ignatius Antiochenæ Ecclesiæ tertius post Petrum Apostolum Episcopus." De Asianis, "Joannes Apostolus novissimus omnium scripsit Evangelium rogatus ab Asiæ Episcopis." Et in eodem Catalogo, "Polycarpus, Joannis Apostoli discipulus, et ab eo Smyrnæ Episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit." Et, "Cum Ignatius Smyrnam venisset, ubi Polycarpus auditor Joannis Episcopus fuit."

Quid senserit S. Hieronymus de institutione Episcopatus,—quo tempore ea facta fuerit ex sententia Hieronymi.

Omnes igitur illi qui confusa "Episcopi" et "Presbyteri" nomina in Apostolicis scriptis tradiderunt, simul etiam docuerunt vel ab origine, vel viventibus adhuc Petro et Paulo, vel ante secundi sæculi initium, superstite adhuc S. Joanne, tres fuisse ordines sacros seu gradus in Ecclesia. Quod si hoc ab iis positum est, nemo dubitabit idem a reliquis agnitum fuisse, qui toties in S. Scriptura Episcoporum mentionem fieri viderunt, nec unquam de confusione nominum cogitabant. Quare Walo Messalinus qui eorum sententiam secutus est, suos nunquam negasse ait "antiqua etiam tempora discrimen illud inter Episcopos et presbyteros agnovisse, qui sciunt rem esse antiquissimam ut duo hi ordines in Ecclesia fuerint distincti, si excipiantur Apostolica tempora." Horum testimoniorum summa.

Quare cum tres ordines sive gradus sacros tunc cum S. Ignatius Epistolas scripsisse dicitur, in Christianis civitatibus, ac præsertim Asiaticis, exstitisse summo Veterum consensu constet; cum quamplurimi ejusdem sæculi non aliter quam de tot distinctis et officio et nomine gradibus loquuti sint; cum nemo unquam ejusdem ævi quenquam, qui secundi ordinis esset, Episcopum appellaverit; cum denique pauci illi qui eos qui Episcopi fuerant, post eorum mortem, et quasi antiquiores tantum presbyteros vocaverint, quoties autem ordines enumerandi, aut de sui temporis ministris Evangelicis loquendi occasio se obtulerat, aliter loquuti sint; ratio nulla apparet cur ille, qui eo modo distinctionem ordinum in Epistolis suis caste et perpetuo servavit, pro vero Ignatio Antiocheno illo Episcopo et Martyre non habeatur. Non est hoc, non est, "supra suum sæculum, supra fratres suos venerandos seipsum efferre." Neque dubito quin verissime asserere possim, Ignatium nostrum tum "Episcopi" de primis, tum "presbyteri" vocabulum de secundis Ecclesiæ cujusque sacerdotibus pro sui sæculi usu et more usurpasse; non tantum in sermone, sed in præceptionibus ac institutionibus Ecclesiasticis hunc morem atque usum observasse. Et cum sint quædam hominibus latæ ac propositæ leges, easque sermone imprimis claro et facili et unicuique audientium obvio ac familiari concipi scribique deceat, nulla in iis vocabula dubia et obscura misceri, vel hujusmodi denique, quorum lectores non statim intelligant eum ipsum esse quem Auctor voluit sensum, hoc maxime observavit Ignatius noster; nam et omnes tunc norunt Unde conclusio de vero Ignatio.

secundi ordinis sacerdotem a nemine Episcopum vocari solere, ab omnibus presbyterum, primi autem ordinis sacerdotem ab omnibus Episcopum appellari. Cum igitur Auctor Epistolarum iis nominibus ad ordinum discrimen indicandum uteretur, Lectores statim intellexerunt eum ipsum esse quem ille voluit sensum; neque eos sedulo monere ac docere quo sensu vel "Episcopi" vel "Presbyteri" vocabulum intelligi voluerit, necesse fuit.

Hæc controversia ægris hominum hodiernorum animis nutrita.

Facessat igitur hic Dallæus cum turbis et tumultubus quos excitare conatur. Magnopere commoveri ac conturbari omnes debuisse putat, qui dictantem audierant, *Presbyteri subditi este Episcopo.* Fateor equidem, si mores Christianorum secundi illius sæculi ad nostrorum normam exigere liceret, quamplurimos etiam tum commoveri voluisse, cum quempiam dictantem audirent, *Presbyteri subditi este Episcopo.* Nihil enim esse quod homines aliquos, quales illi sint non dicam, magis commoveat, imo ad arma et fratrum internecionem excitet et impellat, quam illud effatum, experientia nimis certa didicimus. Cumque ista vidimus, non potuimus non illa S. Cypriani in memoriam revocare quæ ad presbyteros et diaconos fratres Epist. x. [al. xvi.] scripsit, "Quod enim non periculum metuere debemus de offensa Domini, quando aliqui de presbyteris, nec Evangelii nec loci sui memores, sed neque futurum Domini judicium, neque nunc sibi præpositum Episcopum cogitantes, quod nunquam omnino sub antecessoribus factum est, totum sibi vindicent?" Scimus autem et eosdem non minus commoveri cum audiunt illud S. Pauli, *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,* aut illud S. Petri, *Subditi estote Regi quasi præcellenti;* non quod ignorent quæ potestates sublimiores, aut quis Rex sit, sed quod quæ sit subjectio Christiana, quæ obedientia ex Evangelii legibus debita, nolint intelligere. Alia secundi sæculi Christianorum mens, alius animus fuit: ad subjectionem et obedientiam præstandam paratissimi fuerunt, quibus ea tribuenda esset non ignorabant. Miram igitur illis orationem substituit Dallæus, eosque per prosopopeiam sic submurmurantes repræsentat, "Quos vero iste nobis" dicerent "presbyteros, et quem narrat Episcopum?" Hæc autem ut illi dicerent, qui quotidie cum presbyteris, et Episcopo suo in unum conveniebant? qui optime norant presbyteros suos eo nomine censeri tunc solitos,

a nemine autem Episcopos dici? Hæc ut dicerent presbyteri, qui locum suum non ignorabant, et unum *sibi præpositum* agnoscebant, quem et Episcopum vocabant, sibi illud nomen minime vindicantes? Blondellus ipse fatetur fuisse tunc temporis unum, quem "in unoquoque cœtu primatus contingebat," cui "primæ cathedræ præsidialisque potestatis jus reservatum est," qui "collegii primum membrum et honorarium caput," qui "presbyterii præpositus et ἔξαρχος," et "Cleri totius caput" fuit, qui "a Domino ipso in Asiaticis Ecclesiis" Angelus dictus est; an hunc presbyteri qui sub illo tanquam sub capite vivebant, recognoscere non potuerunt, cum eum "Episcopum" appellatum "audirent?" Certe Ambrosiaster, cujus testimonio innititur Blondelli et Salmasii de primo presbytero sententia, nomina "Episcopi" et "Presbyteri" divisa et distincta fuisse ante annum Trajani decimum testatur: "Beatis vero Apostolis decedentibus, illi qui post illos ordinati sunt ut præessent Ecclesiis, illis primis exæquari non poterant, neque miraculorum testimonium habere, sed in multis aliis inferiores illis esse videbantur: grave existimaverunt Apostolorum sibi vindicare nuncupationem. Diviserunt ergo nomina ipsa, et illis, id est, presbyteris presbyterii nomen reliquerunt: alii vero Episcopi sunt nuncupati, hique et ordinationis præditi potestate, ita ut plenissime iidem cognoscerent. Atqui et Episcopus presbyter est, et presbyter Episcopus. An unum eundemque hominem hic sibi et subjici et præesse vult?" Qualem orationem primitivorum fratrum aut presbyterorum nomine promit hic eorum Tertullus! Non hæc eorum temporum aut hominum sunt, sed Aerii hæretici, *τὸ λέγειν αὐτὸν Ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον ἴσον εἶναι.* Et, *Τί ἐστιν Ἐπίσκοπος πρὸς πρεσβύτερον; οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου.* Hæc sunt Aerianæ hæreseos effata, ante quartum sæculum in Ecclesia inaudita. Non aliter nos in hac re instituti sumus, non alio horum vocabulorum sensu imbuti, quam fuerunt secundi sæculi fideles. Eorum ætate unum illum qui in cujusque Ecclesiæ clero summus erat, "Episcopum;" cæteros proximi ab hoc gradus "Presbyteros," non "Episcopos," dictos esse novimus, et jam ante monstravimus; satis igitur bene eorum temporum fideles et presbyteri hoc præceptum S. Ignatii intelligebant, nec ad cavendam offensionem monitore indigebant. Quoniam vero non tantum illius ætatis usum, sed et

Confessio Blondelli.

Apostolorum imitationem in confusione nominum urget, Scriptoremque Epistolarum "diversi ab Apostolis sermonis hominem," imo "Apostolici sermonis correctorem et emendatorem" appellat, ideoque eum charissimum atque observantissimum Apostolorum discipulum Ignatium esse negat; operæ pretium me facturum putavi, si ostenderem porro hæc nihil ponderis Argumento addere, neque quenquam, qui secundi sæculi et mores et loquendi modum noverit, vel leviter movere posse.

Quæritur, quisnam primus tradiderit in Apostolicis temporibus confusa esse nomina.

Observandum enim est primo, Nullum secundi, vel etiam tertii sæculi scriptorem in scriptis Apostolicis confusa esse nomina "Episcopi" et "Presbyteri" observasse. Quod si verum sit, fateri necesse est, eos Apostolicum sermonem imitari non potuisse in ea re quam ipsi non viderunt. Verum autem esse ut credam multa persuadent. Atque illud imprimis observatu dignum, inter Græcos Patres primum S. Chrysostomum, inter Latinos aut Ambrosiastrum aut Hieronymum diserte tradidisse, confusa esse nomina "Episcopi" et "Presbyteri" in scriptis Apostolicis. Neque enim quenquam nos scimus, neque Viri docti qui a nobis dissentiunt adhuc quenquam nominarunt, qui idem ante eos affirmaverit. At hi vergente jam ad finem quarto sæculo scripsere; et ante eos scripsit Epiphanius qui contraria omnia docuit. Cum enim Aerius ex sermone Apostolico docuisset, *εἶναι τὸν αὐτὸν Ἐπίσκοπον, τὸν αὐτὸν πρεσβύτερον*, hoc ex Hæretici ignorantia profectum asserit, qui non observaverat ex antiquis historiis in aliquibus Ecclesiis ab origine fuisse presbyteros, nondum constitutis Episcopis, in aliquibus Episcopos, nondum additis presbyteris: qua unica observatione tolli putavit promiscuam illam nominum usurpationem. Hæc autem contra Hæreticum protulit Epiphanius, ut in exponendis Apostolis fœde deceptum, et antiquorum monumentorum ignarum. Credidit itaque Epiphanius Veteres Christianos aliter Apostolum intellexisse. Nondum igitur illa Apostolica nominum confusio in Ecclesia agnita est, teste Epiphanio. Neque vero illius sententiæ ulla vestigia exstare puto apud scriptores Ecclesiasticos Epiphanio aliquanto antiquiores. Imo secundi et tertii sæculi scriptores contrarium potius statuisse putandi sunt.

Vetustiores ex Patribus Apostolos aliter intellexere, teste Epiphanio.

Tradit Dallæus Ephesi, unius urbis, plures non primi sed secundi gradus præpositos Episcoporum nomine significari,

Act. xx. 27, 28; Veteresque ita locum interpretatos asserit: nominat Chrysostomum, Theodoretum, Hieronymum, alios; sed his neminem vetustiorem nominat. Nihil igitur hæc ad secundi aut tertii sæculi sententiam faciunt. At Irenæus non putavit eosdem viros eo loci et Episcopos fuisse dictos et presbyteros, et ad unius urbis Ecclesiam pertinuisse. Sic enim ille, lib. iii. cap. 14, *In Mileto enim convocatis Episcopis et Presbyteris, qui erant ab Epheso et a reliquis proximis civitatibus.* Convocavit S. Paulus et Episcopos et presbyteros, ex sententia Irenæi, et ab Epheso et ab aliis Asiæ civitatibus; non igitur unius urbis, aut solos secundi ordinis præpositos convocavit, aut Episcopos appellavit. Hunc quidem Actorum locum quarto sæculo et sequentibus laudant, et quasi fundum suæ sententiæ ponunt Chrysostomus, Hieronymus aliique, de una urbe præcipue disputantes. Irenæus secundi sæculi scriptor, Apostolis Apostolicisque multo propior, nihil tale vel somniavit. Illa igitur, quam volunt, Apostolica nominum "Episcopi" et "Presbyteri" confusio, Irenæo fuit ignota. Irenæus.

Multum illi fidunt verbis Apostoli ad Titum, quasi eadem omnino præcepta data fuerint Episcopo et Presbytero, adeoque idem illi duo sint. At Clemens Alexandrinus aliter plane sensit, multa eaque distincte Episcopo et presbytero data præcepta in Scriptura observavit, non minus quam Diaconis et Viduis. Sic enim ille Pædagogi lib. iii. cap. 12, Μυρίαι δὲ ὅσαι ὑποθῆκαι εἰς πρόσωπα ἐκλεκτὰ διατείνουσαι, ἐγγεγράφαται ταῖς βίβλοις ταῖς ἁγίαις· αἱ μὲν, πρεσβυτέροις, αἱ δὲ, Ἐπισκόποις, αἱ δὲ, διακόνοις· ἄλλαι, χήραις. *Plurima præcepta quæ ad electas personas pertinent, in sanctis libris scripta sunt; hæc quidem presbyteris, alia vero Episcopis, alia diaconis, alia viduis.* Quatuor diversa electarum personarum genera enumerat: unicuique generi propria præcepta adscribit; Episcopos non minus a presbyteris, quam presbyteros a diaconis, aut diaconos a viduis distinguit. Non igitur novit Clemens illam confusionem nominum in præceptis ab Apostolo datis, quam observare sibi visus est Hieronymus, qui hanc inde conclusionem elicuit, "Idem est ergo presbyter qui et Episcopus." Dicitur particulatim et distincte ab Apostolo de Episcopis, presbyteris, et diaconis, eos esse oportere viros unius uxoris. Tertullianus, qui tres ordines agnovit, unicuique dictum hoc intelligit: "De Clem. Alex. Tertullianus

Ecclesiasticis ordinibus agebatur, quales ordinari oporteret. Oportebat igitur omnem communis disciplinæ formam sua fronte proponi; edictum quodammodo futurum universis in præsessione." De Monogamia, cap. 12. Et rursus, cap. 8, "Petrum solum invenio maritum per socrum; Monogamum præsumo per Ecclesiam, quæ super illum ædificata omnem gradum ordinis sui de Monogamis erat collocatura." Iterumque, cap. 11, "Qualis es id matrimonium postulans, quod eis a quibus postulas non licet habere: ab Episcopo monogamo, a presbyteris et diaconis ejusdem sacramenti, a viduis quarum sectam recusasti?" Pariter et Origenes observavit secundas nuptias omnibus ordinibus Ecclesiasticis particulatim esse negatas, Κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων νομοθεσίαν. *Secundum leges ab Apostolo de rebus Ecclesiasticis latas;* nullum ordinem in Ecclesia esse cui ea lex speciatim præscripta non sit; Οὐδένα γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπεροχήν τινα παρὰ τοὺς πολλοὺς ὡς ἐν συμβόλοις ἀνειληφότα βούλεται ὁ Παῦλος δευτέρου πεπειρᾶσθαι γάμου. *Ex iis enim qui Ecclesiæ nomen dederunt, neminem qui dignitatem aliquam præ multis, quasi in symbolis, fuerit consecutus, Paulus secundas nuptias expertum fuisse vult.* Ut hoc particulatim de singulis ordinibus verum esse ostendat, pro Episcopis citat 1 Tim. iii. 2, pro diaconis versiculum 12, pro viduis 1 Tim. v. 9, pro presbyteris denique Tit. i. 5. At si Episcopi sub presbyteris continerentur, satis erat laudasse Epistolam ad Titum, si presbyteri sub Episcopis, contentus esse poterat loco ad Timotheum. Hæc igitur ad Titum S. Pauli verba tam diligenter post reliqua laudans, suum cuique ordini distincte præceptum ab Apostolo datum fuisse innuit, magistrum suum Clementem sequens, ubi plene de præceptis loquitur, in Pædagogo; et supplens, ubi minus plene, in Strom. iii. cap. xii. § 90, Ναὶ μὴν καὶ τὸν τῆς μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα πάνυ διαδέχεται, κἂν πρεσβύτερος ᾖ, κἂν διάκονος, κἂν λαϊκὸς, ἀνεπιλήπτως γάμῳ χρώμενος, et tertii sæculi sententiam repræsentans. S. Pauli ad Titum verba presbyteris assignat, illa ad Timotheum Episcopo reservat, plane ut post eum Gregorius Nazianzenus in Oratione de Laudibus S. Athanasii, Τοῦτο δὲ, ἐν οἷς Τιμοθέῳ πρὸς αὐτὸν γράφων νομοθετεῖ, τυπῶν τῷ λόγῳ τὸν Ἐπισκοπῆς προστησόμενον, *Partim, in quibus ad Timotheum scribens leges fert, eum qui in Episcopatu præsideret efformans.*

Origenes,

qui Clementem magistrum suum sequitur.

Non igitur apparet quenquam secundi aut tertii sæculi Christianum communionem nominum "Episcopi" et "presbyteri" in scriptis Apostolicis observasse. Nam Justinus Martyr τοῦ προεστῶτος τῆς Ἐκκλησίας, tanquam singularis et exsortis Ecclesiæ rectoris, et diaconorum quidem meminit; nomen autem "Episcopi" vel "presbyteri" nullibi in iis quæ supersunt scriptis usurpavit. Nimis autem coactum est, quod a Blondello in Apologia sine ullo fundamento inde asseritur, "Binos tantum Christiani cleri gradus" a Justino "agnosci." Non enim ibi ordines Ecclesiæ enumerat, non de gubernatione populi agit; celebrationem tantum Eucharistiæ solennem explicat, et quæ in illa administranda Episcopi, quæ diaconorum partes essent exponit. Quod autem partes Episcopi aliquando ab ipso peragerentur, aliquando ab illo presbytero demandarentur, ideo προεστῶτος generale vocabulum adhibuit: diaconos autem proprie enunciavit quia eorum partes ab ipsis semper peragebantur. Irenæus locum palmarium aliter omnino intellexit et exposuit; reliqua S. Scripturæ loca quæ pro Adversariorum sententia afferuntur ne quidem tetigit. Clemens Alexandrinus loca de officiis Episcopi et presbyteri ita secundum nomina in scripturis distincta intellexit, ut præcepta illa plurima non minus de Episcopis et presbyteris, quam de diaconis et viduis diversa pronunciarit. Tertullianus et Origenes distinctionem nominum apud Apostolum adeo accurate observabant, ut sua omnia ad eam dirigerent. Non igitur apparet ullum intra centum et multo plures annos post S. Ignatii martyrium in Apostolorum scriptis hanc nominum communionem observasse. Iniquissimum autem est sermones secundi sæculi ad normam opinionis quarto demum sæculo ortæ exigere.

Nullus secundi aut tertii sæculi scriptor hanc nominum communionem in scriptis Apostolicis agnoscit.

Summa testimoniorum.

Secundo, Nemo eorum omnium, qui communia "Episcopi" et "presbyteri" nomina in SS. Scripturis fuisse putabant, in eo sermonis genere Apostolos sequutus est, aut alium quenquam sequutum esse dixit. Hic habemus Adversarium nobis plane consentientem. Epistolarum, inquit, Scriptor "duo illa nomina plane eodem sensu accipit, quo a tertii sæculi et sequentium Christianis ad hæc usque tempora accepta fuisse et scimus et libenter concedimus." At qui communionem horum nominum in libris Apostolicis reperisse se putabant, ante quartum sæculum non exstiterunt: ad morem Ignatii

Nullus, qui communionem asserit, Apostolos in ista phrasi secutus est.

Concessio Dallæi ad hanc quæstionem spectans.

igitur loquuti sunt; et nec ipsi imitabantur Apostolos in hoc loquendi modo; nec quenquam eorum omnium qui ante se scripserunt Apostolos eo sensu acceptos imitatum fuisse observabant, aut neglectæ imitationis accusabant. B. Theodoretus, qui existimavit Apostolos ipsos eos qui secundi ordinis essent nunc presbyteros nunc Episcopos appellasse, eos autem qui primi ordinis essent Apostolos dixisse; nec ipse Apostolos imitatus est; neque quenquam Scriptorem Ecclesiasticum Apostolicum sermonem sequutum esse arbitratus est: sed hos omnes "Apostoli" nomen ipsis proprie dictis Apostolis reservasse, "Episcopi" autem nomen primi ordinis sacerdotibus assignasse perhibuit. S. Chrysostomus, Theophylactus et Œcumenius eos qui Episcopi erant ab Apostolis non tantum presbyteros, sed et diaconos dictos fuisse putabant; neminem tamen existimabant hunc sermonem Apostolicum sequutum esse. Quis enim unquam primi ordinis præpositum Diaconum appellavit? Hieronymus ipse neminem post Apostolos sermonem Apostolicum imitatum esse existimavit, sed unumquemque sui temporis in loquendo morem spectasse; ne Apostolos quidem ipsos aliter loquutos esse putavit. Ita enim in Commentario in Epistolam ad Titum loquitur, "Quia eosdem Episcopos eo tempore quos et presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Episcopis quasi de presbyteris est loquutus." Sequuti sunt igitur Apostoli morem loquendi a populo Christiano usurpatum, ex sententia Hieronymi; ut Apostolos imitari in hac re nihil aliud sit, quam secundum vulgatum in Ecclesia morem loquendi scribere. Illi igitur maxime imitati Apostolos sunt, qui secundum suæ ætatis sermonem, non Apostolicæ, scripserunt. Qui Hieronymianam sententiam nunc exponunt, eamque nobis objiciunt, volunt ex illius mente nullos Apostolorum tempore præter seu supra presbyteros fuisse constitutos, tanquam legitimos et distincti ordinis aut gradus Episcopos; postea igitur, cum "toto orbe decretum est ut unus de presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret," postulare non possunt ut scriptores Ecclesiastici, tanta in re ipsa mutatione facta, communionem nominum retinerent. Ipse Salmasius in Apparatu: "Ab eo tempore quo ex uno ordine presbyterali et Episcopali duo facti sunt, nomen presbyteri dari desitum est Episcopo. Sic distinctio nominum simul

munerumque et proinde etiam ordinum inter presbyterum et Episcopum facta est," ut docet Salmasius. Non de imitatione sermonis Apostolici, sed de rei mutatione quærendum est; qua mutata, secundum illius sententiam, imitatio Apostolorum esse non potuit.

Quinetiam tertio observandum est. Nondum constare nomina "Episcopi" et "presbyteri" in Apostolicis scriptis, ubi de officiis Ecclesiasticis agitur, synonyma esse. Certe Argumenta, quæ hactenus adducta sunt, non id credere nos necessario cogunt: et potius probabile est talem harum vocum communionem in Apostolorum scriptis minime esse admittendam. Primo, quia si originem hujus interpretationis quæramus, primum omnium qui illam ad suam sententiam confirmandam protulit, Aërium hæreticum fuisse comperiemus: cujus sententia quamprimum publicata est, a S. Epiphanio statim explosa est. Secundo, Illi Catholici qui eandem postea interpretationem, sed in alium finem, amplexi sunt, sive veteres, sive modernos consideres, nunquam in ea explicanda consentire potuerunt. Si modi omnes excutiantur, qui ad communionem duorum nominum explicandam vel excogitari vel fingi possint, vix unum aut alterum invenies quem nemo amplexus est, nullum sane in quo tres, vel duo fortasse convenerunt, si illos excipias qui omnia ab aliis ex professo transcripserunt. Quicunque communionem horum duorum nominum mente concipiunt, necesse est ut aut unum ordinem tantum in Ecclesiis Apostolorum primum cura, et auctoritate fundatis, aut duos exstitisse supponant. Et quidem qui hanc communionem nominum tuentur, in diversas de numero ordinum tunc temporis existentium sententias divisi sunt. Omnes agnoscunt, postquam Novi Fœderis libri exarati sunt, aliquo temporis intervallo, duos ordines seu gradus Ecclesiasticos, et officio et dignitate distinctos, sive jure sive injuria obtinuisse, quorum superiori "Episcopi," inferiori "presbyteri" nomen adhæsit. Qui unum ex iis tantummodo tum cum sacri libri scriberentur exstitisse putant, alterum autem postea adjectum, vel inferiorem ordinem agnoscunt, cui superior postea superimpositus, vel superiorem, cui inferior postmodum suffectus est. Hinc emergunt duo modi communionem nominum explicandi; unus, ut nomina Episcopi et presbyteri unius ordinis sacerdotibus promiscue tribue-

Non constat, judice Pearsono, Episcopi et Presbyteri nomina in Apostolicis scriptis esse synonyma.

Qui aliter sentiunt, non consentiunt.

rentur, qui inferioris ordinis sacerdotes, sive presbyteri dicebantur, postquam superior ordo introductus et superimpositus est; quam volunt esse sententiam S. Hieronymi, me haud repugnante; alter, ut eadem nomina unius ordinis sacerdotibus promiscue tribuerentur, qui superioris ordinis sacerdotes sive Episcopi appellabantur, postquam inferior ordo introductus, et superiori subjunctus est: quam sententiam tanquam maxime probabilem defendit Hammondus noster, quo nemo accuratius hæc tractavit. Qui duos ordines et officio et dignitate distinctos sub Apostolis fuisse, et ab illis institutos non dubitabant, in plures de communione nominum sententias divisi sunt. Quarum prima hæc fuit, utrique ordini utrumque nomen commune ea tempestate fuisse, ut ad superiorem ordinem promoti nunc Episcopi nunc presbyteri appellarentur, et pariter in inferiori gradu constituti nunc presbyteri, nunc Episcopi nominarentur; quæ fuit sententia Chrysostomi, et sequacium. Secunda autem sententia fuit, nomen Episcopi et presbyteri inferioris ordinis sacerdotibus indifferenter et promiscue attributum esse, neutrum autem primi ordinis, seu Episcopis; quod tunc temporis primi ordinis sacerdotes Apostoli dicerentur: quæ fuit opinio B. Theodoreti. Præter has fingi possunt et aliæ duæ, superioris ordinis sacerdotes, nunc Episcopos, nunc presbyteros, inferioris autem tantum presbyteros appellatos esse, quam ut probabilem admittit Hammondus; vel inferioris ordinis sacerdotes nunc presbyteros nunc Episcopos, superioris vero Episcopos tantum vocatos fuisse, quam amplexus est nemo.

(Laus Hammondi.)

Hanc communionem nominum in S. Scripturis non reperiri credit Pearsonus.

Cum tanta sit inter omnes, qui communionem horum nominum in Scripturis se deprehendisse putabant, dissensio, variæque eorum sententiæ, quæ tot fere quot homines sunt, conciliari nullo modo possint, magis adhuc probabile redditur, talem communionem nominum revera in Scripturis non reperiri.

Rationes hujus sententiæ sunt incertæ.

Tertio, Rationes ipsæ hujus sententiæ, quas afferunt communionis horum nominum assertores, aut falsæ, aut incertæ sunt, aut id non efficiunt quod ipsi volunt. Philipp. i. 1. legimus, *Paulus et Timotheus servi Jesu Christi omnibus sanctis in Christo Jesu, cum Episcopis et diaconis.* Hunc locum "de secun ariis sacerdotibus non pauci neque contemnendi tum veteris tum recentis memoriæ interpretes accipiunt," inquit Dallæus. Sed rationem hanc tantum afferunt Veteres, quod

in una civitate unus tantum esset Episcopus. Ita S. Chrysostomus, Hieronymus aliique. At hoc aut verum, aut certum non est. Duas enim in quibusdam Civitatibus temporibus Apostolorum Ecclesias, duos Episcopos fuisse, donec Gentiles cum Judæis in unum corpus coalescerent, probabilissimum ex ipsis scriptis Apostolicis facit Hammondus noster. Epiphanius, Hæresi lxviii., Οὐ γάρ ποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο Ἐπισκόπους εἶχεν, ὡς αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι. *Nunquam enim Alexandria duos Episcopos habuit, ut aliæ Ecclesiæ.* Quæ observatio ad Apostolica etiam tempora extendi sine dubio debet; quod Marcus cum solus ibi prædicaverit, unicum Episcopum successorem reliquit, in aliis autem civitatibus aliquando duo Apostoli Ecclesias congregabant, et loco suo quisque Episcopum reliquit. Quod ipse Epiphanius de Ecclesia Romana Hæresi xxvii. observat, Ἐν Ῥώμῃ γὰρ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι. *Romæ enim primi fuerunt Petrus et Paulus, iidem Apostoli et Episcopi.* Unde dubitat an etiam cum iis alii duo Episcopi essent, qui eorum vices, cum abessent, supplerent. Hieronymus ipse hanc solutionem prævidit, ideoque in Epistola ad Euagrium, cum Philipp. i. 1. et Act. xx. 28. citasset, "Ac ne quis," inquit, "contentiose in una Ecclesia plures Episcopos fuisse contendat, audi et aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur eundem esse Episcopum et presbyterum." Horum duorum locorum expositionem in Commentario ad Titum in illa unica Assertione fundaverat, quod in una civitate plures Episcopi esse non possent; cum autem id aut verum aut certum non esse vel ipse perspiceret, vel ab aliis admonitus esset; alium hic locum adhibuit, quo rem eandem manifestius probari putavit. Quinetiam si verum esset, unius civitatis unum tantummodo tunc fuisse Episcopum, non tamen inde statim sequeretur vocem Ἐπισκόποις ad Episcopos proprie dictos non pertinere; non enim eos Philippensis Ecclesiæ Episcopos vocat aut civitatis, sed tantum eos tunc Philippis fuisse innuit: scribere autem ad illos potuit, quos tunc Philippis esse cognoverat, licet aliarum civitatum Episcopi essent. Theodoretus igitur aliam rationem addit, quod eo loci presbyteri nulli nominentur inter Episcopos et diaconos: cum igitur presbyteri diaconis proximi sint, necesse est ut *Episcopi* pro presbyteris accipiantur. Sed

Duo Episcopi in quibusdam civitatibus.

nondum probari potuit ullos secundi ordinis sacerdotes seu presbyteros tunc Philippis exstitisse; nulla enim eorum exstat memoria. Epiphanius autem ex antiquissimis Ecclesiæ monumentis docet Apostolos in aliquibus civitatibus Episcopos ordinasse cum suis diaconis, nullis omnino presbyteris ibidem constitutis. Denique certum non est hæc vel ad Episcopos, vel ad presbyteros Philippenses scripta esse; nam Apostolus nunquam in Epistolis vel Episcopos, vel presbyteros, vel diaconos fidelibus subjunxit, nunquam ad alicujus Ecclesiæ presbyteros scripsit, quod a Veteribus annotatum est. Ratio autem quam afferunt, cur hic ad presbyteros et diaconos scriberet, incertissima est, et invalidissima. S. Chrysostomus: *Ἐνταῦθα ζητήσειεν ἄν τις εἰκότως, τί δήποτε οὐδαμοῦ τῷ κλήρῳ γράφων ἀλλαχοῦ, οὐκ ἐν Ῥώμῃ, οὐκ ἐν Κορίνθῳ, οὐκ ἐν Ἐφέσῳ, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι τοῖς ἁγίοις, ἢ τοῖς πιστοῖς, ἢ τοῖς ἠγαπημένοις, ἐνταῦθα τῷ κλήρῳ γράφει; Hic jure quis quærat, quid demum sit, quod cum nunquam ad Clerum alibi scripserit, non ad Romanum, non ad Corinthiacum, non ad Ephesinum, sed communiter ad omnes sanctos, vel fideles, vel dilectos, hac ad Clerum scribit?* Hæc difficultas est, quam sic tollere conatur. *Ὅτι αὐτοὶ καὶ ἀπέστειλαν, καὶ ἐκαρποφόρησαν, καὶ αὐτοὶ ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἐπαφρόδιτον. Quod illi collectas fecerint, et ad ipsum Epaphroditum miserint.* At hoc incertum; imo potius contrarium certum est: cum Apostolus sæpe agnoscat, in hac re charitatem omnium ad quos scribit, neque ullam inter fratres, seu Philippesios, et eorum clerum differentiam, in necessariis ministrandis aut mittendo Epaphrodito observet. Nulla enimvero causa est satis justa, cur hic Apostolum ad clerum scripsisse necessario statuamus, cum hoc ab eo nunquam alias factum sit; nam verba illa *σὺν Ἐπισκόποις καὶ διακόνοις* non necessario cum Sanctis qui erant Philippis conjunguntur, sed cum Paulo et Timotheo conjungi possunt. Atque in eum modum hæc verba accipit Ambrosiaster, Scriptor satis acutus. "*Qui sunt Philippis;* Quibus scribit significat; *Cum Episcopis et diaconibus:* Hoc est, cum Paulo et Timotheo, qui utique Episcopi erant, simul et significavit et diaconos qui ministrabant ei. Ad plebem enim scribit. Nam si Episcopis scriberet, et loci ipsius Episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut et ad Titum et Timotheum."

In Epist. ad Philippenses S. Chrysostomi ratio incerta et invalida.

Hæc cum sint Veterum fundamenta quibus communionem nominum Apostolicam superstruunt, quæ nullam omnino certitudinem præ se ferunt, et cum sint ex praxi et consuetudine inferioris ætatis deducta, ad prima Ecclesiæ tempora non pertingant; quis non videt imitationis Apostolicæ in usu horum verborum necessitatem prorsus evanescere? et palmarium Argumentum tandem in nihilum aperte redigi, quod etiam illa communione Apostolica concessa revera nulla vi pollet?

CAP. XIV.

Nulla vocabula ostendunt hunc Scriptorem diu post Ignatium vixisse. Voces compositæ Imposturam non olent. Exempla ex N. Testamento, Clemente Romano, Cicerone. Poeticæ non sunt. Si quæ raræ sint aut novæ, optime Ignatio conveniunt. Numerus vocum ab ἄξιος, exemplo Xenophontis, a φέρω communi omnium usu defenditur. Verborum immodestia refellitur. Conjectura de Fictore rejicitur. Usurpatio vocum φύσις, et ᾄδειν defenditur. Phrases aliquæ explicantur ac defenduntur.

Argumentum de vocabulis.

CAPITE xxvii. "multa alia hunc Scriptorem vocabula diu post Ignatium vixisse docere" posse arbitratur; ego vero asserendum esse non dubito in Scriptoris sermone nihil omnino contineri, quod ævo Ignatiano minus quam Eusebiano congruat. Ducenti anni sunt a S. Ignatio ad scriptorem eum quem Vir doctissimus finxit et omnium primus formavit: nulla vox est in Epistolis, quæ illo temporis intervallo nata fuisse; nullius vocis sensus qui tunc temporis primum erupisse dicatur; nulla loquendi formula quæ non S. Ignatii ætatem ferat. Nomen αἱρεσιωτῶν male exagitat, quod tamen nostri Ignatii non est; Latina non urget, Hammondi responsioni acquiescens. Et quidem sapienter. Nam et S. Chrysostomus in una Epistola xiv. in qua tanquam alter Ignatius μακροτέρους τῶν δρόμων τοὺς διαύλους describit, has ejusmodi voces habet, δρουγγὸς, μίλια, λεκτίκιον, βούρδων, κάστελλον, βικαρία, τριβοῦνος, ῥὴξ, quas apud elegantissimum tersissimumque scriptorem non quæsivit Meursius.

Voces Latines non urget Dallæus.

Sed movent eum "nomina varie composita, et mirifica, quibus," ut ait, "Epistolæ ad fastidium scatent." Producit itaque quamplurima, colligitque tanquam ἑσμὸν ἀτόπων καὶ διαστρόφων ὀνομάτων, aut τοσοῦτον βόρβορον συνερανίσας, ut

Sed movent eum composita:

loquitur Lucianus. Ut autem Epistolas his scatere ostendat, multa Interpolatoris aut Fictoris vocabula iis quæ ab Auctore nostro usurpata sunt admiscet: qualia sunt *πνευματοφόρος, ἀξιομνημόνευτος, ἀξιεπαίνετος, χριστόληπτος, ἀνθρωπόμιμος, χρηματολαίλαπες*, et postea *κακεντρεχὴς, μεγαλοῤῥημοσύναι*. Quid quod *ἀνυστέρητος* inter voces mirifice compositas numeretur, et inter nomina substantiva *ἀκαυχησία*, quæ nihil aliud habent quam *ἀ στερητικὸν* præfixum: cum in Novo Testamento eadem particula vocibus aliunde etiam et prius compositis sæpissime addatur, quales sunt *ἀγενεαλόγητος, ἀδιαφθορία, ἀκαταστασία, ἀκατάγνωστος, ἀμετανόητος, ἀνεκδιήγητος, ἀνεξιχνίαστος, ἀνεξερεύνητος, ἀπροσωπολήπτης*, aliæque quamplurimæ? Quin et inter hæc *βεβαιοσύνην* attulit quasi grande vocabulum, quod ejusdem formæ est cum tritissima voce *δικαιοσύνη*, neque magis grande quam illud a S. Paulo non semel usurpatum, *ἀγαθωσύνη*. His igitur expunctis numerus decrescit: reliqua sane ut varie composita sint, non sunt tamen adeo mirifica. Quis enim unquam compositiones in Græca lingua miratus est, quam omnes norunt vocibus compositis maxime abundare? Indeque eam præcipue linguam ob venustatem, elegantiam, et felicissimam verborum copiam prædicari nemo ignorat. Ipse Cicero elegantiarum optimus judex, et in omni loquendi genere facile primus, cum ad Atticum scriberet, qui Græca doctrina maxime delectabatur, ex ea lingua has voces selegit, quibus Epistolas suas exornaret, et viro maximo gratissimas efficeret, *ὀξύπεινος, καχέκτης, ἀδικαίαρχοι, ἡμερόλεγδον, νομανδρία, ὑπομεμψιμοίρους, νεόκτιστα, ψευδησιόδειον, φαινοπροσωπεῖν, πειθανάγκην, ἀνηθοποίητον, κοιλιολυσία, ἀπεραντολογία, ἀνεμοφόρητα, ἀναντιφωνησία, ῥωπογραφία, πεπλογραφία*, et ad Quintum Fratrem, *μουσοπάτακτος, ἀντίεκτον*.

quæ plerumque ex Interpolatore vel Fictore exprompsit.

Græcæ linguæ indoles est vocibus compositis maxime gaudere.

Optimus Hammondus adduxerat ex SS. Luca, Pau, Petro et Joanne voces non minus varie et mirifice compositas: sed respondet Dallæus eas esse "paucissimas." Certe Blondellus viginti-septem adduxerat, Hammondus decem tantum, sed addidit "&c." quod plures ejusdem commatis in Novo Testamento cuilibet obviæ essent. Quoniam vero de paucitate conqueritur, hæ etiam voces ad cumulum accedant, *ἀγαθοποιΐα, αἱματεκχυσία, ἀλεκτοροφωνία, ἀλλοτριοεπίσκοπος, ἀνθρωποκτόνος, ἀποκαραδοκία, ἀποσυνάγωγος, ἀργυροκόπος*,

Compositis ejusmodi abundat Nov. Testamentum.

ἀρσενοκοίτης, δεξιολάβος, δευτερόπρωτος, δικαιοκρισία, ἐθελοθρησκεία, εὐπερίστατος, καλλιέλαιος, κωμόπολις, μογιλάλος, οἰνοφλυγία, ὁλοκληρία, σητόβρωτος, σκωληκόβρωτος, τροποφορέω, φρεναπάτης, ὑπερεκπερισσῶς, ψευδάδελφος, καρποφόρος, καρποφορούμενον, θανατηφόρος, Jac. iii. 8. (quam vocem in Ignatio nostro ægre fert Blondellus) *παραδιατριβαὶ*, vel *διαπαρατριβαὶ*, utroque enim modo legitur 1 Tim. vi. 5, cum *διατριβὴ*, et *παρατριβὴ* Græcis satis notæ sint, *παραδιατριβὴ* vel *διαπαρατριβὴ* non item. *Διαπαρατριβαὶ* autem antiquitus scriptum fuisse non tantum Codex vetustissimus Alexandrinus, et Stephanici omnes, et Chrysostomi et Theodoreti Editiones evincunt, sed etiam expositiones ejus vocis quæ nunc apud Hesychium exstant, et Suidam. Hesychius, *Διαπεριτριβαὶ*, lege ex literarum serie, *Διαπαρατριβαὶ, ἐνδελεχισμοὶ, ἐνδελέχειαι.* Suidas, *Διαπαρατριβαὶ, ἐνδελέχειαι.* Aliunde autem illi non habuerunt quam ex hoc loco S. Pauli. Quid quod Andronicum et Junium vocet *συναιχμαλώτους* suos, cum ipse tamen, ut observat Chrysostomus, *αἰχμάλωτος* non fuerit? Si hæ voces varie compositæ illis addantur quas Hammondus, aut nos ante numeravimus, paucæ non erunt; imo quam plurimæ essent, si omnes ex scriptis Apostolicis excerperentur. Mirum igitur videri non debet, si viri Apostolici aut iisdem aut similibus compositionibus uterentur; præsertim cum Græcæ linguæ adeo essent familiares aut eædem aut similes compositiones. Unica illa Clementis Romani Epistola, ut nunc exstat, si loca ex Scripturis excerpta seponas, Epistolico Opere Ignatii multo brevior, talibus compositionibus magis scatet. Quales sunt, *ἀγαθοποιΐα, ἁγιοπρεπεῖς, ἀδελφοκτονία, ἀμβλυωπῆσαι, ἀναζωπυρησάτω, ἀξιαγάπητος* (quam vocem in Ignatio culpant) *ἀντοφθαλμεῖ, ἀπροσκόπως, ἀπροσωπολήπτως, αὐτεπαίνετος, αὐτομολοῦντες, δικαιοπραγία, δωδεκασκῆπτρον, ἐργοπαρέκτης, ἑτεροκλινεῖς, ἑτερογνώμων, εὐπρόσδεκτα, θεοστυγία, κοινωφελὲς, κυοφοροῦσα, λειποτακτεῖν, ματαιοπονία, μεγαλοῤῥημονεῖν, μωμοσκοπηθὲν, οἰκουργεῖν, πτεροφυεῖ, προοδοιπορήσαντες, ῥιψοκινδύνως, χρησμοδοτεῖσθαι, φυλλοῤῥοεῖ, φιλαδελφία,* et a *πᾶν* composita quamplurima, de quibus agendum postea. De multitudine vocum varie compositarum frivola plane est exceptio, et Criticis nostris indigna; de qualitate multo magis.

Abundat et Clemens Rom. compositis, magis quam Ignatius.

Objicit enim secundo Dallæus vocabula hæc mirifice com-

posita esse "poëtica," quod aperte falsum est. Veterum quidem Grammaticorum sententia est, Ξέναι συνθέσεις ποιητῶν τολμήματα· et ad orationis ὕψος voces poeticas aliquando usurpatas facere notarunt Critici veteres: sed tales esse Ignatianas nulla ratione asseritur. Ne una quidem vox a Dallæo ex Ignatio nostro adducta, apud ullum, opinor, veterem Poetam exstat: imo ex iis pleræque ita sunt compositæ ut a poesi plane abhorreant. Ἀξιονόμαστος, ἀξιόθεος, ἀξιομακάριστος, θεομακάριος, θεομακαριστότατος, ἁγιοφόρος, ἀξιεπίτευκτος, πολυαγαπητὸς et similia apud quem poetam reperientur? Poetæ enim in compositionibus brevium syllabarum coitum evitant, adeoque breves in longas mutant. Cæterum in Novo Testamento non desunt vocabula poeticæ originis. S. Petrus de cane ad vomitum redeunte loquens cum ἔμετον ex LXX. dicere potuerit, dixit ἐξέραμα, quod ex versiculo aliquo parœmiaco hausisse videtur, ut et illud κύλισμα βορβόρου. Idem ἐγκομβώσασθαι dixit; quod verbum apud poetas solummodo invenire potuit Photius, Epicharmum scilicet, et Apollodorum Carystium. Quid autem ille de S. Petro judicaverit, velim intelligant illi qui Ignatium nostrum adeo severe tractant. Ὁ μὲν γὰρ μακάριος καὶ κορυφαῖος Πέτρος, οὐδὲν περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων σπουδάζων, ταύτην τοῖς ἑαυτοῦ παρείληφε γράμμασιν· οὐ γὰρ ἠχώ τινα καὶ τέχνην ῥημάτων, οὐδὲ λεξιδίων ψόφον καὶ κτύπον . . . ἀλλὰ ψυχῶν σωτηρίας τοῖς ἀκροαταῖς ἐνθεῖναι φροντίδα ἐτίθετο. *Beatus enim et coryphæus Petrus, nullum in Græcorum nominum electione studium ponens, hanc vocem* ἐγκομβώσασθαι *suis scriptis inseruit. Non enim echo aut artificium verborum, neque vocabulorum sonitum, sed animarum salutem auditoribus inserere curam habuit.* Epist. 156.

Ignatiana composita, non poetica.

Poeticæ voces in Nov. Test.

At si poetica non sint, "rara" tamen sunt et "inusitata." Fortasse. Multa quidem vocabula ejusmodi sunt, ut sub initio Christianismi non potuerint non esse inusitata, quæ ex religione Christiana originem sumpserunt, ut σαρκοφόρος, θεοφόρος, χριστοφόρος, ναοφόρος, χριστώνυμος. Talia quamplurima in Novo Testamento exstant, quæ cum prima Apostolorum prædicatione nata sunt, ut ψευδόχριστος, ἀντίχριστος, ψευδάδελφος, καταναθεμα. Hoc et in sectis philosophorum semper observatum est. "Zeno plurimis novis verbis usus est; nova enim dicebat." Apud Arrianum scriptorem satis castigatum voces

Multa vocabula inusitata apud scriptores Christianos; et quare.

mire compositas invenies, quæ a Stoicis ex ipsorum doctrina sunt excogitatæ, ut *μικρόδουλον*, et *μεγαλόδουλον*, *θεοχόλωτοι*, *ὑποληψείδιον*, *ἀναποτευκτότερον*, *ἀπεκλεγόμενον*, *ἀπεριπτωτότερον*, et similia. Loquitur Ignatius ut Christianus: verba habet suæ religioni propria, et a Gentilibus minime usurpata; quod illi vitio verti non debet. Demodicus apud Platonem[a] quasi agricola loquitur, Ἐμοὶ *μὲν, ὦ Σώκρατες, ἡ τούτου τοῦ παιδὸς, εἴτε φυτείαν εἴτε παιδοποιίαν χρὴ φάναι.* Ad quæ verba Dionysius Halicarnassæus critice observat, Τοῦτο *δὲ οὐ χρὴ νομίζειν, ὅτι μεγάλῃ τῇ φωνῇ χρῆται ὁ* Πλάτων, *ἀλλ' ἐπειδὰν ὁ* Δημόδικος *ἐργατικὸς καὶ γεωργὸς, φωνὰς ἀφίησι τῆς τέχνης. Non existimare oportet grandi voce uti Platonem, sed Demodicus, utpote agricola, verba suæ artis emittit.* Imo et Novi Fœderis scriptores nova etiam obiter vocabula usurpasse a Veteribus sæpe observatum est. Notat Gregorius Nyssenus S. Matthæum, ubi ait *μὴ βαττολογήσητε*, *τὴν ξένην ταύτην τῆς λέξεως καινοτομίαν ἐξευρηκέναι*, *peregrinam et novam hanc dictionem excogitasse.* Idem de voce *ἐπιούσιος* observat Origenes in libro de Oratione nondum edito, Πρῶτον *οὖν ἰστέον, ὅτι ἡ λέξις ἡ ἐπιούσιος παρ' οὐδενὶ τῶν* Ἑλλήνων *οὐδὲ τῶν σοφῶν ὠνόμασται, οὐδὲ ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ τέτριπται, ἀλλ' ἔοικε πεπλᾶσθαι ὑπὸ τῶν* Εὐαγγελιστῶν. *Primum igitur sciendum, quod vocabulum ἐπιούσιος apud neminem Græcorum aut sapientium nominatum, neque in vulgi sermone communi usitatum est; sed videtur ab Evangelistis confictum esse.* Idem de voce *περπερεύεται* veterum judicium fuit[b]. Et quod objicitur Ignatio nostro, celeberrimis viris scriptoribusque optimis objectum fuisse legimus. Ita Marcellinus in Vita Thucydidis, Ὅλως *ἐφευρετής ἐστι καινῶν ὀνομάτων. Per totum inventor est vocum novarum.* De Xenophonte Suidas, v. Ἀγυιὰν, Ὅλως *πολλὰ τὰ γλωσσηματικὰ παρ' αὐτῷ.* Galenus, lib. i. in Hippocratem de Articulis, de eodem, Καὶ *γὰρ ἐκεῖνος, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἑρμηνεύων πολιτικῶς, ὅμως παρεμβάλλει πολλάκις γλωσσηματικά.* Glossematica autem sunt rara, inusitata et peregrina.

Composita a *φέρω* et *ἄξιος*.

Queritur quod tam multa ab uno vocabulo habeat, ut a *φέρω* et ab *ἄξιος*, cum nulla compositio frequentior et tritior sit apud optimos et vulgares Græciæ scriptores. Ἀ*ξιαγαπητὸς*

[a] In Theage, init.

[b] Qua tamen voce, ut notissimum est, prius usus est Cicero, Epist. ad Att. i. 14.

Ignatii, sed et Clementis Romani; *ἀξιοθαύμαστος, ἀξιομνημόνευτος, ἀξιοπρεπέστατος, ἀξιομακαριστότατος, ἀξιέπαινος* apud nostrum, sed et apud Xenophontem leguntur; apud quem et hæc præterea legimus, *ἀξιάγαστος, ἀξιάκουστος, ἀξιακρόατος, ἀξιεπαίνετος, ἀξιέραστος, ἀξιοβίωτος, ἀξιόεργος, ἀξιοθέατος, ἀξιόκτητος, ἀξιολογώτερος, ἀξιόνικος, ἀξιόπιστος, ἀξιόσκεπτος, ἀξιοσπούδαστος, ἀξιοτέκμαρτος, ἀξιοφίλητος, ἀξιοχρεώτατος.* Xenophon tamen, cujus opera his vocabulis scatent, a veteribus Criticis *καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι, καὶ σαφὴς, καὶ ἐναργὴς, purus* et *perspicuus* judicatus est: cujus sermonem ipsæ Gratiæ Quinctiliano finxisse videbantur; in quo et *jucunditatem inaffectatam* observat. Composita a *φέρω* apud Græcos pene infinita sunt, et in omni rerum genere maxime usitata. Ignatius quæ habet, fere religionem et Christianorum sanctitatem spectant; eaque compluria composuisse non immerito censeri debet, quod in Gentilium sacris eæ compositiones frequentissime usurpabantur. In ritibus eorum superstitiosis ubique occurrunt, *ἀνθεσφόροι, ἀῤῥηφόροι, δαφνηφόροι, δειπνοφόροι, διονυσιφόροι, διφροφόροι, ἐῤῥηφόροι,* et *ἐρσιφόροι, ὀσχοφόροι, θαλλοφόροι, θεσμοφόροι, ἱεροφόροι, κανηφόροι, κιστοφόροι, λικνοφόροι, λουτροφόροι, ναρθηκοφόροι, πεπλοφόροι, πυρφόροι, σκαφηφόροι, σκιροφόροι, στεφανηφόροι, ὑδριαφόροι,* et *ὑδροφόροι, φωσφόροι.* Ad eorum similitudinem voces eodem modo compositas ad veram sanctitatem ac plane internam excogitavit et usurpavit Ignatius. Quam multa sunt quæ ex una voce *πᾶν* in unica Epistola arcessit Clemens Romanus! *παμμεγέθης, παμμεγεθέστατος, παμπλήθης, πανάγιος, πανάρετος, παντοκράτωρ, παντοκρατορικὸς, παντοποιητὴς, παντεπόπτης.*

Plura igitur hujusmodi quam "unum aut alterum," ab optimis Scriptoribus et in Opere laudabili usurpata fuisse ut concederet Dallæus necesse fuit: sed sunt illa Epistolicis multo, ut ipse judicat, "modestiora." Modesta enim vero sunt illa vocabula quæ alii usurparunt; immodesta quæ scriptor Epistolicus. At multa, ut ostendimus, eadem sunt: par proinde in iis modestia. Quæ ab aliis ante eum scripta non videntur, certe immodesta non sunt. Nam illam immodestiam vel in compositione vel in significatione consistere dicendum est. In compositione immodestus dici non potest Epistolarum Auctor: cum aut eadem aut plane similis com-

positio in aliis iisque optimis scriptoribus observetur. Significatio autem vocum, si quæ forte ab ipso putentur excogitatæ, immodesta censeri non debet, si res ipsa his nominibus denotata fuerit a sacris Scriptoribus tradita. Docet S. Paulus Christum in Sanctis habitare: eosdem igitur Ignatius *χριστοφόρους* et eodem sensu appellavit. Tradit idem Apostolus corpora sanctorum esse templa Spiritus Sancti: quare eosdem noster vocavit *ναοφόρους*. Ostendit Apostolus impios dum vivunt mortuos esse: eos ille *νεκροφόρους* nominat sensu Christiano, cum Græci ea voce libitinarios intellexerint. Monuit S. Paulus Christianos ut viverent *ἀξίως τοῦ Θεοῦ*· eos qui ita vixerant Ignatius *ἀξιοθέους* vocat. Quænam, amabo, in his vocabulis, si rem ipsam et significationem spectes, immodestia? omnino nulla. Apparet tandem ex his vocabulis tantopere deturpatis poetica esse nulla, immodesta nulla, rara quidem et inusitata perpaucissima; eamque accusationem non in Auctorem, sed in Christianum recidere, qui cum Ignatii novus, et ut loquitur Tertullianus, "hesternus" fuit, nova vocabula peperit.

Queritur Dallæus de pluribus compositis in una sententia conjunctis:

Cum de singulis tam male, videamus an de conjunctis melius disputaverit. Quatuor ejus compositionis voces in una sententia observavit, *θεοφόροι, καὶ ναοφόροι, χριστοφόροι, ἁγνοφόροι*, easque "nauseam excituras" putavit, vir emunctæ naris, ut videtur, quod tot ejusdem compositionis vocabula simul enuncientur. At duo Apostolus simul posuit *ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον*, 1 Thes. v. 23. tria Xenophon, *φιλανθρωπότατος, καὶ φιλομαθέστατος, καὶ φιλοτιμότατος*. Justinus Martyr Apologia i. [ii.] *Κἂν ὑπὸ Κρίσκεντος τοῦ φιλοψόφου καὶ φιλοκόμπου· οὐ γὰρ φιλόσοφον εἰπεῖν ἄξιον τὸν ἄνδρα.* Et statim, *ὡς προέφην, οὐ φιλόσοφος ἀλλὰ φιλόδοξος ἀνὴρ δείκνυται, ὅς γε μηδὲ τὸ Σωκρατικὸν ἀξιέραστον ὂν τιμᾷ.* Gregorius Nazianzenus, *τὴν ὁμότιμον, καὶ ὁμόφρονα, καὶ ὁμόψυχον.* Alibi, *καὶ πτωχοὶ τὸν φιλόπτωχον καὶ τὸν φιλόξενον οἱ ξένοι, καὶ ἀδελφοὶ τὸν φιλάδελφον.* Rursus, *φιλόπαιδες ἄμφω καὶ φιλόχριστοι τὸ παραδοξότατον, μᾶλλον δὲ φιλόχριστοι μᾶλλον ἢ φιλόπαιδες.* Quatuor simul Simplicius in Epictetum, *Ὅδε μὲν φιλήδονος ἔσται, ὅδε καὶ φιλοχρήματος, καὶ ἄλλος φιλόμουσος καὶ φιλόσοφος.* Clemens Romanus, *οὐ πάντες εἰσὶν ἔπαρχοι, οὐδὲ χιλίαρχοι, οὐδὲ ἑκατόνταρχοι, οὐδὲ πεντηκόνταρχοι.* Epictetus ipse apud

sed infeliciter.

Stobæum quinque, *οὐδεὶς φιλοχρήματος καὶ φιλήδονος, καὶ φιλόδοξος, φιλάνθρωπος· ἀλλὰ μόνος ὁ φιλόκαλος.*

Quid conjiciat de istis compositis Dallæus.

Hucusque Argumentis nihil promovit Vir doctissimus; videamus quid conjecturis possit. "Ratio," inquit, "cur ista tam avide tamque studiose consectatus sit, non est obscura. Nimirum qui magnum virum simulandum finxit" (si ei credamus qui Fictorem ipsum finxit) "putavit aliquam Ignatianæ magnitudinis speciem præbiturum sermonem ex hujusmodi vel priscis, vel raris, vel grandibus, vel audacibus verbis structum." Præclarum sane commentum et hariolatore dignum! Quid enim? an "Ignatiana magnitudo" ex grandi sermone conflata, et fortitudo sanctissimi Martyris ex verbis audacibus composita, cuipiam videri potuit? An ideo quisquam eum forti et alacri animo ad ferocissimarum bestiarum ora properasse putaret, quod Christianos aut *θεοφόρους* aut *χριστοφόρους*, aut *ναοφόρους* nominasset, quod *πραϋπάθειαν*, aut *βεβαιοσύνην*, aut *ἀκαυχησίαν* incredibili audacia in Epistolis scripserit? "Pleraque hæc" quidem "a Blondello notata sunt;" sed ut "putre fermentum" ab Ignatio amoliretur; neque enim adeo insanivit, ut ad "Ignatianæ magnitudinis speciem præbendam" hæc excogitata esse diceret. Grandia hæc non esse vocabula aut audacia supra evicimus; et frequens plerorumque usus apud scriptores castigatissimos idem testatur. Fictorem autem nescio quem ea adhibuisse, quod prisca putaret, et ætate sua rara, omnem stuporem superat. An hæc excogitare Fictor vel fungus potuit, ut Ignatius, quem simulare voluit, unus de Cascis videretur[c]? Cum "prisca" audio, "mihi versantur ante oculos Ulysses et Nestor, quorum ætas mille fere ducentis annis sæculum" Ignatianum "antecedebat," ut olim ille. An *πρὸ χιλίων ἐτῶν διαλέγεται*, ut ait Lucianus? An "duodecim tabulas loquitur," ut Seneca? "Sordes verborum, et hians compositio, et inconditi sensus redolent antiquitatem;" sed quam? non ætatem Trajani. Sed neque prisca illa Fictori videri potuerunt. Aliqua ex illis fortasse nova tunc dici potuerunt, utpote post Christianismum orta, prisca plane nulla. Accu-

[c] Allusio ad Cic. Tusc. Disp. I. cap. 12. "Itaque unum illud erat insitum priscis illis, quos *Cascos* appellat Ennius, esse in morte sensum." Unde Hieronymus, Epist. viii. "Rudes illi Italiæ homines, quos *Cascos* Ennius appellat, qui sibi, ut in Rhetoricis Cicero ait, ritu ferino victum quærebant, ante chartæ et membranarum usum."—V. Erasm. Adag. I. i. 62.

savit hæc ipsa prius ut nova, nunc ut prisca exagitat; neque ex iis quæ nova, vel quæ prisca videantur ostendit. Fictor sane ut antiqua et inusitata, *θεοφόρον*, *χριστοφόρον* et similia Ignatio supponere non potuit, cum scriptores post Ignatium, ante Eusebium, ea usurpaverint.

Verba sensu novo usurpata.

Sed "et quædam verba per se optima et omnibus passim usurpata ipse nove usurpat, et præter aliorum morem." Ergone Ignatius esse non potuit? An soli plani et fictores vocabula nove et præter aliorum morem usurpant? Planus igitur fuit, non Thucydides, qui *ἀποσίμωσιν*, et *κωλύμην*, et *ἀποτείχισιν* non secundum aliorum morem usurpavit. Quot scriptores Græci sunt, qui aliter voces nonnullas acceperunt quam ab aliis acceptæ sunt? Vix aliquem inter veteres etiam clarissimos Auctores nominabis, quem non observarunt Grammatici peculiari aliquo sensu aliqua vocabula usurpasse. Quænam autem, aut quot illa sunt passim usurpata, quæ noster nove usurpavit? Duo tantum, *φύσις*, et *ᾄδω*, tertium enim *ἄρχειν* Fictoris est. At *φύσις* ut est vox tritissima, ita vario semper significatu apud optimos scriptores sumitur, etiam Christianos, et sacros. Unde Anonymi cujusdam Commentariolus conflatus est, qui in Bibliotheca Vindoboniensi, teste Lambecio, MS. exstat cum hoc titulo, Ἡ *φύσις ὁσαχῶς τῇ θείᾳ παρείληπται γραφῇ*. *Quot modis φύσις in S. Scriptura accipiatur.* Quid, quæso, significat *φύσις* apud Epiphanium Hæresi xxxi. ubi ait, *Εἰς Κύπρον δὲ ἐληλυθὼς ὡς ναυάγιον ὑποστὰς φύσει σωματικῶς, τῆς πίστεως ἐξέστη*; Certe Petavius non vidit, cum ita vertit, "Sed ad Cyprum delatus fidei naufragium, velut corporis fecisset, ibidem passus." Quid paulo post? *Ἐγὼ δὲ ἅτινα φύσει ἀναγκαῖον εἶναι ἡγησάμην εἰς τοὐμφανὲς ἐλθεῖν, ταῦθ' ὑπηγόρευσα.* Petavius enim rursus omisit, *Ego vero ea duntaxat proposui quæ in medium proferri oportere duxi.* Quid denique Hæresi li.? *Ὁπότε δὲ οὐ δέχονται φύσει τὰ βιβλία τὰ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου κεκηρυγμένα.* *Sed cum universos Joannis libros proprie rejiciant.* Ita tandem Petavius, an recte? Sed Ignatius noster, "*Naturæ* nomine bis abusus est, sensum ei nescio quem," inquit, "abstrusum et a vulgari usu remotum affingens." Locum ex Epistola ad Ephesios adducit, cap. i., in quo nimirum "extricando sudant interpretes." Possem pariter ex S. Paulo locum adducere, 1 Cor. xi. 14, de quo non sudant tantum, sed

(Thucydidis verba singularia.)

1 *Φύσις.*

et digladiantur viri doctissimi. Sed non opus est: apertissima enim fallacia hic utitur Dallæus: *πολυαγάπητον ὄνομα κέκτησθε φύσει δικαίᾳ*, quæ recitat verba nostri quidem sunt, sed in eis extricandis non sudant interpretes. Interpolator pro *πολυαγάπητον* substituit pro suo arbitrio *πολυπόθητον·* unde Usserius et Junius, cum veram lectionem non vidissent, argute nimis de Etymologia Ἐφεσίων disserebant; quæ quidem Isaaco Vossio merito minus placebant. Quid *φύσει δικαίᾳ* esset neutra pars dubitabat; uterque Latinus Interpres "natura justa," reddidit; adeo omnis ex vocabulo *φύσις* sudor abstersus est. Ad Trallenses ea voce iterum utitur, *οὐ κατὰ χρῆσιν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν*, id est, *καθ' ἕξιν·* nam *φυσιοῦται ἡ ἕξις*, ut loquitur Clemens Alexandrinus[d]. Satis aperte hæc et eleganter dicta sunt; quæ tamen archaica esse vult Censor et mirifica, cum sint plane vulgaria, et usitata. In antiquissima Barnabæ Epistola, *Supra modum exhilaror beatis et præclaris spiritibus vestris, quod sic naturalem gratiam accepistis:* et tamen statim addit, *quia vere video in vobis infusum spiritum ab honesto fonte Dei.* Gregorius Nazianzenus, Oratione xiii. Χρόνῳ *καὶ λόγῳ βεβαιωθὲν ἅπαν καλὸν φύσις καθίσταται, καθάπερ καὶ ἡ ἐν ἡμῖν ἀγάπη. Bonum omne tempore ac ratione confirmatum in naturam transit, ut et ea quæ in nobis est charitas.*

"Verbum" etiam "*ᾄδειν, cantare,* non vulgari et legitimo, sed poetico sensu posuit, pro *celebrare.*" Duplicem quidem hunc sensum agnoscunt Grammatici, ut Ammonius, Τὸ *ᾄδειν ποτὲ μὲν τὸ ψάλλειν δηλοῖ, ἐνίοτε δὲ φημίζειν·* sed unam significationem poeticæ, alteram pedestri orationi competere nemo, opinor, adhuc monuit. Et adeo tritus est *τοῦ ἄδειν* pro *celebrare* apud omnis generis scriptores usus, ut exempla in re tam nota proferre pudeat. Verba inusitata et obscura Dallæus tam frequenter Ignatio nostro objicit, ut credas illum non aliter scripsisse Epistolas, quam olim Alexarchus Cassandri frater scripsit, cujus Epistola apud Athenæum, lib. iii. exstat, quam ne Pythium quidem intellexisse Critici putabant, ut Dallæus Ignatianas Epistolas "prisca Loxiæ Apollinis oracula" appellat. Illius Epistolæ Inscriptio sic apud Athenæum concipitur, Ἀλέξαρχος ὁ *μαρμῶν πρόμοις γαθεῖν.* Casaubonus observat in MS. pro *μάρμων* legi *μάρ-*

2. Ἄδειν.

Interpretatio loci apud Athenæum.

[d] Strom. VII. vii. 46.

κων, putat *μάρκων* significare *imperatorem regem;* conjecturam firmat verbis Hesychii, Μάρκος, ἐντολή. Infelicissime omnia. Neque enim Alexarchus imperator aut rex fuit; neque *μάρκος* Græce *mandatum* significat. Illa verba Hesychii, ut alia complura, ex Veteri Lexico transcripta sunt, quo continebantur Nomina propria Novi Testamenti ad Hebraicas origines satis inepte relata. Inter illa apud Hieronymum, quæ ex Actis colliguntur, *Marcus, mandatum.* Talia sunt, apud Hesychium, Πέτρος, *ἐπιλύων, ἐπιγινώσκων*, apud Hieronymum, *Petrus, agnoscens*, et rursum, *Petrus, agnoscens, sive dissolvens.* Apud quem etiam, *Priscilla, agnoscens, Pyrrhus, dissolvens.* Unde post multa recte concludit, "Hæc omnia Græca nomina vel Latina quam violenter secundum linguam Hebraicam interpretata sint, perspicuum esse puto Lectori." Non igitur *ὁ μάρκων*, neque *ὁ μάρμων* ad Alexarchum, opinor, pertinet. Sed legendum videtur una voce *ὁμαίμων*. Data est Epistola, ut observat Athenæus ad Κασσανδρέων ἄρχοντας, *Cassandrensium Magistratus*, hos vocat *ὁμαίμων πρόμους*, *consanguineorum magistratus*, seu, *præpositos*, sunt enim *πρόμοι, οἱ προεστῶτες;* consanguineos autem appellat Cassandrenses, quod ipse Cassandri regis frater esset, qui Cassandriam condidit. Inscriptio igitur hæc sonat, *Alexarchus consanguineorum magistratibus gaudere*, *γαθεῖν* enim idem est quod *χαίρειν*. Quod vulgari lingua Græca ita exprimitur, Ἀλέξαρχος Κασσανδρέων ἄρχουσι *χαίρειν*.

(De Hesychio.)

Queritur Dallæus de nexu verborum.

De "nexus verborum mirifica ratione" late disputat Vir doctissimus, eamque "ad illam quam Scriptor assectatur pompam multum facere" arbitratur. Videamus autem quænam illa sint quæ adeo pompatice loquitur Ignatius noster. *Evangelium* dixit, *Christi carnem.* Quam pompatice! *προσφυγὼν εὐαγγελίῳ ὡς σαρκὶ Χριστοῦ.* Philad. cap. 5. Non his verbis diserte Evangelium Christi carnem dixit, sed fugiendum monet ad Evangelium, tanquam ad carnem Christi. An Christus se furem dixit, cum hæc locutus est, *ἥκω ἐπί σε ὡς κλέπτης, venio ad te, eo modo quo fur* venire solet? An Lunam sanguinem dixit S. Joannes, cum illa scripsit, *ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα, Luna facta est tanquam sanguis?* An cum Philippenses Polycarpus jubet subjectos esse presbyteris et diaconis, *ὡς Θεῷ καὶ Χριστῷ*, presbyterum Deum dixit, aut

diaconum Christum? Nullo modo. Ὡς similitudinem aliquam denotat. Ad Evangelium fugit, ac si ad Christum incarnatum fugeret; in illo enim depingitur incarnatio, vita, passio Christi. Fidem quidem *carnem* Christi, et charitatem *sanguinem Christi*, appellat [e], non "singulariter," non "mirabiliter," non "prodigiose;" hoc enim nihil aliud est, quam totam religionis Christianæ vim et efficaciam in fide et charitate collocare. Hortatur ut Episcopo obediant, quo unio eorum sit *carnalis et spiritualis* [f]; id est, ut non tantum corpore in eandem Ecclesiam conveniant, sed etiam animis atque sententiis unitatem colant. Monet Polycarpum ut *locum suum defendat*, hoc est, auctoritatem quam obtinebat in Ecclesia tueatur, *omni cura carnali et spirituali* [g]; quod mirum nemini videri debet, qui legit ista S. Pauli, *ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα.* Moneri vult mulieres Christianas, ut maritis contentæ sint *carne et spiritu* [h], hoc est, *ut non carnaliter tantum, sed neque animo concupiscant alios viros*, ut recte Isaacus Vossius. In eandem sententiam locutus Ignatius noster in Epistola ad Ephesios, cap. 10, sed verba truncavit Dallæus, ut magis "obscura" viderentur, Μένετε ἐν Χριστῷ σαρκικῶς *καὶ πνευματικῶς.* Ita locum citat, ut a dolosissimo Blondello laudatum reperit. Sed integra sententia est. Ἐν *πάσῃ ἁγνείᾳ καὶ σωφροσύνῃ μένετε ἐν* Ἰησοῦ Χριστῷ *σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς.* Vetus Interpres. *In omni castitate et temperantia maneatis in Jesu Christo, carnaliter et spiritualiter.* Quid autem aliud his verbis dixit, quam quod S. Paulus, 2 Cor. vii. 1? *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei* [i]? Non igitur hæc "obscura" sunt, sed perspicua satis, neque "locutionis exempla" aliunde quærenda sunt, ubi verba cum S. Pauli dictione et sententia tam bene conveniunt. Quanquam quid est in his Ignatii locutionibus magis mirum aut obscurum quam in illis verbis Tertulliani, De Cultu Feminarum, xi. cap. 9. "Nos sumus circumcisio omnium, spiritalis et carnalis: nam et in spiritu et in carne sæculo circumcidimur?" Non

Loca ex Ignatio.

[e] Epist. ad Trall. cap. 8.
[f] Magn. cap. 13.
[g] Ad Polycarp. cap. 1.
[h] Ad Polycarp. cap. 5.
[i] Ita in Epist. ad Smyrn. cap. 13. *Ἀσπάζομαι τὸν οἶκον Γαουΐας*, (sic enim nomen legendum vidit Pearsonus, quod ex Interprete Armeniaco confirmat Petermannus,) *ἣν εὔχομαι ἑδρᾶσθαι πίστει καὶ ἀγάπῃ σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ.* Sed abunde satis phrasin explicuit Pearsonus, quæ passim apud Ignatium obvia est.

dico Dallæum "Episcopatus et Hierarchiæ odium excæcasse," quo minus hæc videret: hoc dico, præconceptam de Fictore nescio quo inepto sententiam impedivisse, quo minus mentem Auctoris exquireret, aut optimu mejus verbis sensum et tali viro dignum inesse animadverteret.

Verba Ignatii de vinculis suis.

Sed et vincula sua *spirituales margaritas* dicit; hoc "ad ὄγκον pertinet:" in iis optat resurgere; hoc "audacius et frigidius" est. Ad quid igitur pertinent illa S. Polycarpi in ipso initio Epistolæ ad Philippenses, de eadem plane re, iisdemque vinculis, ut videtur, et ex imitatione S. Ignatii, ubi Martyras describit, *τοὺς ἐνειλημμένους ἁγιοπρεπέσι δεσμοῖς, ἅτινά ἐστι διαδήματα τῶν ἀληθῶς ὑπὸ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκλελεγμένων. Innexos vinculis viros sanctos decorantibus, quæ sunt diademata eorum qui a Deo et Domino nostro electi sunt?* Quæ imitatus est S. Chrysostomus, de S. Paulo vincto disserens. *Παντὸς χρυσοῦ λαμπροτέρας αὐτοῖς ἐδείκνυ τὰς χεῖρας, παντὸς διαδήματος βασιλικοῦ. Omni auro splendidiores ostendit illis manus, omni regio diademate*[k]. Ignatium autem imitatus est Polycarpus: nam diademata margaritis maxime ornari solebant. Chrysostomus Oratione in S. Meletium, *Καθάπερ τις στέφανον πλέκων χρυσοῦν, εἶτα μαργαρίτας ἐντιθεὶς, τῇ πυκνότητι τῶν λίθων λαμπρότερον ἐργάζεται διάδημα. Ut quispiam coronam auream texens, dein margaritas imponens, condensatis lapidibus splendidius diadema efficit.* Ad quid pertinent illa Lugdunensis Ecclesiæ de Martyribus suis, *Ὥστε καὶ τὰ δεσμὰ κόσμον ἐμπρεπῆ περικεῖσθαι αὐτοῖς, ὡς νύμφῃ κεκοσμημένῃ ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς πεποικιλμένοις. Adeo ut vincula in decorum ipsis ornatum addita habuisse viderentur, instar sponsæ fimbriis aureis variegatis ornatæ?* Ita S. Cyprianus, Ep. lxxvii. [al. lxxvi.] "Dicatis Deo hominibus et fidem suam religiosa virtute testantibus ornamenta sunt ista, non vincula: nec Christianorum pedes ad infamiam copulant, sed clarificant ad coronam;" non temporalem, ut opinor, sed spiritualem et æternam. Optime respondit Blondello Isaacus Vossius, "spirituales nuncupari margaritas quoniam spiritualem et vitam æternam promittunt;" nam et pretiosæ margaritæ assimilavit regnum cœlorum Christus ipse. Sed falsum putat esse Blondellus, cum vincula spiritualia dicuntur: eodem certe modo, quo falsum

[k] Hom. in Eph. viii. § 1. Cf. Hom. xvi. § 3. ad Pop. Antioch.

est, carcerem esse beatum; et tamen ita loquitur optimus et tersissimus Scriptor S. Cyprianus Epist. ad Sergium, [vi.] "O beatum carcerem, quem illustravit vestra præsentia! O beatum carcerem, qui homines Dei mittit ad cœlum!" Nonne carcerem ideo dixit beatum, quia sanctis beatitudinem promittit? De vinculo S. Pauli dixit S. Chrysostomus, Homil. ad Ephes. viii. Οὐδὲν τῆς ἁλύσεως ἐκείνης μακαριώτερον. *Nihil illo vinculo beatius.* Et falsum etiam hoc, si Blondelliano more sententias maximorum virorum discutiamus. Dixit S. Paulus, *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ;* Chrysostomus, Ἀλλὰ τοῦ στεφάνου τούτου λαμπρότερος ὁ δεσμός. *Sed hac corona illustrior catena.* Nonne hoc falsum videtur? an quicquam potest esse corona justitiæ illustrius? aut si quicquam esse possit, an catena? Idem Chrysostomus de S. Pauli vinculis, quæ sua ætate exstitisse putabat, Ἐβουλόμην ἰδεῖν τὰς ἁλύσεις, ἃς δεδοίκασιν μὲν δαίμονες καὶ φρίττουσι, αἰδοῦνται δὲ ἄγγελοι. *Vellem videre catenas quas metuebant, ad quas contremiscunt dæmones, quas angeli venerantur.* Sed in his "vinculis optat resurgere," proh hominem "audacem!" proh "frigidum" sophistam! Imo hæc Viri sunt, et passionem pro Christi nomine maximi æstimantis, et martyrii certissimum præmium firmissime expectantis. Quid enim aliud est in vinculis resurgere, quam coram Deo in die judicii tanquam martyrem pro Christo apparere, et coram Angelis et hominibus passionis testimonia exhibere? Legimus Babylam S. Ignatii in Episcopatu Antiochensi successorem, ut illud ejus votum sine dubio assequi posset, in mandatis dedisse ut vincula sua simul cum corpore sepelirentur. Ita Suidas ex aliquo Veteri Scriptore. Ἔπειτα αὐτὸς προὔτεινε τὸν αὐχένα τῷ ξίφει, ἐντειλάμενος τοῖς τὸ σῶμα αὐτοῦ συλλεξομένοις, τὰς ἁλύσεις καὶ τὰς πέδας αὐτῷ συνθάψαι, Ἵν' ᾖ μοι ταῦτα, φησὶ, κειμένῳ κόσμος. *Tandem ipse Babylas cervicem ensi protendit, cum illis qui collecturi erant mandasset, ut vincula et compedes cum ipso sepelirent, Ut, inquit, hæc mihi jacenti ornamento sint.* Hoc autem verum esse testatur Chrysostomus Antiochenæ Ecclesiæ presbyter Oratione in Babylam, cap. 11. Μέλλων τοίνυν ὁ μακάριος ἀποσφάττεσθαι ἐκεῖνος, μετὰ τοῦ σιδήρου τὸ σῶμα ταφῆναι ἐπέσκηψε. *Cum Beatus ille jam trucidandus esset, mandavit ut cum ferro corpus sepeliretur.* Et rursus, Αὐτὰ τῶν ἄθλων

σύμβολα συνταφῆναι κελεύει τῷ σώματι. *Ipsa certaminum symbola cum corpore consepeliri jubet.* Ac denique, καὶ κεῖνται νῦν μετὰ τῆς τέφρας αἱ πέδαι. *Et nunc cum cinere compedes jacent.* Ita et Homilia ix. ad Ephesios, § 2. Quin et idem Chrysostomus, Hom. viii., Ignatiano more in hæc verba prorumpit, Ἐγὼ τῶν δεσμῶν ὀναίμην ἐκείνων. *Utinam ego istis vinculis fruar.*

Alia verba Ignatii.

Sed vocat Ephesios *lapides templi, relatos in excelsa* ait *per crucem* Christi quasi per *machinam* quandam, *Spiritu Sancto* quasi *fune utentes, fide* tanquam *subvectore.* "Nova" scilicet hæc sunt et "absurda." Nova fortasse hæc visa sunt cum ea scriberet Ignatius, cum jam religio Christiana recens videretur: quomodo nunc nova dicantur, quomodo absurda non video. Sanctos esse templi Dei lapides quis non dixit post S. Petrum, 1 Ep. ii. 5. *Et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis?* Neque hoc negat Dallæus; sed novum et absurdum est ut hi in excelsa referantur per machinam. Certe per machinam in excelsa ferri lapides novum non est, sed locis omnibus temporibusque usitatum. Sed tales lapides quales Ephesii erant, hoc est, sanctos, in excelsa ferri fortasse novum et absurdum videtur. Certe Chrysostomo non videbatur, qui ad tales machinas pertinere ipsas catenas sanctorum existimavit. De catena S. Pauli, Hom. viii., ad Ephesios ita scribit, Αὕτη τοὺς δεδεμένους, καθάπερ διά τινος μηχανῆς, ἕλκει πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὥσπερ χρυσῆ σειρὰ ἐξαρτηθεῖσα ἀνέλκει πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. *Hæc vinctos tanquam per machinam trahit ad cœlos, et tanquam aureus funis dependens sursum trahit ad cœlos ipsos.* An autem crux talis machina dici non potest? Tertullianus ad Nationes, lib. i. cap. 18. "Si crucem configendi corporis machinam nullus adhuc ex vobis Regulus pepigit." Nonne hoc cuivis obvium fuit, qui ea legerat quæ Christus dixit. *Ego si exaltatus fuero e terra,* hoc est, si crucis machinam ascendero, *omnes traham ad meipsum,* Joan. xii. 32. Quomodo autem trahit Deus, nisi *funiculis Adam, et vinculis* charitatis? Sed quinam hi funiculi sunt? Certe Deus per spiritum homines ad se trahit. Quid hic igitur absurdi, quid novi? Nonne melius dicitur Deum nos per Spiritum, quam nos per Spiritum Dei trahere. Et tamen Gregorius Nazianzenus non veritus est dicere, Πνεύματι στοιχοῦντες, τούτῳ τὴν γνῶσιν

ἕλκοντες. *In Spiritu ambulantes, eoque cognitionem trahentes.* Dona gratiæ, seu Spiritus Sancti, Spiritus sæpe dicuntur: illa autem inter *beneficia* numerari debent et simul funiculis comparari quibus efficacissime ad Deum trahimur.

De mirifica salutatione non opus est ut respondeam. Non enim constat posteriorem partem sententiæ ad salutationem eam pertinere, cum possit etiam ad sequentia referri. Si quis autem eam ad priora potius referre velit, ne sic quidem absurda videbitur salutatio. Non enim *in nomine* tantum Christi, sed et in Christo vel in Domino Apostolus salutat; Christus autem per naturam perque ea quæ in carne egit et passus est optime explicatur. Quibus addit ἐν ἑνότητι. Nam ut optime de S. Paulo a Chrysostomo observatum est, Ἀεὶ συνάγει καὶ συγκολλᾷ τὰ μέλη διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ. *Semper conjungit et conglutinat membra per salutationem.* Neque mira videri debet in resurrectione facta salutatio, cum vetustissimi Christiani his verbis, *Christus resurrexit,* se mutuo solerent salutare[1].

[1] Hammondi Liber, quem respexit Pearsonus, supr. p. 577, 8, est *Responsio* ejus *ad Animadversiones &c.* cap. iii. sect. ii. 10. Ubi Auctores recentiores, et quærentibus satis obvios, advocat Venerabilis Antistes, paginas editionis nostræ notis onerare supersedimus.

CAP. XV.

Imitatio Apostoli Ignatiana κακοζηλία non est. Ὀναίμην vox Græcis familiaris, ita ab Ignatio aliquoties usurpata, ut a Chrysostomo laudetur. Censura Arruntii rejicitur. In voce ἰσόψυχον, nulla Apostoli imitatio. Quid sit ἰσόψυχος, quid ἀντίψυχον docetur, ut et περίψημα. Phrases aliquot sæpius usurpatæ defenduntur. Ironia Apostolica ab Ignatio minime expressa.

Epistolarum Ignatiarum scriptor, imitatus est S. Paulum.

Ista autem imitatio κακοζηλία non est.

CAPITE xxviii. probare nititur Auctorem Epistolarum impostorem fuisse ex imitatione S. Pauli, quam κακοζηλίαν vocat: quare autem Vir Apostolicus et Martyr imitari S. Paulum, quare qui eum vita et morte sequutus est, sermone etiam sequi non potuerit, haud video. Fateor equidem Epistolarum Scriptorem S. Pauli Epistolas imitatum esse, Apostoli vestigiis presse inhæsisse, quod in cœlis etiam ut sibi contingeret optavit, Epistola ad Ephesios. Οὗ γένοιτό μοι ὑπὸ τὰ ἴχνη εὑρεθῆναι ὅτ' ἂν Θεοῦ ἐπιτύχω. *Cujus fiat mihi sub vestigiis inveniri, quando Deo fruar.* Quæ verba Ignatii nostri sine cacozelia imitati sunt Smyrnenses in Martyrio S. Polycarpi. Οὗ γένοιτο ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ ἴχνη εὑρεθῆναι ἡμᾶς. *Cujus fiat ad vestigia ut nos in regno Jesu Christi inveniamur.* Agnosco Ignatium nostrum sensum S. Pauli animumque in succum et sanguinem convertisse, eum in numerato etiam in carcere habuisse, sermone et mente ubique expressisse: sed et hoc multo magis Viro Sancto et Martyri, qualis ipse Apostolus, quam Fictori cuiquam aut Impostori convenire arbitror. De modo imitationis tota lis est, an ita Scriptor Apostolum imitatus sit, ut Ignatius ille esse non possit, sed potius se pravæ imitationis studio imposturæ reum prodiderit. Ego tam bene eum Apostolicas Epistolas imitatum esse contendo, ut merito Virum eum Apostolicum, cui Apostoli scripta tam intime et medullitus impressa fuerunt,

judicemus; tam male, tam absurde, ut inde appareat eum Impostorem fuisse, quod volunt Adversarii, prorsus nego. Assertionis nostræ veritatem ostendet Commentarius quo omnia S. Ignatii ad suas origines referantur, et cum S. Pauli verbis et sententiis præcipue conferantur, si unquam illius perficiendi et edendi occasio se obtulerit. Conjecturas interim Dallæanas, ut se offerunt, examinabo, earumque imbecillitatem prodam [a]. (Commentarium in S. Ignatium meditatus est Pearsonus.)

Primo, Impostorem olet ὀναίμην toties ab eo usurpatum. Semel autem S. Paulus ea voce utitur, et quidem in Epistola ad Philemonem, ubi de Onesimo agitur. Quare cum Theodorus Beza "scitam Perroti collegæ sui conjecturam" adeo commendaverit, qui "Paulum hac voce alludere ad ipsum Onesimi nomen existimavit;" mirum est Ignatium nostrum non tantum in Epistola ad Ephesios, ubi Onesimi eorum Episcopi mentionem facit, sed etiam sæpius alibi ea voce uti? Sed vox illa ὀναίμην satis apud Græcos semper trita fuit. Apud Hesychium legitur, Ὀνήμονος, ἄξιος ὀνήσεως. Sopingius legendum putat Ὀνήσιμος, et Epistolam citat S. Pauli ad Timotheum. Sed hoc modo Veteres intelligendi non sunt. Quis enim non videt pro Ὀνήμονος legendum esse Ὀνήμενος, Odyss. B. 33. Ἐσθλός μοι δοκεῖ ἔμμεν' ὀνήμενος, cum explicatio Hesychii, ὄνησιν ἑαυτοῦ λάβοι, apud Veterem Scholiasten eo loco exstet? Ad Onesimum certe, aut ad S. Pauli locum non semper respiciendum, quoties de ea voce agitur. Diu ante Euripides in Oreste, v. 1693, Ὄναιο καὶ σὺ, χὠ διδοὺς ἐγώ. Unde Aulus Gellius, lib. xiv. cap. 6. "Ὄναιο σὺ, inquam doctissime virorum, ταύτης τῆς πολυμαθείας," non ὄναιό σου, ut nunc male scribitur. Euripides in Hippolyto, ὄνασθαι, μὴ μαθεῖν βούλου. v. 517. Unde Hesychius, Ὄνασθαι, ὠφελῆσθαι. Suidas, v. Ὀναίμην, citat hunc versiculum, Καὐτὴ γὰρ ἐγὼ, οὕτως ὀναίμην τῶν τέκνων. Sed apud Aristophanem, unde transcripsit, legitur ὀνοίμην, Thesmophoriazusis, v. 469: (Voc. ὀναίμην.)

Καὐτὴ γὰρ ἔγωγ', οὕτως ὀνοίμην τῶν τέκνων,
Μισῶ τὸν ἄνδρ' ἐκεῖνον, εἰ μὴ μαίνομαι.

Ipsa enim ego, ita fruar liberis meis,
Odi virum illum, nisi insanio.

---

[a] Commentarius ille a Pearsono nunquam perfectus est. Adnotationes quædam in editione Ignatii a Thoma Smith, ann. 1709. Oxon. primum publici juris factæ sunt, quarum pars maxima repetita in edd. Jacobsoni.

Unde intelligi potest Hesychii locum mutilum esse, ubi habet Ὄνοιτο, ὁμοίως. Deest enim vox Ὀνοίμην cum explicatione sua[b].

Sic Admetus apud Euripidem alloquitur Alcestin, v. 346,

> Ἅλις δὲ παίδων· τῶν δ' ὄνησιν εὔχομαι
> Θεοῖς γενέσθαι· σοῦ γὰρ οὐκ ὠνήμεθα.
>
> Satis liberorum: horum fruitionem precor
> Deos *mihi* contingere; te enim non *amplius* fruimur.

Vetus sane et vulgo trita loquendi formula, οὕτως ὀναίμην τινός. Synesius, accuratissimus Veterum Atticorum imitator, Epist. xliv.: Οὕτω τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ὀναίμην, καὶ προσέτι τῶν παιδίων τῶν ἐμαυτοῦ, ὡς οὐκ ἂν μὴ φιλτάτῳ σοὶ τυγχάνοντι συνεβούλευσά τι τοιοῦτον, ὅ γε ἀπεύχομαι τοῖς ἐχθροῖς τοῖς ἐμοῖς. *Ita sacra philosophia, liberisque meis insuper fruar, ut tibi non, nisi amicissimus mihi esses, aliquid ejusmodi fuerim consulturus, quod inimicis meis deprecor.* De liberis præcipue, rebusque charissimis aut personis, hanc loquendi formulam usurpabant veteres Græci, ut constat ex Euripide, Aristophane, Synesio, necnon ex Luciano, qui in Φιλοψευδεῖ hæc habet, Καὶ ὁ Εὐκράτης ὥσπερ ἀναμνησθεὶς πρὸς τὴν ὄψιν τῶν υἱέων, Οὕτως ὀναίμην, ἔφη, τούτων, ἐπιβαλὼν αὐτοῖς τὴν χεῖρα, ὡς ἀληθῆ, ὦ Τυχιάδη, πρός σε ἐρῶ. *Et Eucrates, quasi ex conspectu filiorum hæc in memoriam revocasset, Ita fruar, inquiebat, hisce, illis manum injiciens, ut vera tibi, O Tychiada, loquor.* Receptissima hac loquendi formula usus est S. Paulus ad Philemonem, eamque quasi Christianitate donavit, Ἐγώ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ, *Ego te fruar in Domino.* In qua locutione, "aliud multo intelligitur quam putatur," ut observat Hieronymus. Ea igitur usus est Ignatius ut satis familiari, atque insuper a S. Paulo usurpata. Sed quare toties usurpavit, cum S. Paulus semel tantum? Semel utitur idem Apostolus voce ἀγαθοποιΐα, Clemens Romanus in una Epistola quater: semel S. Petrus vocem μεγαλοπρεπὴς, in eadem Epistola Clemens sexies usurpavit: toties scilicet, quoties Ignatius noster ὀναίμην, quod ab eo Dallæus mira licentia "sexcenties usurpatum" dixit.

[b] In loc. Aristophanis ὀναίμην ex Suida legendum vidit Toupius. Ὄνοιτο, vox Homerica, alio sensu intelligenda est; quod notum etiam Pearsono. Adv. Hesych. p. 536.

Neque vero censura Arruntii apud Senecam quicquam dignitati Scriptoris nostri derogat[c]. Imitatus ille Sallustium est, et male. Sed primo, male ante eum scripserat Sallustius ex sententia Senecæ, ideoque non bene fecit Arruntius, qui illa quæ a Sallustio male dicta sunt adeo studiose sequutus est. Verba sunt Senecæ, "Vides autem quid sequatur, ubi alicui vitium pro exemplo est." Ita Helladius apud Photium notat Euphorionis *κακοζήλους λέξεις*, non quidem "non imitandas," ut Interpres, sed "ex mala affectatione" profectas; nam *παρεζήλωσε τὸν πρῶτον Διονύσιον τὸν Σικελίας τύραννον, Dionysium primum Siciliæ tyrannum imitatus est,* qui multa vocabula *καταγέλαστα*, plane *ridicula* excogitavit. At optime S. Paulus voce *ὀναίμην* utebatur, optime vulgatum et Græcis familiarem sermonem religioni Christianæ attemperavit, optime ostendit quomodo illis qui nobis maxime chari sunt frui oporteat, nempe *in Domino,* vel ut Ignatius noster, *in Deo.* Neque igitur hic S. Paulus pro Sallustio, nec Epistolarum scriptor pro Arruntio haberi debuit. Secundo, si Scriptor male S. Paulum imitatus fuisset, nullo modo sequitur eum non fuisse virum et pium, et gravem, et omnino talem qualem S. Ignatium fuisse omnes credunt. Sic enim Seneca de suo Arruntio, "Hæc igitur et hujusmodi vitia, quæ alicui impressit imitatio, non sunt indicia luxuriæ, nec animi corrupti. Propria enim esse debent et ex ipso nata, ex quibus tu æstimes alicujus affectus. Cavit enim solicite, ne quis male de virtutibus aut moribus Arruntii judicaret, quem ipse appellat "virum raræ frugalitatis," qui verus Auctor Historiæ de Bello Punico fuit, ex qua se profecisse fatetur Plinius, quem ut optimum Oratorem Piso in periculo petiit, quem Tacitus ante Asinium Gallum, et Marcellum Aserninum nominavit, quem Augustus de successore solicitus non indignum Imperio judicavit: qui vir talis inter Romanos, non qualis Impostor Dallæanus, sed potius qualis S. Ignatius apud nostros, habitus est. Tertio, qui ita vel Sallustium, vel Arruntium postea imitatus sit, neminem novimus: Scriptorem autem nostrum tanquam optimum etiam in hac ipsa re imitati sunt Viri maximi. Alexander, Episcopus Alexandrinus, Epistola ad Alexandrum Constantinopolitanum, *Ὀναίμην*

[c] Sen. Epist. cxiv.

ὑμῶν τῆς φιλοχρίστου ψυχῆς[d]. S. Chrysostomus in Oratione Panegyrica hæc Ignatii verba maxime tanquam præclara laudat, Ἐγὼ τῶν θηρίων ἐκείνων ὀναίμην, et cum ipse minime fuerit κακόζηλος, ea imitari conatus est, verbis quæ paulo ante protulimus, Ἐγὼ τῶν δεσμῶν ὀναίμην ἐκείνων.

Ut aliud κακοζηλίας exemplum extundat, multa comminiscitur. "Dixerat Apostolus Timotheum suum se habere *ἰσόψυχον, unanimem.*" Ne hoc quidem verum est. *Οὐδένα,* inquit S. Paulus, *ἔχω ἰσόψυχον.* An autem qui "neminem se habere *ἰσόψυχον*" dixit, habere se Timotheum *ἰσόψυχον* dixisse putandus est? Sed sive habuerit S. Paulus *ἰσόψυχον,* sive non habuerit, quid hoc ad Ignatium Epistolicum? Nempe ille "compositionis forma captus, ad idem exemplum formavit *ἀντίψυχος,* et *ἀντίψυχον.*" An vero ille eam vocem formavit, quæ antiquissima fuit? An ad idem exemplum formata vox, quæ præpositionem loco nominis habet? An "illud" Pauli *ἰσόψυχος* "simpliciter æmulatus est," cum vox *ἀντίψυχος* alterius plane significationis sit? Ut idem has duas voces significare ostendat, vult apud S. Paulum *ἰσόψυχον* esse *unanimem,* et observat Veterem Interpretem Ignatii ita reddere *ἀντίψυχον.* Utrumque frustra. Neque enim *ἰσόψυχος* apud illum, neque *ἀντίψυχος* apud hunc *unanimem* significat. Vetus S. Pauli Interpres, *tam unanimem,* transtulit, quod aliud est, et Beza multo melius, *pari animo affectum,* qui "putat alios cum Timotheo comparari," quod immerito sugillat Heinsius. Sive enim Timotheo, sive sibi *ἰσόψυχον* velit S. Paulus, sive utrique, (ut accepisse videtur Clemens Alexandrinus, Strom. lib. iv. xiii. 94, Ὁμοίως καὶ περὶ Τιμοθέου καὶ ἑαυτοῦ γράφων, Οὐδένα γὰρ ἔχω, φησὶ, ἰσόψυχον, *Similiter et de Timotheo et seipso scribens, "Neminem habeo,"* inquit, "*ἰσόψυχον,*") virum similiter erga Philippenses affectum, et pari cura eorum statum prosequentem intelligit, ut sequentia demonstrant. Recte optimus Interpres Chrysostomus, *Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, τουτέστι τῶν ὁμοίως μοι μεριμνώντων,* et rursus, *ἀντὶ τοῦ ὁμοίως ἐμοὶ κηδόμενον ὑμῶν καὶ φροντίζοντα.* Licet igitur S. Paulus Psalmum lv. 14. respexisse putetur, ubi Vetus Interpres, *ἄνθρωπε ἰσόψυχε* reddidit, *homo unanimis,* quem Glossarii

Vox ἀντίψυχος, antiquissima.

[d] Apud Theodoret. Hist. lib. i. cap. 3. sub fin.

Auctor sequutus, Apostolus tamen qui Hebræa non minus quam Græca novit, eum Græci vocabuli usum probavit, qui Hebræo maxime conformis fuit, sc. כערכי *juxta proportionem meam, secundum comparationem meam, juxta æstimationem mei*, cui notioni optime respondet hic *ἰσόψυχος*, *pari animo* vel *affectu præditus*. Sed si *ἰσόψυχος* pro *unanimi* sumatur, certe apud Ignatium nostrum *ἀντίψυχον* ita sumi non debet. Loquitur ille tanquam Martyr, et vitam se eorum loco positurum dicit, unde et vincula etiam adjicit. Ad Smyrnæos, cap. 10, Ἀντίψυχον ὑμῶν τὸ πνεῦμά μου, καὶ τὰ δεσμά μου. Ad Polycarpum, cap. 2, Κατὰ πάντα σου ἀντίψυχον ἐγὼ, καὶ τὰ δεσμά μου ἃ ἠγάπησας. Priori loco *conformem*, posteriori *refrigerium* male reddidit Interpres Usserianus[e]. Ad Ephesios, cap. 21, Ἀντίψυχον ὑμῶν ἐγὼ, male iterum Interpres, *Unanimis vobiscum ego*. Cum neutro genere ponatur, aliud aliquid aperte sonat, ut idem nempe sit quod ἀντίλυτρον. Ita ad Polycarpum, Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις. Neutro genere semper usurpat noster, masculino aliquando Interpolator aut Fictor. Quid hac voce intelligatur optime exprimitur verbis S. Joannis apud Clementem Alexandrinum, Τὸν σὸν θάνατον ἑκὼν ὑπομενῶ, ὡς ὁ Κύριος τὸν ὑπὲρ ἡμῶν· ὑπὲρ σοῦ τὴν ψυχὴν ἀντιδώσω τὴν ἐμήν. *Tuam mortem libenter sustinebo, ut Dominus pro nobis mortem sustinuit: Animam meam pro te vicariam dabo*[f]. Certe ἀντιδιδόναι τὴν ψυχὴν idem est ac ἀντίψυχον εἶναι. Quod est Lycurgo Rhetori, § 90, ἰδίαν ψυχὴν ἀντὶ κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλλάσσεσθαι. Quale ἀντίψυχον describitur fuisse Alcestis uxor Admeti apud Euripidem quæ viri loco mortem subiit. Quod duobus modis a Poeta exprimitur: nam primo ita Alcestis affatur Admetum, v. 294,

Ἐγώ σε πρεσβεύουσα, κἀντὶ τῆς ἐμῆς
Ψυχῆς καταστήσασα φῶς τόδ' εἰσορᾶν
Θνήσκω.

Ego te honore afficiens, et loco meæ
Vitæ te efficiens luce hac frui
Morior.

---

[e] Videtur Interpres in Epist. ad Polycarpum legisse ἀνάψυχον. Vid. Pearsoni Not. ad loc.

[f] Quis Dives Salv. § 41.

dein Admetus ita Alcestin alloquitur, v. 352,

> Σὺ δ' ἀντιδοῦσα τῆς ἐμῆς τὰ φίλτατα
> Ψυχῆς ἔσωσας.
>
> Tu vero dans *ea quæ habuisti* carissima *pro mea*
> Vita, servasti *me.*

Locus S. Athanasii. Utroque autem modo *ἀντίψυχον* aperte describitur. De Christo ipso S. Athanasius, lib. de Incarnatione Verbi, p. 61. *Ὑπὲρ πάντας γὰρ ὢν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, εἰκότως τὸν ἑαυτοῦ ναὸν καὶ τὸ σωματικὸν ὄργανον προσάγων ἀντίψυχον ὑπὲρ πάντων, ἐπλήρου τὸ ὀφειλόμενον ἐν τῷ θανάτῳ. Cum esset super omnes Verbum Dei, jure suum templum et corporale instrumentum sistens ἀντίψυχον pro omnibus, explevit debitum in morte.* Quod aliis verbis post dixit, *ἀντὶ πάντων τὸν ἑαυτοῦ ναὸν εἰς θάνατον παραδιδοὺς, pro omnibus templum suum morti dans;* ut et ante, *ἀντὶ πάντων αὐτὸ θανάτῳ παραδιδούς.* Idem rursus, p. 91, *Οὗτός ἐστιν ἡ πάντων ζωὴ, καὶ ὁ ὡς πρόβατον ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας ἀντίψυχον τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς θάνατον παραδούς. Hic est omnium vita, qui ut ovis pro omnium salute ἀντίψυχον corpus suum in mortem tradidit.* Hoc igitur est quod Christus dixit, animam se pro ovibus positurum: dedit ut *ἀντίλυτρον,* ita et *ἀντίψυχον.* Hoc autem ut proprie et signanter de Christo dictum est, ita etiam suo modo de aliis ac præcipue Martyribus usurpari solebat. Certe Origenes tomo nono in Joannem sacrificii

Locus Origenis. Christi *τὸ ἐξαίρετον* considerans, inquit, *Λοιπαὶ δὲ καὶ συγγενεῖς ταύτῃ τῇ θυσίᾳ ἐκχύσεις εἶναί μοι φαίνονται τοῦ τῶν γενναίων μαρτύρων αἵματος. Cæteræ autem et huic cognatæ victimæ effusiones sanguinis generosorum Martyrum esse mihi videntur.* Ubi eos comparat iis, qui inter Gentiles pro communi hominum salute seipsos morti tradiderunt cum pestilentes morbi patriam suam invasissent. *Καὶ παραδέχεται ταῦθ' οὕτως γεγονέναι οὐκ ἀλόγως πιστεύσας ταῖς ἱστορίαις ὁ πιστὸς Κλήμης ὑπὸ Παύλου μαρτυρούμενος. Et hæc evenisse admittit non sine causa Historiis* (non *Scripturis,* ut male Interpres) *credens Clemens fidelis*[g]. Locus Clementis quem respexit Origenes, hic est, *Ἵνα δὲ καὶ ὑποδείγματα ἐθνῶν ἐνέγκωμεν· Πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἡγούμενοι λοιμικοῦ τινος ἐνστάντος καιροῦ χρησμοδοτηθέντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς*

[g] P. 143. ed. Huet.

θάνατον ἵνα ῥύσωνται διὰ τοῦ ἑαυτῶν αἵματος τοὺς πολίτας. Ut autem exempla Gentium in medium proferamus; multi reges et gubernatores, grassante pestifera lue, oraculo moniti, morti seipsos tradiderunt, ut suo sanguine cives liberarent[h]. Hæc obiter adduxi, quod ea nec a Clementis nec ab Origenis editoribus hactenus observata esse viderim. Progreditur autem Origenes. *Εἰ γὰρ τάδε μὲν ὑπὸ Ἑλλήνων οὐ μάτην ἱστόρηται, τὰ δὲ καλῶς περὶ τῶν μαρτύρων εἴρηται, περικαθαρμάτων τοῦ κόσμου γενομένων καὶ πάντων περίψημα λεγομένων διὰ ταῦτα Ἀποστόλων, τί ὑποληπτέον καὶ πηλίκον περὶ τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο θυομένου ἵνα ἄρῃ ἁμαρτίαν, οὐκ ὀλίγων, ἀλλ' ὅλου τοῦ κόσμου, ὑπὲρ οὗ καὶ πέπονθε; Si enim hæc a Gentibus haud frustra historiis mandata sunt, illa autem recte de Martyribus dicta sunt, cum Apostoli fuerint mundi purgamenta, et ob hanc causam dicti sint περίψημα, quid et quantum sentiendum est de Agno Dei, qui ob hanc causam sacrificatus est, ut tolleret peccatum non paucorum, sed totius mundi, pro quo et passus est?* Ubi *περίψημα* eodem modo sumit, quo alii *ἀντίψυχον*. Ut Hesychius, *Περίψημα, περικατάμαγμα, ἀντίλυτρα, ἀντίψυχα.* Ita Dionysius Alexandrinus Episcopus, de gravi peste. *Καὶ πολλοὶ νοσοκομήσαντες καὶ ῥώσαντες ἑτέρους ἐτελεύτησαν αὐτοὶ, τὸν ἐκείνων θάνατον εἰς ἑαυτοὺς μεταστησάμενοι, καὶ τὸ δημῶδες ῥῆμα, μόνης ἀεὶ δοκοῦν φιλοφροσύνης ἔχεσθαι, ἔργῳ δὴ τότε πληροῦντες, ἀπιόντες αὐτῶν περίψημα. Multique qui alios ægrotantes curaverant, et in pristinam valetudinem restituerant, ipsi interierunt, mortem illorum in seipsos transducentes, dictumque illud vulgare quod officiosæ duntaxat comitatis hactenus visum fuerat, reipsa tunc adimplentes cum illorum peripsema facti ex hac vita migrarent*[i]. Non quod "Christiani vulgo a Gentilibus hoc nomine vocarentur," ut Valesio placet: illud enim probri esset, cum hoc benevolentiæ seu comitatis verbum esse dicatur; non, quod vulgo ab Alexandrinis tantum usurpatum sit: sed quod vulgatum et populare proverbium fuerit, ut patet ex Suida et Michaele Apostolio. Non magis igitur *unanimem* se dixit Ignatius, cum *ἀντίψυχον*, quam cum *περίψημα* se dixit. Aliud omnino Græcis hæc vox sonat. Certe unanimes non fuerunt Memnonis aves, de quibus Hesychius. *Ἀντίψυ-*

[h] Epist. i. 14.

[i] Apud Eus. Hist. vii. 21.

χοι, οὕτω καλοῦνται οἱ Μέμνονος ὄρνιθες· illæ scilicet, de quibus Ovidius, Metam. lib. xiii.

> Tum duo diversà populi de parte feroces
> Bella gerunt, rostrisque et aduncis unguibus iras
> Exercent, alasque adversaque pectora lassant;
> Inferiæque cadunt cineri cognata sepulto
> Corpora.

Ita apud Lucianum χρήματα ἀντίψυχα διδόναι est *pecuniam pro anima,* id est, pro vita redimenda *dare.* Mos etiam erat apud Romanos, ut aliqui pro salute Imperatoris morti se devoverent. Suetonius de Caligula. "Ut vero in adversam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt qui depugnaturos se armis pro salute ægri, quique capita sua titulo proposito voverunt." Hi a Græcis ἀντίψυχοι dicebantur. Dio, lib. lix. Πούπλιος δὲ Ἀφράνιος Ποτῖτος, δημότης τε ὤν, καὶ ὑπὸ μωρᾶς κολακείας, οὐ μόνον ἐθελοντὴς ἀλλὰ καὶ ἔνορκος, ἄν γε ὁ Γάϊος σωθῇ, τελευτήσειν ὑποσχόμενος, Ἀτάνιός τέ τις Σεκοῦνδος, ἱππεύς τε ὤν, καὶ μονομαχήσειν ἐπαγγειλάμενος, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἃ ἤλπιζον παρ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀντίψυχοι οἱ ἀποθανεῖν ἐθελήσαντες, λήψεσθαι, ἀποδοῦναι τὴν ὑπόσχεσιν ἠναγκάσθησαν, ἵνα μὴ ἐπιορκήσωσι. *P. Afranius Potitus, plebeius homo, qui stulta adulatione inductus, non modo volens, sed etiam jurejurando se obstrinxerat, vita cessurum si Caius revalesceret; et Atanius Secundus eques, qui promiserat se gladiatoriis ludis depugnaturum, ambo spe pecuniæ a Caio accipiendæ, quod* (ut ἀντίψυχοι) *vitam pro ejus anima dare voluerint, coacti sunt promissum persolvere, ne perjurii rei essent.* Ita S. Chrysostomus, Homilia vi. ad Colossenses, opponens hominem baptismo renovatum primum creato, Πλάττεται ἐν τῷ ὕδατι, λαμβάνει δὲ ἀντίψυχον πνεῦμα. *Formatur in aqua, accipit autem pro anima spiritum.* Idem, contra Judæos, Oratione v., Δύναται πολλάκις μία κερδηθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκον ἁμαρτημάτων ἀφανίσαι, καὶ γενέσθαι ἡμῖν ἀντίψυχον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. *Una anima lucrifacta potest multorum onus peccatorum tollere, et nobis in illo die pro expiatione esse.* Aliud igitur ἰσόψυχον, quod ex LXX. Interpretibus sumpsit S. Paulus: aliud ἀντίψυχον, quod Apostolus nunquam usurpavit, a Græcis autem vulgo usurpatum est: nulla igitur hic κακοζηλία, ne quidem imitatio. Reliqua quæ ex Apostolo in eandem ferme sententiam

afferuntur, ad κακοζηλίαν nihil, ad locutionem Ignatianam confirmandam aliquid valent.

Capite xxix. κακοζηλίας argumentum persequitur, et, si fieri possit, infelicius. "Dixerat," inquit, "S. Paulus se ἐλάχιστον τῶν Ἀποστόλων, et ἐλαχιστότερον πάντων ἁγίων, semel" scilicet "atque iterum. Noster pene omnes Epistolas his et similibus vocibus replevit." At hoc aperte falsum est. Neque enim his neque similibus vocibus Epistolas implevit. His vocibus ἐλάχιστος, et ἐλαχιστότερος nusquam usus est Ignatius; ne semel quidem ita loquitur. Simili voce, si et illa similis sit, semel tantum utitur, ὡς μικρότερος ὑμῶν, Epistola ad Magnesios, eamque vocem non ex S. Paulo, sed vel S. Matthæo, vel S. Luca haurire potuit. Reliqua omnia quæ ex Ignatio citat, ad alia Apostoli verba, aut alia etiam loca pertinent, aut ad Paulinæ modestiæ imitationem referri omnino non possunt. Οὐκ ἄξιον καλεῖσθαι et λέγεσθαι se dixit; ut Apostolus, οὐχ ἱκανὸς καλεῖσθαι Ἀπόστολος. Sed multo hic Dallæus Interpolatore sagacior, qui nihil animadvertit hinc Ignatio periculi, ideoque pro, ὅθεν οὐκ ἄξιός εἰμι καλεῖσθαι, ista reposuit, ἧς οὐκ ἄξιός εἰμι καλεῖσθαι Ἐπίσκοπος, ut verba Ignatiana magis Paulinis respondere viderentur. Οὐχ ὡς ὤν τις, semel a nostro usurpatum, et quidem in Epistola ad Ephesios, (nam illa ex Epistola ad Tarsenses et Philippenses adducta ad Fictorem spectant,) Apostoli nullam imitationem continet: sed potius discipulos Simonis perstringit, qui dixit εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, Act. viii. 9, ut ante Theudas, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, Act. v. 35. Illud autem Epistola ad Romanos ἠλέημαί τις εἶναι alio spectat, ad gloriam nempe futuram ex martyrio, ut ex verbis adjunctis patet, ἐὰν Θεοῦ ἐπιτύχω. Eo quidem loco aperte Apostolum imitatur, Οὐ γάρ εἰμι ἄξιος, ὢν ἔσχατος αὐτῶν καὶ ἔκτρωμα, sed verba ejus tantum usurpat, alio sensu de se accipit, qui suæ conditioni convenientissimus fuit. Apostolus de tempore vocationis loquitur, Christum sibi ἔσχατον seu postremo loco post omnes Apostolos atque etiam fratres apparuisse; se enim extra tempus legitimum obortum esse, ideoque nomine Apostoli vix dignum, quod Ecclesiam persecutus sit. Noster non de vocatione, sed de condemnatione sua loquitur, qua de populo Antiocheno excisus fuit, et infimus eorum factus, ab

Alia exempla, quæ nihil probant.

Ecclesia extractus, et ad supplicium ductus, neque misericordiam aliam consecutus, quam ut per martyrium Deo frui posset.

De arcanis et de pueris jam ante diximus. Sed quod illud Apostoli, *Donate mihi hanc injuriam,* nostro objiciat, idque tanquam affectatum, et ad orationis pompam, miror. Gregorius Nazianzenus purissimus scriptor sæpius eadem forma usus est. Oratione xxv. Εἰ δὲ ὅτι τυραννούμενος φέρω, τοῦτο ἀδικῶ, χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. *Quod si propterea injuriam facio, quia tyrannide pressus æquo animo fero; donate mihi hanc injuriam.* Iterum Oratione xxxii. Εἰ ταῦτα δεινὰ γέγονε, παρελήλυθε· χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. *Si hæc gravia fuerint, præterierunt: donate mihi hanc injuriam.* At noster ne hac quidem forma usus est, aut quicquam illi simile dixit. Ironia est apud Apostolum, et quidem manifesta (ut et apud Nazianzenum) qua graviter Corinthios objurgat, μετὰ πολλῆς βαρύτητος ἔθηκε τὴν ἐπιτίμησιν, καὶ τὸ ἑξῆς φορτικώτερον, inquit Chrysostomus. Nulla apud Ignatium beneficii commemoratio, nulla injuriæ mentio, forte ne condonationis quidem. Συγγνωμονεῖτε tum ad Trallenses, tum ad Romanos, potius *acquiescite, in meam sententiam concedite,* Συγγνώμονές μοι ἐστὲ, ad Romanos præsertim, συγνωμονεῖτέ μοι, μὴ ἐμποδίσητε μοι ζῆσαι. *Consentiatis mihi, ne impedimento sitis quominus vivam.* Si συγγωμονεῖτε vertamus *ignoscite,* ne sic quidem Paulino χαρίζεσθαι respondet, aut illius "ironiæ elegantiam" exprimit, aut quicquam cum illo ad Corinthios loco commune habet, multo minus "orationis pompam" præfert.

CAP. XVI.

Ignatius noster Apostolum in Inscriptionibus Epistolarum imitatur. Quæ Apostolicis longiores non sunt. De Inscriptione Epistolæ ad Romanos disputatur: et de illa ad Philadelphienses. Aliorum exempla nostro non officiunt. Conjectura de mala imitatione ipsius Ignatii ab Impostore instituta exploditur. Argumentum a repetitionibus ductum plane frivolum esse ostenditur.

De Inscriptionibus Epistolarum.

Capite xxx. Inscriptiones Epistolarum exagitat quasi "longiusculas," et in his κακοζηλίαν reprehendit. Imitari Ignatium nostrum S. Pauli Inscriptiones, non minus quam reliquas Epistolarum particulas fateor; exemplum enim aptius aut præclarius sibi proponere non potuit: sed "perverse" aut "infeliciter" id ab eo factum esse nego. "Apostolus," inquit, "semel atque iterum id fecerat," Scriptor "noster in omnibus pene Epistolis." Hoc primo falsum est; et quidem ex utraque parte. Inter xiv. Epistolas Paulinas eas solas fatetur esse longiusculas, quæ scriptæ sunt ad Romanos et ad Titum. At Inscriptio Epistolæ ad Galatas quinque versiculis constans, eam quæ ad Titum est potius superat. Neque vero multo brevior Prima ad Corinthios: certe longior Ignatiana, vel ad Smyrnæos, vel ad Polycarpum, vel ad Magnesios, vel ad Trallesios; æqualis illi ad Ephesios, quæ fortasse omnium apud nostrum longissima est.

Dallæi iniquitas in Ignatium.

Sed "perverse" tamen "et infeliciter" imitatio instituta est; quia Inscriptiones omnes quas nos defendimus, una ad Polycarpum excepta, "et laciniosæ et impeditissimæ" sunt, quædam etiam "plane prodigiosæ." Ain vero Inscriptiones, præter unicam ad Polycarpum laciniosas et impeditissimas esse? Certe Inscriptio ad Smyrnæos satis expedita est; ab initio ad finem æqualiter fluit; nullo modo hiulca aut inter-

rupta est: singula autem optime cohærent. Quocirca non minus ista, quam ipsius comes ad Polycarpum, excipienda fuit. Idem dicendum de illa ad Ephesios, de illa etiam ad Trallesios: neque enim contra has vel una exceptione utitur Vir doctissimus. Tres igitur tantummodo supersunt, quibus quid habet quod objiciat videamus.

Totam illam ad Romanos et Græce et Latine transcripsit, et Græca quidem uno tantum vocabulo Θεοῦ auctiora. Prolixitatem accusat; defendit S. Paulus, qui Epistolæ suæ ad eandem Ecclesiam Inscriptionem præfixit æqualis saltem longitudinis. Meliora scripsit Apostolus, non breviora. "Coacervata," et "spumosa" Epitheta damnat; excusat gentis Syrorum in scribendo mos, et familiaris consuetudo, quæ hæc S. Ignatio potius congruere ostendit. Asiaticum loquendi genus reprehendebant Critici Veteres; sed nihil aliud exspectabant ab iis, qui in Asia semper vixerunt. Cicero de Claris Oratoribus: "Hinc Asiatici Oratores non contemnendi quidem nec celeritate nec copia, sed parum pressi et nimis redundantes." Si redundantes et tumidæ videantur Inscriptiones Ignatianæ, nemo mirabitur qui Auctorem ex Asia vel Syria profectum esse novit. Alius quidem character Epistolis convenientior putari solet, sed familiaribus. Ubi ad maximas civitates scribitur, aliquid elatius conceditur. Ita Vetus Scriptor Περὶ Ἑρμηνείας sub Demetrii Phalerii nomine. Ἐπεὶ δὲ καὶ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν τοιαῦται αἱ Ἐπιστολαὶ μικρὸν ἐξηρμέναι πως. *Cum autem ad Civitates scribimus, et Reges, sint tales Epistolæ paulo quodammodo elatiores.* Cum igitur hæc Epistola ad Romanos scripta sit, et ab homine Asiatico, non mirum si Inscriptio et redundans et elata sit. Recolenda etiam hic sunt quæ de numero epithetorum ante diximus. Neque de his sententiam Halloixii moror, in quo viro judicium non tantum a nostris, sed et a suis, et a Dallæo maxime, requiritur. Rejicit ille epitheta tanquam male congesta, quæ cum alibi admittit, rejiciendi satis gravem causam non habuit. Quod autem vulgatæ Inscriptioni illam Metaphrastæ prætulerit Halloixius, in ea re certe non adeo exagitandus erat, si rem ipsam, non ejus rationes, consideremus. Inscriptio, quam unicam ille vidit, Interpolatoris manu et mutata et aucta fuit, neque pro sincera haberi debuit. Illa autem, quam exhibit Metaphrastes,

Asiaticum loquendi genus.

Halloixii judicium.

si pro genuina haberetur, a nemine refelli posset. Ideoque hic Halloixio assensus est Usserius: neque horum sententiam Dallæi argumenta ullo modo labefactant. Primo, inquit, "repugnat omnium librorum fides, et Græcorum et Latinorum, qui istam, quam recitavimus, Inscriptionem exhibent." At omnes hi Græci libri duo tantum sunt, Nydpruccianus et Augustanus; uterque autem ab infelici Interpolatoris manu. Nam Codex Mediceus hic nos destituit, cui hanc Epistolam defuisse et docet et queritur doctissimus Vossius. Quid quod nec hi duo Græci Codices, neque vulgatus Interpres Latinus eam exhibet, quam recitavit Dallæus? Hic enim eam hoc loco edidit, quam Isaacus Vossius ex Versione Usseriana confecit, et post notas in Epistolam ad Romanos edi curavit: non quod in ullo Codice ita legeretur, sed quod ita legendam esse ex Veteri Interprete ipse conjiceret. Hæc autem Usseriani Interpretis cum Græcis Codicibus non bene conveniunt. Nonnulla ille aliter in suo Codice legit, ut pro ἡγιασμένη, ἠγαπημένη, pro ποιήσαντος, θελήσαντος, pro ἥτις, ἥτις καὶ, pro χωρίου, (ut videtur) χοροῦ, pro ἀξιοεπίτευκτος, ἀξιοεπίτακτος, pro ἀγάπης, ἐν ἀγάπῃ, pro αὐτοῦ, Πατρὸς, pro ἐν Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν, ἐν Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν, ac denique, ut Dallæo placet, pro χριστώνυμος, χριστόνομος[a]· plura in eo non vidit, ut Θεοῦ, et rursus Θεοῦ, πίστιν καὶ, καὶ Σωτῆρος, πνευματοφόρος, Θεοῦ παντοκράτορος καὶ, πάσης, καὶ Πατρὶ καί. Alia igitur est Inscriptio quam vidit Halloixius, alia quam ex Latino Interprete confecit Vossius, recitavit Dallæus. Solus igitur Interpres Usserianus relictus est, qui Inscriptioni a Dallæo recitatæ fidem faciat: quod quidem per me licet. Nihil enim in ea invenio quod S. Ignatio tribui non merito possit. Ut tamen quod verum esse video dicam; parem fidem Interpres Usserianus in Epistola ad Romanos, ei quam in aliis obtinet mereri fortasse non videatur. Non enim eam ex simplici Editione genuinarum Epistolarum transtulit, sed ex illa quæ Acta S. Ignatii cum hac Epistola continebat; unde Titulus hic in MS. Caiensi præfixus apparet. "Martyrium Sancti Ignatii Episcopi Antiochiæ, sive Epistola xii." Ipsa autem Acta interpolata sunt, et eo quidem loco, ubi Epistola hæc inseritur; ut a perspicacissimo Armachano

Inscriptio ad Romanos, ut est in Simeone Metaphrasta.

Epist. ad Romanos deest in Codice Mediceo.

Inscriptio ad Romanos ex Vet. Interprete Usseriano.

[a] Ita prius legerat Is. Vossius.

observatum est[b]. Atque hæc de Codicibus Græcis et Latinis. Secundo, si hæc reputemus, nescio quomodo Inscriptioni Metaphrastæ omnem locum denegabimus. Ipse professus est se Epistolam hanc ad Romanos ἐπὶ λέξεως, *ad verbum*, transcripsisse, et scriptis suis inseruisse. An hoc mendacium esse dicemus, præsertim cum contrarium verum esse nullo modo probare possimus? Demus Simeonem illum multa falsa scripsisse; at eadem ab aliis eum accepisse omnino credendum. Scimus multa quæ scripsit, ab historiæ fide aliena, ab aliis ante tradita, et vel ore omnium decantata, vel scriptis etiam mandata fuisse, ut iis nihil ille nisi methodum et ornatum contulerit. Habuit igitur ille Epistolam ad Romanos in Actis Ignatii descriptam, Acta interpolavit, omnia quæ de Martyre aut legerat aut audiverat in luculentum ordinem redegit, Epistolam, ut invenerat, totidem verbis transcripsit. Ita tandem res huc redit, ut merito quærere possimus an illa Inscriptio, quam in Actis Ignatii invenit interpres Usserianus, verior sit[c], an illa, quam in ejusdem Actis reperit Simeon Metaphrastes. Judicent eruditi; mihi interim neutra nostro indigna videtur. Hæc igitur erit legitima Inscriptio, si Metaphrastæ Codicem sequamur, et ex comparatione cum reliquis, unam aut alteram manifestam interpolationem tollamus. *Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, τῇ ἠλεημένῃ ἐν μεγαλειότητι Πατρὸς ὑψίστου, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, ἐκκλησίᾳ ἠγαπημένῃ καὶ πεφωτισμένῃ ἐν θελήματι τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα ἅ ἐστι κατ' ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἥτις καὶ προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων, ἣν καὶ ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα ἡνωμένην πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ, πεπληρωμένην χάριτος Θεοῦ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ χαίρειν. Ignatius, qui et Theophorus, misericordiam consecutæ in majestate Patris Altissimi, et Jesu Christi Solius ejus Filii, Ecclesiæ dilectæ, et illuminatæ voluntate volentis omnia quæ sunt secundum dilectionem Jesu Christi Dei nostri, quæ et præsidet in loco regionis Romanorum, (quam etiam saluto in*

Simeon qua fide dignus.

[b] Infirma erat hæc suspicio Usserii, quemadmodum adnotavit Smithius ad Acta Martyrii, cap. 4.

[c] Voces "verior sit," præmonente docto lectore, inserui, quum sit aliter manca sententia. Tale aliquid deesse non vidit Clericus, aut non curavit. Quæstionis vero causa tollitur, Græco textu evulgato.

nomine Jesu Christi, secundum carnem et spiritum unitam omni mandato ejus, plenam gratiæ Dei,) in Christo Jesu Deo gaudere[d].

At "Epistolæ ad Philadelphienses Inscriptio," inquit, "etiam quam hæc longior est;" quod cuivis vel utramque simul inspicienti prima facie falsum deprehenditur, nisi Interpolatoris Inscriptio cum genuina conferatur. Aliqua ex ea libat, ut et ex altera ad Smyrnæos (nam illa ad Tarsenses et Heronem ad nos non pertinent) ut illi videtur, putida, ut mihi, præclara et Apostolica: judicent eruditi. "In aliis Inscriptionibus quædam," inquit, "hiulca sunt;" unam tantum ad Magnesios nominat: quæ cum satis brevis et a pompa maxime aliena, et ab omnibus vitiis quibus alias onerat libera sit, tanquam hiulca condemnatur. Quod tamen mirum est Interpolatorem non perspexisse, quem Fictoris sui errata et præcipue elocutionis mala semper corrigentem introducit Dallæus. Neque mirum est; cum similis enallage in constructione apud optimos scriptores sæpe observetur. Cum post vocem εὐλογημένῃ *Ecclesia* sequatur, quamvis alio casu, dubitare nemo potuit quin ad eam referenda esset. Si dixisset ἣν ἀσπάζομαι Ἐκκλησίαν, idem dixisset quod fere omnes ante eum dixerant. Nunc cum intercesserat nomen Christi, ἐν ᾧ pro ἣν ἐν αὐτῷ breviter dixit, quod idem est.

Inscriptio ad Philadelphenses, et ad Magnesios.

At "nemo ex omni Christianismi post Apostolos memoria reperitur qui hujusmodi Inscriptiones, quales istius sunt, suis Epistolis præfixit." Fortasse. Quid autem si nemo post Apostolos id fecerit? Nonne satis est, quod Apostolus ipse idem fecerit? Habuit S. Paulum S. Ignatius quem sequeretur, meliorem sequi non potuit. Quod in corpore Epistolarum semper facit, cur non et in Inscriptionibus faceret? Cur Ecclesias Ἀποστολικῷ χαρακτῆρι, ut ipse profitetur ad Trallesios, non salutaret? Unica tantum Epistola præter Apostolicas ad singularem aliquam Ecclesiam tum scripta reperitur, Clementis scilicet ad Corinthios. An coges Ignatium Clementem imitari, S. Paulum deserere? An Clementem

Exemplum S. Pauli sequutus est S. Ignatius.

[d] Textus Græcus, editus post mortem Pearsoni e codice Colbertino, ex omni fere parte respondit Interpreti Usseriano, nisi quod vox Χριστώνυμος ex vicinitate τοῦ Πατρώνυμος immutata videtur pro Χριστόνομος. Interpres Vetus, *Christi habens legem;* unde Χριστόνομος recepit in textum Petermannus, Syro et Armenio adstipulantibus. Sunt aliqua, quæ non assecutus est Interpres, ut in aliis Epistolis.

potius, quam S. Paulum itineris comitem habuisse putandus est? aut si neutrum habuerit in scriptis, nonne hunc potius quam illum intimum et in animi recessu habuit? Quid quod Clemens ipse non suo nomine scripsit ad Corinthios, sed Ecclesia Romana διὰ Κλήμεντος ad Ecclesiam Corinthiacam, eamque pessima Schismatis peste afflatam? An exspectaret quisquam, ut Ecclesia Romana tot encomiis ab Apostolo nuper ornata, summorum Apostolorum martyrio modo coronata, Corinthios acerrime objurgatura, Inscriptionem Corinthiorum laudibus plenam adhiberet? Alia omnia Ignatio conveniebant. Florentissimas Ecclesias salutat ipse unicus: vinculis innexus, ad bestias damnatus, quotidiana Ecclesiarum ministratione sustentatus, iisque multis nominibus devinctus, quid minus scribere potuit quam quod exemplo S. Pauli scripsit? Polycarpi, Smyrnensium, Lugdunensium, Cypriani etiam et Firmiliani Inscriptiones frustra adducuntur, quos imitari Ignatius non potuit, utpote quorum Epistolas serius scriptas nunquam viderit. At illi, inquies, Ignatium imitari potuissent: potuerunt quidem, et si eadem occasio se obtulisset, sub iisdem circumstantiis forte idem fecissent. At S. Polycarpus, neque solus, ut Ignatius, neque ea conditione positus, neque adeo Philippensibus obstrictus, sed cum Presbyteris et quasi Ecclesiæ suæ nomine, ad Philippenses fere eodem modo quo Clemens ad Corinthios scripsit, ideoque eum potius imitatus est. Smyrnensium etiam et Lugdunensium Epistolæ ab Ecclesiis missæ sunt, et illa quidem ad Ecclesiam Philomeliensium non adeo præclaram, sed et præterea ad omnes Catholicos, hæc ad fratres in Asia et Phrygia ubique constitutos, quibus talia encomia non conveniebant, præsertim in Epistolis quæ nihil aliud quam narrationes quasdam de suis rebus continebant. S. Cypriani et Firmiliani Epistolæ ad personas singulares plerumque aut de negotio aliquo peculiari, scriptæ sunt: et Ignatii ipsius Inscriptio ad unicum Polycarpum satis brevis est atque concisa. Præterea posterioris ævi Epistolæ similes Ignatianis Inscriptiones habere nullo modo debuerunt. Smyrnæos ille laudat ut ἠλεημένους ἐν παντὶ χαρίσματι, et ἀνυστερήτους παντὸς χαρίσματος, quæ charismata tunc temporis plurima manifeste in Ecclesiis apparebant, paulatim vero defecerunt. Certe multo verisimilius ut S. Ignatius, Vir Apostolicus, revera S. Paulum in

Inscriptionibus imitaretur, quam ut Impostor, circa finem tertii aut initium quarti sæculi, hominem contra communem totius Ecclesiæ consuetudinem ab Apostolorum tempore scribentem fingeret.

Sub titulo hujus Argumenti ab Inscriptionibus petiti, de scriptis et dictis S. Ignatii dissertationem mire introducit; sed Fictorem suum ostendere, opinor, voluit, non tantum S. Pauli, sed et Ignatii malum imitatorem, sive simiam fuisse. Primo conjecturam promit, quæ an vera sit, ne ipse quidem, inquit, perspicere potuit. "Si aliqua Ignatius scripsit, ejus characterem ad vivum exprimere voluit. Sed hoc an verum sit, explorare ac perspicere non possumus." Quasi vero dubitare nunc oporteat, an aliqua scripserit Ignatius, de qua re neminem unquam dubitasse ante hoc infelix sæculum novimus, de cujus scriptis complures omni sæculo locutos esse ab ipso quo scripsit anno scimus. Sed aliqua fortasse alia voluit, cum hæc non admittat. At quis unquam feret Fictorem, cui obstetricatus esse dicitur Eusebius, ea Ignatii scripta vidisse, quæ Eusebius ipse non vidit, quæ nemo ante, nemo post eum oculis usurpavit? Quorsum igitur hæc scribit? scilicet ut ostendat aliqua Ignatii tenere nos, quæ turpem Impostoris imitationem produnt: sed dicta ea vult a S. Martyre, nunquam autem scripta [e]. O præclarum commentum! Legimus apud Origenem, dixisse Ignatium, Ὁ ἔρως ὁ ἐμὸς ἐσταύρωται. An unquam Ignatius alibi ea verba dixit, quam in Epistola? Annon Origenes, quem Epistolas hasce vidisse pro certo evicimus, ex illa ad Romanos hæc transcripsisse putandus est, cum hanc sententiam alteri scriptæ adjungat? Apud eundem Origenem iterum legimus, *Eleganter in cujusdam Martyris Epistola scriptum reperi, (Ignatium dico Episcopum Antiochiæ post Petrum secundum,) qui in persecutione pugnavit ad bestias, Principem sæculi hujus latuit virginitas Mariæ.* Nonne hæc sententia *scripta* dicitur, et quidem *in Epistola*, atque etiam *Martyris?* Nonne martyr ille diserte *Ignatius* vocatur, etiam *Episcopus Antiochiæ*, nonne idem qui pugnavit *ad bestias?* Nonne hæc præclara sententia, tot Patribus decantata ex Epistola Ignatii nostri ab Origene, et ab illo etiam qui S. Basilio ἀρχαῖος ἀνὴρ

Distinctio Dallæi inter Scripta et Dicta.

[e] Hanc inanem distinctionem difflatam vidimus supra, Pars I. c. vi.

appellatur, descripta est, diu antequam a Dallæo Impostor natus esse fingitur?

De Hieronymi testimonio in Catalogo.

Fateor equidem Hieronymum scripsisse, Ignatium verba, quæ apud Irenæum exstant, tunc locutum fuisse, "cum rugientes audiret leones[f];" sed hoc ab illo dictum sine ulla auctoritate etiam ut fateantur adversarii necesse est. Omnia quæ de Ignatio habet in Catalogo ex Eusebii Historia sumpsit: ex illa transcripsit Hieronymus sententiam hanc ab Irenæo laudatam; nihil tale Eusebius, nihil Irenæus, apud quem Martyr *κατακριθεὶς πρὸς θηρία, cum jam damnatus esset ad bestias,* ea verba locutus esse dicitur; de suo verba cætera addidit Hieronymus incaute, ut pleraque alia ex Eusebio in illo Catalogo minus recte transcribuntur. Ignatius enim non Romæ, sed Antiochiæ damnatus est ad bestias, et post illam condemnationem cum Smyrnæ ea verba scripserit, *κατακριθεὶς πρὸς θηρία* scripsit. Certissimum est Hieronymum Epistolarum Ignatii meminisse, et illius præcipue Epistolæ quam ad Romanos scripsit, in qua nunc hæc ipsissima leguntur verba, et ante ejus ætatem legebantur. Nam quod de præsenti, *ἀλήθομαι, molor,* argutatur, nullam vim obtinet. Sive enim dixit, sive scripsit, non cum jam laniaretur id factum est, sed cum adhuc laniandus esset. Et omnibus in more positum est de re certe futura præsenti tempore uti. Nec hæc objectio Hieronymum tangit, qui non *molor,* sed *molar* transtulit; unde Sophronius ita vertit, *καὶ εὔχομαι τοῖς ὀδοῦσι τῶν θηρίων ἀλεσθῆναι, et opto ut dentibus bestiarum molar.* At illud, "*Utinam fruar bestiis mihi paratis,*" inquit, "ex Chrysostomo certi sumus Romæ Ignatium ad Romanos præsentes dixisse;" cum Chrysostomus minime narret eum aut ad Romanos præsentes aut Romæ ea verba protulisse. Affirmat Ignatium lubente animo bestias vidisse, *Πόθεν τοῦτο δῆλον; Unde hoc apparet?* inquit. *Ἀπὸ τῶν ῥημάτων ὧν ἀποθνήσκειν μέλλων ἐφθέγξατο. Ab illis verbis quæ cum moriturus esset locutus est.* At erat *ἀποθνήσκειν μέλλων* ab eo tempore quo ad mortem condemnatus est: neque enim

De Chrysostomi Homilia in S. Ignatium.

[f] Ita fortasse scripsit Hieronymus, nihil aliud volens nisi ut fervida quadam exaggeratione exprimeret martyrium jam imminens. Vid. loca Chrysostomi proxime subsequentia. Aliter Hieronymum intellexerunt Martyrologiorum conscriptores; id vero parum interest. Vid. Pearson. supr. Pars I. c. vi. Ita intellexit Hieronymum ante me V. D. Gottf. Lumper. Hist. Theol. Crit. i. 273.

μέλλειν rem præsentem, aut statim futuram significat. Hoc rursus probat, Ἀκούσας γὰρ ὅτι οὗτος αὐτὸν τῆς τιμωρίας ὁ τρόπος μένει, Ἐγὼ τῶν θηρίων ἐκείνων ὀναίμην ἔλεγε. *Cum enim audivisset hoc eum supplicii genus manere, Utinam ego istis bestiis fruar, inquiebat.* Audiverat autem S. Ignatius diu antequam Romam perveniret, hoc sibi mortis genus paratum fuisse, ad quod Antiochiæ condemnatus fuerat. Et quidem ad sententiam ab Imperatore latam respexisse Chrysostomum patet, Διὰ τοῦτο, Τῶν θηρίων, ἔλεγεν, ὀναίμην, *Propterea, Bestiis fruar, dicebat,* καὶ πολλῷ τούτων ἡμερώτερα τὰ στόματα ἐνόμιζεν εἶναι τῆς τοῦ τυράννου γλώττης. *Et multo mansuetiora bestiarum ora putavit esse, quam linguam Tyranni.* Præterea S. Chrysostomus satis clare ostendit hoc dictum se ex Epistola Ignatii ad Romanos sumpsisse ex verbis sequentibus, Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐρῶντες· ὅπερ ἂν πάσχωσιν ὑπὸ τῶν ἐρωμένων μεθ' ἡδονῆς δέχονται. *Qui enim sic amant, quicquid ab amasiis patiuntur cum voluptate accipiunt.* Alludit enim manifeste ad præclara illa Ignatii verba et ab omnibus decantata, Ὁ ἔρως ὁ ἐμὸς ἐσταύρωται, *Amor meus crucifixus est,* quæ in eadem Epistola continentur. Levissima igitur conjectura est, Impostorem, quod hæc ab Ignatio dicta, non scripta, audivisset, ideo suis Epistolis inseruisse, cum Origenes non tantum dicti meminerit, sed et Epistolæ, Hieronymus Epistolam diserte nominaverit, Chrysostomus aperte innuerit.

Capite xxxi. ultimum Argumentum et vi et ordine adducit, "Ignatium" scilicet "decere non videtur quod toties eadem repetit." At quidni Ignatium deceat, quod alii in omni genere scriptores se decere putarunt? Πολλάκις τὸ αὐτὸ ἐρῶ, inquit Lucianus. S. Athanasius de Incarnatione Verbi Dei, Μή τι θαυμάσῃς, εἰ πολλάκις τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν. *Ne mireris, si sæpius eadem de iisdem dicimus.* Xenophon plures sententias habet in Historia quas repetit in vita Agesilai. Plurima apud Gregorium Nazianzenum in una Oratione habentur, quæ in alia mox repetuntur. Sed hoc non decet Ignatium "ætatis jam provectæ;" quasi senes repetitionibus minus dediti sint, quam juvenes. Non decet hominem "apud Apostolos educatum;" quasi non deceat Apostolicum, quod decuit Apostolum. Τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν,

Ultimum Argumentum Dallæi: Ignatius toties eadem repetit.

ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. *Eadem vobis scribere, me quidem non piget, vobis autem tutum est,* inquit S. Paulus, Philipp. iii. 1.

Non est eadem repetere, idem vocabulum sæpius usurpare.

Quid vero, an hoc est eadem repetere, idem vocabulum aliquoties usurpare? Dixit S. Paulus loco jam laudato, Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. Non tamen hoc est, quod ante dixit, τὰ αὐτὰ γράφειν. Sed ὀναίμην et ἀντίψυχον "ubique apud hunc occurrunt." Apud "hunc" autem "ubique"? Scripsit unus idemque septem Epistolas, ut arbitror; ut tu existimas, sex tantum Impostor tuus. Lego harum quatuor, vox ἀντίψυχον in earum nulla occurrit: an igitur "ubique"? Lego iterum quatuor, nec occurrit vox ὀναίμην· neque illa igitur ubique. Cur veritati tam aperte contradicis? Objicit et hæc, "se minorem esse aliis, indignum esse, non esse aliquid, non ut Apostolum præcipuere: quibus suos Smyrnæos, Magnesianos, Trallianos, Romanos, Ephesios, Tarsenses, Philadelphienses, Antiochenos, et Philippenses obtundit." Proh miseros homines, ad quos Ignatius scripsit! Imo vero illi satis felices; nos potius Dallæus obtundit, qui sæpius hæc nobis inculcat, quam suis Ignatius; quique optime novit eundem Scriptorem qui Smyrnæos allocutus est, Tarsenses, Antiochenos, et Philippenses non obtudisse, ne allocutum quidem per Epistolam esse. Se minorem esse aliis semel tantum dixit, nempe ad Magnesios; illos igitur ea locutione minime obtudit, nedum reliquos: se non esse aliquem, semel tantum, scilicet ad Ephesios; non ut Apostolum præcipere, bis tantum, et quidem ad diversos; sæpius se *indignum* vocavit, quæ vox ita posteris placuit, ut omnibus piis Episcopis quasi adhæreret. Adeo "rara" non "sunt quæ semel dicit," ut ex his quatuor quæ toties inculcari vult, duo semel tantum dixerit. Si hæc Apostolicum virum feriant, quid de S. Paulo dicemus? Vocabulum illi placuit κατενάρκησα, quod qui ante eum usurpaverit, neminem scimus. Hoc autem, quod proposito suo optime convenire putaret, non semel usus est, et quidem ad eosdem, 2 Cor. xi. 8. Οὐ κατενάρκησα οὐδενός. Rursus, cap. xii.13. Αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν, et versiculo proximo, οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. Si hæc scripsisset Ignatius, quas turbas excitasset Dallæus! Nactus est verbum rarum et insolitum, quod ad orationis pompam et ὄγκον

faceret. "Hoc sibi false et belle visus est dixisse. Non" igitur "sibi temperare" potuit, quin iisdem "occineret," eosque conferta repetitione "obtunderet," et ipsa torpedine potentius obstupefaceret. Nec tamen veritus est Gregorius Nazianzenus idem vocabulum post S. Paulum etiam repetitum dare Oratione xxviii. Πάνυ γάρ, ὡς ὁρᾷς, πλείστων κατεναρκήσαμεν, καίτοιγε προκαλουμένων· οὐ γὰρ ἀχαριστήσομεν· εἰ δὲ καὶ κατεναρκήσαμεν, τῷ φείδεσθαι μᾶλλον, ἢ τὸ προσίεσθαι.

Quid sit, Dallæo judice, βαττολογεῖν.

Enumerat phrases quasdam aut similitudines, quæ in duabus aut forte tribus Epistolis inveniuntur, et hæc toties usurpare βαττολογεῖν esse putat. Eadem igitur loquendi formula, aut eadem metaphora in aliqua Epistola uti, qua in alia usus fueris, est βαττολογία. Severus nimis Criticus est Dallæus. Quid sit βαττολογία non omnes consentiunt: quamcunque acceptionem sequaris, Ignatium nostrum βαττολογεῖν nunquam efficies. Delectatus videtur S. Paulus metaphora ἀπὸ τῶν ὅπλων ducta in explicanda doctrina Christiana; scribens itaque ad Romanos ὅπλα ἀδικίας dixit, dein ὅπλα δικαιοσύνης, mox etiam ὅπλα τοῦ φωτός· rursus scribens ad Corinthios, iterum ὅπλα δικαιοσύνης, καὶ ὅπλα στρατείας, ad Ephesios, ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, quam adeo particulatim persequitur, ut Sarravium pene obtuderit. Sic enim scripsit ad Salmasium de Militia multa meditantem, "Divinæ Militiæ semper studere oportet. Quod dum facio quando vacat ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ πανοπλίᾳ, quam explicat Apostolus Epist. ad Ephesios, plurima occurrunt armaturæ genera, quibus fateor me non posse indui, cum ea non satis intelligam. Clypeum fidei, quia quid esset dixit, facile capio. Sed reliqua, nempe στῆτε περιζωσάμενοι τὴν ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, item θώραξ δικαιοσύνης, et περικεφαλαία τοῦ σωτηρίου, et μάχαιρα πνεύματος quam σχέσιν habeant cum virtutibus Christiani militis, paratus sum discere, si tibi libeat me docere." At idem ad eosdem Magnesianos, "quasi non satis intellexissent, bis dixit." Neque mirum: cum ipse Cicero, Epistola iii. ad Marium, cum semel "belle" dixisset, "Veni domum, si esset aliqua forma reipublicæ, tanquam in patria ut essem: si nulla, tanquam in exsilio;" non sibi temperaverit quin paulo post diceret, "Nunc autem si hæc civitas est, civem esse me; si non,

exsulem esse." Nunquam repetitiones frequentiores sunt quam in Epistolis, si non iisdem, certe in diversis. Et quidem ipsi Ciceroni Oratorum maximo olim objiciebant eadem omnia obtrectatores, quæ nunc Ignatio nostro objicit Dallæus. Ita enim Quintilianus, "Ciceronem suorum temporum homines incessere audebant ut tumidiorem, et Asiaticum, et redundantem, et in repetitionibus nimium[g]."

Inter omnes eas sententias quas enumerat bis vel ter in Epistolis usurpatas unam observat "absurdam et absonam," ab Interpolatore indicatam, qui eam ferre non potuit, ideoque quoties in eam incidit, vel expunxit, vel mutavit. An omnia absurda et absona sunt quæ mutavit Interpolator? Infelicissimi igitur mortalium S. Athanasius, S. Theodoretus aliique Veteres, qui tot loca ex Ignatio ad sua scripta exornanda et Ecclesiæ dogmata confirmanda produxerunt, quorum pleraque, ut absurda scilicet et absona mutavit, obscuravit, aut obliteravit Interpolator, prudentior multo atque sagacior. Ille omnia pro libitu miscuit, ut ante ostendimus, maxima minima licenter immutavit: illius quisquilias et errata tanquam oracula Dallæus exosculatur. Ignatius non ea dixit, quæ "nemo locutus est," cum Episcopo aut Diaconis *ἐντολὴν*, Presbyterio *νόμον Χριστοῦ* adhibuit: sed S. Paulum imitatus est, qui eodem modo *διαταγὴν* usurpavit, Rom. xiii. 2, *ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν.* Nam si ille qui magistratui *ἀντιτάσσεται*, Dei *διαταγῇ ἀντιτάσσεται*, tum ille etiam qui Episcopo *ὑποτάσσεται*, Dei *ἐντολῇ ὑποτάσσεται*, secundum sententiam S. Ignatii, hoc est, Episcopo subjicitur qui mandato Dei constitutus est.

Quamobrem S. Ignatius tam multa de unitate et obedientia monuerit.

Denique observat Nostrum plurimis de unitate conservanda, de obedientia Evangelicis præstanda, de Hæreticis et Schismaticis fugiendis disserere, eademque in omnibus fere Epistolis inculcare. Quod quidem verum est. Nam ut recte S. Athanasius, lib. de Incarnatione Verbi. *Καὶ γὰρ βέλτιον ταυτολογίας μέμψιν ὑποστῆναι, ἢ παραλεῖψαί τι τῶν ὀφειλόντων γραφῆναι. Melius enim est tautologiæ crimen sustinere, quam aliquid eorum prætermittere quæ scribi debuerant.* Pullulantibus autem hæresibus, et post omnium Apostolorum mortem libere et aperte erumpentibus, Schismate etiam late per Ecclesias grassante, quid Sanctissimus Martyr opportunius

[g] Lib. xii. 10, 12.

Ecclesias moneret, quam ut ab hac peste potissimum caverent? Quod autem aptius remedium ad vitandas hæreses et exstirpanda Schismata adhibere potuit quam ut Pastoribus, quos ipse novit in recta fide stare, unanimiter adhærerent? Ego certe nihil aliud inde colligendum existimo, quam ista in Ecclesia maxime esse fugienda, hoc ad eum finem esse summe necessarium, quod omnes ab initio Christianæ religionis professi sunt. Vel si conjecturis et quidem justissimis indulgere liceat, ex hac frequenti admonitione de obedientia Episcopis, presbyteris, et diaconis simul præstanda ego optimo jure colligendum reor, non hæc scripta fuisse sub initio quarti sæculi, aut tertii fine, sed potius sub initio secundi. Nemo enim tam seris Ecclesiæ temporibus tot elogiis ornasset Diaconorum officium, quod tunc temporis ubique, excepta una Ecclesia urbis Romanæ, adeo eviluerat; nemo presbyterium tot laudibus cumulasset, tanta auctoritate armasset, cujus potestas ea tempestate, etiam Alexandriæ, ubi maxime floruerat, tantopere imminuta est. Vidit hoc Salmasius, et ob eam rationem scriptum hoc, cujuscunque sit, secundo sæculo asserendum judicavit. Et si quid ego in hac re intelligo, quicunque presbyterali dignitati auctoritatique maxime student, non habent suæ existimationis firmius aut solidius fundamentum quam Epistolas S. Ignatii nostri: neque enim in ullo vere antiquo Scriptore extra has Epistolas tot ac tanta presbyteratus præconia invenient, neque illius ordinis honorem sine Episcopatus prærogativa ullibi constitutum reperient.

Presbyteralis dignitatis non mediocre subsidium ex Epistolis S. Ignatii.

FINIS.

APPENDIX.

ISAACI VOSSII
Epistolæ Duæ.

REVERENDO VIRO

ANDREÆ RIVETO S. P.

Quod Haga discedens tibi promiseram, Vir Reverende, nimirum ut rationes perscriberem, cur me non omninò permovere potuerint argumenta illa quæ David Blondellus ad evertendam Epistolarum Ignatii veritatem adtulit; id nunc quam brevissime tibi exhibeo, tum ut tuo satisfacerem postulato, tum etiam quod ipse Ignatius hoc mihi mereri videretur. Primum quo opinionem suam firmare conatur Vir Clarissimus, est genus dicendi, ut ait, affectatum, et putri epithetorum turgens fermento, et plane Apostolorum discipulo indignum. Mihi [a] id certe nondum licuit. Non nego magis in Ignatio ubique [b] zelum et fervorem martyrii, quam in aliis veterum Patrum monumentis adparere; verum id quod ipse objicit nondum [c] videre contigit. Esto tamen ut in Ignatii Epistolis aliquid elevatius et [d] elegantius sit, quam in aliis primorum Christianorum, quæ habemus, scriptis; an necessario credendum omnibus unam ut fidem [e] ita etiam linguam fuisse? Aliter certe Syrus, aliter Græcus etiam de eadem re loquebantur: non una erat dictio docti et indocti, rustici et urbani, servi et ingenui. Verum quidem est primorum Christianorum longe maximam partem [f] servos et indoc-

---

NOTULÆ BLONDELLI.

[a] Sive licuerit, sive non licuerit, nihil ad me.

[b] Aliud zelus, aliud φλυαρία, cujus exemplum inter alia notabile, p. 54 et 298, edit. Vossianæ, ubi 9 epitheta concatenata habentur, et p. 24 ubi 4.

[c] Exempla congessi.

[d] Elegantius aliquid in Ignatio adscriptis epistolis esse non dixi, nec in mentem venit; sed epistolarum earum scriptorem, etsi minus elegans dici mereatur, affectato sermone usum fuisse; quod et ineptis convenire potest.

[e] Omnibus unam linguam fuisse, aut esse debere, nec sensi nec scripsi; sed nulli ex primis Christianis sermonis spumam in pretio fuisse credidi.

[f] Clemens Romanus (si veterum de eo testimonia audiamus) nec indoctus, nec servilis conditionis fuit, sed Senatoriæ; ejus tamen simplicissima ut et aliorum Apostolicorum phrasis fuit.

tos, et proinde etiam eorum genus dicendi rude et sine arte fuisse; sed uti non omnes ex eodem nido et ovo prodiere, ita neque omnibus idem fuit genius. Sed quid, rogo, [g] compositæ istæ dictiones aut fidei, aut antiquitati adversantur? Si quis putet simplicitatem Christianam simplicia quoque requirere vocabula, ac proinde si quis Christianam olim amplexus fuisset religionem, debuisse [h] quoque vitare epitheta et voces compositas, quamvis id penitus ridiculum videatur, per me tamen licet. Verum quam id non sit, hoc satis docuerit, [i] quod ex paucis illis vetustiorum Christianorum operibus ingens epithetorum et talium vocum confici possit Lexicon. Præterea quare illa vocabula, quæ ex duabus tantum componuntur vocibus, [k] pro turgidis et affectatis censenda sunt? Si dithyrambica aliqua verba [l] suis literis inseruisset, jam id recte dictum videri possit. Sed quam non apud Ignatium solum voces illæ reperiantur, videre est apud Clementem [m] Alexandrinum in quo hæc ipsa occurrunt; ἀνθρωπόμορφος, θεοφόρος, θανατηφόρος, σαρκοφόρος, ἀξιαγάπητος, quod etiam est apud Clementem [n] Romanum πολυπληθία, cum alibi sæpius tum [o] etiam in libris sacris. Plura quoque apud Justinum Martyrem [p] leguntur, quæ non sit operæ pretium annotare. Quare autem voces aliquot Latine in Ignatio occurrant, ejus rei rationem reddidi in notis, quam [q] sexcentis locis comprobabo si opus fuerit. Eadem est causa in vocabulis δηλατορεύειν, uti etiam in σιμικίνθιον, σουδάριον, δηνάριον, et innumeris aliis id genus, quæ satis constat a Romanis quaquaversum una cum Imperio fuisse translata. Pergit deinde Clarissimus Blondellus, et reprehendit [r] id quod in Epistola ad Smyrnæos legitur, Christi ἀνάστασις σαρκικὴ καὶ πνευματική, in

[g] Non dixi compositarum dictionum usum fidei aut antiquitati adversari, sed inutilem compositarum dictionum congeriem, qualem in Ignatio affictis Epistolis cernimus, scriptoris non fuisse simplicitatis Apostolicæ studiosi.

[h] Non omnia Epitheta et composita vitare debuit, sed affectata, ut θεομακαριστότατος, p. 15, et ad pompam congesta, ut pp. 22 et 54.

[i] Detur ergo vel unus ad annum usque 400 qui pios μακαριστάτους dixerit, aut 9 imo 4 epitheta continuando ita, pseudo-Ignatii exemplo.

[k] Ubi sine necessitate et ad nauseam congeruntur (ut in Ignatio affictis Epistolis) affectata sunt et putida.

[l] Imo inepte composita, ut θεομακαριστότατος.

[m] Clemens humanæ literaturæ cujuscunque admirator, toto fere centenario Ignatio posterior fuit, quodque de Ignatii Epistolis tacuit obvia quæque etiam hæretica corradere solitus, eas post A.D. 200 non scriptas fuisse indicio est.

[n] Clementem nunc ad manum non habeo amico commodatum, forte voce ἀξιαγάπητος usus est; nec id alicujus momenti, cum non omnem epithetorum usum Apostolicis viris denegem, sed superfluam earum congeriem.

[o] Libri illi sacri II. Maccab.

[p] Justinus martyr et philosophus vix e cunis emerserat, cum Ignatius martyrium fecit, et plura illa quæ in eo legi dicuntur adnotanda fuerunt; certe nullibi 4 nedum 9 epitheta continuavit. Imo Crescentem eo nomine sugillat quod φιλόψοφος, φιλόκομπος, φιλόδοξος fuerit.

[q] Bene erit.

[r] Non reprehendi absolute, sed monui benigna interpretatione indigere, in solo Ignatio reperiri, id unumque meret suspectum esse.

quo tamen nihil absurdi video. Dicit Christum σαρκὶ καὶ πνεύματι resurrexisse, id est corpore et anima simul, non sola anima, ut quidam [s] ejus temporis Hæretici putabant. Quid vero [t] facilius quam hoc intelligere, Συμβίοις ἀρκεῖσθαι σαρκὶ καὶ πνεύματι; aut istud; Μένετε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς; *Manete in fide Christi carne et spiritu*, id est, et corporis et animi functionibus. Eodem modo et reliqua intelligenda. Ad illum vero locum nimium argutatur Blondellus, ubi fidem galeæ, patientiam panopliæ, &c. comparavit Ignatius; quia scilicet aliter Paulus illa similitudine usus est apud Ephes. vi. 15. Quasi [u] eædem res non possint diversis sæpe rebus comparari. Verba quæ sequuntur, male intellexit, [x] quoniam ἀναγωγέα hominem interpretatus est, cum trochleam significet. Et hoc quoque perperam reprehendit in eadem Epistola, Τὰ δεσμὰ περιφέρω τοὺς πνευματικοὺς μαργαρίτας, ἐν οἷς γένοιτό μοι ἀναστῆναι. Nam, inquit, quid spirituale in vinculis Martyri injectis ab infidelibus? aut quæ in illis resurgendi spes esse potuit? Ad quod facilis est responsio. Vincula enim spirituales nuncupat margaritas, quoniam spiritualem [y] mercedem et vitam æternam promittunt. Polycarpus, Ἐνειλημένους ἁγιοπρεπέσι δεσμοῖς, ἅτινά ἐστι διαδήματα τῶν ἀληθῶς ὑπὸ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκλελεγμένων. Pari ratione [z] et hic aliquis roget, quid ἁγιοπρεπὲς in vinculis? Illud autem ἐν οἷς γένοιτό μοι ἀναστῆναι, hic est, quorum ergo; passim ita accipitur τὸ ἐν οἷς. Quamvis non absurdum fuerit, etiamsi aliter accipiatur, ut etiam [a] in ipsis vinculis resurgere optaverit, quo tanto apud Deum esset ornatior. Nam vincula martyrum Cyprianus alicubi vocat vera monilia et ornamenta apud Deum. In iis autem quæ postea reprehendit, non [b] video quid reprehendi possit, cum verissima et verisimillima sint, aut moribus saltem et generi dicendi antiquissimorum Patrum convenientissima. Perperam [c] quoque accepit locum illum ex Epistola ad Ephesios, Παῦλος ἐν πάσῃ Ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑμῶν.

[s] Qui illis et veteribus hæreseologis universis ignoti?

[t] D. Vossio nihil difficile gaudeo, sed si tam facile est hæc intelligere, imo si Dei martyre digna sunt, cur nemo imitatur?

[u] Sed Pauli discipulum Paulum non imitatum parum verisimile.

[x] Veterem interpretem secutus sum qui ἀναγωγέα Ducem vertit: fuit etiam liberum in ambigua voce alterum ex significatis eligere. Non absurditate vacat, quod spiritus donum trochleæ, spiritus ipse, doni largitor, funi trochleæ aptato comparatur.

[y] At aliud vinculum, aliud merces vincti martyris. An ex D. Vossii sententia ungulæ quibus torti martyres spirituales fuerint?

[z] Par ratio non erit: sanctos enim quod Deus vult gestare decet; de iis quæ gestantur falsa et impossibilia asserere, nunquam sanctos decebit.

[a] Quasi vero id pio cuiquam in mentem venerit, ut beatam resurrectionem carnali more animo conciperet, et ad humanorum spectaculorum modum futuram crederet.

[b] Esto, quid ad me, sive videat, sive non videat?

[c] Judicent periti. An vero Ignatium quisquam adeo desipuisse crediderit, ut Ephesios ad se totam quam Paulus scripsit Epistolam missam, monendos putaret? [1]

[1] Vid. Pearson. P. ii. cap. 10.

Tanquam si id non verum sit. Atqui ita ea verba intelligenda, Paulus tota Epistola vestri meminit, id est, totam Epistolam ad vos scripsit: nam ἐν particula sæpissime redundat. Ita ἐν βέλει πληγεὶς, telo percussus. Imo et ipse Ignatius ad Trallianos, ἵνα μὴ εἰς μαρτύριον ὦ ἐν ὑμῖν γράψας. Et ad Romanos, ἐβασκάνατε ἐν οὐδενί. Sed et hoc in Epistola ad Magnesios recte sese habet, ubi jubet eos μεταβάλλεσθαι εἰς νέαν ζύμην. Namque [d] duplex est fermentum, vetus et novum; sive Pharisaicum et Christianum. Prius in malam semper sumitur partem, alterum non item. Itaque fermento [e] comparat regnum cœlorum Dominus noster apud Matthæum, xiii. 33. Locum ex Epistola ad Polycarpum explicavi in notis meis: sed ad reliqua pergamus: uti omnium Ignatianarum, ita etiam tollit auctoritatem Epistolæ ad Romanos. Quod in ea carpit hoc maxime est, θηρία κολακεύσω συντόμως καταφαγεῖν, &c. Tanquam [f] si ex pusillanimitate hæc scripserit. Atqui non ob hoc, sed ideo sese devorari optat, ut citius Deo et corona martyrii fruatur. Transit deinde vir Clarissimus ad principale argumentum, in quo diu satis moratur, nimirum quod Σιγῆς Deæ Valentinianæ meminerit, quæ multis demum annis postea nata sit. De eo satis [g] ad ipsum Ignatium egi: si tamen quis iis non adquiescat, habeat et hoc sibi responsum. Ἔννοια est etiam in Simoniana et Menandriana [h] sectis: atqui Ἔννοια et Σιγὴ, uti quoque Χάρις, idem [i] Valentino. Itaque [k] Σιγὴ etiam ante Valentinum. Sed et hoc jam addo. Ignatius reprehendit eos, qui dixerunt Λόγον ἀπὸ Σιγῆς prodiisse. Atqui non immediate [l] hoc dixit Valentinus, sed Νοῦν et Ἀλήθειαν interposuit. Aliam itaque [m] hæresin indicat hic Ignatius, quæ prior fuerit et simplicior illa Valentiniana. Ista autem [n] est Simoniana, et priorum Gnosticorum. Simon quippe ex conjugatione [o] φωνῆς καὶ ἐννοίας produxit λογισμὸν καὶ ἐνθύμησιν. Hæc duo argu-

Vid. Pearson. supr. cap. v.

[d] Est forte D. Vossio: sed fermentum illud duplex non docuit Paulus Ignatii doctor.

[e] Nusquam nos fermentatos esse jubet scriptura, multo minus fermentum fieri jusserit.

[f] Nihil tale cogitavi; sed non esse sancti cujusquam quocunque obtentu necis instrumenta in semet concitare, nec Ignatio digna hæc verba, κἂν αὐτὰ δὲ ἄκοντα μὴ θέλῃ, προσβιάσομαι, p. 300.

[g] Ego contrarium evincam.

[h] Σιγὴ, nulla.

[i] At non idem Simoni, Menandro, &c.

[k] Conclusio hæc ex præmissis non sequitur, sed alia ista, nimirum quod Σιγὴν vocavit Valentinus primus, ante eum Ἔννοιαν alii vocaverunt, sed ad rem non esse, cum alii illi Σιγὴν suam Ἔννοιαν non dixerint.

[l] Imo immediate prout ex libro Valentini docuit Epiphanius hæc 3. cap. 5.

[m] Imo Valentinianam solam quæ Λόγον ἀπὸ νοὸς ἢ πατρὸς καὶ σιγῆς processisse finxit.

[n] Quæ Pseudo-Ignatius scripsit in Simonianos non cadunt. 1. Simon se Patrem, Filium, Spiritum S. asserebat, adeoque Λόγου et ἐννοίας patrem. 2. ex ἐννοίᾳ non Λόγον sed Angelos processisse somniabat, ut hic esset processionis ordo: somnium ipsum

Simon seu Pater
|
Ennoia
|
Angeli
|
Mundus.

[o] Quis dixit? auctorem suum edat D. Vossius, ut meritum ejus agnoscamus: tale enim nihil Irenæus, Tertull.,

menta [p] potiora puto quam quicquid contra hunc locum adtulit Cl. Blondellus. Verum et alterum telum profert ex eadem Epistolâ, quod in auctorem suum retorqueatur, *πάντες οὖν, ὡς εἰς ναὸν συντρέχετε Θεοῦ, ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον, ἐπὶ ἕνα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀφ' ἑνὸς πατρὸς προελθόντα, καὶ εἰς ἕνα ὄντα καὶ χωρήσαντα, μὴ πλανᾶσθε ταῖς ἑτεροδοξίαις μηδὲ μυθεύμασι τοῖς παλαιοῖς ἀνωφελέσιν οὖσιν.* Putat hic tangi Valentinianos. At vero hæc [q] de Simoniana et [r] Basilidiana (quæ multo [s] antiquior quam credit Cl. Blondellus) et aliorum Gnosticorum hæresi, intelligi et possunt et [t] debent. Sed in eo non minus [u] fallitur, quod *μυθεύματα παλαιὰ* de Valentino [x] hic dici putet. Unde se rem confectam habere arbitratur, Ignatianarum scilicet auctorem Epistolarum, plus [y] duobus sæculis post Ignatium floruisse. Quod si locum Origenis vidisset, [z] qui exstat Homilia iv. in Lucam, certe non id dixisset. Μυθεύματα παλαιὰ hic non adpellantur ea, quæ putat Vir Clarissimus, sed Græcorum [a] Poetarum fabellæ et figmenta; e quibus cum omnes fere Gnosticorum hæreses promanarint, merito SS. Patres hæreses [b] istas vocant veteres. Innumeris id locis probari posset [c] ex Irenæo, Tertulliano, Epiphanio, aliisque. Gnosticos autem intelligo non Valentinianos, quos posterior ætas proprie Gnosticos adpellavit, sed his antiquiores

Cyrillus Hierosol., Epiphanius, Theodoretus, Augustinus, &c. docuerunt de Simone. 2. Si quis Simonem *φωνῆς καὶ ἐννοίας* combinationem scripsit, *ἔννοιαν* illam Simoni *σιγὴν* dictam non docuit.

[p] Per me licet; sed unde sumpta sunt? fontem suum aperiat D. Vossius.

[q] De Simoniana jam falsum docui.

[r] De Basilidiana, quæ ex Abraxa summo suo Deo, No secundario, Logo tertio, 4 Phronesi, 5 ab Dynami et Sophia, 7 Angelis, Deos 365 alios minores procudit, falsius: sed verum largiamur, si adversus Basilidianos sub Hadriano post Ignatii Martyrium exortos disputavit auctor Epistolæ, Ignatius nec fuit nec esse potuit.

Systema Basilidis

Ἀβρασάξ
|
Νοῦς
|
Λόγος
|
Φρόνησις
|
Δύναμις καὶ σοφία
|
Ἄγγελοι
|
Οὐρανοὶ 365.

[s] Credidi Patribus ex professo docentibus: si quid melius habet D. Vossius promat; nosque a Patribus deceptos errare non sinat.

[t] Hoc probari debuit, non gratis sumi.

[u] Hoc rursus probandum.

[x] De Judæorum et Valentinianorum commentis vide p. 34.

[y] Non dixi plus duobus sæculis, sed 100 ab Ignatii morte annis, id ipsum dico.

[z] Vide Homiliam iv. in Lucam in qua de Ignatio nihil: Homilia vi. habet quæ e iv. petita putavit D. Vossius: ejus autem est probare Homiliam illam non Ruffini somnia sua Origeni affingentis, sed Origenis ipsius esse [1].

[a] Hoc rursus gratis fingitur.

[b] Non inde promanarunt, sed hæreticorum nugis poetarum figmenta præluserunt, et stultitia paria fuerunt.

[c] Fiat rogo.

---

[1] Hanc levissimam Notulam Blondelli tetigit Pearsonus, supr. P. I. cap. vii. prope fin.

[d] Simonianos, aliosque qui una cum Apostolis floruerunt, nam et illi Gnosticorum nomine continentur. De illis [e] ausim adfirmare intelligenda esse hæc Apostoli verba, 1 ad Timotheum i. 4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις. Nugantur [f] enim illi qui hæc de Genethliacis, aut de Genealogiis Judæorum interpretantur: namque quid Genethliacis commune cum hoc, aut quid mali [g] in altero? Fabulas [h] autem et Genealogias infinitas vocat figmenta illa Hesiodi, Orphei, Antiphanis, et aliorum Poetarum qui Generationes Deorum scripserunt, quas primi illi Gnostici in suam hæresin transferebant: eas mox alii hæretici auxerunt. Nicolaus primus in Æones digessit. Valentinus [i] nihil nisi formam adjecit. Vanum igitur est credere eum vel Σιγὴν vel aliquid aliud quod ad substantiam sectæ pertineat, addidisse. Inde ad aliud argumentum digreditur [k] Clarissimus Blondellus, nimirum quod eos taxet, qui Christum dicant οὐκ ὄντως, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν πεπονθέναι· sed eo mox abstinet, cum et hoc in Simoniana habeatur secta. Itaque et ego ne verbum hic addidero. In illis quæ deinceps Cl. Blondellus profert, [l] vix dixerim quoties erret. Putat siquidem Reum et Agathopodem esse diversum [m], cum Rheus [n] Agathopus unum sit nomen. Julium [o] Centurionem cum Paulum captivum traheret, solum fuisse et sine militibus. Ignatium circumvectum esse per tot Asiæ littora, quæ ne [p] eminus quidem vidit. Dicit [q] præterea

[d] Quibus scil. de Λόγῳ ex Σιγῆς prodeunte Valentini somnia aptari nequeunt.

[e] Illis aptari posse non negaverim: sed proprie et directe de Judæis solis, qui se legis Doctores vocabant locutus est, hunc titulum Gnosticis legis detestatoribus a Paulo tributum, qui D. Vossius affirmare audeat, non video.

[f] Nugatus scil. Paulus, qui de νομοδιδασκάλων id est Judæorum genealogiis intellexit.

[g] Id mali fuit, quod in Genealogiis illis quasi ad pietatem pertinerent tempus terebant.

[h] Quasi vero poetæ illi Paulo νομοδιδάσκαλοι fuerint.

[i] Et formam et materiam adjecit; quandoquidem Nicolaus e Barbelo 7 Æones, non plures editos finxit: Valentinus 30, non ex Barbelo, sed ex Bytho et Sige.

[k] Imo non digredior, sed argumentum infirmum esse, eoque me abstinere doceat.

[l] Quid si nullibi?

[m] Quod exemplar ipsum Vossianum, et vetus interpres, et interpolatoris editio habent sequendum putavi, vide p. 7.

[n] Cum Rheum suum ab Agathopode distinguere me docuerit Epistolæ ad Smyrnenses scriptor, quem vetus interpres secutus est, improbabile putavi et puto eum Epistola ad Philadelphienses Rheum cum Agathopode confudisse. Interpolator certe Γαῖον, quem pro Rheo substituit, diversum ab Agathopode fecit p. 188; unde sequitur eum in exemplari suo ἅμα Ῥέῳ καὶ Ἀγαθ. legisse: utcunque sit, si Rheus et Agathopus unus homo fuisse fingantur, binominis fuerit, nec (quod D. Vossius scribit) Rheus Agathopus unum nomen fuerit.

[o] Julium Centurionem solum et sine militibus fuisse ne cogitavi quidem: sed uni tali (militum nescio quot capiti) commendatum cum aliis Paulum, qui in captivorum turbam conjectus est, non seorsim (quod de Ignatio fingitur) deportatus.

[p] Non viderit, si terrestri itinere Romam tractum probaverit D. Vossius.

[q] Dixi quod res est, mare inter Troadem et Philippos porrectum 6 minimum gradus latum esse. Hellespontum autem vocavi non fretum

Hellespontum sex minimum gradus latum esse, cum vix plurium sit stadiorum; ubi apparet eum Hellespontum pro toto mari Ægeo accepisse. Sed mitto reliqua, quæ neque [r] vera sunt, neque aliquid ad rem faciunt: nam nulla comparatio institui potest inter iter Pauli et Ignatii, cum alter mari, alter [s] terrestri itinere Romam deductus sit. Id ex Eusebio [t] discere potuisset Vir Clarissimus, cum de Ignatio inquit, *τὴν δι' Ἀσίας ἀνακομιδὴν μετ' ἐπιμελεστάτης φρουρῶν φυλακῆς ποιούμενος*, quod nisi de terrestri itinere intelligi non potest. Ne quis mihi objiciat locum ex Epistola ad Romanos, *ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης*, &c. Dicit [u] enim hoc, quia sciebat antequam Romam perveniret transeundum sibi esse mare Ionium. Verum quoniam pluribus difficultatem injecit iter illud Ignatianum, operæ pretium est illius rationem ostendere. Sciendum [x] igitur e Syria Romam tendentibus duplex iter fuisse, terrestre ac maritimum. Terrestre vero [y] idem semper erat. Quippe e Syria, ut dixi, Romam tendentibus usitato itinere, omnino adeunda erat vel Smyrna vel Ephesus. Inde recta ad Hellespontum proficiscebantur. Quo transito per Macedoniam [z] Epidamnum pergebant. Hinc Brundusium, atque ita tandem Romam. Eandem insistebant viam, qui Syriam petebant. Fere semper [a] transeundus erat Hellespontus, semper quoque vel Ephesus vel Smyrna erat adeunda. Quoniam scilicet alio tempore Ephesus, alio Smyrna *πρώτη τῆς Ἀσίας* censebatur. Id ita esse, [b] alibi fusius ostendam. Antiochia vero Ephesum iter erat triginta [c] dierum, ut testatur [d] Evagrius. Istud vero per Taurum montem fiebat, ut patet ex Livio, et ex reipsa. Innumera possem adferre exempla [e]. Præsides et procuratores cum Syriam peterent, aut cum Romam reverterentur, non aliam institisse viam. Illam etiam carpsit Vespasianus Hierosolymam obsessurus, illam toti institere exercitus.

7 stadia latum, quod nunc S. Georgii brachium vocatur, sed illam Ægæi partem quæ Hellesponti provinciam a Lampsaco (cujus proprium numen Hellespontiacus Deus audiit) ad Troadem (unde solvisse dicitur Ignatius) ad Latum promontorium allidit e regione Lesbi: hoc ad freti Hellespontiaci meridiem positum ut et Tenedos, Ptolemæo Hellespontiaca insula Lampsacus ad septentrionem freti ubi major Propontidis latitudo jacuit.

[r] Gratum tamen fuisset, meliora doceri.

[s] Hoc probandum.

[t] Ex Eusebio didici ipsum, ut et alios veteres, ab Epistolarum Ignatio suppositarum scriptore falsum esse.

[u] Vere dicere non potuit (si se mari nondum commiserat) *διὰ θαλάσσης* se pugnare cum bestiis, cum postea mare transiturus fuerit.

[x] Monere scil. necesse fuit, aliud ab alio diversum esse.

[y] Nemo dubitat. Sed cui verisimile siet itinere terrestri, quod laboriosius et longe sumptuosius, missum hominem addictum, et populo quam cito fieri potuit exhibendum?

[z] Imo per Thraciam quæ Hellespontiaco freto adjacebat.

[a] Si scil. per Thraciam iter fiebat.

[b] Quandocunque libuerit.

[c] Xi longitudinis gradus interjacent.

[d] Ex Epistola Joannis Antiocheni.

[e] Copia illa obruendi non fuimus.

Quid jam rogo, hic absurdi? [f] aut cur dicendum, Ignatium, tanquam, ad pompam et ostentationem per oppida Asiatica passim fuisse circumductum, [g] cum a via regia et communi usquam recessisse a nullo possit probari? Atque hæc quidem verissima et certissima esse puto. Quod vero damnationem Ignatii adtinet, quoniam in ea hoc Cl. Blondellus miratur, quod post damnationem Romam raptus sit, contra atque Paulus Apostolus, ejus hæc est ratio. Paulus quoniam erat civis Romanus, neque damnari, [h] neque puniri a Rectore provinciæ poterat. Ignatius autem damnari ab eo poterat ad bestias, non tamen iis objici, quia factiosorum capita Romam mittebantur. Et hujus rei plura possem adducere exempla, sed puto clare satis id colligi [i] ex famosissima Lege, Ad bestias, Tit. de pœnis. Hæc sunt, Vir Reverende, propter quæ non me movere potuerint argumenta quæ Cl. Blondellus ad evertendas Ignatii Epistolas adtulit. Nihil quod sciam omisi, nisi illa tantum [k] quæ ex adulterinis hausta sunt, quarum ego nolo suscipere defensionem. Sed [l] videtur ὁ πάνυ Blondellus, et has, et illas, eodem ordine habere, cum [m] tamen illæ antiquissimæ sint, et ab ipso Ignatio scriptæ, alteræ demum confictæ, tempore, ut arbitror, Anastasii Imperatoris. Qui etiam earum quæ genuinæ essent, stylum mutari jussit. Nam et SS. Evangelia, tanquam ab idiotis conscripta, suppresserat, aliaque fieri curarat. Sed hæc non sunt hujus loci, reservabo ea in aliud tempus.

Tuus ex animo

ISAACUS VOSSIUS.

Amstelodami CIↃIↃCXLVI.
XVIII Octobris.

[f] Hoc absurdum est, Ignatium hominem nullius inter infideles pretii longiore via decuplo, majore impensa, Romam stipante militum manu transmissum; iter facienti Ecclesias integras occurrisse ab Antiochia Troada, &c.

[g] Certe si terra marique pugnavit, et terrestri et maritimo itinere deportatus est, ab utroque nonnunquam recessit.

[h] Quia scil. appellatio ad principem interposita fuerat; nisi fuisset, Hierosolymis opprimendus fuisset.

[i] Ex lege illa id tantum colligitur, si juberet princeps, Romam mittendos reos fuisse: si mittendos putaverit præses, non ante mittere debere quam principem consuluerit. De factiosis ibi ne mentio quidem.

[k] Atqui ne syllaba ex adulterinis illis hausi.

[l] Male videtur.

[m] Illæ septem quæ Eusebio et Hieronymo laudatæ sunt, antiquissimæ sunt, utpote tertio sæculo ab impostore scriptæ: reliquæ post adjectæ.

D. BLONDELLI ANIMADVERSIONES AD NOTAS IS. VOSSII.[a]

P. 261. *lin.* 1. non aliter, &c. Imo longe aliter, prout monui, præf. p. 41.

p. 261. *l.* 6. *a fine,* Hic est, &c. et *p.* 280. *l.* 2. Atque eo, &c. Sic Clementis judicio D. Vossio causa cadendum, quandoquidem Valentinum post Marcionem, adeoque post Ignatii martyrium, exortum refert Strom. vii.

p. 277. *l.* 7. *a fine,* Vel hic locus, &c. Contrarium voluere ad unum omnes qui hactenus de hæresib. scripsere. 3. *a fine,* Nemo est qui scrip. &c. Imo nemo non dixit.

p. 278. *l.* 2. ἀφορμάς. Atqui aliud occasio, aliud eventus; occasio vetus vel saltem Valentino prior, eventus rarus, hæresis enim ab eo inventa.

p. 278. *l.* 4. Veteris opinionis semina: Aliud semina, aliud res enata; semina vetus opinio, res enata nova Valentini hæresis.

p. 271. *l.* 6. ἀρχαίας διδασκαλίας μεθαρμόσας. Ut verus elucescat horum verborum sensus, quæ mire torquet D. Vossius, et adversus B. Irenæi mentem, adnectenda immediate præcedentia, quæ hæreticos ac præcipue Valentinum re et nominibus contraria sentire asserunt. Qui nimirum ita veteres doctrinas transmutat, ut prioribus rebus et nominibus contraria asserat, is novam hæresin condit. Valentinus ita veteres doctrinas, Irenæo teste, transmutat, ut prioribus rebus et nominibus contraria asserat. Ergo.

p. 278. *l.* 7. Nihil itaque, Imo longe aliud, siquidem et rebus et nominibus contrarium.

p. 278. *l.* 17. Cogitandum nos, &c. Habemus quotquot Patribus notæ fuerunt.

p. 278. *l.* 18. Veteres vix, &c. Imo nonnunquam ut diversas quæ antea non differebant retulerunt.

p. 278. *l.* 20. Discipulorum tot opiniones, &c. Differentiæ illæ cum minutiores fuerint neglectæ a Patribus, quibus id fuit satis, in summa convenire, quæ in levioribus discrepabant.

p. 278. *l.* 23. Fieri ergo potuit. Nulli ante Valentinum nominatam scribunt Patres.

p. 278. *l.* 26. Antiquioribus Gnosticis et Basilid. Imo nec ulla Basilidi Σιγὴ, sed Ἀβρασὰξ, nec Basilides ante Hadrianum, adeoque ætate Ignatii vixit.

p. 278. *l.* 4. *a fine,* non ipse est, &c. Etsi primus absolute non fuit, primus tamen inter hæreticos fuit.

p. 279. *l.* 3. Ex hoc Antiphane. Quid tum? an inde conficitur, alios aliquos hæreticos Valentino priores Σιγὴν inter Deos retulisse?

p. 279. *l.* 8. Ex Philistione. Hoc nihil ad rem: probandum aliquos ante Valentinum Sigen pro Dea habuisse, negant Patres, affirmat sine teste ullo D. Vossius, quia est pro ratione voluntas. An sic in seriis ludendum?

p. 279. *l.* 9. Hinc est. Hinc non sequitur ulli ante Valentinum deificatam Sigen.

p. 279. *l.* 19. Illud in considerat. Imo uno consensu judicavere, post Hadriani tempora sub Antonino Pio, Romæ primum delirasse sub Hygino, ἀκμάσαι sub Pio; Iren. lib. iii. c. 4., Clem. Strom. vii., Eusebius, lib. iv. c. 11., Epiphan. Hær. xxxi., Theodoret. de Hæres. Fab. lib. i. c. 7., Tertull. de Præscript. c. 30.

p. 279. *l.* 23. Uti postea, ita quoque jam ante, &c. Hoc adversus negantes Patres probandum.

p. 279. *l.* 28. Eorum calculus. Hæc non repugnant antiquis Latinis qui Cletum jure addiderunt, sed Græcis de quorum calculo egi, præfat. p. 25.

p. 279. *l.* 3. *a fine,* jamdiu antea. Hæc negant Patres.

p. 280. *l.* 1. Negari non potest. Imo ex Patrum sententia debet, qui sub Antonino post Ignatii martyrium exortum voluerunt.

p. 292. *l.* 5. Quam antiqua, &c. ex Simeone. Simeon ille post Ann. 1000 vixit.

p. 292. *l.* 15. Singulis chori Romani membris præsidem ponit Ecclesiam. Contra totius Eccles. per annos 600 morem.

p. 292. *l.* 8. *a fine,* Si composita hæc epitheta hic offendant. Non affectio aut compositorum usus qualiscunque, sed superflua et affectata congeries, ut hic. [sc. Procem. ad Romanos.]

p. 292. *l.* 5. *a fine,* Clem. Epist. ad Romanos. Nulla est, sed ad Corinthios.

---

[a] Vid. Vossii Edit. S. Ignatii, Amstelod. 1646. repetit. Lond. 1680. Animadversiones præcipuæ respiciunt locum celeberrimum ex Epistola ad Magnesianos, de quo sæpius jam actum, et Vossii Notam, quam exhibet Jacobsonus, pp. 329, 330.

REVERENDO VIRO

ANDREÆ RIVETO S.P.

Ante mensem circiter Amersfurti agens, accepi literas tuas, Vir Reverende, una cum notis, quas Cl. Blondello visum fuit exarare in Epistolam meam, quam, jam diu id est, ad te miseram. Quoniam vero complures dies ibi commoratus sim, sine libris, et aliud semper agens, ideo etiam nunc demum responsum tibi exhibeo ad Clariss. Blondelli Annotata. Tantum autem abest, ut ea mentem meam mutare potuerint, ut etiamsi in re aliqua dubius hæsitassem, quod tamen factum non est, plane mihi omnem istum scrupulum adimere potuissent. Nihil siquidem est, quo opiniones nostræ æque firmentur, quam si partis adversæ argumenta minus habuerint efficaciæ. Nec tamen Cl. Blondello imputandum, quod ita de Annotatis ejus sentiam; sed ipsius rei difficultati. Majoris quippe operis res est scriptum ab omni ætate anteacta agnitum falsitatis convincere quam sibi forsan persuaserit Vir Doctiss. cum istud institueret. Ut itaque liquido constet, meliusne ipse Epistolis Ignatii omnem detraxerit auctoritatem, an vero justius ego auctori suo eas vindicaverim; sequar vestigia quæ in castigandis erroribus meis instituit Doctissimus Blondellus. Dixeram in Ignatii Epistolis magis ubique zelum et martyrii ardorem adparere, quam in aliis veterum Patrum scriptis. Respondet Blondellus; aliud esse zelum, aliud *φλυαρίαν*, cujus exemplum inter alia notabile, p. 54, ubi ix. epitheta concatenata habentur, et p. 22, ubi iv. Miror ego et doleo Clariss. Blondello *φλυαρίαν* videri sanctissimi martyris pietatem et desideria, quæ nemo Christianus sine animi commotione legere debebat. Aliter visum Irenæo, Origeni, Eusebio, Theodoreto, et cui non? Soli scilicet Blondello post quindecim sæcula compertum zelum istum Ignatianum esse tantum nugas. Quod vero mox addit Blondellus, ejus *φλυαρίας* exempla exstare locis istis duobus, ubi tot epitheta

congesta videre est, quid hoc, rogo, ad rem facit? quid epithetis commune cum zelo? concedamus, quod tamen minime verum, Ignatium, cum tot elogia, ac epitheta jungit, nugari, an igitur nugax dicendus est ejus zelus? Miror autem adeo displicere Blondello epitheta, et genus illud dicendi compositum, et affectatum, quod tamen ipse tanto studio sectatur. Quod autem locum attinet, ubi novem epitheta concatenata haberi inquit, ille est in inscriptione Epistolæ, non in ipsa Epistola. Syrorum vero, reliquorumque Orientis populorum titulos, et genus dicendi epitheticum, quis est qui ignoret? Quod si nonnulli eo abstinuerunt, alii aliter fecerunt. Sed ubi rogo sunt illa exempla, quæ congessisse se ait Cl. Blondellus? Numquid alia præter ista duo possit ostendere?

Negat deinde aliquid elegantius in Ignatio adscriptis Epistolis (ut ipse loquitur) quam in aliis veterum Christianorum scriptis exstare; sed auctorem earum minus esse elegantem, utpote qui affectato usus fuerit sermone, quod et ineptis convenire potest. Postremum illud verissimum est: Verum alterum illud, Ignatium affectato et inepto usum fuisse sermone, non itidem concesserim. Longe aliter sentiebat præstantissimus ille sæculi hujus Mathematicus, cui aliquando Ignatii mei copiam feceram dum Lutetiæ morarer. Vix enim ille adduci poterat, ut crederet Epistolas ejus esse genuinas, quod nimium ipsi cultæ et elegantes viderentur. Quod vero deinceps addit, sese non credere ulli ex primis Christianis sermonis spumam in pretio fuisse, neque ego credo: sed ubi eam sermonis spumam in Ignatio ostenderit? Scripseram primorum Christianorum longe maximam partem servos, et indoctos, et proinde etiam eorum genus dicendi rude, et sine arte fuisse. Respondet ad hoc Cl. Blondellus, quod Clemens Romanus (si veterum de eo testimonia audiamus) nec indoctus, nec servilis conditionis fuit, sed senatoriæ; ejus tamen simplicissima, ut et aliorum Apostolorum, phrasis fuit. Quum dixerim maximam partem primorum Christianorum servos fuisse, non sufficiebat unum excipere Clementem Romanum. Sed videamus tamen qua ratione id fecerit vir Clariss. Veteres illi, quorum auctoritate nixus id adfirmat, sunt Eucherius Lugdunensis, et Nicephorus Callistus, quorum ille posterior floruit ante annos trecentos, et quod excurrit. Inquiunt illi Clementem istum Romanum ex senatoria, imo ex Cæsarum ortum stirpe. Verum ex qua rogo familia? utique enim nomen et prænomen sciremus, si ex Cæsarum et senatorum esset familia. Sed credo quoniam inter Consules ætate istius Clementis Romani fuerit quidam Consul Flavius Clemens, et alius nescio quis, ideo etiam existimasse quosdam sequioris ævi homines ex eorum esse stirpe

Episcopum istum. Clementis autem etiam servile nomen esse, norunt quoque lapides: [Gruter. p. DCI. 7.]

D. M.
CLEMENTI. CÆSAR
VM. N. SERVO. CASTE
LLARIO. AQVÆ. CL
AVDIAE. FECIT. CLAV
DIA. SABBATHIS. ET. SI
BI. ET. SUIS.

Sæpius postea repetit vir Clarissimus, non se omnia epitheta, et composita vocabula rejicere; sed affectata tantum, ut *θεομακαριστότατος*, et ad pompam composita, ut p. 22 et 54. Miror quare sibi persuaserit ad pompam esse composita vocabula ista, aut quare in Ignatio minus ferat hæc, et similia, quam in aliis veterum Christianorum scriptis. Nimium sunt delicatæ aures Domini Blondelli, ut quæ offendantur vocibus, quæ neminem veterum Patrum offenderunt. Scilicet illi natione Græci, Ignatii ævo propinquiores, et multis Apostolicis, et vetustiorum monumentis instructi, quibus nunc caremus, non potuerunt æque de vocabulis Græcis et stylo Ignatiano judicium ferre, quam nunc post tot intervalla Clariss. Blondellus, qui neque domo Græcus est, quique omnibus istis subsidiis destituitur. Ferre non potest, quod viros pios Ignatius *θεομακαριστοτάτους* dixerit; negatque dari posse, vel unum ad annum usque quadringentesimum, qui ita locutus sit. Atqui Epistolarum harum auctor, secundum calculum Blondelli, vixit jam tertio sæculo. Ait vocabulum illud inepte esse compositum: cur rogo? Nunquid compositio ejus non est analogica? Atqui Xenophon simplicissimæ auctor facundiæ, Socratem dixit *ἀξιομακαριστότατον*, cur non æque rectum sit hoc atque illud?

Dixeram vocabula illa quæ in Ignatio reprehendit vir Clariss. etiam legi apud Clementem Alexandrinum, Justinum Martyrem et alios. Ad hoc Blondellus Clementem Alexandrinum, toto fere centenario Ignatio posteriorem fuisse, Justinum vero philosophum vix e cunis emersisse, cum Ignatius Martyrium faceret. Esto; neque ego dixi coætaneos fuisse. An non licuit Ignatio iisdem uti vocibus, quibus alii ejusdem sæculi martyres? Possitne Dominus Blondellus ostendere vocabula ea, quæ in Ignatio damnat, demum post martyrium ejus in usu fuisse? Quisquamne ita accuratam vocum dictionumque habet cognitionem, ut dicere possit, quo quæque anno fuerint excogitatæ? Quod si in Epistolis duo tria vocabula invenerit Dominus Blondellus, qui neque in Novi Testamenti libris, neque in pauculis illis veterum Christianorum fragmentis apud Eusebium videre est, ex eo nihil omnino solidi concluditur. Det vel unum

aliquem Christianum, qui vel ante, vel qui etiam post Ignatium floruerit, in quo non plures inveniantur voces, quas neque in Apostolicis, neque in aliis veterum Christianorum libris invenire est. Vel sola Clementis ad Corinthios Epistola ejus rei fidem facit. Quod vero dubitat an in ea vox *ἀξιαγάπητος* occurrat, de eo securum esse jubeo. Et hanc et alias multas inveniet vir Clarissimus, quas si in Ignatio offendisset, utique damnasset. In illis vero Patribus, quorum plura supersunt opera, talia occurrunt, *οἷα κόνις*. Mihi nunc non est animus similium verborum texere catalogum. Faciant hoc illi, quibus voluptas est numerare quoties unumquodque vocabulum in auctore aliquo occurrat. Quod vero Clemens Alexandrinus Ignatii non meminerit, nihil inde efficitur. Non omnia istius Clementis supersunt. Sed neque ille meminit Polycarpi, Papiæ, Hegesippi, Justini Martyris, &c. Male itaque colligit Cl. Blondellus Epistolas illas post annum Domini ducentesimum esse exaratas. Illa insuper utitur ratione D. Blondellus, ut ostendat, quam primis Patribus displicuerint epitheta, quod Justinus Martyr eo nomine sugillet Crescentem, quia *φιλόψοφος, φιλόκομπος, φιλόδοξος* fuerit. Verum an hic Justinus improbat epitheta? imo contra ipse iis utitur. Si itaque Justinus ut argueret Crescentis vanitatem tria illa epitheta coacervavit, (si tamen id fecerit,) quid mirum si Ignatius ad majorem ecclesiæ, quæ Romæ erat, laudem plura etiam congesserit? Eorum qui laudantur, vel vituperantur, hac in parte eadem est ratio.

Ridet me deinceps Cl. Blondellus, si bene mentem capiam, quod dixerim me sexcentis locis posse comprobare, innumera vocabula Latina ad Græcos fuisse translata, id quod jam in annotatis meis ad Ignatium monueram. Atqui istum numerum facile implebunt Tactici Græci, qui in omnibus ferme exstant Bibliothecis, Urbicius præsertim sive Mauricius, qui Tactica Trajani et Adriani Impp. continet. Taceo de vocabulis juris, quorum major etiam est copias Dixi Blondellum non recte reprehendere locum illum, Christi *ἀνάστασις σαρκικὴ καὶ πνευματική*. Respondet Blondellus se non reprehendisse absolute; sed monuisse benigna interpretatione indigere, &c. Imo inquit, vix posse excusari, et addit, Quid enim hæc sibi volunt? si hoc non sit reprehendere, quid igitur? Quod vero roget quinam sint isti hæretici, qui negabant carnis resurrectionem, respondeo, eos esse Simonianos, et omnes fere priores Gnosticos, qui solam animam putabant suscitari.

Locus ille in Epistola ad Polycarpum, *συμβίοις ἀρκεῖσθαι σαρκὶ καὶ πνεύματι*, facilior mihi videtur, quam ut interpretatione ulla egeat. Sed videtur Dominum Blondellum decepisse Vetus Interpres, qui

vertit, *viris sufficere carne et spiritu.* Atqui tum potius dixisset ἀρκεῖν. Vertendum erat, mulieres eas debere *viris suis adquiescere carne et spiritu;* id est, non carnaliter tantum, sed neque animo concupiscere alios viros. Cui veterum aut recentium hoc idem non excidit? Non est itaque quod hoc loco gratuletur Cl. Blondellus nihil mihi esse difficile.

Quoniam Ignatius similitudine quadam aliter quam S. Paulus utitur, dixeram, easdem res sæpe diversis rebus comparari. Respondet Blondellus; Pauli discipulum Paulum non esse imitatum parum esse verisimile. Non magis fuit Pauli, quam aliorum Apostolorum discipulus. Præterea credo ego Ignatium imitatum esse Paulum in moribus et doctrina: ut vero verba et similitudines Paulinas eodem semper expresserit modo, cui hoc verisimile videatur? Quod autem putat ἀναγωγέα vocem esse ambiguam, et aliquando ducem significare, fallitur. Non debet Vir Cl. tantum fidere interpreti isti veteri, et barbaro, et inepto. Ab Apollodoro in Poliorceticis, et ab aliis, semper ea vox accipitur pro trochlea, vel pro eo foramine, per quod transit et ambulat funis. Apud Ælianum ἀναγωγεῖς τῶν βλαυτίων dicuntur ligulæ illæ quibus consuuntur et constringuntur calcei. Sed illa huc non faciunt. Nimium autem ad hunc locum argutatur Cl. Blondellus, quia nempe ipsi trochlea majoris momenti videatur, quam funis qui per trochleam currit.

Locus quem deinde carpit Vir Clarissimus, vel ab iniquissimo judice excusetur. At enim, inquit, aliud vinculum, aliud merces vincti martyris. Verum est quidem alterum ab altero differre. Sed nonne etiam verum vincula illa id quod dixi promittere? Miror Dominum Blondellum nullas omnino posse pati metonymias, quarum tamen tam frequens in S. Scripturis est usus. Quærit a me, an etiam ungulæ quibus torti martyres spirituales fuerint. Hem astutias! vincula gestant martyres Dei, ungulas vero carnifices. Sed et hoc miror, quod inquiat non esse parem rationem loci Ignatiani et Polycarpi; quia sanctos quod Deus vult gestare decet, de iis quæ gestantur et impossibilia et falsa adserere nunquam sanctos deceat. Sed quid, rogo, aut falsum aut impossibile de vinculis dictum est? Nempe quod Ignatius ea vocet πνευματικὰ sive spiritualia? Atqui πνευματικὸν accipitur passim pro sacro et sancto, non tantum apud S. Patres, sed et apud Apostolum. Quod si etiam animalia quædam, vestes, et vasa sacra dicuntur, quod spiritualem rationem adjunctam haberent; quanto magis vincula martyrum, quæ non tantum spirituale aliquid indicant, sed et promittunt. Eat per omnem Scripturam, et per omnes Patres, et nusquam ipsi deerit occasio, quin et illic possit annotare, aliud hæc

res, aliud spirituale illud, quod per hanc rem significatur. Sed inquit Cl. Blondellus non esse eandem rationem earum rerum quæ a piis et credentibus Deo consecrantur, et vinculorum ab infidelibus injectorum. Nonne et crucem Domini excitarunt infideles? uti itaque cruci, ita etiam vinculis martyrum suus mansit honor. Quanto ea in pretio fuerint, vel ex eo constat, quod veteres Christianos ut oscularentur martyrum vincula ad carceres reptasse prodat Tertullianus; cujus etiam moris in antiquioribus Sanctorum Vitis exstant exempla.

Non acquiescit Cl. Blondellus illis quæ dixeram de Ignatio, quomodo etiam in ipsis vinculis resurgere desiderarit. Quasi vero, inquit, id pio cuiquam in mentem venerit, ut beatam resurrectionem carnali more animo conciperet, et ad humanorum spectaculorum modum futuram crederet. Cum etiam Christus post resurrectionem vulnerum suorum ostenderit cicatrices, idque ei ornamento fuerit, quid mirum, si etiam simile ornamentum ex vinculis suis exoptarit Ignatius? Nonne etiam Augustinus, lib. xxii. cap. 20, de Civitate Dei, credit martyres vulnerum suorum cicatrices post resurrectionem circumferre? Insuper et hoc addit, non hoc eis deformitati esse, sed dignitati. Locum illum Epistolæ ad Ephesios non dubito quin recte interpretatus sim; per me tamen licet, ut de eo judicent periti. Sed ait Blondellus, An vero Ignatium ita quisquam desipuisse crediderit, ut Ephesios ad se totam quam Paulus scripsit Epistolam missam monendos putaret? Si hoc sit desipere, jam totus mundus desipit. Quis ille demum est, qui alium laudaturus, non etiam ea recenseat, quæ illi qui laudatur sint notissima? Laudat hic Ignatius Ephesios multis nominibus, et inter alia refert, dignos eos habitos, quos Paulus integra et justa Epistola commemoret. Nunquid etiam desipit Domino Blondello Polycarpus, cum Philippensibus scribit, Paulum cum ipsis κατὰ πρόσωπον esse conversatum, eundemque etiam absentem ad eos scripsisse Epistolas? Neque enim hoc latebat Philippenses.

Dixi fermentum esse duplex, vetus et novum, sive Pharisaicum et Christianum. Respondet Cl. Blondellus; Est forte D. Vossio; sed fermentum illud duplex non docuit Paulus Ignatii doctor. Sed docuit ipse Christus. Verum et Paulus. Nam cum ille παλαιὰν ζύμην nuncupat, nonne ostendit etiam esse νέαν ζύμην, quam et νέον φύραμα vocat? Augustinus, de Christiana Disciplina, iii. 25, "Nam et in vituperatione fermentum posuit Dominus cum diceret, *Cavete a fermento Pharisæorum*, et in laude cum diceret, *Simile est regnum cœlorum mulieri quæ abscondit fermentum*," &c. Ambrosius; "Aliud est fermentum zizaniæ, aliud tritici." Passim apud

veteres Patres fermenti novi occurrit mentio, quod et aliquando fermentum fidei, et fermentum Ecclesiæ ipsis dicitur. Subdit deinde Blondellus, Nusquam tamen fermentatos nos esse jubet Scriptura; multo minus fermentum fieri imperat. Sufficit si Scripturæ consentanea sit locutio. Ita etiam locutus est Chrysostomus; *Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, οὓς μυρίοις κόσμοις ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην.* Theophylactus ad citatum Matthæi locum, *Δεῖ γὰρ ἡμᾶς ὅλους ζυμοῦσθαι καὶ μεταποιεῖσθαι πρὸς τὸ θειότερον.* Sed quid opus est testimoniis?

Verba illa Ignatii, *θηρία κολακεύσω συντόμως με καταφαγεῖν*, dixeram a Blondello male intellecta esse: neque enim ex pusillanimitate ea esse profecta, sed ex desiderio æternitatis. Ad hæc ille; Nihil tale cogitavi; sed non esse Sancti cujusquam quocunque obtentu necis instrumenta in semet concitare, nec Ignatio digna hæc verba, *κἂν αὐτὰ δὲ ἄκοντα μὴ θέλῃ, ἐγὼ προσβιάσομαι.* Si non cogitarit Cl. Blondellus, scripsit saltem. Ait enim pag. xlii., Ignatium moræ omnis impatientem fuisse, quod desperabundorum sæculi mancipiorum esse potest. Aliumne quis sensum ex istis verbis elicuerit? An vero et illud alterum expresserit, dubito. Propter crebras parentheses, et aliud nescio quid, nondum satis percepi mentem istorum verborum. Quod autem Vir Cl. dicit, non esse Christiani necis instrumenta in se concitare, de eo non hic opus est judicium meum interponere. Non quæritur quid liceat Christiano; sed quid sibi veteres Christiani crediderint licere. Quenquamne latere potest desiderium, et ardor ille veterum, quo non tantum ad martyrium instigabantur, sed et volentes nolentes rapiebantur? Nonne ex Clemente, et aliis constat, inter primos illos martyres multos fuisse nimium martyrii avidos, qui semetipsos in quæcunque pericula ultro etiam conjicerent? Certe non paucæ exstant historiæ eorum qui sponte se obtulerunt, Christianosque se esse prodiderunt solo martyrii amore. Cui non notum illud Arrii Antonini ad Christianos, qui se ipsos deferebant, quosque omnes tollere non poterat, ex tribunali exclamantis, *Ὦ λοιποὶ, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε;* Adeo ut non mirum sit Præsides et Proconsules postmodum prohibuisse, ne quis se ipsum offerret. Et certe non videtur improbasse istum morem primitiva Ecclesia, nisi tum demum, quando martyres in ipsis tormentis deficerent, temereque et inconsiderate a se susceptum esse martyrium hoc pacto omnibus clarum facerent. Verum interim est, talia martyrum vota multis veterum Patrum displicuisse, Synodosque nonnullas obviam ivisse illis, qui se sponte offerrent. Sed primorum Christianorum,

ut longe ferventior erat zelus, ita etiam longe alia ratio. Quis non dixerit illos instrumenta necis in se concitasse, cum manu facta ad Præsidum Proconsulumque tribunalia sese sisterent, Christianosque esse dicerent, Deos gentilium exsecrarentur, eorumque altaria conculcarent, omnia denique tormenta et quæcunque supplicia expostularent? Nonne etiam instrumenta necis in se concitarunt martyres illi, quos Eusebius, lib. viii., et alii narrant in gladios, in ignem, in qualescunque pœnas incurrisse? Imo amplius dicam, non defuisse qui etiam seipsos necarint; uti fecere illi, qui se præcipites ex altis ædium tabulatis dedere; et mulieres, quæ se in fluvios et mare sponte conjecerunt. Quod si hæc recentia putet Cl. Blondellus, quia duobus minimum sæculis post Ignatii martyrium contigerint; dabo exemplum omni exceptione majus, quod omnibus aliter sentientibus silentium debeat imponere. Est autem illud ex Actis Ecclesiæ omnium quæ habemus antiquissimis. In Epistola quippe Smyrnensis Ecclesiæ ad Philomeliensem laudatur Germanicus Martyr, quod cum Proconsul ejus propositum mutare conaretur, monendo eum quod in flore esset ætatis, suique deberet adfici misericordia, ipse in se irritarit feram, *προθύμως ἐπισπάσασθαι τὸ θηρίον εἰς ἑαυτὸν, μονονουχὶ βιασάμενον καὶ παροξύναντα, ὡς ἂν τάχιον τοῦ ἀδίκου καὶ ἀνόμου βίου ἀπαλλαγείη.* An aliud dixit Ignatius?

Quæcunque de Silentio Valentinianorum Deo scripsi, vera credidi cum scriberem; et quoniam nondum contrarium evicit Cl. Blondellus, etiam nunc pro veris habeo. Et quamvis meum non erat ostendere Deam istam etiam aliis ante Valentinum Gnosticis placuisse, sed ejus qui negaret Epistolas istas esse Ignatii; tamen adeo probabiles attuli conjecturas, ut tantum non pro argumentis certis possint haberi. Nonne verissimum est quod dixi, *Ἔννοιαν* etiam esse in Simoniana et Menandrina sectis, ac proinde *Σιγὴν* etiam videri Simoni agnitam, cum *σιγὴ* et *ἔννοια* idem plane sit Valentino, ac re ipsa. Quid ad hæc Blondellus? inquit *σιγὴν* nullam fuisse Simoni, et non idem *σιγὴν* et *ἔννοιαν* Simoni, et conclusionem istam non sequi ex præmissis, sed aliam istam, nimirum quod *σιγὴν* vocavit Valentinus primus, ante eum *ἔννοιαν* alii vocaverunt. Sed ad rem non esse, cum alii illi *σιγὴν* suam *ἔννοιαν* non dixerint. Ostendat, si possit, Blondellus *σιγὴν* Simoni et Menandro non fuisse agnitam; ego in contrarium adduxi rationes probabiles. Ostendat etiam non idem fuisse Simoni et Menandro *σιγὴν* et *ἔννοιαν*. Ostendat etiam Valentinum primum fuisse, qui *ἔννοιαν* suam dixerit *σιγήν*. Et Simonianos Menandrianosque *ἔννοιαν* suam non etiam aut *σιγὴν* aut *σιωπὴν* appellasse. Nonne vocabula ista idem plane significant? nonne etiam sancti Patres *ἔννοιαν* æque opponunt *λογισμῷ* atque

σιγὴν aut σιωπήν? Argumentatur Dominus Blondellus ex eo quod fieri potuit, non ex eo quod est verisimile. Det vel unum e veteribus, qui dixerit Valentinum ἔννοιαν istam primum σιγὴν vocasse: vel saltem det rationes cur id ita esse videatur. Id si non fecerit, sequor Ignatium, sequor argumenta, e quibus verisimiliter concluditur, σιγὴν etiam fuisse ante Valentinum.

Ut deinde ostendat Cl. Blondellus Valentinum dixisse λόγον ἀπὸ σιγῆς immediate procedere, adfert verba ex libro Valentini, quæ exstant apud Epiphanium, Hæresi xxxi. cap. 5. Sed debuisset ostendere Dominus Blondellus, librum istum non esse Valentini, sed cujusdam Valentiniani. Valentinianorum autem, quot capita, tot opiniones. Detur tamen esse Valentini ipsius, etiam ex eo sequitur σιγὴν fuisse ante Valentinum. Legitur enim in eo, Οἱ δὲ ἀληθεύσαντες προσηγόρευσαν σιγήν. Quis sane putaverit Valentinum de se ita scripsisse?

Inquit deinde Blondellus, ea, quæ Ignatius scribit non cadere in Simonem. Ille enim, ait, se Patrem, Filium et Spiritum Sanctum adserebat, adeoque λόγου καὶ ἐννοίας patrem. Quæ ego dixi locum habent in Simonianos; illa vero quæ hic dicit Cl. Blondellus in eos non cadunt. Qui enim fieri potuisset, ut Patrem, Filium et Spiritum Sanctum uno eodemque appellasset tempore? sed distinctis temporibus, Samaritis se ut Patrem, Judæis ut Filium, aliis vero gentibus ut Spiritum Sanctum adparuisse mentiebatur. Apud solos itaque Samaritas potuit forsan jactare, se esse λόγου patrem. Quin neque ἐννοίας se patrem vocabat, sed conjugem. Tabella autem illa θεογονίας Simonianæ, quam exhibuit Cl. Blondellus, non est integra. Pleniorem hic dabo.

Simon, sive infinita potestas, Radix omnium, quæ dicitur ignis; cujus vis duplex,

Apparens sive conspicuus, ejusque tres conjugationes. — Absconditus.

Νοῦς et ἐπίνοια. — φωνὴ et ἔννοια, quæ et Helena et mater omnium. — λογισμὸς et ἐνθύμησις.

Angeli, et Archangeli.

Mundus.

Non a me hæc finguntur, ut credit D. Blondellus. Testis eorum quæ scripsi, est Theodoretus, libro de fabulis hæreticis: sed fefellit puto Virum Doctissimum, quod alterum tantum caput perlustrarit, quo Simonis historiam complectitur Theodoretus, nec adtenderit ad

illud quod sequitur, quæ hæresin ejus explicat. Nisi autem hæc nos docuisset Theodoretus, undenam sciremus? Et tamen putat Cl. Blondellus nos omnium istorum priscorum nebulonum integras habere hæreses. Quod si haberemus Justini Martyris, Origenis, aliorumque de hæresibus libros, quam illi contrarium evincerent! Verum quoque est illud, quod dixi, verba illa Ignatii, Χριστὸν τὸν ἀφ' ἑνὸς πατρὸς προελθόντα, &c., de Simoniana, Saturniliana, Basilidiana hæresibus intelligenda esse. Nulla enim earum, quæ Christo unum tantum Patrem tribuit. Fallitur itaque D. Blondellus quum existimat hæc non convenire hæresibus istis. Fallitur quoque in eo, quod Basilidis hæresin non ante tempora Hadriani exortam putet. Locum autem Clementis Alexandrini, unde id colligit, infra explicabo. Nec obest, quod D. Blondellus inquit, se Patribus ea in re credidisse: Patres enim id, quod ipse vult, non docuerunt. Jubet deinde ut probem μυθεύματα παλαιὰ apud Ignatium, non dici id, quod ipse volebat, nempe Valentini figmenta, sed fabellas istas Simonis aliorumque Gnosticorum, quarum plurimam partem e poetis desumpserant. Ait ipse nunc, Ignatium hoc loco agere de Judæorum et Valentinianorum commentis. Recte Cl. Vir Judæorum facit mentionem, de quibus antea tacuerat. Si enim eorum fabellas ab Ignatio μυθεύματα παλαιὰ dictas esse existimasset, non reprehendissem. Sed si de Judæis hæc intelligenda sint, quomodo jam inde concludere potest, auctorem harum Epistolarum, sive uno, sive duobus sæculis (perinde enim hæc duco, cum neutrum sit verum) post Ignatium floruisse? Castigat me deinceps Cl. Blondellus quod Homiliam iv. Origenis citaverim, cum vi. dicere debuissem. Hoc verissimum est, et ita etiam olim in præfatiuncula ad Ignatium scripsi. Miror vero Dominum Blondellum existimare, mei esse muneris, ut ostendam Homilias istas esse Origenis, et non potius Ruffini, somnia sua Origeni affingentis. Ego quidem credo titulo, credo interpreti, sive is sit Ruffinus, sive Hieronymus; credo omnibus illis qui sentiunt scriptum istud esse Origenis. Blondellus negat; quare? quia facit pro Ignatio.

Dixi paulo superius μυθεύματα παλαιὰ non debere accipi de figmentis illis Valentini, quatenus illa sunt nova, sed de fabellis illis veterum Poetarum quas Gnostici illi priores in suam transtulerunt sectam. Verum hic interpellat Cl. Blondellus, et a me hæc gratis fingi ait. Ita amicam habeam veritatem, ut mihi semper liceat talia fingere. Nonne verissimum est, quod dixi, Gnosticorum hæresin poetarum veterum fabulis magna ex parte originem debere? Reponit mihi Blondellus; non inde promanarunt, sed hæreticorum nugis poetarum præluserunt figmenta, et stultitia paria fuerunt.

Ita quidem Blondellus, verum non ita SS. Patres. Non illi inquiunt fabularum Græcarum et Gnosticarum similitudinem in eo consistere, quod æque sint stultæ: sed quod aliæ ex aliis sint translatæ, mutatis tantum nominibus, nec tamen semper. Nonne sæpius id inculcat Epiphanius, cum Gnosticorum sectas describit? unum tantummodo locum adferam ex Irenæo, qui vel solus multos Blondelli errores convincet. Ejus igitur de Gnosticis verba hæc sunt: *Inenarrabilia, et incognita mysteria solos se dicentes scire, quæ ubique in Theatris et Hypocritis splendidissimis vocibus comœdizantur, transferentes in suum argumentum, imo vero iisdem argumentis docentes, tantum immutantes nomina. Et non solum quæ apud Comicos posita sunt, arguuntur quasi propria proferentes; sed etiam, quæ apud omnes, qui Deum ignorant, et qui dicuntur Philosophi, sunt dicta, hæc congregant, et quasi centonem ex multis et pessimis panniculis consarcientes, superficiem subtili eloquio sibi ipsi præparaverunt. NOVAM quidem introducentes doctrinam, propterea quod nunc nova arte substituta, VETEREM autem, et inutilem, quoniam quidem de veteribus dogmatibus ignorantiam et irreligiositatem olentibus hæc eadem subsecuta sit.* Viderit nunc Cl. Blondellus, quo jure me finxisse aliquid dixerit, cum μυθεύματα παλαιὰ de illis fabellis accipiendum esse monui, e quibus Gnostica hæresis esset conflata.

Reprehendit me deinde Cl. Blondellus quod locum illum Pauli, Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, de Gnosticis sim interpretatus. Inquit enim, illis quidem aptari posse, sed Paulum de Judæis solis, qui se legis doctores vocabant, intellexisse. Hunc titulum Gnosticis legis detestatoribus a Paulo tribui, qui adfirmare audeam, non se videre. Atqui hoc id ipsum est, quod negavi, non intelligendum hunc locum de Judæis, aut eorum nomodidascalis. Unde igitur concludit vir Cl. me Gnosticos legis magistros adpellasse? Ne vero putet me solum esse, qui hæc Apostoli verba ita sim interpretatus, audiat etiam Tertullianum adversus Valentinianos, cap. iii. "Sed qui ex alia conscientia venerit fidei, si statim inveniat tot nomina Æonum, tot conjugia, tot genimina, tot exitus, tot eventus, felicitates, infelicitates dispersæ atque concisæ divinitatis, dubitabitne ibidem pronunciare, has et fabulas et genealogias indeterminatas, quas Apostoli spiritus, his jam tum pullulantibus seminibus hæreticis, damnare prævenit?" Sed et Chrysostomum addam, Οἶμαι δὲ καὶ ἕλληνας αὐτὸν ἐνταῦθα αἰνίττεσθαι, ὅταν λέγῃ μύθοις καὶ γενεαλογίαις, ὡς τοὺς θεοὺς αὐτῶν καταλεγόντων. Ita quoque Theophylactus et alii. Imo aut ego fallor, aut de Græcis solis, Gnosticisque eorum sectatoribus, hæc Apostoli verba sunt capienda. Quam enim illi nugantur, qui hæc de Judæis et nomodidascalis

eorumque genealogiis accipiunt. Sed mirifice ad hoc respondet Blondellus; "Nugatus scilicet fuerit Paulus, qui de νομοδιδασκάλων, id est de Judæorum genealogiis intellexit;" et paulo post, "quasi vero Poetæ illi Paulo νομοδιδάσκαλοι fuerint." Hoc illud est quod ostendere debebat V. Cl. Ego enim dixeram eos nugari, qui id faciant. Quoniam enim νομοδιδασκάλων mentio apud Paulum subsequitur, id ipsum est quod interpretes in errorem egit. Perquam enim est frigidum quod Blondellus comminiscitur, id mali inesse genealogiis, quod in illis, tanquam ad pietatem pertinerent, tempus tererent. Scio ego Judæos diligentes semper fuisse in regia et sacerdotali stirpe inquirenda: sed eos tempus trivisse in eo, aut etiam pietatis id esse opus existumasse, quis vero dixerit? Et hoc tempore supersunt Judæi, nec tamen quisquam id credat. Sed detur tales olim fuisse antiquos: detur vel omnes legis Doctores ita fuisse animatos, quid hoc ad Timotheum aliosque Christi fideles pertinebat? An istæ Judaicæ genealogiæ ad alios, quam ad ipsos Judæos spectabant? Vel an periculum erat, ne Timotheus, aliique fideles, eorum exemplo, similia sibi stemmata conderent? Ad has nugas devolvimur si interpretationem istam admittamus.

Inquit Blondellus, Valentinum non tantum formam sectæ suæ dedisse, verum et materiam: sed manifeste in eo errat. Consulat vel solum locum, quem ex Irenæo paulo ante attulimus, qui contrarium plane evincit. Nicolaum hæreticum contentum fuisse septem æonibus, verum est; nec ego plures paucioresve ei attribui. Quod vero inquit, non se digredi, sed argumentum infirmum esse, ideoque se abstinere: atqui si argumento abstineat, et ad alia in Ignatio carpenda pergat, nonne digredi est dicendus?

Videamus nunc an in sequentibus nusquam errarit vir Clarissimus. Quod dicit sese secutum esse Veterem Interpretem, et Interpolatoris editionem, cum Rheum ab Agathopode distingueret, hoc quidem aliquo modo errorem ejus excusat: sed non omnino tollit. Quod jure meritoque id a se factum velit contendere, id vero excusari non possit. Male etiam in eo me reprehendit, quod dixerim Rheum et Agathopodem unum esse nomen. Nam inquit ille jam binominis fuerit. Binomines dicuntur, qui duo habent nomina, quæ simul jungi non possunt; uti Arrianus, qui et Xenophon dicebatur, Ascanius qui et Iulus, Ister Fluvius, qui et Danubius. Itaque improprie quis loquatur, si quis Cl. Virum Davidem Blondellum dixerit binominem. Me vero non peccasse testis est Cicero, de Inventione ii. "Nomen cum dicimus, cognomen quoque et agnomen intelligatur oportet."

De Julio si noluerit dicere id quod inquiebam, dixit tamen. Miror

etiam quod ait se nescire, quot militum caput fuerit iste Centurio. Tædet talibus immorari.

Quæ deinceps de Hellesponto tradit, miror equidem; si nihil ultra addidisset, jam semel tantum peccasset. Nunc vero, quoniam se excusare mavult, errores erroribus accumulat. Nam quid rogo hoc sibi vult, quod Clar. Blondellus ait, se Hellespontum non dixisse Hellespontum sed mare Ægæum? Atqui hoc ipsum est quod reprehendi. Errat etiam, cum inquit Hellespontum dici S. Georgii brachium. Nempe decepit eum suus Ortelius, et nescio quis alius. Brachium autem S. Georgii non dicitur Hellespontus, sed Bosporus Thracius. Nomen hoc ei obvenit ex conventu et æde S. Georgii, quam olim ei dedicavit Constantinus Monomachus in loco qui dicitur Τῶν Μαγγάνων ad ostium Bospori. Nonnulli semibarbari Propontidem sic appellavere. Sed de his alio agam loco. Neque hoc juvat Clarissimum Virum quod Tenedos Hellespontiaca insula, et quod numen illud Lampsacenum dicatur Hellespontiacus Deus. Tenedos enim et Lampsacus quasi in ipso Hellesponto sitæ sunt. Aliud præterea Hellespontus, aliud Hellespontiacus.

Ea quæ de itinere Ignatii dixi, non verisimilia tantum, sed et verissima sunt. Nec ullius sunt ponderis quæ Clarissimus Blondellus ad infirmandam sententiam meam adnotavit, cum nihil quicquam adferat, quo vel suam adstruat, vel meam evertat opinionem. Aliorum itaque esto judicium, annon sint meliora ea, quæ de profectione martyris nostri observaverim, quam quæ ipse de erroribus ejus per tot Europæ Asiæque littora exararit. Sed et hoc aliis permitto ut judicent, an Eusebius, aliique veteres decepti fuerint, cum recte de Ignatii Epistolis sentirent, quia nempe Cl. Blondellus rationem itineris Ignatiani percipere non potuerit. Videamus vero an meliora sint, quæ sequuntur. Ad locum istum Ignatii, *ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης*, ait quod id vere dicere non potuit, si se mari nondum commiserat, *διὰ θαλάσσης* se pugnare cum bestiis, cum postea mare transiturus fuerit. Imo verissime. Non enim dixit *ἀπὸ Συρίας μέχρι Σμύρνης*, sed *ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης*, &c. Recte itaque addidit *διὰ γῆς καὶ θαλάσσης*, quoniam bis mare sibi transeundum esse norat, Ægæum nempe, et Ionium, antequam Romam perveniret. Non est autem quod me tam suaviter rideat Cl. Blondellus, quod dixerim e Syria Romam tendentibus duplex fuisse iter, terrestre et maritimum. Illud ipsum qualecunque sit ignoravit Blondellus. Sed et quam inania sunt, quæ deinde objicit, iter terrestre esse laboriosius, et sumptuosius? Quasi vero hæc Romanorum Cæsarum fuerit cura. Et quis præterea hoc dixerit verum esse? nisi forsan putet Vir Clariss. istos decem

milites, ipsumque adeo Ignatium et comites ejus aut pulchris equis, aut carpentis vectos fuisse; quod quis non merito rideat? Ne Sybaritarum quidem milites ita olim fortunatos fuisse crediderim. Lepidum quoque est illud quod sequitur. Dixeram transito Hellesponto per Macedoniam Epidamnum peti. Respondet ille; imo per Thraciam, quæ Hellespontiaco freto adjacebat. Rogo Blondellum, nonne qui ex Asia trajecerant Hellespontum, in Thracia erant? Quis vero qui in Thracia sit, et Epidamnum adire voluerit, dixerit se per Thraciam Epidamnum proficisci? Merito pro fatuo habeatur, si quis Parisiis diceret se per Galliam velle adire Poloniam. Quale etiam est illud, quod, cum e Syria terrestri itinere Romam tendentibus dixerim transeundum fuisse Bosporum, respondeat, si scilicet per Thraciam iter fiebat. An hoc opus fuit monere? Dixi eos qui Roma Syriam peterent, vel contra, si terra proficiscerentur, semper illis adeundam fuisse vel Smyrnam vel Ephesum, vel utramque: quoniam alio tempore Ephesus, alio Smyrna *πρώτη τῆς Ἀσίας* censebatur. Postulat Cl. Blondellus, ut hoc fusius ostendam. Parebo libentissime. Asiam cum dixi, noverit procul dubio me intellexisse eam, quæ proprie ita adpellatur, istam nimirum Asiæ Minoris partem, quæ Æolidem Ioniamque comprehendit. De hac Eunapius in Maximo; *Αὐτὴ δὲ ἀπὸ Περγάμου τὸ ἀλίτενες ἐπέχουσα πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἤπειρον ἄχρι Καρίας ἀποτέμνεται, καὶ ὁ Τμῶλος αὐτῆς περιγράφει τὸ πρὸς Λυδίαν.* Ita legendum. Hujus itaque Asiæ urbes præcipue duæ fuere, Smyrna, et Ephesus; utraque Ioniæ, utraque libera, utraque metropolis. Smyrnam enim Æolibus ademptam, ac Ionibus fuisse adjudicatam, notius est quam ut dici mereatur. Metropolim vero utramque dictam fuisse testantur veteres auctores, marmora, et nummi quam plurimi. Ex istis duabus primum prælata fuit Smyrna, vel quod ea Ionicarum urbium esset pulcherrima, vel quod nulla alia erga Romanos fide potior fuerit. Itaque Plinius primum Asiæ lumen vocat Smyrnam, Ephesum vero alterum lumen. Et Aristides Smyrnæ passim tribuit primatum urbium Asiaticarum, idemque non obscure alicubi eam Epheso præponit. In marmore autem Arundelliano, hactenus inedito, ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ dicuntur Smyrnæi. E quibus facile colligere est, Smyrnam dignitate aliquando præcessisse. Raro tamen, idque parvo tempore, accidisse arbitror. Plura quippe marmora, pluresque nummi meminerunt ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, omnesque ferme auctores primatum semper deferunt Epheso, eamque Asiæ Metropolim vocaverunt, Smyrnam vero Ioniæ tantum. Verum itaque puto, quod

scripsi, nunc Smyrnam, nunc Ephesum transitum fuisse Roma proficiscentibus in Syriam. Potissimum autem hoc de illis intelligendum est, qui e Græcia Macedoniaque in Asiam trajiciebant, ac modo hanc modo illam adpellebant, prout hæc illave civitas tali prærogativa a populo Romano donaretur. Primus, credo, est Antoninus Cæsar, qui Proconsulibus necessitatem imposuit per mare Asiam adpellere, καὶ τῶν μητροπόλεων Ἔφεσον primam adtingere. Quem locum non intellexere viri docti, ideoque corrigere conati sunt. Dicit Ulpianus, cum duæ sint Metropoles Asiæ, Smyrna et Ephesus, ad quas solemnis sit adpulsus, debere Proconsulem Ephesum primum adire. Eorum qui terrestri omnino itinere in Syriam tendebant, vel e Syria Romam, alia erat ratio: Quoniam illis non Ephesum tantum, sed et Smyrnam adire fere necesse erat.

Ephesum Antiochia distare xxx dierum iter inquit Evagrius. Notat hic Clariss. Blondellus, undecim longitudinis gradus interjacere. Si hic reprehendat Evagrium, non recte facit: si vero hæc tanquam interpretamentum adjecerit, quis non dixerit illud esse obscurius, quam sit ipse contextus? Ex hoc loco, et ex altero qui præcessit, cum sex graduum longitudinem tribuit Hellesponto, id est Ægæo mari, ut ipse loquitur, video quomodo soleat locorum spatia dimetiri Clariss. Blondellus. Inventa siquidem in Ptolemæo locorum duorum longitudine, minorem numerum majori detrahit, residuumque pro intervallo habet. Sed quis rogo, vel olim, vel etiam nunc ita loquitur? Nonne meridiani ad utrumque septentrionem concurrunt, longitudinumque circulos minores paulatim minoresque reddunt. Centum longitudinis gradus non unum explebunt passum, si quis proxime polum accesserit. Illic etiam verum deprehendisset Clariss. Blondellus, sex gradus, quos Hellesponto tribuit, septem tantum conficere stadia. Verum an quisquam mathematicus possit mihi expedire, quot stadia vel milliaria faciant undecim illi gradus longitudinis, nisi etiam addidero distantiam ab æquatore? Quod si quis rudior fuerit in mathesi, nec sic quidem sese poterit extricare. Ne itaque locorum differentias eo modo computet Cl. Blondellus, vel saltem si per gradus placuerit numerare, circinum adducat æquatori, vel alicui alteri majorum circulorum.

Quid præterea sibi vult, quod inquit, locum illum non ex Evagrio, sed ex Epistola Joannis Antiocheni haustum esse? At vero cum Epistolam illam operi suo inseruerit Evagrius, nonne etiam ipsum Evagrium liceat citare? sed nulla ibi Joannis Antiocheni Epistola: tantum de eo est sermo.

Absurdum est, inquit Blondellus, Ignatium hominem nullius inter infideles pretii, longiore via, decuplo majore impensa Romam stipante militum manu transmissum; iter facienti Ecclesias integras occurrisse a Tarso ad Troada. Hic duo tria argumenta jungit Cl. Blondellus, quæ tamen unum solidum efficere non possint. Verum est quod ait Ignatium nullius apud infideles pretii fuisse habitum: secus si fuisset, non eum bestiis objecissent. Sed Christianis erat in pretio; id satis erat. Cum vero decuplo majori impensa opus esse putat in terrestri itinere, nimium putat. Ego dixerim non tantos esse faciendos sumptus; quoniam qui pedibus iter conficiunt, vecturam non solvunt. Quorsum vero miratur Ignatium Romam stipante militum manu esse transmissum? An solus eo, et sine militibus, deduci poterat? Desinat etiam mirari Clariss. Blondellus Ecclesias aliquas per suos missos affuisse S. Martyri. Illud potius miretur, quod B. Hieronymus, ubi de ossibus Samuelis loquitur, in Epistola adversus Vigilantium inquit ironice, "Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, et tanta lætitia, quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, et in Christi laudem una voce resonarent."

Quæ deinceps profert vir Clariss. vix operæ pretium fuerat monere. Neque enim egere puto benigno interprete id quod dixi, Ignatium a via regia et communi nusquam recessisse. Nempe qua via erat. In mari nulla est via, si proprie loquatur. Verum neque quod sequitur recte sese habet; Paulum ideo non potuisse puniri, quoniam adpellatio ad Cæsarem intercesserat: alioqui Hierosolymis opprimendum fuisse. Quod licet concesserim, nihil inde consequetur. Aliter tamen sese res habet, quia etiamsi non adpellasset Paulus, non tamen jure opprimi potuisset, priusquam consultus fuisset Imperator. Postea ait, non semper factiosorum capita Romam mitti solita. Ergo aliquando. Nihil ultra postulabo.

Legem, Ad bestias, non intellexit Clariss. Blondellus. Ait enim ex lege illa id tantum colligi, si juberet Princeps Romam mittendos reos fuisse: si mittendos putaverit Præses, non ante mittere debere quam Principem consuluerit. Atqui non de reis simpliciter hæc jurisconsulti verba capienda sunt: sed de illis reis, in quibus aliquid erat singulare: quales erant auctores et capita factionum; item latrones famosi, denique omnes qui vel artificio aliquo, vel robore corporis pollerent. De reorum aliis, nihil opus erat, ut

etiam quod ait se nescire, quot militum caput fuerit iste Centurio. Tædet talibus immorari.

Quæ deinceps de Hellesponto tradit, miror equidem; si nihil ultra addidisset, jam semel tantum peccasset. Nunc vero, quoniam se excusare mavult, errores erroribus accumulat. Nam quid rogo hoc sibi vult, quod Clar. Blondellus ait, se Hellespontum non dixisse Hellespontum sed mare Ægæum? Atqui hoc ipsum est quod reprehendi. Errat etiam, cum inquit Hellespontum dici S. Georgii brachium. Nempe decepit eum suus Ortelius, et nescio quis alius. Brachium autem S. Georgii non dicitur Hellespontus, sed Bosporus Thracius. Nomen hoc ei obvenit ex conventu et æde S. Georgii, quam olim ei dedicavit Constantinus Monomachus in loco qui dicitur Τῶν Μαγγάνων ad ostium Bospori. Nonnulli semibarbari Propontidem sic appellavere. Sed de his alio agam loco. Neque hoc juvat Clarissimum Virum quod Tenedos Hellespontiaca insula, et quod numen illud Lampsacenum dicatur Hellespontiacus Deus. Tenedos enim et Lampsacus quasi in ipso Hellesponto sitæ sunt. Aliud præterea Hellespontus, aliud Hellespontiacus.

Ea quæ de itinere Ignatii dixi, non verisimilia tantum, sed et verissima sunt. Nec ullius sunt ponderis quæ Clarissimus Blondellus ad infirmandam sententiam meam adnotavit, cum nihil quicquam adferat, quo vel suam adstruat, vel meam evertat opinionem. Aliorum itaque esto judicium, annon sint meliora ea, quæ de profectione martyris nostri observaverim, quam quæ ipse de erroribus ejus per tot Europæ Asiæque littora exararit. Sed et hoc aliis permitto ut judicent, an Eusebius, aliique veteres decepti fuerint, cum recte de Ignatii Epistolis sentirent, quia nempe Cl. Blondellus rationem itineris Ignatiani percipere non potuerit. Videamus vero an meliora sint, quæ sequuntur. Ad locum istum Ignatii, ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, ait quod id vere dicere non potuit, si se mari nondum commiserat, διὰ θαλάσσης se pugnare cum bestiis, cum postea mare transiturus fuerit. Imo verissime. Non enim dixit ἀπὸ Συρίας μέχρι Σμύρνης, sed ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης, &c. Recte itaque addidit διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, quoniam bis mare sibi transeundum esse norat, Ægæum nempe, et Ionium, antequam Romam perveniret. Non est autem quod me tam suaviter rideat Cl. Blondellus, quod dixerim e Syria Romam tendentibus duplex fuisse iter, terrestre et maritimum. Illud ipsum qualecunque sit ignoravit Blondellus. Sed et quam inania sunt, quæ deinde objicit, iter terrestre esse laboriosius, et sumptuosius? Quasi vero hæc Romanorum Cæsarum fuerit cura. Et quis præterea hoc dixerit verum esse? nisi forsan putet Vir Clariss. istos decem

milites, ipsumque adeo Ignatium et comites ejus aut pulchris equis, aut carpentis vectos fuisse; quod quis non merito rideat? Ne Sybaritarum quidem milites ita olim fortunatos fuisse crediderim. Lepidum quoque est illud quod sequitur. Dixeram transito Hellesponto per Macedoniam Epidamnum peti. Respondet ille; imo per Thraciam, quæ Hellespontiaco freto adjacebat. Rogo Blondellum, nonne qui ex Asia trajecerant Hellespontum, in Thracia erant? Quis vero qui in Thracia sit, et Epidamnum adire voluerit, dixerit se per Thraciam Epidamnum proficisci? Merito pro fatuo habeatur, si quis Parisiis diceret se per Galliam velle adire Poloniam. Quale etiam est illud, quod, cum e Syria terrestri itinere Romam tendentibus dixerim transeundum fuisse Bosporum, respondeat, si scilicet per Thraciam iter fiebat. An hoc opus fuit monere? Dixi eos qui Roma Syriam peterent, vel contra, si terra proficiscerentur, semper illis adeundam fuisse vel Smyrnam vel Ephesum, vel utramque: quoniam alio tempore Ephesus, alio Smyrna *πρώτη τῆς Ἀσίας* censebatur. Postulat Cl. Blondellus, ut hoc fusius ostendam. Parebo libentissime. Asiam cum dixi, noverit procul dubio me intellexisse eam, quæ proprie ita adpellatur, istam nimirum Asiæ Minoris partem, quæ Æolidem Ioniamque comprehendit. De hac Eunapius in Maximo; *Αὐτὴ δὲ ἀπὸ Περγάμου τὸ ἀλίτενες ἐπέχουσα πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἤπειρον ἄχρι Καρίας ἀποτέμνεται, καὶ ὁ Τμῶλος αὐτῆς περιγράφει τὸ πρὸς Λυδίαν.* Ita legendum. Hujus itaque Asiæ urbes præcipue duæ fuere, Smyrna, et Ephesus; utraque Ioniæ, utraque libera, utraque metropolis. Smyrnam enim Æolibus ademptam, ac Ionibus fuisse adjudicatam, notius est quam ut dici mereatur. Metropolim vero utramque dictam fuisse testantur veteres auctores, marmora, et nummi quam plurimi. Ex istis duabus primum prælata fuit Smyrna, vel quod ea Ionicarum urbium esset pulcherrima, vel quod nulla alia erga Romanos fide potior fuerit. Itaque Plinius primum Asiæ lumen vocat Smyrnam, Ephesum vero alterum lumen. Et Aristides Smyrnæ passim tribuit primatum urbium Asiaticarum, idemque non obscure alicubi eam Epheso præponit. In marmore autem Arundelliano, hactenus inedito, ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ dicuntur Smyrnæi. E quibus facile colligere est, Smyrnam dignitate aliquando præcessisse. Raro tamen, idque parvo tempore, accidisse arbitror. Plura quippe marmora, pluresque nummi meminerunt ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, omnesque ferme auctores primatum semper deferunt Epheso, eamque Asiæ Metropolim vocaverunt, Smyrnam vero Ioniæ tantum. Verum itaque puto, quod

scripsi, nunc Smyrnam, nunc Ephesum transitum fuisse Roma proficiscentibus in Syriam. Potissimum autem hoc de illis intelligendum est, qui e Græcia Macedoniaque in Asiam trajiciebant, ac modo hanc modo illam adpellebant, prout hæc illave civitas tali prærogativa a populo Romano donaretur. Primus, credo, est Antoninus Cæsar, qui Proconsulibus necessitatem imposuit per mare Asiam adpellere, *καὶ τῶν μητροπόλεων Ἔφεσον* primam adtingere. Quem locum non intellexere viri docti, ideoque corrigere conati sunt. Dicit Ulpianus, cum duæ sint Metropoles Asiæ, Smyrna et Ephesus, ad quas solemnis sit adpulsus, debere Proconsulem Ephesum primum adire. Eorum qui terrestri omnino itinere in Syriam tendebant, vel e Syria Romam, alia erat ratio: Quoniam illis non Ephesum tantum, sed et Smyrnam adire fere necesse erat.

Ephesum Antiochia distare xxx dierum iter inquit Evagrius. Notat hic Clariss. Blondellus, undecim longitudinis gradus interjacere. Si hic reprehendat Evagrium, non recte facit: si vero hæc tanquam interpretamentum adjecerit, quis non dixerit illud esse obscurius, quam sit ipse contextus? Ex hoc loco, et ex altero qui præcessit, cum sex graduum longitudinem tribuit Hellesponto, id est Ægæo mari, ut ipse loquitur, video quomodo soleat locorum spatia dimetiri Clariss. Blondellus. Inventa siquidem in Ptolemæo locorum duorum longitudine, minorem numerum majori detrahit, residuumque pro intervallo habet. Sed quis rogo, vel olim, vel etiam nunc ita loquitur? Nonne meridiani ad utrumque septentrionem concurrunt, longitudinumque circulos minores paulatim minoresque reddunt. Centum longitudinis gradus non unum explebunt passum, si quis proxime polum accesserit. Illic etiam verum deprehendisset Clariss. Blondellus, sex gradus, quos Hellesponto tribuit, septem tantum conficere stadia. Verum an quisquam mathematicus possit mihi expedire, quot stadia vel milliaria faciant undecim illi gradus longitudinis, nisi etiam addidero distantiam ab æquatore? Quod si quis rudior fuerit in mathesi, nec sic quidem sese poterit extricare. Ne itaque locorum differentias eo modo computet Cl. Blondellus, vel saltem si per gradus placuerit numerare, circinum adducat æquatori, vel alicui alteri majorum circulorum.

Quid præterea sibi vult, quod inquit, locum illum non ex Evagrio, sed ex Epistola Joannis Antiocheni haustum esse? At vero cum Epistolam illam operi suo inseruerit Evagrius, nonne etiam ipsum Evagrium liceat citare? sed nulla ibi Joannis Antiocheni Epistola: tantum de eo est sermo.

Absurdum est, inquit Blondellus, Ignatium hominem nullius inter infideles pretii, longiore via, decuplo majore impensa Romam stipante militum manu transmissum; iter facienti Ecclesias integras occurrisse a Tarso ad Troada. Hic duo tria argumenta jungit Cl. Blondellus, quæ tamen unum solidum efficere non possint. Verum est quod ait Ignatium nullius apud infideles pretii fuisse habitum: secus si fuisset, non eum bestiis objecissent. Sed Christianis erat in pretio; id satis erat. Cum vero decuplo majori impensa opus esse putat in terrestri itinere, nimium putat. Ego dixerim non tantos esse faciendos sumptus; quoniam qui pedibus iter conficiunt, vecturam non solvunt. Quorsum vero miratur Ignatium Romam stipante militum manu esse transmissum? An solus eo, et sine militibus, deduci poterat? Desinat etiam mirari Clariss. Blondellus Ecclesias aliquas per suos missos affuisse S. Martyri. Illud potius miretur, quod B. Hieronymus, ubi de ossibus Samuelis loquitur, in Epistola adversus Vigilantium inquit ironice, "Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, et tanta lætitia, quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, et in Christi laudem una voce resonarent."

Quæ deinceps profert vir Clariss. vix operæ pretium fuerat monere. Neque enim egere puto benigno interprete id quod dixi, Ignatium a via regia et communi nusquam recessisse. Nempe qua via erat. In mari nulla est via, si proprie loquatur. Verum neque quod sequitur recte sese habet; Paulum ideo non potuisse puniri, quoniam adpellatio ad Cæsarem intercesserat: alioqui Hierosolymis opprimendum fuisse. Quod licet concesserim, nihil inde consequetur. Aliter tamen sese res habet, quia etiamsi non adpellasset Paulus, non tamen jure opprimi potuisset, priusquam consultus fuisset Imperator. Postea ait, non semper factiosorum capita Romam mitti solita. Ergo aliquando. Nihil ultra postulabo.

Legem, Ad bestias, non intellexit Clariss. Blondellus. Ait enim ex lege illa id tantum colligi, si juberet Princeps Romam mittendos reos fuisse: si mittendos putaverit Præses, non ante mittere debere quam Principem consuluerit. Atqui non de reis simpliciter hæc jurisconsulti verba capienda sunt: sed de illis reis, in quibus aliquid erat singulare: quales erant auctores et capita factionum; item latrones famosi, denique omnes qui vel artificio aliquo, vel robore corporis pollerent. De reorum aliis, nihil opus erat, ut

Præsides consulerent Principem. Sponte sua eos in provinciis suis, vel bestiis objiciebant, vel quoquo modo tollebant. Dicit deinde Clariss. Blondellus, se ne syllabam quidem ex adulterinis hausisse. Atqui videmus eas citari pag. xlvii. Sed hæc hactenus. Ad id quod ultimo objicit, Epistolas illas, de quibus sermo est, esse tertio sæculo suppositas, nihil attinet respondere hoc loco, quoniam passim de eo agimus, cum illud ipsum sit de quo disputamus. Pergamus itaque ad alia Blondelli Annotata, et videamus an meliora sint ea quæ in notis meis ad Ignatium carpserit, quam fuerint ista, quibus hactenus respondi.

RESPONSIO

AD EA QUÆ IN NOTIS AD

IGNATII EPISTOLAS

REPREHENDIT

CL. D. BLONDELLUS.

Ad illum Ignatii locum, *πάντες οὖν τῷ Ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε*, &c., annotâram verba illa Polycarpi; *ἐπιτασσόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ὡς Θεῷ καὶ Χριστῷ.* Inquit hic Blondellus aliter capienda esse verba illa Polycarpi, quam sint illa Ignatii. Sed et loca illa Pauli Apostoli adfert, ubi docet, mulieres viris, servos Dominis, &c., subjici debere, tanquam Christo et Domino. Ita autem interpretatur; ut uxores viris, liberi patribus, servi heris obediendo, Domino ipsi obediant, ipsumque proprie, non hominem superiorem respicere debeant; sic fideles pastoribus subditi propter Dominum, Domino proprie subduntur. Verissima sunt, quæ hic inquit D. Blondellus. Sed miror ego, et stupeo, quare loca Apostoli, Polycarpi, et Papiæ ita explicet; soli autem Ignatio aliam adfingat mentem. Quis Cl. Viro revelavit, Ignatium aliter existimasse? Nunquid animam istius martyris in se habet? Melius norit oportet mentem et sensus Ignatii, quam ipse Ignatius. Ille enim Magnesiis scribens ut Damam Episcopum suum omni reverentia adficerent, addit; *Οὐκ αὐτῷ δὲ ἀλλὰ τῷ πατρὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ πάντων Ἐπισκόπῳ.* Et postea, *Ἐπεὶ οὐχ ὅτι τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον τὸν βλεπόμενον πλανᾷ τις, ἀλλὰ τὸν ἀόρατον παραλογίζεται.*

Dixi Agathopodem illum, qui Ignatio comes fuit individuus, eundem esse, atque sit ille, ad quem Valentinus hæreticus scripsit Epistolam, teste Clemente. Ex eo colligit Blondellus; Ergo Clementis judicio causa mihi esse cadendum, quandoquidem Valentinum post Marcionem (adeoque post Ignatii Martyrium) exortum refert, Strom. vii. Non certe. Ego enim inde probo, Valentinum

Antiquiorem esse quam ipse credat, quoniam amicus fuerit Agathopodis, qui una cum Ignatio passus esse videtur. Sequens itaque hypothesin suam, quæ statuit Valentinum demum xxxvi. aut xl. annis post Ignatii martyrium emersisse, recte responderit Blondellus. Sed idem ille Valentinus discipulum se dicebat Theodadis, qui Paulo Apostolo fuit familiaris; quanto minus mirum videri debet, quod coætaneus fuit Agathopodis, qui amicus fuit Ignatii? Jam vero quod addit, Valentinum post Marcionem, adeoque post Ignatii martyrium exortum, in eo omnino falli puto: sed decepit eum locus Clementis, qui paulo aliter concipiendus erat, quam vulgo habetur: hoc nempe modo; Ὡσαύτως δὲ καὶ Οὐαλεντῖνον Θεοδάδι ἀκηκοέναι φέρουσι· γνώριμος δ' οὗτος ἐγεγόνει Παύλου. Μαρκίων γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἡλικίαν γενόμενος ὡς πρεσβύταις νεώτερος συνεγένετο· μεθ' ὧν Σίμων, ὃς ἐπ' ὀλίγον κηρύσσοντος τοῦ Πέτρου ὑπήκουσεν. Absurdum namque, quod ex vulgata lectione sequitur, Simonem Magum post Marcionem, Valentinum, et Basilidem floruisse, cum is omnes istos hæreticos ætate præcesserit, eorumque quasi pater fuerit. Sed verum esse possit Basilidem et Valentinum fuisse, superstite etiamnum Simone. Quod autem inquit Blondellus Valentinum post Marcionem exortum, non video, quomodo id fieri potuerit. Si enim putet hæresin Marcionis præcedere illam Valentini, omnino fallitur. Quod si tantum de ætate intellexerit, ne ita quidem fuerit verum. Valentinus enim mortuus est circa initium Aniceti Papæ. Marcion vero etiamnum superstes fuit sub Papa Eleuthero. Intercedunt anni minimum viginti, secundum Eusebium etiam plures. Imo non statim sub initio Eleutheri mortuus est Marcion, quippe Tertullianus prodit, eum semel, iterumque sub hoc Papa esse ejectum. De Basilide minus etiam verum est illum Marcione natu fuisse minorem. Cerdo enim partem hæresis suæ transtulit ex Basilidiana. Cerdonis autem discipulus fuit Marcion. Qui ergo fieri potuit, ut Marcion non tantum Basilide et Valentino senior, sed etiam cum illis, tanquam cum juvenibus, fuerit conversatus; quod tamen ex Clemente colligitur, si vulgatam admittimus lectionem. In hac autem quam restitui, nihil est quod quemquam possit offendere. Verum namque est, Basilidis et Valentini hæresin maxime sub Hadriano floruisse. Verum etiam est, Marcionem jam tunc fuisse; multo tamen illis duobus juniorem. Sed et illis hæreticis adnumerandum esse ait Simonem, vel propter similitudinem doctrinæ, vel potius quod ejus secta maxime sub Hadriano increbuerit. Iterum deinde repetit Cl. Blondellus, quod jam toties dixit, hæresin Valentini esse novam, neminem Veterum Patrum id non dixisse, et facit nescio quas

distinctiones inter occasionem et eventum, inter seminia, et res enatas, quibus reponimus locum Irenæi, quem supra adtulimus, et ea quæ de Sige diximus.

Carpit me exin, quod mire torqueam verba Irenæi, quæ ipse aliter interpretatur. Sed venia Domini Blondelli dixerim, ipsum non intellixisse locum hunc Irenæi : verba ejus adferam, prout illa habentur apud Epiphanium; *Ἴδωμεν νῦν καὶ τὴν τούτων ἄστατον γνώμην, δυό που, καὶ τριῶν ὄντων, πῶς περὶ τῶν αὐτῶν οὐ τὰ αὐτὰ λέγουσιν, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐναντία ἀποφαίνονται· ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἀπὸ τῆς λεγομένης γνωστικῆς αἱρέσεως τὰς ἀρχαίας εἰς ἴδιον χαρακτῆρα διδασκαλείας μεθαρμόσας Οὐαλεντῖνος οὕτως ἐληροφόρησεν.* Hæc est vera lectio. Ad ista autem Blondellus: Qui veteres doctrinas ita transmutat, ut prioribus nominibus contraria adserat, is novam hæresin condit. Valentinus veteres doctrinas (Irenæo teste) ita transmutat, ut prioribus rebus et nominibus contraria adserat. Verum hæc sunt remotissima a veritate. Id dicit Irenæus; cum duo tres sint in Valentiniana schola præcipui, nempe Valentinus ipse, Secundus, et Ptolemæus, hos tamen non eadem sentire in iisdem, sed et rebus et nominibus contraria adserere. Pergit deinde ad singula, et inquit Valentinum inter eos quos nominavi, primum fuisse, qui antiquas istas Gnosticorum fabellas in speciosiorem formam digesserit. Ante itaque tradit, quid Valentinus senserit; deinde quid Secundus, mox etiam quid flosculus illius scholæ Valentinianæ Ptolemæus docuerit, ostendit. Primo igitur loquitur de tribus istis hæreticis, deinde de Valentino solo, postea de aliis iisdem singulatim. Blondellus verba illa, *rebus et nominibus contraria adserere*, quæ hic de tribus scholæ Valentinianæ Doctoribus referuntur, jungit cum veteribus fabulis, et doctrinis Gnosticorum, quas in sectam suam transtulerit Valentinus. Judicent nunc alii, imo ipse etiam Blondellus, an argumentatio illa sua etiam procedat, et an ego sim ille qui mirifice verba illa Irenæi torserim, et non potius ipse qui id mihi objicit.

Dicit deinde Cl. Blondellus, nos habere omnes hæreses, quotquot Patribus notæ fuerunt. Nec Patribus omnes notæ fuerant, nec habemus omnes Patres. Quod autem ait, Patres nonnunquam retulisse hæreses, ut diversas, quæ revera non differebant, verissimum est. Valentini enim sectam, cum eadem fere sit atque priorum Gnosticorum, tamen distinguunt. Minutiora autem illa Patres neglexisse, itidem verum est. Neglexerunt enim monere Gnosticos illos priores *ἔννοιαν* suam etiam *σιγὴν* appellasse. Quod vero deinde inquit, Sigen nulli ante Valentinum nominatam scribere Patres, id verum non est. Vel unum e Patribus proferat, qui id dixerit, ut

etiam in eo merita ejus agnoscam. Pergit dein, et inquit nullam Basilidi Σιγὴν agnitam, sed Ἀβρασὰξ, nec Basilidem ante Hadrianum, adeoque ætate Ignatii vixisse. Pulchrum hic nobis fingit hæresiarcham, adolescentulum nempe quindecim aut sedecim annorum. Obiit enim iste Basilides anno decimo septimo Hadriani Imperatoris. Sed dixerit Cl. Blondellus, sese non de Hadriano Imperat. sed de tota Hadriani ætate hæc intellexisse. Concedatur ita locutum esse virum Clarissimum. Verum quomodo illud intellexit, Basilidem non vixisse ætate Ignatii? Nam ut post Ignatii martyrium natus esset, ita quoque fuerit adolescens viginti quatuor aut quinque plurimum annorum. Mortuum enim esse Basilidem eo, quo dixi, anno, adparet ex Catalogo Hieronymi, ubi de Castore agit. Manifestum est igitur Basilidem antiquiorem esse quam putaverit Vir doctissimus, et verum esse id, quod ex Hieronymo adversus Luciferianos constat, Basilidem hæresin suam invexisse Apostolis etiamnum superstitibus.

Iterum deinde et aliquoties repetit Cl. Blondellus, nulli ante Valentinum Silentium pro Dea habitum, non contentus loco Antiphanis, et aliis quæ adduxi argumentis, cum ipse nihil plane attulerit, quo suam tueatur opinionem. Inquit me agere sine ullo teste, mihi voluntatem stare pro ratione, me etiam ait in seriis ludere. Ego quidem, si quid dixerim quod testimonio egeat, vel testem dedi, vel si id non fecerim, faciam libentissime. Verum non soleo paginas meas earumque margines inutilibus parallelis, et infinitis onerare citationibus. Qui eo modo eruditionem suam et multam lectionem ostentare amant, illis ego non invideo. Nusquam vero minus quam hoc loco me reprehendere debuisset Cl. Blondellus, quoniam id ipsum quod dixi olim etiam tradidere Irenæus et Epiphanius. Ait ex eo et ex aliis quæ adtuli argumentis necessario non sequi Sigen aliquam fuisse Gnosticis illis ante Valentinum. An ego id dixi? Si hoc esset, an opus esset verbis? Sed sensi probabiliter inde concludi posse. Neque eo tantum, sed et aliis pluribus usus sum argumentis; quibus id ipsum tantum non certo possit sciri. Feci vero hoc nulla necessitate compulsus. Non enim mihi incumbebat ut probarem Σιγὴν fuisse ante Valentinum; sed Cl. Blondello eam non fuisse erat demonstrandum. Adtuli tamen aliquot argumenta, quæ aliis quam Blondello possint sufficere. Ipse vero nullum adtulit, non dico argumentum probabile, sed ne argumentum quidem. Ego tamen ille sum (teste Blondello) cui stat pro ratione voluntas, et qui in seriis ludam.

Videamus nunc quam recte responderit ad id quod dixeram, neminem veterum indicasse, quando Valentinus a fide defecerit.

Ad hæc Blondellus inquit, Uno consensu judicasse post Hadriani tempora sub Antonino Pio Romæ primum delirasse sub Hygino, ἀκμάσαι sub Pio. Citat deinde Irenæum, Clementem, Tertullianum, Eusebium, Epiphanium, Theodoretum. Quorsum vero tot nomina, cum nemo eorum sit qui id, quod dixeram, indicet? Est autem sermo Cl. Blondelli hoc loco ambiguus, cum dicit Valentinum Romæ primum delirasse sub Hygino. Quod si dicere voluerit Valentinum Romam primum venisse sub Hygino, et ibi hæresin suam propagasse, recte senserit. Si vero putat non ante eum defecisse a fide orthodoxa, quam postquam Romam venisset, omnino fallitur. Nemo eorum quos hic citat Blondellus, aut etiam aliorum Patrum dixit Valentinum Hæreticum demum factum, postquam Romam venisset. Hoc de suo addidit Vir Clarissimus, cum illi quos provocat Patres nihil ultra dixerint, quam Valentinum sub Hygino Romam venisse. Jam vero id ita esse atque dixi, Valentinum etiam antequam Romam veniret hæresin suam multis in locis propagasse, testis mihi est Epiphanius, qui manifeste docet Valentinum cum etiamnum in Ægypto commoraretur dogmata sua illic disseminasse: inde demum Romam profectum, doctrinam suam et illuc invexisse: relatum vero in Cyprum insulam, fidei fecisse naufragium, et ad extremum pervenisse impietatis, cum antea aliquid saltem sinceræ et veræ pietatis retinere crederetur. Ex hoc, et aliis locis, videtur mihi non difficulter colligi posse, Valentinum jam a prima juventute Theologiam istam ἐθνόμυθον formasse: quam postea factus hæreticus propagavit; licet, si proprie loquamur, semper fuerit hæreticus. Verum primi illi Christiani ferebant etiam tales homines in Ecclesiis suis, nec eos ita facile ejiciebant, nisi tum demum quando fidei Christianæ contraria docerent. Erga eos vero, qui veritatem Evangelicam gentilium fabellis interpolabant, non tanto flagrabant odio; sed illos quomodocunque tolerabant. At de his alio agam loco.

Ait Cl. Blondellus, Latinos jure Cletum addidisse Catalogo Pontificum, seque id ostendere in præfatione. Legi quidem ea quæ hoc loco de Paparum successione tradit Blondellus; nec tamen ab eorum lectione aliter animatus sum. Cletum fuisse credo: sed si quis et huic, et aliis istis Lino, Clementi, seorsim annos aliquot velit attribuere, quibus Romanam Ecclesiam rexerint, is otio abundat, et non tantum ignotum aliquid adstruit, sed et id quod certum est in reliqua Paparum successione incertum pariter reddit. Simul instituti fuere Linus et Cletus. Testantur hoc Gesta Pontificum Damasi, "Hic (Petrus) ordinavit duos Episcopos, Linum, et Cletum, qui præsentaliter omne ministerium sacerdotale in urbe Roma

populo supervenienti exhiberent. Beatus autem Petrus ad orationem et prædicationem populum erudiens vocabat, &c." Hæc non habentur in editis exemplaribus; sed exstant in omnibus codicibus scriptis: et sic etiam citantur a Mariano Scoto. Clarum itaque ex hoc loco duos Episcopos simul Romæ ordinatos vivente etiamnum Apostolo. Lino vero martyrio sublato, eodem quo et Petrus anno, vel ut quidam volunt, uno anno ante, iterum duo fuere Episcopi, Cletus nempe et Clemens. Scio hoc nolle Clariss. Virum: aliter tamen ex libro illo Pontificum colligere non possit. Cletus enim in eo sedisse dicitur a consulatu Vespasiani vii. et Domitiani v., usque ad Domitianum ix. et Rufum Coss., id est, ab anno a Christo nato lxxvi. usque ad annum lxxxiii. Clemens vero dicitur sedisse a consulatu Trachali et Italici, usque ad Vespasianum nono et Titum Coss., id est ab anno a Christo nato lxviii. usque ad annum lxxix. Manifeste hic concurrunt anni Clementis et Cleti, quibus simul Episcopi fuerint. Verum non tantum ab anno lxxvi. Cletus Romæ fuit Episcopus; sed jam diu antea, vivente etiamnum Apostolo, ut supra jam ostendimus. Cl. autem Blondellus hic longe aliam insistit viam; siquidem Linum, Clementem, Cletum, et Anencletum singulos seorsim sedisse existimat, et unicuique aliquot adtribuit annos. Linum quidem solum ponit, cum tamen ei Episcopum Cletum adjunxerit ex testimonio Damasi. Ut vero Clementem etiam solum sedisse ostendat, annos ejus Episcopatus extendit non ultra consulatum Vespasiani vii. et Titi v. cum tamen Damasus ille extenderit ad ix. cons. Vespasiani. Nec errorem inesse numero docent omnes libri Vett. et Luitprandus, et Marianus Scotus, qui ea citat. Propterea si hoc verum esset, ut Blondellus credit, Clemens æque Cleto atque Anencleto præponi debuisset, quod tamen non fit: unde liquet, Cletum non solum in Romana Ecclesia fuisse Episcopum, sed una cum Clemente, qui etiam ideo præcedit, quoniam vivente etiamnum Apostolo fuerat ordinatus. Imo neque Clemente in exsilium misso Anno lxxix. Cletum solum fuisse existimo, sed una cum Anencleto. Neque adhoc me movent Marianus Scotus, aliique infelicioris ævi homines, qui Anencletum Clementi dant successorem: verum illud potius, quod Irenæus, Tertullianus, et Eusebius, antiquissimi eorum quibus debeamus Paparum catalogum, Anencletum ipsi etiam Clementi præponunt; unde colligere est, si tempore Clementis, et ante Clementem fuerit Romæ Episcopus, eundem etiam obtinuisse locum Clemente in exsilium pulso, et una cum Cleto sedisse, usque ad annum lxxxiii. quo sublatus est martyrio Cletus. Anencletus vero et ipse martyrium passus est anno a Christo nato xcv. Huic successit Euaristus, a quo demum

simplex Episcoporum Ecclesiæ Romanæ ordo procedit, cum antea duo vel tres simul sederint.

Cum hæc duplex aut etiam triplex Episcoporum ordinatio multos offenderet, non defuere quamplurimi qui contenderent Linum et Cletum non fuisse Episcopos, sed Chorepiscopos tantum, et hunc quidem Petri, alterum vero Clementis adjutorem. Hujus opinionis fuerunt illi, qui Decretales Epistolas supposuerunt, Marianus Scotus, et innumeri alii etiam illi plus quam semibarbari, Hugucio, Vinc. Bellovacensis, Cusentinus, &c. quorum commenta non opus est referre. Verum ordinem primorum urbis Romæ Episcoporum talem puto fuisse.

I. Linus, Cletus, Anencletus.
II. Cletus, Anencletus, Clemens.
III. Cletus, Anencletus.
IV. Anencletus.
V. Euaristus.

Primus e Græcis fuit Eusebius, qui singulis annos aliquot adsignavit, verum admodum infeliciter. Unum tantum adferam unde id manifestum fiat: Inquit Eusebius, Clementem Anencleto successisse anno xciii. post natum Christum. Atqui contrarium ex ipso Clemente ostendi possit. Patet namque ex Epistola ejus ad Corinthios missa, nomine ejus, cui præerat, Ecclesiæ, exaratam eam esse stante Templo Hierosolymitano, ac durantibus ejus sacrificiis. Scripta est itaque ante annum lxxi., quo eversum est Templum. Hinc constat quantum erraverit Eusebius, qui initium Episcopatus Clementis contulerit ad annum quem dixi xciii. Secundum vero calculum Damasi, quem supra adtulimus, Clementis Episcopatus incipit anno a Christo nato lxviii. Uno ergo, aut altero anno ante eversam Hierosolymam scripta est ista Clementis Epistola. Quam omnia sibi constent, et quam plana, et facilia sunt, si hanc, quam dixi, insistamus rationem! At vero si vulgarem sequamur numerandi rationem, infinitæ erunt contradictiones, et errores perpetui. Redeo itaque ad ea unde diverteram, et nego recte eos facere, qui Eusebianum numerum magis etiamnum extendunt. Male ab Eusebio actum, quod singulis istis, Lino, Anencleto, Clementi, seorsim aliquot annos dederit, sequentiumque propterea Paparum annos loco suo dimoverit. Pejus vero agi ab illis, qui seriem istam, addendo Cletum, longius etiam extrahunt. Et hæc quidem sufficiant.

Illis quæ deinde de Valentino ait, jam superius respondi. Quod vero in eo me reprehendit, quia alicubi in notulis meis dixerim, scripturam aliquam vitiosam in Ignatio esse antiquam, cum ea jam

Simeonis Metaphrastæ sæculo obtinuerit, in eo vero non recte facit. Ait enim Simeonem istum post annum millesimum vixisse. Verum est. Licet ego antiquum dixissem istum auctorem, quod tamen non feci, minus peccassem (si tamen peccassem) quam Cl. Vir, qui Nicephorum Callistum duobus sæculis et amplius eo recentiorem, veterem vocat. At ego tantum dixi, plagam isti esse antiquam, quæ ante plus quam sex sæcula Ignatio esset inflicta. Quis non idem dixerit?

Verba illa Ignatii in inscriptione Epistolæ ad Romanos recte sese habent, *ἥτις προσκάθηται ἐν τόπῳ χοροῦ Ῥωμαίων*. Verum *τὸ ἥτις* non refertur ad Ecclesiam, sed ad *ἀγάπην* quæ præcedit. Chorum autem non vocat chorum templi, qui ex solo constat presbyterio: sed et omnes Christianos: id apparet ex Epistola ad Ephesios. Non video itaque, quare hic peccet Ignatius. De compositis vocabulis jam supra egimus, quæ non opus est repetere.

Pro eo vero quod monuerit Clementem Romanum nullam ad Romanos Epistolam scripsisse, sed ad Corinthios, gratias ago D. Blondello. Utrum sit properantis calami lapsus, an vero typographi, non multum scire laboro. Similis est error, quod iv. Homiliam pro sexta alicubi citaverim. Talia solent etiam condonare non morosi lectores. Utinam mille id genus erratis cæteros meos errores possim redimere.

Hæc sunt, Vir Reverende, quæ mihi operæ pretium visum fuit reponere iis quæ Cl. Blondellus reprehendit in Epistola mea; et in notis ad Ignatium. Recte necne id vero totum tuo permitto arbitrio.

AMSTELOD.
xiv. *Septembr.*

FINIS.

INDEX.

N.B. Quæ charactere Italico scribuntur, ad Editoris partem spectant.

A.

Aaron, quod fuit in Templo, hoc Episcopus in Ecclesia, sententia Hieronymi, 321, 322.

Abdias, sive Pseudo-Abdias. Historia ejus, quæ fertur, Apostolica, 119, 491.

Abdollatifus, 293, not.

Abenezra, 223, 224.

Abilius, Episc. Alexandrinus, 289.

Abubacrus Habbasides, 303.

Abulfaragius, sive Barhebræus, Gregorius, 293, sqq. 309. 445.

Abuna, Patriarcha Æthiopum, 307, sqq. ab Alexandrino ordinari solitus, 308, 309.

[Dum ultimam huic libro manum appono, moris Æthiopici, quem ad suas partes traxit Dallæus, fontem satis probabilem mihi ostendit Vir ipse a regno Æthiopum redux, et in rebus Æthiopum intime versatus.

Ultimus Episcoporum indigenarum apud Abessiniam, Tecla Haimanot, sæculo decimo-tertio, primus instituit ut Episcopi deinceps omnes a Patriarcha Coptitarum Cairensi consecrarentur. Hic mos invaluit, neque unquam interruptus est, nisi illo tempore quo Ecclesia Romana in Abessinia dominabatur. Unus exinde Abuna, (vocis significatio Æthiopice est *pater noster*,) toti regioni solus Episcopali jure præfuit; unus est hodie, ni quando sedes vacat; quod nuper post mortuum Abunam Kerylon, Anno circa 1830, per plures annos contigit. Qui nunc præest, olim apud Scholas Missionis Ecclesiæ Anglicanæ in Urbe Cairensi discipulus fuit. Sedes Episcopalis est Urbs Gondara.

Teclæ illius memoriam venerantur Æthiopes. Teclam Haimanot, *Plantam Fidei*, vocant, et Fasha-Zion, *Lætitiam Zionis*. Virum sanctum fuisse perhibent, Ecclesiæ fautorem, regni pacatorem. Monasterium celebre, Debra Libanos, in provincia Shoensi ab illo fundamenta accepit. Quod Episcopos ab Ægypto post mortem suam petendos statueret, causa erat doctrinæ apud Æthiopas summa inopia: hoc modo sperabat se Christianitatis studiis apud patriam optime prospecturum.

Hanc narrationem, rogatu Viri Rev. Henrici Venn, Canonici Eccl. S. Pauli Londinensis, benignissime mihi communicavit Vir Rev. C. H. Blumhardt, non ita pridem in Abessinia præconio Evangelii functus. Renaudotius contra in Hist. Patr. Alex. p. 171, et Mich. Lequien, Or. Chr. ii. 452. et 647, statuunt Teclam Haimanot floruisse sæculo septimo vergente. At constat ex auctoribus, quos ipsi sequuntur, Episcopos plures fuisse in Abessinia aliquandiu post A.D. 1130. De statu Eccl. Æthiopicæ ab A. D. 1209 ad 1454 nihil videntur audivisse. Suspicari igitur possumus in errorem ductos fuisse hos Viros Doctissimos, nisi traditioni populari omnino diffidendum.]

Acta Martyrii S. Ignatii sincera, 171. 242. 524. 537. Acta alia recentiora, 191.

—— S. Polycarpi, sive Epistola Eccl. Smyrnensis, 537. 592.

—— Martyrum, Tarachi, Probi, et Andronici, 525.

Ado Viennensis, 58. 164. 463. 527.

Ægypti status sub Imperatoribus Romanis, 291.

Ælfricus, Cantuariensis Episcopus, 303. 491, not.

Aerius, hæreticus, 326. 565. 571.

Æthiopia. Origines Ecclesiæ Æthiopicæ traduntur, 307, sqq.

Albaspinæus, Gabrielis, 459, 460.

Albertinus, Edm. Procem. c. v. 45. 178. 208. 212. 257. 327. 379. 535, alibi.

Alexander, Episc. Hieros. 230.

———— Patriarcha Alexandr. 287. 296. 301. 595.

Alexarchus, Cassandri Frater. Obscura ejus Epistola apud Athenæum, 585.

Alvar, Franciscus, 308.

Ambrosius, S. 216. 219.

Ambrosiaster, 560. 566. 574.

Ammianus Marcellinus, 525.

Ammonius Monachus Alexandr. 532.

Anastasius Bibliothecarius, 115. 124, 125. 253. 528, alibi.

———— Patriarcha Antiochenus, 58, 59. 81.

———— Sinaita, 81. 255.

Andreas Cæsariensis, 252.
——— Cretensis, 87.
Angelorum novenarius ordo, apud Dionys. 259.
Antiochus Palæstinus, inter Testes S. Ignatii, 81, 82. 105, 106. Vid. 526.
'Αντίψυχον, vox illustratur, 596.
Antonius Melissa, 86.
Apocrypha, quo sensu dicta fuerint apud Scriptores Ecclesiasticos, 127. 150, 151. Vide 468.
——— Novi Testamenti, 126, 127.
Apollinaris, 260. Claudius, 544.
Aristophanes, optimus Atticæ linguæ interpres, 306. 593, alibi citatur.
Arrianus, 310. 580.
Asterius Amasenus, 482.
Athanasius, S. Testimonium de S. Ignatio dat, 72. Laudatur, 130. 132. Explicatur, 198. An ab Eusebio deceptus de Ignatio? 235. Acta ejus in fuga et persecutione recensentur, *ibid.* Quantum valeat testimonium ejus de S. Ignatio, 236, 237. Vid. 263. Electio ejus in Episcopatum Alexandr. 285. Vid. 304. 387. 458. 496. 529. 598. 611. 614.
Athenæus, 356, 357.
Aucher, J. B. 101. 438. 540.
Auctor Locorum Communium in Biblioth. Oxon. 88, 89.
——— Memorialis Historiarum, 89.
——— Operis Imperfecti in S. Matthæum, 158. 364.
——— Politiæ Metrophanis et Alexandri, 491.
Augustanus Codex, Procem. c. iii. 58, et alibi.
Augustinus, S. 151. 243. 258. Sententia ejus de Tertulliani Montanismo, 328. Doctrina de Verbo Divino distincto ab humano, 389, 390. Sententia de oratione Martyrum, 473. 475. Locus de Christo post resurrectionem viso, 502.
Axumis, sive Auxumis, Æthiopum metropolis, 310.

B.

Baluzius, Steph. 137.
Bancroft, Richardus, Archiep. Cantuar. Procem. c. iii.
Barnabæ S. Epistola, 128. 186. 195. 585.
Baronius, Cæsar, Cardinalis Romanus, Procem. c. iii. 137, 138, 181. 353. 440. 443, alibi.
Basilides Gnosticus, 422. 425. 430. 443, sqq.
Basilius, S. 67. 222. 367. Oratio ejus in Christi Nativitatem, 500. 521. Tract. de Spiritu Sancto, 199. 521.
——— Cilix, 253.
——— Seleucensis, 260.
Basnagius, Samuelis, Baiocensis; sententia ejus præceps de Testimoniis Pearsoni, 92. *Objectio de Epist. Pauli a Laodicea,* 177.
Beda. *An Bedæ nota erant Scripta S. Ignatii?* 87. 109. 164, (ubi pro "vii. Cal. Januar." lege "vii. Cal. Februar.") 292. 315. 527.
Bellarminus, Rob. Card. Rom. Procem. c. iii. Vid. 221. 505.
Bernard, Edv. Oxoniensis, 90.
Beza, Theod. 393. 501, et alibi.
Bibliotheca Alexandrina a Meslemiis combusta, 293. *Hanc cladem factam Christiani pariter ac Mahometani Scriptores confirmant,* Not. ibid.
Bilson, Thomas, Episc. Winton. Procem. c. iii. p. 32.
Binius, Editor Conciliorum, 138.
Bisse, Edv. Eques Auratus, 312.
Blomfield, Car. Jac. Reverendissimus, Episc. Lond. Edit. Præf.
Blondellus, David, (Catalaunensis, Professor Amstelodamensis,) scriptis suis Ignatiana omnia supposititia esse contendit, Procem. c. v. pp. 42—44. Levitas ejus in conjectura de Origene et Ruffino, 226. Quem tamen sequitur Dallæus, 227. De S. Athanasio, 236. Alia dicta ejus temeraria, 271. 279. Argumentum ejus de Eutychio, 288. De Sige Valentini, 375. 402, sqq. 419, 420. Dolosa interpretatio S. Irenæi, 430. Argumentum de temporibus Valentini, 438. 450. Veracitati S. Ignatii obtrectat, 487. Vid. 532. 535. 539, sqq. 553. Argumenta de vocibus compositis apud S. Ignatium, 577. Blondellus dolosissimus, 587. Refutatur a Vossio, 588, alibi. Vid. pp. 113. 122. 212. 274. 300. 477. 515. 565. 578. Plura habes in Is. Vossii Epistolis in Appendice.
Bochart, Samuelis. Procem. cap. v. ad fin. 456.
Bonifacius, sive Winfridus, Anglus, Germanorum Apostolus, 315.
Budæus, Gul. Vir in Lingua Græca summus, 263.
Bullus, Geo. Episc. Menev. 223. 433.
Bunsen, Christianus Car. Jos. Borussiæ Regis in Anglia Legatus. Tentamen ejus de S. Ignatio, Editoris Præfat.
Bythus Valentini, 398, sqq.

C.

"Cacodæmon," vox explicatur, 524, 525.
Caiensis Codex, Procem. c. v. Vid. 605.
Caius, Scriptor Ecclesiasticus, 335.
Calvinus, Joann. censura ejus de Ignatianis, Procem. c. iii.
Campianus, Edm. Procem. c. iii.
Canisius, Petr. Procem. c. iii.

Canones Apostolorum, 143. 287. Secundo sæculo conditi, 546.
——— Niceni, 145.
Cartwright, Thomas, Schismaticorum coryphæus, Proœm. c. iii.
Casaubon, Isaac. Proœm. c. iii. Corrigitur, 356. 467. 585, 586.
"Casci" apud Ciceronem, 583.
Cassianus, Joann. Chrysostomi discipulus, 134.
Cassiodorus, 142. 218.
Castellus, Edmundus, Anglus, Vir Doctissimus, 313.
Cedrenus, 447.
Celsus Epicureus, 441.
Cerdon, Episc. Alexandr. 290.
——— Hæreticus, 437. 442.
Cerinthus, Hæreticus, 373. 425, sqq.
Chamier, Dan. Proœm. c. iii.
Chemnitz, Martin. Proœm. c. iii.
Chifflet, Franciscus, 141.
CHRISTUS. Quæ ex Christi institutione manant, Dei gratiam præferunt. Pearsoni Præf. ad Lectorem. Christologia Ignatii, 352. 385, sqq.
Chrysologus, 500.
Chrysostomus, S. Joannes. Oratio ejus in S. Ignatium, 72. 240, sqq. Orator consummatissimus, 243. An Homiliam de Legislatore Chrysostomi fœtum esse credendum sit? Affirmat Pearsonus; *alii dubitant;* 244, sqq. Vid. 411, 412. 479. 482. 489. Locus de stella Magis prælucente, 499. Doctrina ejus de Episcopatu, 556, 557. Sententia ejus de latiore usu vocis Episcopi, parum certa, 572, sqq. Vocibus Latino ortu aliquando usus est, 576. Citatur sæpius.
Clemens Alexandrinus, 116. 186 202. 271. Origenis præceptor, 272. De Ignatio silentium ejus nihil probat, 337, 338. Locus, quo Ignatium respexisse videtur, 341. 499. Vid. 357. 386. 388. 406—408. 446. 461. 466. 480. 505. 521. 550. 567. 588. 597.
——— Romanus, quo tempore Epistolam suam, quæ prima est, scripserit, 115. Epistola ejus secunda, 119. 266. Laudatur, 165. Testimonia de ejus Epistola prima, 173. 338. Vid. 352. 469. 578. 598, 599. 607, 608.
Cleobius, sive Cleobulus, hæreticus, 363, 364. 469.
Cocus, Robert. Anglus, Vicarius Leodiensis, Proœm. c. iii. Vid. 211.
Columba, S. 316.
Concilia. Nicenum, 133. 145. 287. 301.
Chalcedonense, 316.
Trullanum, 153. 158.
Toletanum IV. 140.
"Constitutiones Apostolicæ," unde confictæ, 157. 289. 514.
Coptitarum Didascalia, 156.
Cotelerius, Joann. Bapt. Theologus e Societate Sorbonica. Ejus Editio Patrum Apostolicorum laudatur a Pearsono, Præf. ad Lectorem, sub fin. 383. 444.
Cureton, Gul. Vir. Rev. Editor Syriacæ Versionis S. Ignatii, Editoris, Præf. passim. Vid. pp. 108. 379, 380. 486. 507, alibi.
Custodia libera Martyrum, 512, sqq.
Cyprianus, S. 170. 241. 330. 459. 475, 476. 481. 513. 537. 554. 588. 589.
Cyrillus, S. Patriarcha Alexandr. 211. 279. 521. 532.
——— S. Hieros. 388. 402.

D.

Dacherius, Luc. 137.
Dallæus, Joannes, Theologus e Gallia celeberrimus. Proœm. c. i. Sententia ejus de Epistolis Ignatianis, ibid. c. vi. p. 47. Argumentum e Testimoniis S. Clementis Rom. 113, sqq. Testimonia quæ profert contra Ignatiana, 121, sqq. Argumenta e Decreto quod vocatur Gelasii, 136—150. Commenta de Epistola S. Polycarpi, 163. 165, sqq. De S. Irenæo, 183, sqq. Magna diligentia usus est, ut nihil agat, 193. Contumelia ejus in S. Irenæum, 204. Irenæum dolose interpretatur, 430. Suffugia de Origene, 208, sqq. Cujus testimonium prius admiserat, 228. Deceptum ait Eusebium, et ab Eusebio S. Athanasium, 229. 235. Argumenta de S. Chrysostomo, 240, sqq. De Pseudo-Dionysio, 249. 254. Negativum argumentum, 265. De Ecclesia Alexandrina, 287, sqq. De Ecclesiis Ægyptiacis, 290, 291. Æthiopica, 307. De Boioariis, 315. Ionensibus, 316. De Hieronymo, Epiphanio, Tertulliano, 317—333. De Caio, de Clemente Alexandrino, et aliis, 335—341.
Argumenta interna ab ipsis Epistolis ducta, 345—ad fin. libri. A violatione temporis, 362 — 452. A moribus et pietate, 465—519. A dictione, 520, sqq. Palmarium argumentum de distinctione Ordinum Ecclesiasticorum, 534—575. De vocibus compositis, 576, sqq. De nexu verborum insolito, 586. De imitatione Apostoli S. Pauli, etc. 592. 603.
Dallæi invectio in S. Augustinum, 389. Interpolatorem præ sinceris Epistolis laudat et miratur, 510, 511. Conjecturæ ejus et commenta passim excutiuntur.
Damascenus, Joannes, inter Testes de Epistolis S. Ignatii, 58. 85.

Damasus, Papa, non est auctor Decreti sub nomine Gelasii, 137.
Decretum Gelasianum, 136. Ætas ejus eruitur, 136, sqq.
Demetrius, Episc. Alexandr. 270, sqq. 284. 299, 300.
———— Phalereus, 604.
Denzinger, Henr. Wurtzburgensis, Edit. Præf.
Didymus Alexandrinus, 133. 260. 403, not.
Dio Cassius, 600.
Dio Chrysostom. 524, 525.
Dionysius Alexandrinus, 170. 254, (alius.) 301, 302. 513. 599.
———— Areopagita, Scriptor sub ejus nomine, inter Testes Ignatianos, 70. 83. 119. 126. Ætas ejus eruitur, 249, sqq. Scriptor e schola Platonistarum, 261. 521.
———— Corinthiorum Episcopus, 173. 460. 538.
———— Exiguus, 138. 142.
Docetarum hæresis, 332. 351. 504, sqq.
"Doctrina Apostolorum," Liber Apocryphus, 155. Plures hujusmodi Libri, 156. Clementis nomine et Ignatii, ibid. "Doctrina Petri," 471.
Downham, Geo. Episc. Derriensis, Procem. c. iii.
Driedo, Joh. Procem. c. ii.

E.

Ebionæi, hæretici, 152. 351. 384.
Ecchellensis, Abraham, Maronita, 290. 304.
Ecclesiæ Anglicanæ Liber Ordinalis, 555.
———— Apostolicæ quales dictæ, 368.
Elias Cretensis, 453.
Elmacinus, Scriptor Arabicus, 312.
Encratitæ, hæretici, 194.
Ephraem, S. Antiochenus, testimonium dat de S. Ignatio, 78. Vid. 251. 526.
Epictetus, 582.
Epiphanius, 152. 157. Quo tempore scripserit, 158. Testimonium de more eligendi Episcopos Alexandrinos, 284, 285. Vid. 323, 324. 400. 566. 584.
Episcoporum auctoritas primitiva, 269. Clementis Alexandrini et Origenis testimonia de Episcopatu, 271—281. Populus in electione Episcoporum habuit partem, 284, 285. Hieronymi doctrina de Episcopatu, 318, sqq. Tertulliani, 367, 368. Episcoporum Alexandrinorum successio, 289. Pearsoni assertiones quatuor de distinctis nominibus et officiis trium sacrorum Ordinum, 537, sqq. Nullus secundi sæculi Scriptor vocabulis Episcopi et Presbyteri promiscue usus est, 547. Nullus nomen Presbyteri ei, qui Episcopus esset, tribuit, 549. Testimonia S. Chrysostomi, Theodoreti, et Theophylacti in S. Pauli Epistolas, 556, sqq. Ambrosiastri et Hieronymi, 560, sqq. Controversia hæc ægris hominum animis nutrita, 564, 565. Quisnam primus tradiderit in Apostolicis temporibus confusa fuisse nomina, 566, sqq. Duo Episcopi in quibusdam civitatibus, donec Judæi cum Gentilibus coalescerent, 573.
Erasmus, censuram ejus de Origenis Opere in Canticum Solomonis refellit Pearsonus, 211. Sententia ejus de Pseudo-Dionysio, 258.
Etonense Collegium, primitias suas apud Etonenses gratissime commemorat Pearsonus, 244.
Eulogius Alexandrinus, 250. 255. 413. 522.
Eupolis, 354, 355.
Euripides, 356. 593. 597.
Eusebius, Historiæ Eccl. pater, 65, 66. Testimonia ejus de S. Ignatio, 70, 71. 94. Citatur, 136. 146. 162. Testimonium de Herma, 132. De Epistola S. Polycarpi, 165. 167, sqq. Sæpius citatur, 170. 190. 196. 202. 209. Fides ejus et auctoritas defenditur, 229, sqq. Et diligentia, 232. Discrimen ejus adhibitum in libris dijudicandis, 266. Citatur, 352. 381. 442, sqq. Testimonium de Martyribus, 476. 483. Historiæ ejus æstimatio apud Veteres, 491, 492. Post Chronicon scripta, 540. Sæpius citatur, 538, 539, alibi.
————, Nicomediensis, 284, 285.
Eutychius, Patriarcha Alexandrinus, 270. 283. 286, sqq. Quem cum Beda nostro comparat Seldenus, 292. Quo sæculo scripserit, et qua fide dignus, ibid. Errores ejus in Historia, 294, sqq.

F.

Faber Stapulensis, Procem. c. ii.
Fabrotus, Nic. Procem. c. v. 41.
Felix, Episc. Rom. 528.
Fellius, Jo. Episc. Oxon. Procem. not. p. 58.
Firmilianus, 450. 608.
Fisher, Jo. Episc. Roffensis, Procem. c. ii.
Florinus, 206. Disputatio S. Irenæi cum Florino, et hæresis Florini explicatur, ibid.
Fontaninus, Justus, 190.
Freculfus Lexoviensis, 87.
Frumentius, Episc. Axumeos, in Æthiopiam missus a S. Athanasio, 310, sqq.
Fulgentius, 389.

G.

Gallicana Persecutio, 540, sqq.
Gelasius Cyzicenus, 230.
———, P. R. Testimonium ejus de Epistolis S. Ignatii, 77. Decretum de Libris Ecclesiasticis illi temere adscriptum, 129—150.
Gennadius Massiliensis, 139.
Geographus Nubiensis, 309.
Georgius Homaidius, 303.
——— Pachymeres, 89.
——— Syncellus, 116. 123. 346.
Germanicus Martyr, 478.
Gervinus, Abbas, 89.
Gesnerus, Andreas, Procem. c. iii.
Gibbon, Edv. 293, not.
Gildas Badonicus, inter Testes Ignatianos, 79. 472.
Gnostici, hæretici, 381. 391. 416, sqq. ad 443. Quo animo de martyrio affectum suum Gnosticum depinxerit Clemens Alex. 480.
Goar, Jacobus, 116. 124.
Grabius, Jo. Ernest. 241, not. 499, not.
Gratianus, 138.
Gregorius Magnus, S. Dedicatione Pearsoni, Procem. c. vi. p. 57, 58. 148.
——— III. P. R. 315.
——— Nazianzenus, S. 202. Styli ejus character in Orationibus, 261. Scriptores Christianos nominatim non citat, 262. Citatur, 285. 386. 409. 422. 500. 521. 568. 582. 585. 590. Purissimus Scriptor, 602.
——— Nyssenus, S. 215. 234. 388. Gravis auctor, 500. 580.
Gretserus, Jac. Procem. c. iii. 182.
Grodecius, Joann. 402.
Grosseteste, Robertus, Episc. Lincoln. 89. 110—112.
Grotius, Hugo, Epistola ejus ad Ger. I. Vossium de Blondello, Procem. p. 43. Sententia ejus de Episcopatus primordiis, 269. 298. 469. 471. De lectione loci Ignatii ad Smyrnæos, 495.
Gruteri inscriptio, 542.

H.

Hadrianus, Imperator. Epistola ejus ad Servianum, 296, 297. 537.
Hadrianus Papa I. 244.
Hæreses, disputationibus non tolluntur, 199. Librum contra Hæreses scripsit Justinus Martyr, 324. 331. Quænam Hæreses tempore S. Ignatii potissimum prævalerent, 351.
Hæretici, quinam fuerint qui ab Eucharistia abstinebant tempore S. Ignatii, 503, sqq.
Halloix, Petr. Procem. c. iii. Vid. pp. 212. 360. 604, 605.
Hammondus, Henr. Theologus Anglicanus, Dissertationes ejus et Scripta, quibus Ignatii Epistolas tractat, 44. Laudatur, 121, 122. Recte distinguit inter Scripta Apocrypha et Spuria, 127. Vir optimus et doctissimus, 238. Vid. 288. 299. 365. 572. 577.
Hare, Jul. C., Archidiac. Cicestriensis, Edit. Præf.
Hefelius, Car. Jos. Tubingensis, Edit. Præf.
Hegesippus, 115. 367. Narratio ejus de Jacobo Justo, 533.
Heinsius, Dan. Procem. c. iii.
Heraclas, Episc. Alexandrinus, 270. 283.
Hermæ Pastor, a multis, vivente Origene, rejectus, 119. Irenæi de Hermæ Libro sententia, 131. Clementis Alexandrini, ibid. Et Origenis, ibid. S. Athanasii, 132. Didymi, 133. Hieronymi, 134. Cassiani, et Maximi Abbatis, ibid. Tertulliani, 135. 334. 461. 554.
Hesychius, 305. 578, alibi.
Heynius, Chr. G. 293, not.
Hieronymus, S. ejus Testimonia de S. Ignatio, 73. Barnabam, errore calami, citat pro Ignatio, 74. 119. (Vid. 517, not.) Sententia ejus de Apocryphis, 128. 149, 150. Testimonium de Herma, 134. De Epistola S. Polycarpi, 162. Quo sensu dixerit Ignatium scripsisse, quam jam rugientes audiret leones, 189. 610. Interpres Origenis in S. Lucam, 218. Citatur, 259. 270, 271. 306, 307. Sententia ejus Ignatio non contraria, 318, sqq. De diversis ordinibus idem tradit, *ibid.* 322, 323. Citatur, 348. 351. 365. 445. 476. Sæpius lapsus est incuria sive nimia festinatione, dum Græca convertit, 493, 494. Citatur, 502. 539, 540. Doctrina ejus de tribus Ordinibus, 561, 562. 573. 610.
Hilarius, S. 389. 479.
Hincmarus, 136. 147.
Hippolytus, S. 338. 400. 423. 430. *Opus ejus "Philosophumena,"* Editoris Præf. ad fin. alibi.
Holstenius, Luc. 355.
Honorius Augustodunensis, 54. 89.
Hormisdas, P. R. 141.
Hospinianus, Rod. Procem. c. iii.
Huetius, Dan. 211, 212. 220, 221.
Hussey, Robert. Professor Reg. Oxoniensis, Edit. Præf.
Hypatius, Episc. Ephes. 211. 252.

I.

Jacobson, Guilielmus, Professor Reg. S. Theol. Oxoniensis, Edit. Præf. Vid. not. 383, alibi.

Ibn Zorha, Scriptor Jacobita, Arabicus, 90.
Jejuniorum tempora. Nihil de his Jejuniis scriptum a S. Ignatio, 353.
Ignatius, S. Auctoritas ejus magni ponderis in controversia de Ordinis Episcopalis a Presbyteratu distinctione, Prooem. c. i. p. 23. Notitia de editionibus Epistolarum S. Ignatii, ib. c. ii. iii. Varia de Epistolis Virorum Doctorum judicia, c. iii. Joannis Dallæi sententia, c. vi. 47. Sententia Pearsoni, ib. 50. Testimonia Veterum de S. Ignatio, 65—112. Spurias esse has Epistolas nemo Veterum suspicatus est, 120. Ipse audivit Apostolos, et ex his purissimis fontibus doctrinam suam hausit, 174. S. Polycarpi de Epistolis ejus testimonium, 175. (Vide S. Athanasius, Eusebius, Hieronymus, Irenæus, Origenes, etc.) Doctrina ejus de obedientia Episcopis præstanda, 288. 347. Hæreses, quas perstringit, 351. Traditionem Apostolicam conservat, 352, 353. Charismatum meminit in Ecclesia florentium, 353. Doctrinæ ejus indoles, anima ejus pure Christiana, simplicitas Apostolica, 354. Hæreticos non nominat, 363. Quo anno martyrium subierit, 435. 510. Nomen Theophori ei datum fusius explicatur, 520, sqq. Fabula de Ignatio parvulo a Dom. Nostro in medios discipulos advocato, 527. Remedium Schismatum esse indicat, ut populus Clero suo adhæreat, 548. Quo sensu dixerit Sanctos Christophoros, 582. Inscriptiones Epistolarum vindicantur, 603, sqq. S. Ignatium ab Apostolis ordinatum tradunt S. Chrysostomus et Theodoretus, Prooem. c. i. pp. 527, 528. 558.
——— Editiones Ignatianorum quatuor antiquitus fuisse statuit Pearsonus, Prooem. c. vi. pp. 57, 58.
——— S. Epistola ad Ephesios, c. 1, 461. 487, 488. Locus de stella Magis prælucente, 498. *Quem locum mutilum exhibet Versio Syriaca*, Edit. Præf. Vid. 511. 590. 593. 597.
Ignatii Epistola ad Magnesianos, c. 3. Ludovici Cappelli conjectura inde facta, de novella institutione Episcopatus, tractatur in Pearsoni Præf. ad Lectorem. Locus celeberrimus, c. 8, de Sige, quam volunt, Valentini, 375 —396. 411. 523. 601.
——— Epistola ad Trallenses, c. 6, 7. *Medela loco adhibenda ex Parall. Rupef.* 104, not. Laudatur, 180. Locus, quo S. Ignatius supercœlestium scientiam sibi vindicat, 515. 602.
——— Epistola ad Romanos, 242. 454. 472, sqq. 485. 507, 508. Epistola consummatissimo Christi discipulo digna, 473. 593. 602. 604. *Locus e cap.* 2. *tentatur*, Edit. Præf.
Ignatii Epistola ad Philadelphienses, 334. 459. 492. Locus de Sacerdotibus, c. 9, 532, 533.
——— Epistola ad Smyrnæos, 179. 363. 412. 453. 465. 467. 490, sqq. 501. 503, sqq. 516. 523. 597.
——— Epistola ad Polycarpum, c. 2. *Locus ex Antiocho corrigendus*, 106, *et ex Armeniaca Versione*, 107. 597. Dubitatio Usserii de hac Epistola, Prooem. c. vi.
——— Epistolæ Interpolatæ, 107. *Quinam Scriptores eas primum citaverint*, ibid. Dubitatio de genuinis Epistolis non nisi post impressas Interpolatas orta est, 120. Interpolatoris propositum quale fuerit, non liquet, 376. Vid. 363. 490.
——— Epistolæ Spuriæ, 91. 101, 108. 120. Recentioribus tantummodo Græcis agnitæ, ibid. Eusebio, Hieronymo, et Vetustioribus ignotæ, 176. Vid. 191. 353.
——— Versiones. Vid. Versiones.
Ignatius, Patriarcha Constantinop. sæculo Photiano, 528. Plures Ignatii, 531.
Joannes Episc. Antiochensis, 95.
——— Cyparissiotus, 255.
——— Damascenus. Vid. Damascenus.
——— S. Episcoporum a S. Joanne institutorum vetus traditio, 349. Angeli in Apocalypsi Episcopi, 519.
——— Nesteuta, 251.
——— Philoponus, 107.
——— II. P. R. 142.
——— Rhetor, 81.
——— Scythopolitanus, 253.
Joel Chronographus, 299. 445.
Iona, monasterium in Scotia, 315, sqq.
Jovius Monachus, inter Testes S. Ignatii citatur, 80. Vid. 526.
Irenæus, S. Testimonium ejus de Epistolis S. Ignatii, 65. 183, sqq. De Herma, 131. De S. Polycarpo, 161, 162. Epistola ejus ad Florinum, 206. Quo sensu dictus Vir Apostolicus, 367. Testimonia ejus de Ebionæis, de Valentino, et Gnosticis aliis, 384. 392, sqq. 398—401. 405. 417. 424, sqq. 505. De Pothino Episcopo Lugdunensi, 538, 539. Irenæi Latinus Interpres quo sæculo scripserit, 552.
Irenæi mos in Scriptoribus citandis, 187. Libri ejus adv. Hæreses non omnes uno tempore scripti, 193, 194; testimonium de Christianitate Æthiopica, 308. Locus emendatur, 373, 374. 435. Hieronymi de Irenæo notitia, 539.

Isidorus Hispalensis, 148.
Julianus Apostata, 482.
Julius Papa, 260.
Junius, Patricius, 114, sqq.
Justinus Martyr, 194. 324. Scripsit sub fine Hadriani, 438; et sub initio Antonini Pii, 439. 448. 480. 569. 582.
Ivo Carnotensis, 141.

K.

Kaye, Joannes, Reverendissimus Episc. Lincoln. Editoris Præf. Vid. p. 328, not.

L.

Labbeus, Phil. Procem. c. ii. 138.
La Croze, Maturin. 264.
Laertius, 354, 355.
Larroquius, Matt. Pearsono respondere conatus est; quo successu Editoris Præf. Vid. pp. 147. 209. 507.
Launoius, Joannes, Pearsoni Præf. ad Lectorem sub fin. Sententia ejus de argumento negativo, 210. De tempore Pseudo-Dionysii, 256. Veterum Scriptorum censor acerrimus, 346. Observatio ejus de genio Patrum antiquissimorum, ibid.
Leicestrensis Codex, Procem. c. vi. p. 59.
Leo Allatius, 358.
Leo Magnus. Homilia ejus Prima de Nativitate Domini, 499.
Leontius Byzantinus, inter Testes S. Ignatii citatur, 80. Citatur, 250.
Leontius Neapolitanus, 260.
Leopardus, vocis usus apud scriptores Romanos, 455.
Lequien, Mich. 101. *Conjectura ejus, qua statuit Petrum Fullonem scripsisse Areopagitica,* 264.
Liberatus, 286.
Lightfoot, Joannes, Theologus Anglicanus, collega Pearsoni in Canonicatu Eliensi, rerum Talmudicarum callentissimus, 224.
Longinus, 387.
Lous, auctor libri, "Querimonia Ecclesiæ," Procem. c. iii.
Lucianus Confessor, 475.
Luciani Peregrinus citatur, 68. 202. Vid. 411. 480. 508. 512. 594.
Lugdunensium et Viennensium Epistola, 476. 538. 588.
Lupus Ferrariensis, 136.
Lycurgus Rhetor, 597.

M.

Macarius Chrysocephalus, 89, 90.
Magdeburgenses Centuriatores, Procem. c. iii.
Marca, Petrus de, Præf. ad Lectorem, p. 298.
Marcellus, hæreticus, 381. 394.
Marcion, hæreticus, 194. 200. 436. 440. 506.
Marcus, S. Evangelista, 149. Alexandriæ ecclesiam constituit, 269. Traditio de Episcopis ab eo in regione Ægyptiaca constitutis, 302, 303.
——— Aurelius, Epistola ejus de sedanda persecutione, 541.
Marianus Victorius, Procem. c. iii.
Marmor Arundeliense, 358. 530.
Martyrium, quo animo prospicere solebant veteres Christiani, 476.
Martyrologium Melchitarum, 303. Romanum, 482, 483. Eusebius Martyrologiorum indagator, 472. (Vid. Beda, Ado, Notkerus, &c.)
Maximus, Abbas, inter Testes Ignatianos, 83. 119. 163. Pseudo-Dionysio patrocinatus est, 184 254, sqq. Explicatio ejus vocis "Theophorus," 522.
Maximus Taurinensis, 388. 499.
Melito, 195, 196. 541.
"Memnoniæ aves," 600.
Menander, hæreticus, 373. 446, sqq. 505.
Mendez, Alfonsus, Lusitanus, 307, 308.
Merlinus, Jac. 211.
Mestræus, Martialis, Procem. c. iii.
Methodius, 190.
Meursius, 576.
Michael Apostolius, 599.
——— Glycas, 256.
——— Syncellus, 87. 528.
Milman, H. H. Decanus Eccl. S. Pauli Londinensis, 293, not.
Miltiades, Scriptor Antiquus, 190. 331.
Mone, Franciscus Jos. Badensis, Edit. Præf.
Montacutius, Richard. Episc. Norvic. Procem. c. vi.
Mores Christianorum Veterum hodiernis dissimiles, 564.
Morinus, Joann. Procem. c. v. 256.
Moscorovius, Hieron. Procem. c. iii.

N.

"Natura" voce, quo sensu utitur Epiphanius, 585.
Nazaræi, Hæretici, 370, 382.
Neander, Aug. Edit. Præf.
Negativum argumentum, asylum tutissimum, 193. Legitimus ejus usus distinguitur, 266.
Nemesius, 394.
Nepos, Episc. Ægyptius, 302.
Nicephorus C. P. 123, sqq. 163. 169. 528.
————— Callistus, 89. 164. Locus ejus de Juvenale Patriarcha Hieros. 257. Citatur, 328. 462.
Nicetas Choniates, 89. 255.
——— Serron, 453.
Nicolaus I., P. R. 136. 140.

Nicolaus de Cusa, 140.
Notkerus, 303.
Novatianus, 389.
Nydpruccianus Codex, Procem. c. iii.

O.

Œcumenius, 570.
'Ουαίμην, vox illustratur, 593, sqq.
Onesimus, a S. Ignatio memoratus, Ephesiorum Episcopus, 462.
Oratores Asiatici, 354. 604. Cicero dictus a quibusdam Asiaticus, 614. [Vid. Cic. in Bruto, c. 13. 91. 95. Oratore, c. 69. De Opt. Gen. Orator. c. 3. Strabon. lib. xiii. p. 614. de Xenocle.]
Ordericus Vitalis, 303.
Origenes. Testimonia ejus de S. Ignatio, 69. 94. 116. Sententia de Libro Hermæ, 131, 132. Dallæi de Origene argumenta, 208, sqq. Homilias in S. Lucam scripsit Origenes adhuc juvenis, 209. Opus in Canticum Canticorum genuinus est fœtus Origenis, 211, sqq. Locum ejus corrigit Pearsonus, 213. Styli Origenici character, 216, 272. Liber de Oratione, 273. Varia ejus scripta citantur, 274—280. Ejus cum Demetrio discordia, 299. 392. 471. Sententia de persecutionum remissione, 474. Vid. 489. 500. 506. 568. 580. 598. 609.
———— Plotini condiscipulus, 355.
Orosius, 291, sqq.
Owen, Jo. Anglus, Procem. c. v. pp. 44. 117.

P.

Pagius, Ant. 190.
Palladius, Episc. Æthiopicus, 312. Scriptor Lausiacæ Historiæ, 521.
Pantænus, 271, 272, alibi.
Papa, nomen, 304, 305. Paparum veterum Romanorum tempora, 436, sqq.
Papias, 202, 203. 549.
Parallela Rupefucaldina. Testimonia inde sumpta de Epistolis S. Ignatii, 101, sqq.
Parkerus, Robert. Schismaticus Anglus, Procem. c. iii. 184, alibi.
Paschale Chronicon, sive Alexandrinum, 526. 541, 542.
Passio S. Andreæ, liber spurius, 120.
———— Perpetuæ, 457. 475. 479. 513. 554.
Patriarchæ primævis Ecclesiæ temporibus non fuere, 289. Patriarcha, quem vocat Epistola Hadriani Imp. quis fuerit, 297, 298. Paulus Samosatenus, 170.
PAULUS, S. in vinculis cum S. Ignatio comparatur, 473, 474. Epistolæ ejus ad Ephesios character, 489. S. Paulum imitari S. Ignatio optimo jure licuit, 592. Locus Apostoli ad Philemonem, v. 20, illustratur, 594. Inscriptiones Epistolarum Paulinæ, 603.
Pearsonus, Joann. Episc. Cestriensis, hujus libri auctor, Edit. Præf. *Thomæ Smithii testimonium de animo Pearsoni,* ibid. Vid. 92. 244, alibi.
Pelagius II. P.R. 230.
————, hæreticus, auctor, ut videtur, Commentariorum in S. Paulum inter Hieronymi Opera editorum, 561.
Perezius, Martin Ayala, Theologus Hispanus, Procem. c. ii.
Perkins, Gul. Anglus, Procem. c. iii.
Petavius, Dionys. Pearsoni Præf. ad Lectorem, sub fin. Procem. c. v. 259. 378. 386, 387. 390, 391. 585, alibi.
Petermann. Jul. Henr. Edit. Præf. pp. 101. 510, sæpius. Vid. *Versio Armeniaca.*
Philosophumena. Vid. *S. Hippolytus.*
Philostorgius, 312.
Photius C. P. 79, 80. 88. 164. 170. 244. 251. Vitio Interpretis laborat, ibid. Citatur sæpius, 253. 352. 470. 526, sqq.
Φύσις, vocis usus apud S. Ignatium, 584.
Pionius, Martyr, 540.
Pithœus Petrus, 123.
Pius I. Papa. Epistolæ ejus ad Justum Viennensem spuriæ, 552, 553.
Plato, 359. 380.
Plinius, 305. 312, alibi. Plinii Junioris testimonium de Christianis, 352.
Plotinus, 355.
Pocock, Edv. Professor Oxoniensis, doctissimus, 304.
Pontius Cypriani Diaconus, 476.
Polybius, Historicus, 305.
Polycarpus, S. Testimonium ejus de Epistolis S. Ignatii, 65. 161, sqq. Epistola ejus ad Philippenses in conventu Asiæ lecta, 167. Unde Asiaticis Ecclesiis Ignatiana innotescere necesse fuit, 175. S. Ignatium in Epistola sua imitatur, 179, 180. Ejus cum S. Joanne consuetudo, 207. A S. Joanne ordinatus, 348. Quo anno Episcopus factus, 435. 461. 477. Locus de Docetis, 504. Citatur, 551. 588.
Porphyrius apud Eusebium, 355.
Porsonus, Ric. Edit. Præf.
Possevinus. Procem. c. iii.
Presbyteros non deprimit S. Ignatius, 350. Nullus Scriptor presbyterorum dignum honorem melius tuetur, ibid. et 615.
Probole Valentiniana, 393, sqq.
Proclus, Platonista, 256.
Proculus, 331.
Psalmi. Commentarii in Psalmos inter Opera S. Hieronymi, 259.

Ptolemæus, hæreticus, 422, alibi.
Pulcheria Augusta, 258.

Q.

Quadrati Apologia, 195.
"Querimonia Ecclesiæ," Procem. c. iii.
Quinctilianus, 581. 614.

R.

Raynaud, Theoph. 45. 213.
Refrigeria Martyrum, 514.
Renaudot, Eusebius, 313, 314.
Rhabanus Maurus, 303.
Rhodon, 438.
Rivetus, Andr. Procem. c. iii. alibi. Is. Vossii Epistolæ ad Rivetum, in Appendice.
Roha, civitas, eadem quæ Edessa, 295.
Romanus Cæsareensis, Martyr, 477.
Routh, Martin. Jos. Venerabilis Præses Colleg. S. Mariæ Magd. Oxon. Edit. Præf.
Ruffinus Aquiliensis, 79. 133. 149. 167. 190. Quo tempore transtulerit Eusebii Historiam, 190. Interpres Origenis in Canticum, 218. Querela ejus in Hieronymum, 225. Vid. 310, sqq. 491, 492. 540. 549.
Rupefucaldina Parallela, 101, 102.

S.

Sadducæi et Samaritæ, quatenus auctoritatem Prophetarum admiserint, 223.
Salmasius, Claudius, Procem. c. v. pp. 42. 122, 123. 208. Opus ejus de Primatu Papæ, 239. Commenta ejus in interpretatione Origenis et Clem. Alex. 280. Citatur, 289. 297. 313. 615.
Sannyrio, Poeta Comicus, 356.
Sarravius, Claudius, Senator Parisiensis, 41, 42. 239. 613.
Saturnilus, sive Saturninus, hæreticus, ex Antiochia ortus, 372, 373. 449.
Savilius, Henr. Eques, Etonensis Collegii decus, 244.
Scaliger, Jos. 189. 494.
Scultetus, Abraham, Procem. c. iii.
Sedulius, 139. 556.
Seldenus, Joann. Anglus, 124. Commentum ejus de Hieronymo refutatur, 286, 287. Conjecturæ ex Eutychio refelluntur, 295. De more Ionensium, 316.
Seneca, 583. 595.
Serapion, 544.
Servius, 385.
Severus, Episc. Antioch. patronus Eutychianorum, 95. *Testimonia ejus de Epistolis S. Ignatii,* 96, sqq.
———, qui scripsit Vitas Patriarcharum Alexandrinorum, 290. 303.
Sige Valentini, 391. 398, sqq. 419, sqq. *Ante Valentinum excogitavit Simon,* 423, not.
Simeon Metaphrastes, 88. 164, alibi. Scripsit sæculo decimo, 527.
Simon Magus. 143. 363, 364. 420. 423, not. 427. 446. 505. Simoniani, tempore Origenis, paucissimi, 506. Vid. Sige, Gnostici, Irenæus, etc.
Simplicius, 582.
Sisinnius, Episc. Novatianus, 199.
Smith, Thomas, Oxoniensis, Edit. Præf.
Socinus, Faustus, Procem. c. iii. 350.
Socrates, Historicus, 198, 199. 246. 308, alibi.
Socraticorum Epistolæ, a Leone Allatio editæ, spuriæ, 358.
Sophronius, 189, 493. 495. 610.
Σορὸς, vox explicatur, 257.
Sozomenus, Historicus, 291.
Spartianus, Ælius, 457.
Stephanus Gobarus, 58. 526. Vid. 107.
Stichometria, Nicephori Patriarchæ C.P. nomine edita, a Dallæo adhibita contra Ignatiana, 122. Scriptor ejus, quisquis fuerit, non tradit Epistolas Ignatii fuisse supposititias, 125, 126. Vid. 163.
Successio Apostolica Episcoporum, 271. 538. 550.
Suidas, 256. 299. 357. 488. 589.
Sulpicius Severus, 481.
Susarion Icariensis, 355.
Syncellus, Georgius. Vid. Georgius.
Synesius, 301, 302. Suavissimi Synesii hymni, 410.
Syzygiæ Valentianæ, 418.

T.

Tatianus, 194, 499.
Temporum fides violata Scriptum spurium certissime arguit, 354. Exempla dat Pearsonus, ibid.
Tertullianus. Sententia ejus non eadem de Libro Hermæ, ubi Catholicus est, atque ubi Montanista, 135, 136. Citatur, 205. 307. Ingenium ejus et mores, 327, sqq. Scripta ejus hæretica recensentur, 328. Ubi Catholicus est, idem de Ecclesia sentit, quod Ignatius, 329. S. Ignatium imitatur, 332. Citatur, 354. 367. 388. 399. 436. 466. 481. 500. 503. Testimonia de libera custodia Martyribus a fratribus redempta, 512, 513. 554. 568. 590.
Theodoretus, B. Testimonia ejus de S. Ignatio, 74, sqq. Pearsoni observatio de his testimoniis, 77, 78. Citatur Theodoretus, 199. 351. 363. 367. 371. 406, 407. 449. 502. 527, 528. 531. 558. Sententia ejus de latiore usu vocis Episcopi in Scriptis Apostolicis, 570.

Theodorus Archiep. Cantuar. 247.
——— Presbyter, inter Testes Ignatianos, 84.
——— *Studites*, 108.
Theodotion, 194.
Theodotus, hæreticus, 363, sqq. 373, 374.
Theophilus Antiochensis, in Commentariis ad S. Matthæum, fortasse S. Ignatium respexit, 66, 67. 267.
Theophylactus, 559. 570.
Thorndike, Herb. Anglus, 299.
Thucydides, 584.
Tiberiani Epistola, apud Malelam, 480.
Timotheus, S. Primus Ephesinæ Eccl. Episc. 463, 464.
——— *Junior, Patriarcha Alexandrinus, Testimonia ejus de S. Ignatio*, 98, 99.
Traditio Apostolica tempore S. Irenæi, 204. Qualem Traditionem Apostolicam commendat S. Ignatius, 353.
Turrianus, Vir infinitæ lectionis, Procem. c. v. Vid. p. 322, alibi.
Tyssington, Jo. Anglus, 90. 111.

V.

Valens, Imperator Rom. 246.
——— Presbyter, de quo scripsit S. Polycarpus, 461.
Valentinus Hæreticus, 194. 375—452. An primus docuerit de Sige, rerum origine, et quid docuerit, quo tempore orta ejus hæresis, etc. 397, sqq. 420, sqq. 439.
Valentinianorum successio, 443.
Valerianus Cemeliensis, 482.
Valesius, Henr. 190. 349. 449. 541, alibi.
Valla, Laurentius, 260.
Vedelius, Nich. Professor Genevensis, Procem. c. iii. iv. alibi.
Verbum, Filius Dei. S Ignatii doctrina de Christo, Verbo Dei, 385, sqq. Discrimen inter Verbum Divinum et humanum apud SS. Patres, 387, sqq. Hæretica doctrina Valentini de Verbo, 408, sqq.
Veritas Christi Impostorum ope non indiget, 238.
Versio Armeniaca S. Ignatii, quo sæculo facta, 101. *Salutationem S. Ignatii in fin. Epistolarum, prout exstat in Vers. Armen., citat S. Gregorius*, 108.
——— Latina S. Ignatii, publicata ab Usserio, Procem. c. v. init. *facta fortasse a Roberto Grosseteste, Episc. Lincoln.* 110.
——— *Syriaca, quæ exstat, manca, olim integra*, Edit. Præf. *Id docet Petermannus ex Vers. Armeniaca*, ib. *Quo sæculo facta*, 101, 102.
Vetranio, Scytharum Episcopus, 291.
Vetus Versio Novi Fœderis Syriaca, citatur in Pearsoni Præf. ad Lectorem.
Victor Episc. Rom. 296.
——— Vitensis, 330. 514.
Vigilius Tapsensis, 389.
Vincentius Lirinensis, 355.
Vita S. Marci, post Isidori et Bedæ tempora scripta, 149. Vid. 270. 289. 303.
Voces compositæ Græcis perfamiliares, 576, 577. Multæ in Novo Testamento, 578. In Clem. Romano, ibid.
Vopiscus, 297.
Vossius, Gerardus Joh. Procem. c. iii. sub fin. 119. 256.
——— Isaac, Gerardi Joh. Vossii fil. Canonicus Ecclesiæ de Windsor, Græcum S. Ignatii textum e Medicea Bibliotheca primus curavit imprimendum, Procem. c. v. Responsio ejus ad Blondellum, 489. (Vid. Libri Appendicem.)
Usserius, Jac. Primas Armachanus, laudatur a Pearsono, Ded. ad Gilb. Sheldon. Vetus Versio Latina S. Ignatii ab Usserio publicata, Procem. c. v. 40. Blondellum mitissime reprehendit, 44. Vid. 151, 152. Sententia ejus de Homilia Legislatoris non placuit Pearsono, 244. Vid. 365. Optimus Antiquitatum judex, 526. 606. Censura ejus de Epistola ad Polycarpum refellitur, Procem. c. vi.
Usuardus, 164.

W.

Walo Messalinus. Procem. c. iii. ad fin. 349. 532. 563. Vid. Salmasius.
Whiston, Gul. 420, not.
Whitaker, Gulielmus, Theologiæ Professor Regius apud Cantabrigienses, Procem. c. iii.
Whitgift, Joann. Archiep. Cantuar. Procem. c. iii.
Wodeford, Gul. Fraterculus Anglicanus, citat Vet. Lat. Versionem S. Ignatii, Procem. c. iii. Testimonium ejus citatur, 90. 111.

X.

Xenophon, 358. 581. 611, alibi.

Z.

Zephyrinus, Papa, 336.
Zoe Gnosticorum, 400. 427.
Zoticus Otrenus, 545. Comanensis, ibid.

FINIS.

BISHOP PEARSON'S MINOR THEOLOGICAL WORKS.

SUPPLEMENT.

THE Editor of this Work having a few years ago edited a Collection of the *Minor Theological Works* of Bishop Pearson, a large proportion of which had been previously unpublished, wishes to take this opportunity of making a few additions and corrections to that Collection. These, it is hoped, may not be improperly appended to a new Edition of the *Vindiciæ S. Ignatii,* as probably the admirers of Bishop Pearson will add both works to their Theological Library.

He is indebted for some valuable remarks to the Right Reverend the Lord Bishop of Exeter, whose use of some of the materials of that Collection will be familiar to the many readers, who are acquainted with that learned Prelate's very able controversial Letters on different points of Church Doctrine and Discipline, particularly his Lordship's recent Letter to the Archdeacon of Totnes *On the Necessity of Episcopal Ordination.*

He also wishes to take this opportunity of thanking the Ven. Robert Isaac Wilberforce, M.A., Archdeacon of the East Riding, the Rev. W. Jacobson, D.D., Regius Professor of Divinity, the Rev. John Barrow, M.A., Fellow of Queen's College, Oxford, and the Rev. W. H. Mill, D.D., Regius Professor of Hebrew in the University of Cambridge, for literary information and assistance afforded to him in this and his former task. He has to acknowledge the prompt facilities, which all literary inquirers find at the hands of the Rev. Bulkeley Bandinel, D.D., the Bodleian Librarian, and the Sub-Librarian, the Rev. H. O. Coxe: and the ready attention given to his inquiries at Cambridge by the Rev. F. Martin, M.A., Fellow and Bursar of Trinity College, and the Rev. Charles Hardwick, M. A., Whitehall Preacher and Fellow of St. Catharine's Hall. To the Rev. W. H. Cookson, D.D., Master of Peterhouse, he is indebted for a correction of a mistake in his account of Bishop Wrenn, which will be found a little further on.

Owing to his long distance from Oxford, where the Minor Theological works were printed, and the several transcripts, which he had to obtain of the portion before unpublished, being made by different hands, with the facilities of carriage less complete than they are now, there remained some errors in the letter-press, undetected till the impression was struck off. An Oxford student, whose modesty has prevented the Editor from thanking him by name, was at the pains of re-comparing the MSS. in Brasenose College with the printed copies; and to him most of the following corrections in that portion of the work are due.

Vol. I. Memoir of Bishop Pearson, p. xv. In the account of Archdeacon Pearson, the Bishop's father, the writer omitted to refer to that remarkable testimony of the excellent Bishop Wilson in his *Parochialia*, which will be remembered by many readers: "The very learned and pious Bishop Pearson took occasion very often and publicly to bless God, that he was born and bred in a family where God was worshipped daily." The interesting question is, Where and when did Bishop Wilson learn, that Bishop Pearson used to make this public acknowledgment of the pious usage of his father's house? The Rev. W. H. Teale, Vicar of Royston, Yorkshire, in his *Lives of English Divines*, published in 1846, p. 254, supposes, not improbably, that Wilson, when he was a boy at Chester School, may occasionally have heard Pearson in the pulpit of his own Cathedral, and so have heard from his own lips a declaration, which he was likely to cherish in his devout remembrance. There is nothing in Bishop Pearson's written Works, so far as they have been recovered, which will serve to answer this question.

Ibid. p. lxxvii. The Editor had here written, that it might be doubted whether Pearson had heard of Daillé's death, before he published his Vindication of Ignatius. It has since been pointed out to him, that Pearson says enough to show that he had heard of it, in the two words, "si viveret," which he inserts in a sentence occurring in Part I. cap. ix. p. 132, lin. 26, of the first edition; p. 244 of that which is now given to the public. With this exception there is probably nothing in the whole Treatise to mark a fact, which in some controversies is not unimportant. So strictly did Pearson confine himself to the pure reason of the question.

Ibid. pp. cxi., cxii. Notwithstanding the indisputable evidence respecting the nature of Pearson's engagement with the parish of

St. Clement's, Eastcheap, furnished to the Editor by the present excellent Rector of that parish, the Rev. W. Johnson, a writer who has since undertaken to prefix a *Life of Antony Farindon* to a reprint of his Sermons, has repeated the old misrepresentation, that, through some supposed interest, Pearson "was elected Minister of St. Clement's[a]." This statement would scarcely require notice, as coming from one of little authority or ability, had it not been sent forth to the world in company with the works of a Divine of learning and character, whose name is worthy of honour in itself, and who was a friend of Pearson's.

VOL. I.

P. 12, *l.* 29. Legendum "quid sit. Si Deum esse, etc." Plene distinguendum post "sit."

28, *l.* 11. Lege, "tanta est realitas objectiva." Excidit vox "realitas."

40, *l.* 12. Plenius distinguendum post "intellectus:"

41, *l.* 3. Plene distinguendum post "constituitur."

46, *l.* 18. Pro "2°." lege "duo."

48, *not.* [g]. Addas, "Josephus, Scriptor Christianus, quem circa Ann. 425 floruisse autumat Caveus, in Libello Memor. cap. cxl. § 62, hæc habet de Anthropomorphitis: Σωματικὸν χαρακτῆρα καὶ μορφὴν ἀνθρωπίνην τὸν Θεὸν ἔχειν κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τὴν ἀΐδιον λογιζόμενοι, ὡς καὶ Ἰουδαίων οἱ τῶν γραφῶν ἀμύητοι νενοήκασιν."

59, *l.* 21. Legend. "sit in Eo;" et mox, l. 28, "a se solo."

90, *l.* 10—14. Excidit clausula e Græcis, typothetarum, sive exscribentis, incuria. Distinctio in Latinis vitiosa est. Corrige, "Quoniam omnis mutatio est ex aliquo in aliquid; quod vel ipsa vox declarat, (μεταβολὴ enim aliquid μετ' ἄλλο denotat;) plura quam quatuor mutationum genera excogitari non possunt: ἢ γὰρ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον· ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον· ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον· ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον."

93, *l.* 3. Lege, "Ratio utriusque partis hujus assertionis."

95, *not.* [m]. Addas, "Graviter, ut solet, S. Augustinus: 'Deus nisi permaneret incommutabilis, nulla mutabilis creatura remaneret.'" De Vera Relig. cap. x. § 18.

105, *penult.* Pro "acceptam" lege "acceptatam."

110, *ult.* Lege ὃ pro ὅ.

[a] Mr. Thomas Jackson. Farindon's Works, London, 1849, vol. i. p. xxxiii.

VOL. I.

P. 112, ult. et 113. Locus e Seneca male interpungitur. Lege, "Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum nostrarum compellare. Tot appellationes etc."

114, *l.* 7. Plenius distinguendum post "eminenter."

133, *l.* 23. Pro *δύναται* lege *δύναντα*ι.

135, *l.* 2. Pro *ἦν* lege *ἧν*.

150, *l.* 25. Pro "loci" lege "loco." Deinde, l. 26, lege וְעֵנָין.

151, *l.* 13. Lege "videbit."

154, *l.* 3. Error in accentu. Lege, *καταφάναι*, et *ἀποφάναι*.

166. *l.* 30. Corrigendum fortasse, "tum quoad essentiam, tum quoad potentiam et omnia attributa, etc."

177, *l.* 23. Pro "Deum" legend. "Deus."

183, *not* [e]. Error latebat in apographo Editoris. Stonesius habet "sententiæ" pro "scientiæ;" inde textus corrigendus.

191, *l.* 13. Pro "neget" legend. "negat."

273, *l.* 2. Pro "tradita" lege "traditam."

275, *l.* 4. Pro "cumque" lege "eumque." Paullo antea pro "proclive" lege "proclivi."

285, *l.* 4. Legend. fortasse "episcopatui." Fellius legit "episcopatus sui et Ecclesiæ ministros."

294, *l.* 3. Lege "nostræ:" *ib. l.* 28, breviter distingue post *οἶμαι*.

300, *not. col.* 2. *l.* 1. Lege "eum."

303, *l.* 30. Pro "Deo" legend. "Dei;" et proxime sequenti linea, "adorare."

308, *l.* 14. Pro "Secundo" legend. "Duo;" ut currat sententia: "Duo enim in Mediatore uno considerari possunt: etc."

309, *l.* 7. Pro "tradita" lege "tradito."

312. *l.* 10. Pro "docentes" lege "docete." Deinde, *l.* 26, 27, lege "sacramentum."

328, *l.* 11. Addas in notis ad fin. Lectionis, si placet: "S. Columbanus, Abbas Boviensis, Epist. v. 10. 'Roma orbis terrarum caput est ecclesiarum, salva loci Dominicæ Resurrectionis singulari prærogativa.' Locus insignis; unde patet, etiam sæculo septimo nascente, quum jam Phocas Ecclesiam Romanam titulo capitis ecclesiarum auxisset, id non nisi salvo jure Hierosolymitanæ concessum voluisse Columbanum. Vide de hac Epistola disserentem eruditum Virum, Columbani popularem, Rob. King, in Hist. Eccl. Hibern., Anglico idiomate

VOL. I.

scripta, vol. i. p. 310. Cf. Hincmar. Opusc. lv. Capitum, c. xvii."

P. 331, *l.* 11. Lege "orationum."

340, *l.* 8, 9. Pro "prædicavit" lege "prædicaverunt."

341, *l.* 4, 5. Fabula de corpore Gamalielis cum corpore S. Stephani reperto legenda est apud Niceph. Hist. Eccl. xiv. c. v. Cf. Notker. Martyrol. iii. Non. Aug.

344, *l.* 14. Legendum videtur, "Præsertim quum nulla exstet, etc." Erratum inter voces "nulla" et "multa" vidimus, Vind. Ign. p. 378.

345, *l.* 12. Levior distinctio ponenda post "Hebræis," quæ etiam post "superbientibus" repetenda.

434, *l.* 16. Pro "implicitatem," monstro vocis, videbit Lector legend. "implicitam."

444, *l.* 8. Pro "et" legend. "est."

VOL. II.

P. 18, *l.* 23. Corrige "Ecclesiam."

20, *not.* [k]. *l.* 9. pro "quam" lege "quum."

24, *l.* 16. Lege "Pilato." Tertullianum, aliter quam Pearsonus, interpretatur Orosius, lib. vii. c. 4. Sed multa alia immiscet, quæ unde didicisset, incertum.

26, *l.* 1. Lege "Areta."

29, *l.* 16. Pro "ita" legend. "itaque."

31, *l.* 18. Lege "plurimos."

32, *l.* 29. Lege "præcepto."

33, *l.* 23. Pro εἶς lege εἰς.

47, *not.* [f]. *ad fin.* Pro "Lib. viii. p. 399," lege "Lib. vii. p. 379."

49, *l.* 5. Litera notulæ indicatrix [l] mutanda in [k].

53, *l.* 10. Lege "dominum." Deinde, in not. [s], l. 1, pro "Rom." lege "Hom."

57, *not.* [a]. Pro "Dionys. Alex." lege "Dionys. Cor." Pro "c. viii." "c. vii."

Paginæ 65, 66 numerantur 63, 64. Pag. 66, l. 8, pro "et" lege "ut."

76, *l.* 16. Lege "virtuti."

83, last paragraph. The Editor was mistaken or misinformed, when he said that Bp. Wrenn's Meditations or Commentaries on Holy Scripture appeared to have been lost, with the exception of the *Increpatio Bar-jesu.* They are all preserved in the Library of St. Peter's College, Cam-

VOL. II.

bridge; and the present Master of the College has obligingly communicated this important fact to the Editor. It appears that they are arranged in 1331 Sections, fully attesting the patient labour of the venerable Confessor in his long imprisonment; and the portion published in the *Critici Sacri* does not amount to a twelfth part of them. The Editor must repeat his wish expressed in the previous Memoir of Bp. Pearson, vol. i. p. lxix., that some Cambridge scholar may yet give the world a more perfect account of this remarkable Prelate and Divine, and bestow a little examination on writings composed under such extraordinary trials.

P. 89, *l.* 17. Lege "conventuum."

90, *l.* 11. Lege "diœceseos."

106, *not.* [t]. The passage in Eusebius alluded to is, Præp. Evang. xi. 6. vol. iii. 20, ed. Gaisford.

157, *l.* 26. For "twelve fortnights" read "twenty-four." Then, four lines below, "that day fortnight, *or* the fifteenth day of Abib, the second course."

219, *l.* 8. "Articles." This seems an error for "Homilies." See before, p. 180, l. 1. The printed text, however, follows the old editions.

227, *l.* 6, 7. Read "an offender *against* this Statute."

296, *l.* 1. Interserendum fortasse "anni" ante "imperatorum."

300, *l.* 6. Lege "necessarium," et mox interpunge, "firmiora judicari debeant."

324, *l.* 29. "Eodem sensu . . . . . locum tenuisse." Indicare oportuit Dodwellum, hæc verba esse H. Valesii in Annott. ad Euseb. Hist. iii. 21. Unde adparebit, quis hunc sensum ex Epiphanio "exsculpserit;" quod nunc latet.

333, *l.* 28. Lege "Sexti."

359, *l.* 20. Pro "ob" legend. "ab."

363, *l.* 8. Legendum videtur, "ex ignorantia scriptoris, aut alterius cujuspiam."

399, *l.* 26. Pro "octavo" legendum videtur "septimo." Vid. p. 400, l. 11.

407, *l.* 7. Tolle distinctionem post "Apologiam."

476, *l.* 26. Lege "Acta."

498, *not.* Addas, si placet. "Nescio an recte Pearsonus hic questus sit, nullum ab Eccl. Romana honorem Telesphoro concessum ante tempus Clementis VIII. Vid. Onufr. Wanl.

VOL. II.

Catalog. Anglo-Sax. p. 185; Notker. ad Jan. 2; Sollerii not. ad Usuard. p. 11; Rosweydi ad Martyrol. Rom. p. 12."

P. 540, *l.* 27. Pro "consulatu" lege "proconsulatu."

557, *l.* 8. Pro "Aprilis" lege "Martii." Deinde, l. 13, "ipsi."

567, *l.* 22. Pro "voluit" sensus postulare videtur "noluit."

600, *l.* 13. Lege ἦδε, ἤδη.

611, *not.* h. De Cainane Arphaxadi consulas doctissimum M. J. Routh, Annott. ad Africanum, in Reliq. Sacr. II. p. 373.

R. CLAY, PRINTER, BREAD STREET HILL.

2- 12138

1213684